

İÇİNDEKİLER

07.02.18

GENEL KONULAR_____2

DENİZ HUKUKU_____17

EGE DENİZİ SORUNU_____18

Kenan

07.02.18/1. DERS**GENEL KONULAR**

Bu hafta biraz genel konulara değineceğiz.

Neden Yunanistan'la kara sorunu problemimiz var?

Ö: Çünkü Ege; yapısı bakımından girintili çıkıntılı bir yapıda ve Ege Yunanistan'ın da sınırına yakın bir deniz olduğu için sorun oluyor.

H: Peki, bu iki devlet sürekli bu alan peşinden koşuyor da neden bırakalım da karşı devletin olsun demiyorlar? Buradaki endişe neyden kaynaklanıyor?

Ö: Burayı Yunanistan'a verdiğimizizi düşünsek sınırlarımıza çok fazla girmiş olacak. Tehlikeye girmiş oluruz.

H: Neyimiz tehlikeye girer mesela?

Ö: Mesela bir savaş gemisi bombalayabilir sınırlarımızı.

H: Peki, neden devletler birbirlerini böyle savaş gemileriyle bombalıyorlar?

Ö: Tarihsel, ekonomik sebepler...

H: Peki, diyelim ki bir çöl alanımız var veya deniz kenarında kısıtlı bir alan var. Buraya birkaç bomba attılar. Biz bunu neden büyük bir sorun olarak düşünüyoruz mesela?

Ö: Çünkü buna tepki göstermezsek onlar gelir şehir merkezine de atar. Bir tepki göstermemiz gerek onlara.

H: Yani bu iki devlet arasında gerekli, birbirine dış göstermesi gerekiyor ki daha büyüğüne yol açmasın. Devlet dediğimiz yapı kim oluyor da buna karar veriyor? Ya da devlet neden böyle saldırıları daha büyümeden def etmeye çalışıyor (Afrin'deki operasyon gibi)?

Ö: Devlet'in kuruluş amaçlarından biri de insanların güvenliğini sağlamak olduğu için öyle bir durumda bizim güvenliğimizin tehdidi ilkesi tehlikeye atılacağı için görevini yerine getirememiş olacak. Bu nedenle her devletin güven ortamı yaratma sorumluluğu kapsamında bunları engellemesi gerekir.

H: Peki, kim bu devlet? Mesela kahvehanede amcalar oturuyor diyorlar ki devlet de bizim hiçbir sorunumuza çözüm bulmuyorlar ama bir artist de diyor ki devlet insan hakları ihlalleri yapıyor diyor. Bunları yapan kim? Devlet dediğimiz bir yapı var ve bunun birilerine işkence ettiğini veyahut da bazen de iyi davrandığını, bazı haklar tanıdığını olumlu veya olumsuz sürekli olarak atfediyoruz. Bunun altyapısında yatan mantığı ne?

Ö: Egemenlik yetkisi olabilir.

H: Açalım konuyu. Egemenlik yetkisi deyince aklınıza geliyor.

Ö: Emretme yetkisi.

H: Emire uyulmadığında ne yapar, cezalandırır. Düşünelim bu kapıdan biri girdi, bize bir emir verdi ve dedi ki bu emrime uymazsanız sizi cezalandıracağım. Kabul eder miyiz?

Ö: Devlet yetkilisi olması lazım.

H: Devlet yetkilisi değil diyelim.

Ö: Uymam.

H: Peki devlet yetkilisi olduğunda neden uyuyorsunuz? Devlete olan bu itaatin kaynağı ne?

Ö: Zaten düzeni sağlamak için devlete bazı yetkiler vermişler.

H: Kim vermiş bunu? Ben böyle bir şeyin altına imza atmadım. Toplumsal sözleşmeye de biz imza atmadık. Ama atılmış bir zamanlar. Bununla ilgili teoriler de önemli. Bu temel bilgi olduğunu gösterir.

Buradaki konu ilginç ama değil mi düşünüldüğü üzere? Yani bir haydut gelse bizden malımızı istese ona izin vermeyiz ama devlet bizden vergi istiyor onu veriyoruz ses de çıkartmıyoruz. Hatta hep vermemiz gerektiğine dair de içimiz de inanç da var.

Şimdi arkadaşlar bu vardığımız nokta modern düşünmedir. Modern düşünen insanlar, modern devletle birlikte düşünen insanlar var, işte bu modern düşünmektir ve biz devletli düşünüyoruz. Devlet zihniyetini insanların çok da dışında düşünemiyoruz. Devletli düşünüyoruz ve devletin yaptığı kurallara da doğamız gereği bir uyma iradesi gösteriyoruz. İşte uluslararası hukuk da bununla ilgili olacak. Birazdan ona da bağlayacağız.

Mantık yürüterek buraya kadar geldik, şimdi biraz meselelerin geçmişinden de esasen bahsedebiliriz. Modern devletin geçmişini 400 500 yıla yayıyoruz, ondan öncesinde daha ziyade toplumdaki iktidarların bölünmesi söz konusuydu. Ama modern yapıya geçtikten sonra siyasal iktidar diğer iki iktidar grubundan daha doğrusu tanımlar arasında eğer üçlü bir ayrıma gidiliyorsa, diğer iki iktidar grubu arasında üstünlüğü ele geçiriyor.

Her bir ortamda toplumda bazı kişiler diğerlerine göre daha hırslı oluyor, ikna kabiliyetine sahip oluyorlar, ikna edemeseler bile onları kendi düşünceleri yönünde kullanıyorlar. Böyle insanlar var. Bu insanlardan bir kişi veya bir grup öne çıkarak toplumdaki birtakım iktidar biçimlerini ortaya çıkarıyor. Bunlardan bir tanesi siyasal iktidardır. Bizim devlet dediğimiz

kurum da bunun kurumsallaşmış biçimi esasen. Bir diğeri ideolojik iktidar diye tanımlanıyor. Manevi iktidar olarak da sayılır. Mesela belli bir dini grup, insanları peşinden sürükleyebiliyor. Bu da bir iktidar esasen. Bunlardan bir diğeri de bu dediğimiz şeyden kaynaklara sahip olmak. Bir diğeri de ekonomik kaynaklara sahip olan bir hukuk. Diğerlerini peşinden sürükleyebiliyor. Bu üç iktidar grubu arasında esasen çatışmalar her dönemde oluyor. Ama siyasal iktidar, bir yerden sonra şiddeti de kendi elinde bulundurduğu için diğer ikisini bastırdı ve kontrolü altına aldı. Ama her zaman bu iktidar grupları arasında çatışma olması mümkün. Mesela Yunan devletinden bize gelebilecek olası bir tehlikede şöyle şöyle tepki verir dedik. Siyasal iktidar her zaman iktidarını koruma, bu yönde tepkiler verme potansiyeli taşıyor.

Peki devleti nasıl tanımlarsınız? Egemenlik, insan ve ülke. Egemenlik daha ziyade aklınızı karıştıracak olandı. Egemenlik deyince sizin aklınıza ne geliyor?

Ö: Güç kullanma yetkisi.

Ö: O gücü nereye kadar kullanabilir sonuçta, kime karşı, nasıl kullanabilir ki...

H: Bu da güzel bir bakış açısı. Buradan devam edelim. Gücü kime karşı, hangi seviyede kullanılabileceği...

Diyelim ki bir yönetici çıksın, ben halkı şiddet kullanarak yöneteceğim dedi ve sürekli şiddet uygulanıyor. Halktan da bunlara sürekli olarak uymasını bekliyor. Bunu kabul eder miyiz? Ya da bir aile düşünün. Ebeveynlerin bebekleri doğdu, ağlayınca yemeğini her şeyini veriyorlar ve susuyor. Sorun var mı yok itaat ediyor çocuk ondan sonra. Biraz büyüdü diyelim; bir şeyler isteyince ağlıyor, ebeveynleri kızıyor hayır olmaz diyor ya da kızmadan olmayacağını anlatıyor ya da istediğini yapıyorlar susuyor, itaat ediyor. Çocuk biraz daha büyüdü diyelim ergenlik öncesi yavaş yavaş krizler çıkarmaya başladı. Ebeveynler kızdığında çocuk yine sustu dinledi. Biraz daha büyüdü ergen oldu ve çocuk ailesine daha fazla yüklenmeye başladı. Babası ve annesi, gerekirse ceza uyguladılar; harçlığını kestiler, odaya kapattılar, bir şekilde itaatini sağladılar. Daha da büyüdü ve asileşmeye başladı, verdikleri ceza artık sonuç getirir mi? Diyelim ki dövmeğe başladılar, çocuk ne yapar? Kaçar, daha da asileşir. Artık ailenin kontrolünden çıkıyor. Bakın şiddet bir yerden sonra çözüm üretmiyor.

Siyasi iktidarı düşünün. Şiddeti uyguladı, meşru olarak bizler ona bu şiddet hakkını ona verdik, tamam dedik. Şiddeti bir kere, iki kere, defalarca uyguladı. O da bir yerden sonra çözümsüz kalacak.

Şiddete öyle bir uygulama sahası bulmamız gerekiyor ki devlet bu şekilde bir şiddeti uygulama tehdidini sunduğunda zaten karşı taraftan buna yönelik bir uyma iradesinin de mevcut olması gerekiyor. Devlet bak bu vergini vereceksin, vermezsen görürsün ha dediğinde karşı taraf hem buna itaat edecek hem de gerektiğinde öyle bir şiddet uygulayacak ki bu şiddeti yerinde kullanmanın getirdiği ummi iradesini de zedelemeyecek. Bu meseleye göre düşündüğünüzde biraz daha oturur. Siyasal iktidar şiddeti kendi elinde bulunduruyor, ama her zaman kullanmıyor.

İşte modern yapıda bu biraz daha değişige uğruyor. Artık yönetim de bir nevi halka dayandırılmaya başlıyor. Ne diyorduk, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Bu ne demek? Bu aslında çok modern bir ifadedir. Egemenlik dine dayanır demiyoruz, egemenlik örf ve adet ya da hanedanlara da dayanır demiyoruz, halka dayanır diyoruz. Ya da şöyle düşünün, bir diktatör var, halkım istemiyor ama ben yine bildiğimi okurum, halkıma rağmen ben bunu yaparım dediğini mi duydunuz yoksa ben halkımın iyiliği için şunu yapıyorum dediğini mi? Halbuki adam diktatör. İstedikini yapma konusunda özgür olduğunu düşünüyoruz, neden böyle bir şeye yönelmiyor? Meşruiyet ilişkisi kurmak için. Meşruiyet ilişkisini halk üzerinde ve toplum

üzerinde kuruyoruz. Ve bu modern zihniyeti modern yapıyı da bu şekilde yol gösterir. Modern devlet bu şekilde ortaya çıktı.

Modern yapılar ortaya çıktıktan sonra bu devletler, birer bağımsız, kendi aralarında egemen, kuralları kendisi koyan, kendi üzerinde otorite tanımayan yapılar olarak ortaya çıktılar. Yavaş yavaş, Fransa'dan başladı, İngiltere vs çıktı. Osmanlı da bunlara katıldı. Son Türkiye Cumhuriyeti zaten bu dönem devleti olarak kuruldu vs.

Şimdi bu devletlerin arasındaki ilişkileri nasıl düzenleyeceklerdi? Önceden imparatorluklar var hanedanlıkların birbiri arasında ilişkiler var, çeşitli derebeyler zaten kafasına göre takılıyor...

Şimdi yeniden bir devletler düzeni kurulması gerekiyordu, işte uluslararası hukuk arkadaşlar böyle ortaya çıkmış oluyor. Mantığını burada oturtursanız sizin için faydalı olacak. Üstün bir otorite bulunmuyor bunu kafanızda iyi oturtun. Sınavlarda, derslerde bu sorularla karşılaşacağız, devlet bunu yaptıysa cezalandıracak kimse yok mu, veya uluslararası adalet divanı devlete ceza versin. O devleti men etsin. Böyle bir sistem değil uluslararası hukuk. Sizin bildiğiniz bizim bildiğimiz devlete ait hukuk sisteminden farklı bir sistemi kurguluyoruz burada. Bunun üzerinden anlamak önemli.

İşte modern devletler hukuku bu şekilde ortaya çıktı. Artık devletler birbirlerinin alanlarına müdahale etmekten kaçınmaya başladılar, daha doğrusu kaçınmaları gerektiğini öğrendiler. Kaçınmadıkları durumlarda ne olur peki? 300 yıl boyunca İkinci Dünya Savaşına kadar savaş oldu, birbirlerinden toprak almaya çalıştılar; onlar toprak almaya çalıştıkça diğerleri de tepki verdi. Birazdan meşruiyet egemenlik ile ilgili bir paragraf okuyacağım orada da anlarsınız. Bir de sömürgecilik de ne yazık ki aynı döneme geldi düşünsel değişim olarak. Gittikleri toplumlarda da onların devleti yok, dini yok, milli anlayışları sapkın, anlamsız vs diyerek gittikleri toplumları da sömürgeleştirdiler.

Siyasal iktidar bu şekilde diğerlerinin üzerinde bir hakimiyet kurmaya çalışıyor. Game Of Thrones izleyen var mı aranızda? Orada 7 tane olması lazım hanedanlık var birbirleri üzerinde sürekli bir taht kavgası yapıyorlar. Orada da siyasi iktidarın sürekli olarak birbirleri arasında kurduğu çatışma var. Dikkat ederseniz orada bir de dini iktidar bir dönem ortaya çıktı, spoiler vermeyelim. Orada dini iktidar da ortaya çıkıyor. Aynı şekilde ekonomik iktidarlara da sürekli var. Mesela Braavos diye bir yapı, bölge var. Dünya bankası gibi hizmet ediyor. Onlar para almak, asker toplamak için para falan almak zorunda diğerleri. Bu şekilde dengeler var. Siyasi iktidar nihayetinde

diğer ikisi üzerine çıkıyor. Herkes bir tane siyasi iktidarı birleştirmek amacıyla değil, tepeye çıkmak amacıyla birbirleriyle çatışıyor. Birbirlerinin alanlarına müdahale edildiğinde de çatışma ortaya koyuyorlar. Tabi biz modern yorumluyoruz o diziye. Orta Çağ'a zihniyetiyle yorumlasak belki farklı yorumlardık ama burada modern bakış açısıyla bakıyoruz. Böyle bir bağlantı kurduğumuzda oturuyor. Orada da ekonomik iktidar var ama yine siyasi iktidar gerektiğinde onu baskılıyor. Dini iktidarla da çatışmalar oluyor ve yine siyasi iktidar gücünü korumaya çalışıyor. Çalışmadığında ne olur, dini iktidar siyasi iktidarın önüne geçer. Esasen bu dönem papanın krallara taç giydirmesi benzer şekilde dini iktidarın siyasi iktidara baskı kurması olarak yorumlanabilir.

Ö: Feodalite.

H: Feodalite döneminde de tabii yine yerel hanedanlara merkezin sözünü geçirememesi de benzer şekilde. Hatta Niccolo Machiavelli'nin Prens kitabını okuyanınız var mı? Machiavelli'nin en çok bilinen mottosu nedir peki? Amaca giden yolda her araç meşrudur demiş. Burada şeyi örnek veriyor. Biliyorsunuz bu kitap bir İtalyan bir prence tavsiye olarak yazılmış, nasıl yeni toprakları elinde tutar, işgal eder, hükümdar olarak gücünü nasıl arttırır modernliğin de kapısından biraz

bakıyor ama tam içine girememiş. Yeni meşruiyet ilişkisini halk üzerinden kısmen kurmuş bir zihniyet içerisinde. Zaten ondan sonra atılacak adımlar Jean Bodin’le sonrasında gelen düşünürlerle falan tam modern ilişki esasen kuruldu.

İktidarı ele geçiren hükümdar gerekli gördüğü şiddeti iyice hesap etmeli ve her gün yinelememek için bir çırpıda uygulamalıdır. Ve yinelemeyince de halkının güvenini sağlayarak o iyilikle kalplerini kazanabilir. Yüreklilik gösteremediği için ya da yanlış hesapla tersini yapan hükümdar elinden tokmağı düşüremez. Halkı da sürekli baskı altında tuttuğu için onun halkına, halkının da ondan bitip tükenmeyen baskı nedeniyle güveni kalmaz. Nispeten bu az önce bahsettiğimiz meşruiyet ilişkisini kuruyor.

Yine aynı şekilde biliyorsunuz, Orta Çağ döneminde feodal beyler kolayca bir krallıktan diğerine kopup gidebiliyorlardı. Daha doğu toplumlarında daha ziyade merkezi bir yapı vardı. Biz moderniteyi onlara öğreten insanlarız. Sonra onlardan bizlere o merkezleşme yansıyor. Diyor ki; “iki ayrı yönetim biçimine vereceğimiz örneklerden biri Türklerin diğeri Fransızların yönetim biçimidir. Türklerin yönetim biçimi Monarşidir ve başında bir sultan bulunmaktadır. Yönetimdeki diğer görevliler bunun kullarıdır. İmparatorluğun sancaklarına meşru olan

yöneticiler göndermiştir, istediği kişiyi sancaklarda görevlendirmiş istediği zaman onları geri çağırıp yerine başkalarını görevlendirebilmiştir. Ama Fransa kalıtsal bir yolla kazanmış bir yığın derebeyin ortasında kendisini bulmuştur. Derebeyleri kendi kullarınca sayılan sevilen kişilerdir. Ve saygıda öncelikleri vardır.”

Bakın iktidarın paylaşılması söz konusu. Görüyorsunuz Orta Çağ zihniyeti ne Feodal zihniyet ne... Modernlikle beraber bu ortadan kalkar. Kral onlarla oyun oynayamaz, oynarsa kendini tehlikeye atar. Ama mesela XIV. Louis 17. yy.'da “Devlet benim” demiştir. Devlet benim demek; yasama yargı yürütme tümü benim hâkimiyetimdedir ben karar veririm demektir. Bunların sonradan bölünmesi devletin elinden çıktığı anlamına gelmiyor. Sadece orada kral yerine sonradan halk egemenliği gelmiş oluyor. Sistem, öyle kurgulayın.

Dediğimiz gibi devletler arası ilişki bu şekilde yeniden kurgulandı. Ve uluslararası hukuk sistemi de bu sayede ortaya çıktı. Yani eskisi gibi dünya hakimiyetini hedefleyen imparatorluklar devam etseydi modern devletler hukuku diye bir şeye ihtiyaç kalmazdı. Bizim dersimiz Ceza hukuku vs gibi eskilere dayanmıyor. Uluslararası hukukun geçmişi 500 yıllık. Aynen Genel Kamu Hukuku dersi gibi. Çünkü devletin geçmişi

500 yıllık. Biz de böyle bir ders anlatıyoruz bu anlamda bu dersi de üst otorite olmadan düşünmek rahatlatıcı olur.

Şimdi egemenlik, meşruiyet ilişkisi vs onlardan konuştuk. Mesela geçen yıllardan hatırlarsınız paralel yapı davası falan görüşülürken siyasilerden çok duyduğumuz bir laf vardı: “Devlet şerik kabul etmez.” Ne demek bu? Bu modern zihniyet esasında. Çünkü benim alanıma müdahale den biri olursa ben bunu def ederim demek istiyor esasen. Meseleyi böyle analiz ederseniz bugünkü problemler de kafanızda daha netleşir.

Egemenlikle ilgili bir tanım var. Devlet tanımını okuyayım. Belli sınırları olan bir bölgede yaşayan, aynı toprak sınırları içinde faaliyet gösteren diğer organizasyonlardan farklılaşmış, yani siyasal iktidar diğerlerinin üzerine çıkmış bir devlet kurmuş, özerk olması gerekiyor, merkezileşmiş bölümleri birbirleriyle resmi bir koordinasyon içerisinde çalışıyor ise devlettir bu organizasyon.

Şunu sorayım size; Amerika 52 tane devletten oluşuyor diyoruz. Bu devletlerin arasındaki ilişkiyi uluslararası hukuk olarak nitelendirir miyiz?

Sonuçta bir üst otorite var, tamamen özerk değiller. Dışa karşı bir bağımsızlıkları olmadığı için egemenlikleriyle ilgili bir kısım yetkiyi devretmişler. Bu devir onları bizim Devletler

Hukukuna taraf olabilecek devletlerden ayırarak devlet olarak nitelendiremiyoruz.

Şöyle bir soru soralım; diyelim ki ileride devletler dediler ki bu ayrılık bitsin bir tane büyük devlet kuralım hepimizi kapsasın, biz de ona tabii olalım. O saatten sonra Uluslararası Hukukun konusu ne olacak sizce? Devletler birleştiler bir üst devlet kurdular artık biz ders olarak ne anlatacağız? Hiçbir şey. Çünkü bizim dersimizin anlattığı şey birbirine eşit olan yapılar arasındaki ilişkidir. Burada bir paragraf var onu da okuyayım size.

“Hakim ve denetleyici organizasyon diğer şeylerin yanı sıra egemen olduğu ölçüde devlettir. Yani söz konusu nüfus üzerindeki otoritesini başka hiçbir güce borçlu olmadığını iddia eder. Devlet bu anlamda bağımsızlığını iddia eder hatta gerekirse böyle olduğunu kanıtlar. Bu denetimi kendi hesabından kendi kaynaklarını kullanarak koşulsuz bir biçimde uygular ve bu gücü başka bir varlıktan elde etmediği gibi bir başka varlıkla da paylaşmaz. Devlet kimseye sormaz ben hukuku böyle koyabilir miyim diye. Uluslararası hukuka sorulan alanlar ne peki? Devletler taraf oldukları dönem anlaşmalarla onlara bağlandıkları için bu uygulamaların kendi üzerinde varlığını kabul ediyor. Anlaşmayla bağlılığını bıraktığı anda esasen bu

kurallara uyma zorunluluğu hissetmiyor. Mesela örf-adet aklımıza gelebilir. Örf adet her devleti bağlar doğru ama uluslararası hukuk sistemi içinde kendini adlandıran devletleri bağlar. Diğerlerini de bağladığını kabul ediyoruz çünkü uluslararası hukuk sisteminin varlığını ve bu hukuka uyulmasını talep ediyoruz. Ama buna hiçbir şekilde uymayacağını söyleyen bir devlete karşı çok ciddi bir ius cogens ihlali olmadıysa müdahale de olmuyor. Sadece onu tanımama yükümlülüğümüz doğuyor. Uluslararası hukukun diğer derslerden farklı sui generis yapısını bu oluşturuyor. Bu otorite hukuki bir kuramlar bütününe müracaatla sınırlanamaz. Ve bu yolu kullanarak otoriteye karşı çıkılmaz. Zira bu tür kurallar bütününün kendisi devletin denetleme mekanizmasının bir yönünü teşkil eder ve devletin egemenliğinin bir ifadesidir. Özellikle zaten kendi kurallarını koyabilme yetkisidir. Bir devletin kimliğine meydan okuyarak o devletin nüfusunu ve sınırlarını idare etme amacı gütmek o devleti uygulama yetkilerinden yoksun bırakmak demektir. Bu nedenle bu yöndeki herhangi bir meydan okuma silahlarla karşı karşıya gelme ve zor kullanma biçimini almak zorundadır.

Mesela ne olur? Katalanlar özerkler ilan edeceğiz dediler ve beklemediğimiz ciddi bir tepkiyle karşılaştılar. Demek ki

beklememiz gerekiyormuş. İspanya devletinin hadi bakalım toprağımdan feragat ediyorum demesini beklemek belki de bu anlamda saflık olur. Demek ki devletler bu anlamda birbirlerine karşı hırslılar, kendi içlerinde hırslılar, mümkün mertebe en ufak bir toprak parçasından vazgeçmek istemiyorlar. Bunu da çeşitli şekillerde gerekçelendiriyoruz. Kanla sulandı, şöyle fedakârlıklar yaptık da aldık diyoruz. Bunların da böyle arka planları var.

Diğer unsurları zaten konuştuk. Dediğim gibi devletler sistemi dediğimiz şey evrensel kamu hukuku diye bir şeyin yokluğundan ve üst otoritenin bulunmamasından doğan bir yapı. Yunanistan'la olan sorunları da böyle okuyabilirsiniz. Biz niye topraklarımızı vermek istemiyoruz onlar neden vermek istemiyor konuları.

DENİZ HUKUKU

Şimdi Deniz Hukukuna biraz gelelim. Deniz Hukukunun konusu nedir? Devletin deniz ülkesini tanımlamaya yarayan bir ders. Bu dersle ilgili temel kafanızda oturtmanız gereken en güzel şey şu; Devletin kara ülkesinden uzaklaştıkça devletin egemenlik yetkileri de daralıyor. İç sularda egemenlik yetkisi daha fazladır. Ondan sonra da karasularında da egemenlik yetkisi tam. Belli bir uluslararası hukukla geline bir takım şeyler dışında tamdır. Onun haricinde sonrası zaten açık deniz alanları.

Oralarda bir takım hakları var bitişik bölge üzerinde, kıta sahanlığı üzerinde, münhasır ekonomik bölge üzerinde, açık denizde de bayrak devletinin hakları var.

Şimdi iç sular devletin kara ülkesi gibi neredeyse. Karasularında da 1982 Sözleşmesiyle 12 millik bir sınırlandırmadan bahsediyoruz.

EGE DENİZİ SORUNU

Ege Sorunundaki karşılıklı tezler hakkında konuşalım şimdi de. Yunanlıların iddiaları ve bizim iddialarımız neler?

Ö: Yunanlılar sözleşmede 12 mil kuralı var ve biz ona uyuyoruz diyorlardı, Türkiye ise sözleşmeye taraf değiliz uygulamamıza gerek yok diyorlardı.

H: Taraf olmadığımız için bizi uygulamaya bağlamıyor diyorsun. Peki, bütün devletler bunu iç hukukta uyguladılar diyelim ve bunu örf adet hukuku kuralı haline geldiğini kabul edelim.

Ö: Biz en başka ısrarlı itirazcı devlet olduğumuz için kabul etmeyiz.

H: Evet, bunun mantığı nedir? Örf ve adet hukuku kuralı herkesi bağlıyor ama ısrarlı muhalif olan devletleri bu anlamda bağlamıyor.

Başka neler söyleniyor?

Adaların karasularında olması gerekçelendiriliyor. Başka?

Ö: 12 mil kuralının uygulanabilmesi için suların o kurala uygun olması gerekiyordu. Çünkü Yunanistan 12 mili uygularsa Ege'nin yapısından dolayı geriye alan kalmıyordu.

H: Tamam ama 1982 Anlaşmasında böyleyse ya da geçmişten gelen bütün sınırlamalar böyleyse Türkiye'nin ne deme hakkı var?

Ö: Türkiye taraflar karşılıklı olarak anlaşmalılar diyordu.

H: Evet, başka ne diyor çıkamayacağını öne sürerken? Bu deniz alanının coğrafi özelliklerini, tarihi hakları, özel durumunu göz önünde bulunduralım diyordu.

Hakkaniyete açık bir şekilde uyulması kavramı vardı bir de. Hakkaniyet ne demektir? Örnek düşünelim; hakim önüne belli bir dava geldi, kanun belli bir uygulamayı öneriyor. Ama hakim baktığında burada vereceğim karar diğer kişi adına çok ciddi haksız sonuçlar doğuracak ama kanun da bunu öneriyor. Hakim ne yapar bu durumda?

Ö: Kanunda açıkça yazıyorsa onu uygulamak zorunda.

H: Evet, niye? Çünkü pozitivist bir sistem olarak kullanılıyor hukuk sistemi. Bunun dışında doğrudan çıkmak ile

ilgili henüz hakimlere verdiğimiz bir yetki yok. Kıta Avrupa sisteminde hukuk, kural neyse onu uyguluyoruz.

Açıklık yoksa boşluk var ne olacak? Burada hakkaniyete bakabilir nispeten.

Şimdi uluslararası hukukta uygulayacağımız üç temel kural vardı.

- Hukukun genel ilkeleri
- Örf ve Adet
- Anlaşmalar

Anlaşma varsa onu uyguluyoruz, yoksa örf ve adet uyguluyoruz o da yoksa hukukun genel ilkelerinden faydalanıyoruz. Burada bahsettiğimiz hakkaniyet hangisinin içine giriyor? Burada anlaşma uygulanmıyor, örf ve adet hukuku kuralı olarak da bize uygulanmamasını söyledik; dedik ki böyle bir hakkaniyet şeklinde bir şey uygulansın. Hukukun genel ilkeleri olarak uyguluyoruz. Ama şu var; ikinci maddede diyor ki taraflar anlaşmadıkça ya da tersine taraflar anlaşırsa hakim hakkaniyet dolayısıyla karar verebilir denebiliyor. Buradaki yapılan ayırım ne o zaman? Hakkaniyete taraflar anlaşmadıkça uygulayamayacaksa bunun uygulanması nasıl olur?

Ö: Asli kurallar değiştirilemiyordu, taraf iradesiyle kararlaştırılamıyordu. Tamamlayıcı kural olduğunda aksi kararlaştırırlarsa onlarınki uygulanıyor, kararlaştırılmazsa tamamlayıcı uygulanıyor. Böyle bir kural farklılığından dolayı.

H: Şimdi ayıralım asli kurallar bir de yardımcı kurallar var. Asli kaynaklar hukukun genel ilkeleridir bunlar doğrudan uygulanır. Yardımcı kaynaklar kural olarak uygulama alanı bulmuyorlar hiçbir zaman. Yani bir yerleri yoksa yardımcı kaynakları uyguluyoruz diye düşünmeyin. Yardımcı kaynaklar, diğerlerinin yorumlanmasında kullanılıyor. Mesela diyelim ki önümüzde bir dava var, onunla ilgili uygulanacak kuralı hakim tam olarak tayin edemiyor. Açıyor bakıyor önceki içtihata, doktrine. Orada üzeri kapalı bir kuralı silkeleyip içindeki kuralı açığa çıkarıyor. Bunların kullanışlılığı budur. Ama ikinci maddede ayrı bir şey daha var: tarafların anlaşması halinde hakim hakkaniyete göre karar verebilir. Ama ben şunu merak ediyorum, hukuk genel ilkeleri var ve hakkaniyetli biri olduğunu düşünürsek bir de bu var. Peki bunların ayrımını nasıl yapacağız? Burada biraz daha meselenin içine geçmiş oluyoruz. Şöyle düşünelim. Şimdi bu statü yazıcıları dediler ki bunlar arasında bir ayrım yapmışlar, oturmuşlar hukukun genel ilkelerine ayrı, hakkaniyete göre karar verilmesini ayrı düzenlemişler. Ve orada

da tarafların iradesine gönderme yapmışlar. Buradaki amaç ne olabilir az önce biraz konuştuk? Sistemin ne şekilde uygulanma düşüncesi var burada? Pozitivist. Yani var olan kuralları uygulamak. Mümkün mertebe hakime yasa yaratma yetkisi vermemek şeklinde kurgulanıyor. Bunun sonucunda da esasen burada hakça ilkeler ya da hakkaniyet dediğimiz ilkeler şu şekilde ortaya çıkıyor. Özellikle bunun 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Davası ile hakça ilkeler kavramı biraz daha ciddi konuşulmaya balandı. Onunla birlikte Divan şunu yaptı; soyut soyut bir takım kurallara gönderme yapsa hakim hukuk yarattı diye eleştiri alabilirdi. Divan ustaca şunu yaptı; hakça ilkeler diye bir takım ilkelerden bahsetti hakkaniyet dediğı. Hakça ilkeler diye bahsedilen ama bunları bir takım somut kuralların içine yerleştirdi. Daha doğrusu bir takım somut durumları hakça ilkelerin içine yerleştirmiş oldu. Mesela bunlardan birisi sizin bahsettiğiniz coğrafi alanın kapatılması veya tarihi alanlar veyahut da o bölgenin işte gereklilikleri, devletle aralarında önceden yapılmış bununla ilgili uygulamalar vs bunların hepsine esasen hak ve iktidar başlığı altında değerlendirelim. Sınavlarda da bu şekilde karar verelim. Biz de esasen bunu istiyoruz.

Diyoruz ki; biz buradan denize çıkış alanımızın kısıtlanmasını istemiyoruz. Çünkü eğer 12 mil olarak ve adalarla birlikte düzenlenirse Çanakkale'den çıktıktan sonra Karadeniz'e ulaşana kadar arada Yunan karasularından geçmek zorunda kalıyorsun. Tamam, zararsız geçiş rejimi var ama egemenlik sahası sonuçta, gerekli hallerde kısıtlamalar yapılabilir. Diyoruz ki biz böyle bir şey istemiyoruz. Onlar da biz buradaki deniz alanlarını talep ediyoruz diyorlar. Uyuşmazlık buradan çıkıyor. Biraz önce söylediğimiz... Hak ve iktidara göre sınırlandırma yapılırsa burada en azından ortada bir kısım iki devletin de boşluk olarak kalır. İşte aralarında sınır anlaşmaları yapılır vs. Bu sorun çözülsün çok güzel olur değil mi? İki devlet de çok harcıyor. Sürekli olarak dalış falan yapıyor. Özellikle Yunanistan bize göre ekonomik durumu daha kötü olan bir ülke. Ve belki 50 yıldır birçok masraf harcıyorlar konuya. Bir de bakıyorsunuz küçük adalar üzerine bazen savaşa girecek devletler konusu. Uluslararası hukukun yapmaya çalıştığı şeylerden biri de modern devletler kıskanç, çatışmacı ama biz uluslararası hukuk olarak daha çok barış uluslararası güvenliği talep ediyoruz ve silahlı çatışmayı da iki durum dışında kesinlikle reddediyoruz. Yani bir devlete veya yapıya karşı silahlı faaliyet kendi içinde değil de dışarıdaki bir yapıya karşı ya da diğer devletin sınırlarına karşı silahlı kuvvet kullanımı hangi durumlarda meşrudur.

1)Meşru Müdafaa

2)Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararı

Bunlar dışında BM uluslararası hukuk sisteminde son 50 yıldır dikkat ederseniz bu ikisinin dışına çıkılmamaya çalışılıyor. Mesela Kırım'ın işgalini biliyor musunuz? Rusya ben işgal ettim, burası artık benim diyor ama diğer devletler dikkat ederseniz tanımıyor. Zira uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağı ius cogens kullanılıyor. Ius Cogens uluslararası hukukun emredici kurallarıdır. Bunun da diğer devletlerin tanımama yükümlülüğü bulunuyor. Yani bir devlet bir devleti güç kullanarak ele geçirmişse, diğer devletler bu ele geçirme işlemini tanımama yükümlülüğü altındadırlar. Kırım'da da öyle oldu zaten, hiçbir ülke nerdeyse tanımadı. Ama ne oluyor, uluslararası ilişkiler sistemi bazen uluslararası hukuku belli konularda önünü kesebiliyor. Siyasi çıkarı olan devletler birbirlerine uluslararası hukukun aleyhine tanıma vs yapabiliyorlar. Şuna dikkat edin; uluslararası hukukun denildiği alanlar biraz çok göz önüne geliyor. Haklar işgal edildi, nerede uluslararası hukuk deniliyor. Ama şimdi dikkat ederseniz açın bakın mesela Rusya'nın davalarına. Hiçbir zaman biz uluslararası hukuka rağmen kararlarımızı demezler. Ne diyorlar bunun yerine? Uluslararası hukuku uygun olarak hakkımızı kullandık diyorlar. Mesela biz

de sürekli olarak Dünyaya ilan ediyoruz; Bu operasyonu yapıyoruz ama uluslararası hukuka uygun olarak yapıyoruz, işgal amacı taşımıyoruz (işgal etmek uluslararası hukuka aykırı demek) herhangi bir kimsenin toprağında gözümüz yok vs. Devletler uluslararası hukuka ciddi anlamda uyma ihtiyacı hissediyorlar. Çünkü bu ne demek? 1800lerde yazılmış uluslararası hukuk kitaplarında da aynı şeyler konuşuluyordu. Halen daha aynı şeyleri konuşuyoruz. Bu uluslararası toplumdan dışlanmak demektir. Kimse de bunu istemediği için sürekli olarak yapılanları uluslararası hukuka uygun olduğunu açıklamaya çalışıyoruz.

Bu hafta biraz genel konuşmalar yaptık. Haftaya görüşmek üzere...

İÇİNDEKİLER

14.02.2018

GİRİŞ	2
TÜRK KARASULARI	3
Türk Karasularının Tarihçesi	11
Ege Denizi'nde Karasuların Rejimi İle İlgili Türk ve Yunan Tezleri	13

14.02.2018/Blok ders

GİRİŞ

Merhaba arkadaşlar, umarım tatil iyi gelmiştir, iyice dinlenmişsinizdir. Geçen dönem neler yaptığımıza bakalım biraz. Deniz ülkesinin bir kısmını, gemileri, devletin yetkilerini - yargılama ve iç sularda ihtiyati haciz- işledik. Kanal İstanbul'dan, Montrö'den bahsettik. Genel hatlarıyla deniz hukuku nedir, deniz hukukunun objesi olarak gemi nedir, nasıl çeşitleri vardır, sicili, bayrağı bunlardan bahsettik. İç sulardan bahsettik. Sonra karasularına geçiş yaptık. Karasularında zararsız geçişten bahsettik, kilit noktası orasıydı.

Devletin deniz ülkesi diye giriş yapıyorum. Devletin deniz ülkesi dediğimiz zaman iç suları ve kara suları olarak ikiye ayırıyoruz. İç sular da karasuları da hepsi devletin deniz ülkesini oluşturur. İkisinde de devlet egemendir. Karasuları ve iç sular diye ayrılmasının temelinde zararsız geçiş kavramı vardır. Kural olarak kıyı devleti karasularında da egemendir. Sadece bu egemenliğin kullanımında kıyı devletini kısıtlayan bir diğer hak var o da zararsız geçiş. Zararsız geçiş, egemenlik hakkı ile kimi zaman kafa kafaya gelen kimi zaman da üstün gelen bir haktır. Dolayısıyla kara suları deniz ülkesidir evet, kıyı devletinin egemenlik alanıdır ama zararsız geçişle egemenliğin

kullanımında -varlığında değil- bir takım kısıtlamalar geliyor. Evet bu noktadan başlıyoruz arkadaşlar.

TÜRK KARASULARI

Haberleri falan takip ediyor musunuz, ne oluyor, ne bitiyor?

Ö: Ege Denizinde ortalık karıştı yine. Kardak Kayalıkları ile ilgili bir problem var. Bir Yunan botu Kardak Kayalıklarına yaklaşmaya çalışırken Türk botu da engellemeye çalışırken birbirlerine sürtmüşler.

H: Kocaman Ege denizinde iki tane sahil güvenlik botları geçerken tesadüf etmişler birbirlerine orada. (: Şansa bakın yani, kader, o gün o saatte oradaymış hepsi. Neden?

Ö: Kardak Kayalıkları ile ilgili Yunanistan, karasularını 12 mile çıkarma meselesi ile orada karasularından geçtiğini sanıyor. Kardak Kayalıkları Bodrum'da, bildiğiniz ağzımızın içinde neredeyse Türk iç sularında olacak durumda olduğu için devletimiz de haklı olarak oraya o kadar yaklaşımlarına izin vermiyor ki Kardak Kayalıklarının bizim olduğu iddiası da var. Bu yüzden de bir problem yaşanıyor. Avrupa Birliği de yaptığı açıklamalarla şu an Yunanistan'ın yanındaymış gibi gözüküyor. Genelde Türkiye'ye uyarıda bulunmuşlar. Komşularının

karasuları haklarına saygılı olma konusunda. Güzel güzel davransın, savaş çıkartacak hareketler yapmasın gibi..

H: Zaten adın çıkacağına canın çıksın. Bu sıralar Türkiye hep böyle agresif, saldırganmış gibi bazı mecralarca gösteriliyor. Güneyde Suriye'de neler olduğunu uluslararası hukuk dersinizle beraber yavaş yavaş hukuken anlamlandırmaya başlayacaksınız.

Ö: Aslında problem 20 yıl sonra gün yüzüne çıkmış gibi duruyor. Kıbrıs'taki petrol aramalarından sonra Kardak daha önemli bir konuma geldi. Bu süreç Yunan bakanı bir tören yapacaktı daha sonra Türk botları engel oldu. Ama bakan oraya neden tören amaçlı gitti, işte oradan başlamak lazım ki asıl problem Kıbrıs'tan başlıyor.

H: Aslında gerçekten Kıbrıs sonrası bu tür gerginliklerin başladığını görüyoruz. Çünkü Ege meselesi daha doğrusu Türk-Yunan uluslararası hukuk ihtilafları dediğimiz zaman bu sadece karasuları ihtilafından veya kıta sahanlığı ihtilafından veya sadece Ege'den mütevellit bir durum değil. Pek çok boyutu var. Kıbrıs bunlardan bir tanesi. Hava sahası, Batı Trakya, tarihsel o kadar çok problem var ki ve bunların hepsi birbirine geçmiş durumda. Azınlıklar sorunu var, patrikhanelerin durumu var, adaların silahlandırılması- silahsızlandırılması konusu ayrı bir şey. Türkiye tarafından belirli adaların/adacıkların (Kardak da

bunlardan bir tanesi) ihtilaflı statüde olduğu ileri sürülüyor. Yunanistan böyle bir ihtilaflın varlığını kabul etmiyor. Hepsinin aidiyeti belirlenmiştir diyor.

Aslında Yunanistan ile Türkiye arasındaki sınırlar Lozan'da belirleniyor. Lozan'da birtakım taşlar yerine oturuyor. Adalar, boğazlar vs. pek çok sorun çözülüyor. Tarih 1923. Kıbrıs sorunu 1960'larda başlıyor, 1974'te Kıbrıs harekatı oluyor. Petrol arama, şu bu hani deniz alanlarına ilişkin egemenlik gösterileri ve buna ilişkin ihtilafların başlangıcı da bu tarihlere tekabül ediyor. İlk savaşın eşiğine getirecek kadar ihtilafların zirve yaptığı olaylar 1970'lerde yaşanıyor. 1923 Lozan'dan 1970'lerin başına kadar pek bir sorun yaşanmadı. Neden peki?

Ö1: Lozan sırasında Yunanistan'ın da bizim de karasularımız 3 mildi. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Yunanistan ile aramızda iyileşme politikaları oluyor. Venizelos İzmir'e geliyor. Ondan sonra onlar 6 mile çıkartmak istediklerini söylüyorlar biz de iyileşme politikalarına zarar gelmesin diye ses çıkartmıyoruz. 6 mile çıkartıyorlar sonra. Zaten 1970'e kadar da dünya çalkalanıyor, NATO falan biz sarılıyoruz birbirimize.

Ö2: 1970'teki petrol krizi ile birlikte orasının stratejik öneminden dolayı böyle bir dalgalanmanın bizim üzerimize yıkıldığını düşünüyorum.

Ö3: Teknolojinin gelişmesi ve sömürgeciliğin bitmesi nedeni ile yeni kaynak arayışlarına girildi. Teknoloji artık çok gelişti. Denizden petrol çıkarılabiliyor o yüzden deniz ülkesinin önemi arttı. Egemenlik hissiyatının ötesinde ekonomik bir anlam da kazanmış oldu.

H: Evet arkadaşlar dediklerinizin hepsi doğru. Çünkü tek bir sebep yok elbette ki. Bunların hepsi ihtilaf sürecine götüren etmenlerdir. Ama bunlardan özellikle uluslararası hukuktaki gelişmeler ilginç bir vaka olarak karşımıza çıkıyor. Hukuk üzerinden gidersek, 1923'te oturmuş birtakım şeyler var. 3 mil her iki devlet de karasuları benimsemiş. Ondan sonra Yunanistan bunu 6 ya çıkarmış, Türkiye ses etmemiş. Burada herhangi bir ihtilaf olmuyor. Tabi bu süre içerisinde İtalya'ya bırakılan 12 ada tekrar Yunanistan'a dönüyor. Bu tamamen ikinci dünya savaşının sonundaki anlaşmalardan doğuyor yani Türkiye'nin tamamen dışında gelişen bir uluslararası hukuk olayı. Türkiye'nin ne bir dahili var ne bir etkisi var ne de yapabileceği bir şey var. Ama sonuçta Ege'de adalar Akdeniz'e doğru Yunanistan'a ait. Yunanistan'ın bütün adaları Akdeniz'e doğru Türkiye'yi sarmış oluyor. Öte yandan dünya üzerinde karasuları genişliğine ilişkin herhangi bir mutabakat yok. Lozan döneminde 3 mil ağırlıklı olan devlet uygulamasıydı. 3 mil de

top atışı menzili mesafesi olduğu için oradan geliyordu. O zamanlar bir problem yoktu. Ama ne zaman ki uluslararası hukuk gelişti, devletlerin talepleri tabi bahsettiğiniz etmenlerle de teknolojinin gelişmesi, uluslararası hukukla ilgili diğer uluslararası politikadaki veya dünyadaki değişimlerle birlikte devletlerin daha fazla deniz alanları talepleriyle birleşince birçok devlet 6 mili uygulamaya başladı. Bu arada tabi dersin en başında bahsettiğimiz bir kodifikasyon süreci vardı:

1930'da ilk kez Lahey'de kodifikasyon konferansı yapılıyor.

Orada pek çok şey tartışılıyor ama herhangi bir metne erişilemiyor, sonuçsuz kalıyordu.

1. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku konferansında (1958)

Cenevre Sözleşmeleri dediğimiz dört tane deniz hukuku sözleşmesi akdedilmiş. Ama burada karasularının genişliğiyle ilgili bir madde yok. Tartışılmış, sonuca varmamış. Zaten 1958 sözleşmesinin hazırlandığı dönemde BM nispeten yeni kurulmuş, uluslararası hukuk komisyonu kurulmuş, ben bu uluslararası hukuku kodifiye etmek gibi büyük bir göreve soyunuyorum diyor. Bu büyük bir deklarasyondur. Bunun dibinin doldurulabilmesi için üzerinde uzlaşının en kolay olabileceği uluslararası hukuk alanı olan deniz hukukundan başlamayı tercih ediyorlar. Dolayısıyla böyle ihtilaflı ve üzerinde

uzun uzadıya tartışmalara neden olacak konuyu da kapsam dışı bırakarak 1958'de toplanıyor kodifikasyon konferansı ve 1958'de metinler ortaya çıkıyor. Çünkü zaten hazırlanmış uluslararası hukuk metinleri üzerinden görüşmeler yapıp kabul ediliyor. Amacına uygun yani.

Karasuları genişliği kaldı. 1960'da 2. Deniz Hukuku Konferansı toplanıyor. Tekrar görüşülüyor. Orada Amerika'nın teklif ettiği 6 mil işte karasuları artı ikinci 6 mil kuşağı o da balıkçılık bölgesi olarak bir formül var ama tek oy farkıyla o da kabul edilemiyor. Karasularının genişliği yine kaldı, her devlet kendi uygulamasına gitti. Ama bunun bir yerde de kodifiye edilmesi lazım. Deniz hukukunun pek çok alanı hem yeni yeni gelişen ve ortaya çıkan deniz alanları ve talepler hem de bir yandan en temel addedilen deniz alanlarından biri üzerinde ne kadar genişliği olsun diye bir uzlaşma yok. Bu büyük bir problem olarak ortaya çıkıyor.

1973'te 3. Deniz Hukuku Konferansı toplanıyor. Bu sefer yazılı metin üzerinden değil ama. Gelin, görüşelim, konuşalım, anlaşalım diyorlar ki bu konuşma, görüşme, anlaşma safhası 9 sene sürüyor. Karasularının genişliği 12 mile kadar belirlenebilir diye üçüncü maddede zikrediliyor. İlk defa bu konu üzerinde yazılı bir kural ortaya konmuş oluyor. Bu sözleşme 1982 yılında

imzalanıyor ama yürürlük tarihi 1994'tür. Çünkü sözleşmede bu anlaşma 60. onay belgesinin depozitöre tevdiini takip eden 12. ayın sonunda yürürlüğe girer diyor. 167+1(AB) tarafı vardır. Dolayısıyla gayet evrensele yakın bir hukuk metnidir. Dünyada büyük ölçüde kabul gören ve deniz hukukunu düzenleyen temel kurallar bunlar. Türkiye taraf değil. Çekince yasağı var. Ama Türkiye baştan beri bütün bu konferanslara resmi heyetlerini gönderiyor, yer alıyor, kendi savlarını ileri sürüyor, argümanlarını tartışıyor ama kabul edilmiyor tabi. Bizim Ege Denizi'nde Yunanistan ve Türkiye arasındaki karasuları ihtilafi olarak nitelendirdiğimiz ihtilafın argümanlarını, tarafların tezleri olarak konuşacağız. Ama bu tezler nereden çıkıyor? İşte bu 1973'ten 1982'ye kadar süregelen görüşmelerde Yunan tarafının bir tasarısı var. Bu görüşlere de Türk tarafının verdiği cevaplardan mütevellit bir derleme var.

Bunlara geçmeden önce Ege Denizi'nin bu kadar önemli bir coğrafya olmasının, bu kadar çok problem çıkmasının, bu kadar özel olmasının sebebi boğazları ve Karadeniz'e olan yolları bağlamasıdır. Dibiindeki güzel güzel madenler, petroler, doğalgazlar, balıklar, coğrafi özellikleri, yarı kapalı bir deniz olması -sadece iki devlet kıyıdaş- Ege Deniz'ini önemli kılan faktörlerdir. Genişlik olarak hiçbir yerde 200 deniz milini

aşmıyor. Çok fazla adalar var. Hatta adalar yüzey olarak Ege Denizi'nin 1/9 unu kaplıyor. 23.000 kilometre kare yüzeyinde ada var. 2400 tane ada (adacıklar, kayalıkları da katıyoruz) var ve 109 tanesinde yerleşim olduğu söyleniyor. Tabi bu rakamlar birazcık değişiyor yıllar içerisinde. Çok güncel olmayabilir, bunun 110 küsürlerde olduğunu tahmin ediyorum. Çünkü son yıllarda gündeme getirilen şeyler var işte bizim hak ettiğimiz adalara geliyorlar Yunanlar yerleşiyor ve Türkiye buna cevap vermiyor diye çok fazla haber çıktı. Bununla ilgili resmi hiçbir cevap da gelmedi.

Geçen günkü olayda Kardak'ın yıl dönümü olduğu için orada tesadüf(!) etmişler aslında. Her iki taraf da çeşitli tedbirler almak, varlık göstermek adına o coğrafyada hazır bulunmuşlar ve bu vesileyle karşılaşmışlar. Her iki taraf da hak iddia ediyor. Bu alanın kendi egemenliklerinde olduğunu iddia ediyorlar. Yıllardır dinleriz havada da denizde de oluyor, "it dalaşı" denilen şekilde birbirlerine güç gösterisi, alan kapatma, diğerini dışlama, gönderme, engelleme gibi böyle ufak flörtleşmeler oluyor. (: İşte o flörtleşmeler biraz şiddete dönüşmüş yanlışlıkla böyle bir tanesi bir tanesini öpüvermiş.. Dolayısıyla olay bundan ibaret. Ama Binali Yıldırım açıklamalar yapmış, Çiprasla konuşmuşlar. Ben yıllardır bu kadar pozitif, barışçıl, yapıcı tavır, tutum görmedim

duymadım. Sen ben demekten ziyade evet ortada problem var, eğer ihlal varsa her iki tarafta da var, biz bunları diplomasiyle, görüşmelerle, barışçıl bir şekilde çözümlemek niyetindeyiz demişler. Kesinlikle bunların daha da ilerlemesine, gerginliğin artmasına sebebiyet verecek hareketlerden kaçınıyoruz tarzında konuşmalar var. Mayıs'ta Nato bünyesinde genelkurmay başkanları toplantısı olacakmış ve orada Türk ve Yunan genelkurmay başkanları bu konuyu oturup tekrar görüşmek niyetindelermiş. Uzun zamandır görmediğimiz, ihtiyacımız olan bir tutum.

Türk Karasularının Tarihçesi:

Üç döneme ayırıyoruz. 1964 Öncesi Dönem, 1964-1982 Arası Dönem ve 1982 Sonrası Dönem.

Bundan önceki dönemde sadece Lozan hükümleri var. 3 mil uygulanan bir karasuları rejimi vardı. 1936 yılında Yunanistan 3 mili 6 mile çıkarıyor, Türkiye buna sessiz kalıyor.

⇒ 1964 yılında ilk kez bir karasuları kanunu çıkarıldı.

Türk Karasuları 6 mildir deniyor.

Mütekabiliyet esası gereğince diğer devletlere karşı belirli denizlerde arttırılabilir deniyor. Karadeniz ve Akdeniz'de 12 mil, Ege'de 6 mil olarak uygulanmaya başlıyor.

⇒ 1982'de ikinci bir değişiklik yapılıyor.

Yine Türk Karasuları 6 mildir deniyor. Ama Bakanlar Kuruluna belirli denizler için o denizlerle ilgili bütün özellikleri ve durumları göz önünde bulundurarak ve **HAKKANİYET İLKESİ** uyarınca 6 milin üzerinde bir gelişim tespit etme yetkisi verilmiştir. Sonuç olarak yine Karadeniz ve Akdeniz 12 mil, Ege 6 mildir. Peki niye böyle bir düzenleme yapıldı?

Ö: 1973'ten 1982'ye kadar yapılan görüşmeler sonucunda az önce bahsettiğimiz Türkiye'nin savunduğu bazı tezler var. Mütekabiliyet ilkesi kelimesi bu tezlere aykırı kalıyordu. Onun yerine hakkaniyet ilkesi kelimesi orada savunduğu tezlerin kökenini oluşturan şeyler olduğu için iç hukuku uluslararası hukukta savunduğu tezlerle uyumlu hale getirmek adına yapılmıştır.

H: Evet. İçeride ve dışarıda o tutarlılığı yakalamak adına yapılmıştır. Çünkü mütekabiliyet dediğiniz zaman aslında belirleyici olan karşı taraf oluyor. Karşı taraf ne yaparsa sen onu taklit ediyorsun. Yani burada biraz daha inisiyatifi ele alan ve ciddi ciddi öne sürdüğü bir takım tezleri olup bu tezlerin arkasında duran, işte yarın öbür gün kalkıp da hiç kimse ya sen bunları böyle diyorsun da kendin inanmıyorsun, kendi içinde

uygulamıyorsun denmesin, öyle bir pozisyona düşmesin diye ileri sürdüğü tezlerle tutarlı, uyumlu bir hale sokmak için yapılmıştır.

1982 Anlaşması 1994 yılında yürürlüğe giriyor demiştik. 1995 Yılında Yunan Parlamentosunda Yunan karasularını 12 mile çıkartmak için bir teklif geliyor, bunlar tartışılıyor derken tabi Türkiye'de bu olay infial yaratıyor. Hayır diyorlar bu karar çıkamaz. Bu karar çıkarsa bunun da uygulanması halinde biz bunu savaş sebebi sayarız diyor. Yunanistan da diyor ki hayır ben sözleşmeden doğan uluslararası hukuka uygun hakkımı kullanıyorum. Türkiye de diyor ki hayır. Bunu yapman savaş sebebidir. Parlamentodan karar çıkıyor. Ama süresiz olarak uygulanması askıya alınmış durumda. Halen de devam ediyor.

Ege Denizi'nde Karasuların Rejimi İle İlgili Türk ve Yunan Tezleri:

Yunanistan (Birinci Tezi): 12 milin genel kural olması. (1982 BMDHS m.3: Karasuları genişliği 12 mile kadar belirlenebilir.) Dolayısıyla Türkiye'yi de bağlar bu kural.

Türkiye: Biz bu anlaşmaya taraf değiliz. Bu anlaşma bizi bağlamaz. Kural olarak bir anlaşma sadece tarafları için bağlayıcıdır. Bunun istisnaları var ancak. (En çok gözetilen ulus kaydı, gümrük birliği ve sınır anlaşmaları)

Yunanistan (İkinci Tezi): Bu kural teamül hukuk kuralı haline dönüşmüştür. Teamül hukuku kuralı da herkesi bağlar.

Teamül hukuk kuralının maddi ve manevi unsurları vardı. Maddi unsur devlet uygulaması, bu uygulamanın sürekli, tutarlı ve genel olması aranıyordu. Manevi unsur da opinio juris yani bunun bağlayıcı bir hukuk kuralı olduğuna dair geliştirilen hukuki inanç.

Türkiye: Hayır, bu kural teamül hukuk kuralı haline gelmemiştir.

Bir kuralın teamül hukuk kuralı olduğunu nasıl ölçeriz? Bir teamül hukuk kuralının ortaya çıkışı devlet uygulaması maddi unsur dedik, opinio juris manevi unsur dedik. Bütün devletlerin uygulaması gerekir mi? Hayır, genel bir uygulama olması yeterlidir. Peki bir teamül hukuku kuralı ortaya çıktıktan sonra bütün devletleri bağlar mı? Yani devlet uygulamasıyla onun ortaya çıkışına katkıda bulunmayan devletleri de bağlar mı?

Ö: Katkıda olmayanları da bağlar, ısrarlı itirazcı olanlar hariç.

H: Evet, doğrusu bu. Bir teamül hukuk kuralının ortaya çıkışında devlet uygulaması ve opinio juris dedik. Her devletin bu uygulamaya dahil olması gerekmez. Ama genellik, tutarlılık,

süre sağlanınca bir de opinio jurisle destekleniyorsa bu o zaman bir teamül hukuku kuralı ortaya çıkmıştır diyoruz ve bu teamül hukuku kuralı kural olarak bütün devletlere uygulanır. Bütün devletleri bağlar. İstisnası ısrarlı itirazcılardır. Türkiye 12 mili devlet uygulamasıyla destekliyor mu? Yunanistan'a göre evet destekliyor. Diyor ki kendisi de 12 mili uyguluyor. (Karadeniz ve Akdeniz'de) Ama bu Türkiye'nin katkıda bulunduğu anlamına gelir mi teamül hukuku kuralının ortaya çıkışına? Gelebilir de gelmeyebilir de her neyse ama Türkiye'nin ısrarlı itirazcı pozisyonu var. Çünkü baştan beri bu kuralın ortaya çıkışından beri bu konuyla ilgili her platformda tutarlı ve istikrarlı bir şekilde bu kurala karşı olduğunu, bu kuralın Türkiye'ye karşı uygulanamayacağını, kabul etmediğini beyan etmiştir. Dolayısıyla teamül hukuku kuralı haline gelmiş olsa dahi der - resmi cevabı Türkiye'nin- bu Türkiye'ye uygulanamaz.

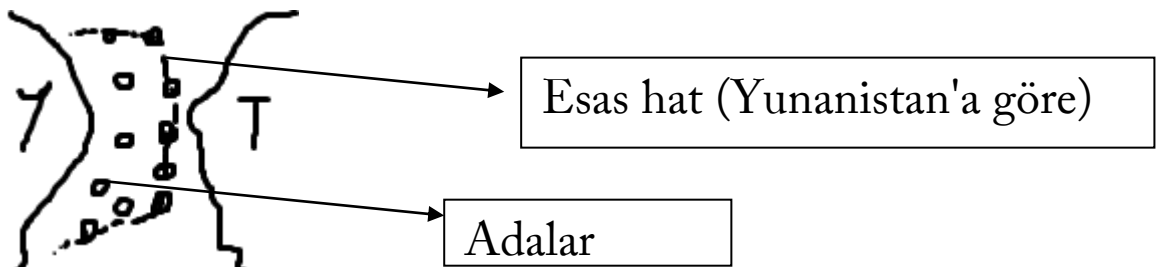
Ben kısmen katılmıyorum çünkü Türkiye'nin resmi makamlarına göre bu bir teamül hukuk kuralı haline gelmemiştir. Ama bence gelmiştir. 167+1 devletin uygulamasından bahsediyoruz. Yeterince geneldir. Tutarlı ve istikrarlı, opinio juris var, bunun bağlayıcı bir hukuk kuralı olduğuna dair bir yerleşik kanı var. Çünkü zaten anlaşma temelli. Her anlaşma hükmü de teamül hukuku kuralına

evirilmeye elverişli değildir. Belirli bir genellik, kapsayıcılık olması gerekir. Avokado ticaretine ilişkin üç beş tane devletin arasında imzalamış olduğu bilmem ne sözleşmesi bu tür genel hükümlere evirilmeye müsait olmaz. Çünkü bu borçlar hukuku anlamındaki sözleşme benzeri, kontrat benzeri bir anlaşmayken, BMDHS gibi anlaşmalar yasama faaliyeti gibi kural koyan, norm koyan anlaşma türleridir. Yani bu kural teamül hukuk kuralı haline evirilmiştir. Bütün maddi ve manevi unsurları dizdiğinizde karşılıyor. Ama sonuç değişmiyor zaten. Teamül hukuk kuralı olsa da aynı şey, olmasa da aynı şey. Türkiye'yi bağlamaz. Bizim için yok hükmündedir deniyor ya öyle.(:

Türkiye: Karasularının genişliğine ilişkin genel bir kural yoktur.

Yunanistan (Üçüncü Tezi): Siyasal ve ülkesel bütünlük tezi.

Yunanistan diyor ki benim ana karamla adalarımın arasına yabancı suların girmesi, açık denizlerin ya da başka devletlere ait yabancı suların girmesi siyasal ve ülkesel olarak bütünlüğümü zedelemektedir.

Yunanistan diyor ki esas hattım şekildeki gibi çizilsin. Ondan sonra kalan mesafeyi konuşalım diyorlar.

Ö: Ondan sonra bir mesafe kalmıyor zaten...

H: Esas hat nasıl çiziliyordu? Suların en çok çekildiği zamanki kıyı şeridini takip eden hat, normal esas hattır. Düz esas hat, bu tür bir çizgiyi çizmenin çok zor ya da imkansız olduğu coğrafyalarda, genel kıyı çizgisini takip eden şekilde düz hatlarla bu çizginin belirlenmesidir. Esas hat önemlidir. Çünkü hemen hemen bütün deniz alanlarının ölçümü esas hattın başlar. Dolayısıyla ölçümün başlangıç noktası olarak önemlidir. İç sularla karasularını da birbirinden ayıran hattır aynı zamanda. O hattın kara tarafında kalan kısmı iç sular oluyor. Diğer tarafında kalan alan karasuları oluyor.

İşte Yunanistan diyor ki bu aralara yabancı unsurlar, sular girerse bu benim ülkesel bütünlüğümü zedeler.

Düz ve normal esas hattın başka bir de ada devletlerine, takımada devletlerine uygulanan bir rejim var. Orada bütün adaların etrafından esas hat çekilir. Ama bir farkı var. Normal sularda esas hattın karasularında kalan taraf iç sular oluyor. Bu tür takımada sularında zararsız geçiş rejimi uygulanır. İç sulardan farklı birazcık. Yani Yunanistan'ın talebi aslında buna benziyor. Türkiye diyor ki ben taraf değilim senin o taraf

olduğun sözleşmeye ama aç bak bir madde 46 yı bir daha oku istersen. Madde 46 da takımada devletinin nasıl olduğu yazıyor. Takımada devleti olabilmesi için sadece ada ve adacıklardan oluşması gerekiyor. Yani bir kara parçasının olmaması gerekiyor. Ama Yunanistan'ın bir ana karası var artı olarak adaları var. Dolayısıyla sözleşmenin kapsamında tanımlanan takımada devleti tanımına uymuyor. O şartları karşılamıyor. Dolayısıyla böyle bir talep bu hukuki dayanakla mümkün değil.

Türkiye: Yunanistan'ın bir takımada devleti olmayışı (BMHDS m.46)

Yunanistan (Dördüncü Tezi): Karasularının belirlenmesi kıyı devletinin egemenlik yetkisindedir. Dolayısıyla Türkiye ya da herhangi başka bir devlet bizim kendi egemenlik sahamıza bu anlamda müdahale edemez. Ne diyorsunuz?

Ö1: O zaman biz de Atina'yı alalım.

Ö2: Mesela biz de 70 mile çıkartalım.

H: 200 mil uygulamaları var aslında. Örneğin Peru.

Karasuları genişliğini kıyı devleti belirler. Kendi iç meselesidir. Egemen yetkilerini kullanarak dilediği gibi belirleyebilir. 70 mil de diyebilir, 300 mil de diyebilir. Bütün denizler benim de diyebilir.

Devletin yetkisinden bahsedeceksiniz uluslararası hukukta. Devletin yetkisi dediğimiz şey yasama yürütme yargı olarak ortaya çıkıyor. Egemenlik yetkilerinin kullanımındır aslında. İki tip kategorize edilir devletin yetkisi: Düzenleme yetkisi ve Uygulama yetkisi. Düzenleme yetkisi yasamayı kastediyor. Düzenleme yetkisi bakımından devletlere uluslararası hukuk tarafından getirilmiş hiçbir kısıtlama yoktur. O yüzden istediği yasayı çıkartabilir. İsteddiği şekilde bir düzenleme yapabilir. Egemenliktir çünkü. Bir devlet isterse bütün dünya benimdir, bütün kainat benimdir hepiniz benim malımsınız diye bir yasa çıkartabilir. Türkiye yarın öbür gün çıkıp dünyadaki bütün liderler benim malımdır diye yasa çıkartsa kim ne diyebilir? Hoş karşılamayabilirsin, kınayabilirsin ama karışamazsın. Çünkü o bir iç meseledir. Ama uygulama yetkisine gelince ki bu yürütme ve yargıyı kapsar. Uygulama yetkisi aksiyon almayı, harekete geçmeyi gerektirir. Sen şimdi benim malım dedin. Ondan sonra dedin ki ben bu malı özelleştirmeye karar verdim. İhale açıyorum, satışa çıkartıyorum dedin. Ondan sonra sattın. Parasını aldın, malı teslim edeceksin. Polisleri gönderdin, git devletlerin hepsinin liderlerini topla getir, teslim edelim alıcılara. Şimdi burada polisi başka bir devletin ülkesine gönderdiğin zaman faaliyet gösterebilir mi? Başkasının çöplüğü orası. Senin

horozun gidip orada ötemez. Gıkını da çıkartamaz. Gidip kafasını koparırlar. Dolayısıyla uygulama yetkisi ayrı bir şeydir. Uygulayamazsın. Uygulayabilmen için başka bir egemenin rızası olması lazım. Karşı taraf kabul ederse buyur gel, al zaten bizim hoşumuza gitmiyor, bu aralar sapıttı, gel al da kurtulalım derse gidip alabilirsin.(: Aksi takdirde uygulayamazsın.

Evet, Yunan parlamentosu 12 mile çıkartabilir. Dilediği yasama faaliyetini yapabilir. Ama uygulamaya kalktığı zaman bu artık bir uluslararası hukuk sorunu haline dönüşür. Sonuçta Türkiye de kabul ediyor bunun kıyı devletinin egemenlik yetkisi olduğunu ama Türkiye diyor ki böyle bir deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin konuların hem ulusal hem de uluslararası boyutu vardır. Uluslararası Adalet Divanının bu konuda vermiş olduğu bir karar var:

"Deniz alanlarının sınırlandırılmasının her zaman bir uluslararası yönü vardır. Yalnızca kıyıdaş devletin iç hukukunda açıkladığı biçimiyle onun iradesine bağlı olamaz. Her ne kadar kıyı devletinin bunu gerçekleştirme vasfına sahip olması nedeniyle sınırlandırma işlemi zorunlu olarak tek taraflı bir işlem ise de buna karşılık bu sınırlandırmanın üçüncü devletler bakımından geçerliliği uluslararası hukuku ilgilendirmektedir."

Dolayısıyla tamam, sınırlandırdın. Yapacak makam olarak bunun devletin kendisi tarafından yapılması gerekiyor. Yani bunun illa ki bir uluslararası anlaşma şeklinde akdedilmesi gerekmiyor. Bu bir anlaşmayla da yapılabilir ama asıl olan devletin egemenliğine dayalı olduğu için şekli olarak devletler kendileri bunu beyan ederler. Ama bu uluslararası hukuk beni bağlamaz istediğim kararı alırım demek değildir. Alsan bile uygulayamazsın. Uygulayabilmen için uygulanabilir bir karar alman lazım. Bu da her zaman uluslararası hukukla sınırlandırılmıştır devletin egemenliği. Sınırsız bir devlet egemenliğinden bahsetmiyoruz. Dolayısıyla kıyı devletinin takdir hakkı sınırsız değildir.

Türkiye: Kıyı devleti egemenliğinin uluslararası hukukla sınırlı olması.

Bu hafta burada bırakıyorum arkadaşlar. Hepinizin sevgililer günü kutlu olsun sevgili öğrencilerim..♥ Haftaya görüşürüz..

İÇİNDEKİLER

21.02.2018

GİRİŞ_____	2
NEDEN EGE DENİZİ ÖZEL BİR DENİZ?_____	2
Coğrafi Özellikleri_____	2
Politik ve Jeopolitik Önemi:_____	3
Ege Denizi'nde Karasuların Rejimi İle İlgili Türk ve Yunan Tezleri(Devamı):_____	10

21.02.2018/BLOK DERS

GİRİŞ

Merhaba arkadaşlar,

Geçen hafta Ege'den bahsediyorduk. Ege Denizi'nde Türkiye ve Yunanistan arasındaki karasuları sınırlandırılmasına ilişkin ihtilaftan bahsediyorduk. Geçen haftanın bir tekrarını yapalım.

NEDEN EGE DENİZİ ÖZEL BİR DENİZ?

Coğrafi Özellikleri:

- Adalar Denizi: Çoğunluğu kayalık olan çok sayıda irili ufaklı ada ve adacıklar Ege Denizi'nin her tarafına serpilmiş durumdadır.
- Adalar Ege Denizi'nin yaklaşık 1/9 unu kaplar.
- Adaların toplam yüzölçümü 24000 km² dir.
- Yalnızca 109 tanesinde yerleşim olan yaklaşık 2400 tane ada mevcuttur. (Ada derken ada, adacık, kayalık falan bunların hepsini ada kelimesi içinde)
- Ege Denizi'nin kıyıları çokça girintili çıkıntılı olup değişik ebatlarda pek çok körfez, boğaz ve yarımada bulunur.
- Yarı kapalı bir denizdir.

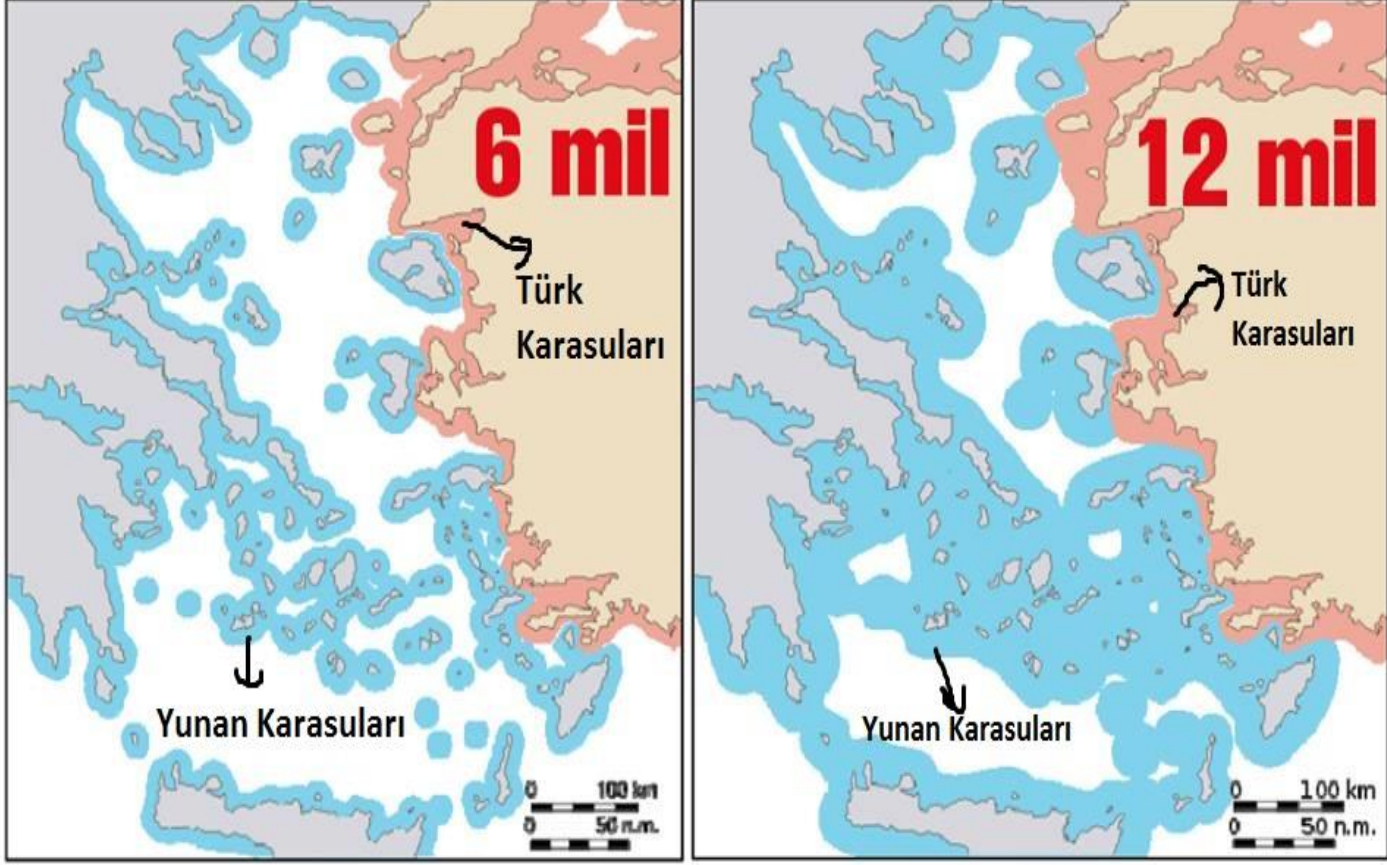
Politik ve Jeopolitik Önemi:

- Ege Denizi'nde Yunanistan'a ait adaların pek çoğu Türkiye anakarasına çok yakın bir konumdadır. Bu nedenle siyasi bir sorun teşkil etmektedir.
- Bu adaların coğrafi dizilimi Anadolu yarımadasının kuzeyden güneye kuşatır şeklindedir.
- Pek çok ada/kayalık ihtilaflı statüdedir.
- Yalnızca iki devletin kıyıdaş olduğu bu deniz genişlik olarak hiçbir yerde 200 deniz milini aşmaz.
- Akdeniz ve Karadeniz arasında bağlantı sağlayan güzergah üzerinde olup Türk boğazlarının da bu Ege Denizi'ne bağlanması,

BÖLGENİN ÖNEMİNİ ARTTIRMAKTADIR.

Bunlar Ege Denizi'ni özel kılan sebeplerdir. Bu özel kavramına bu kadar çok takılmamızın sebebini birazdan anlayacaksınız.

Ege Denizi'nde karasuları genişliği halihazırda 6 mildir. Türkiye de 6 mili uyguluyor. Yunanistan da 6 mili uyguluyor. E biz niye buna bu kadar karşı çıkıyoruz peki? Adamlar 12 mile çıkartacak. Sen de çıkart 12 mile ne olacak ki.. Basit bir çözüm değil mi bu? Bu kadar problematik olan şey nedir? İşte bu harita bu kadar problematik olan şeyi gösteriyor arkadaşlar.

*(Arkadaşlar, Hoca haritayı slayt üzerinden gösterdi, renkli bir harita. Eğer ki basımdan net anlaşılamazsa internetten açıp bakabilirsiniz. Tavsiyem mutlaka bakmanız yönünde.)

Her iki taraf da karasularını 12 mile çıkarttığı zaman Türkiye karasularından çıkamayacak duruma geliyor. 6 mil uygulanıyorken çıkıp açık denizden ilerleyebiliyorken 12 mile çıkartıldığında ilerleyemiyor. 6 mil uygulamasında Türkiye'nin bir rotası var. 12 mil uygulamasında çıkamıyor, kısıtlı kaldı. Yunan sarmış dört bir yanını oluyor...

Peki hiç mi çıkamaz? Hayır tabi ki de **zararsız geçiş** diye bir hak var. Bu durumda Türk gemisi Yunan karasularından geçecek. Ee ne olacak ki öyle de geçiyor böyle de geçiyor? Nedir problem? Geçiş açısından ne fark var? Ha açık denizden geçmişsin ha zararsız geçiş hakkını kullanarak karasularından geçmişsin?

Ö: Açık denizde bizim gemimizde bizim hukukumuz uygulanır. Yunan karasularından zararsız geçiş hakkı ile geçerken onların hukuku uygulanır.

H: Evet. Yunan karasuları Yunanistan'a aittir. Oraya onlar hakimdir. Çünkü devletin karasuları ülkenin bir parçasıdır. Yunan ülkesinden geçmiş oluyorsunuz. Dolayısıyla ülkesellik yetkisi, ülkesellik prensibi gereği Yunanistan karasuları 12 mile çıktığında her türlü yetkilerini kullanabilir. Bize tanınan tek hak zararsız geçiştir. Zararsız geçiş hakkı da bir nebze koruma sağlıyor elbette ki ama yine de bir açık denizdeki kadar Türkiye'nin yetkisinin uygulanabileceği bir rejim değildir.

Zaten bu konuyu bitirdikten sonra karasularının hukuki rejiminden bahsedeceğiz. Orada iyice somutlaşacaktır. Hukuki ve cezai meseleleri ayrı ayrı ele alarak bu zararsız geçiş dediğimiz hak nasıl bir koruma kalkanı sağlıyor, yani niye bu kadar önemli,

bu yetki kullanımı normalde nasıldı, zararsız geçiş olunca nasıl oluyor bunu somutlaştırmış olacağız.

Dolayısıyla 12 mile çıkarttığımızda bizim kıyılarımızda hafif şişmeler, büyümeler oluyor. Ama Yunanistan'ın durumu.... Hani klişe bir laf vardır Ege Denizi bir Yunan Gölü haline getirmek diye. İşte o klişe buradan çıkıyor. Bu haritanın tasviridir.

Sonuç olarak 12 mil uygulamasıyla Türkiye'nin açık denizlere erişimi kalmamış oluyor. Bu büyük bir problem. Bunun başka bir şekilde ifade edilmiş tarzı da şöyle oluyor:

6 Deniz Mili Karasuları Uygulaması Olduğu Takdirde:

Türk Karasuları: Ege Denizi'nin %7.47 sine,

Yunan Karasuları: Ege Denizi'nin % 43.68 ine,

Uluslararası Sular: Ege Denizi'nin % 48.85 ine tekabül ediyor.

12 Deniz Mili Karasuları Uygulaması Olduğu Takdirde:

Türk Karasuları: Ege Denizi'nin %8.76 sına,

Yunan Karasuları: Ege Denizi'nin % 71.53 üne,

Uluslararası Sular: Ege Denizi'nin % 19.71 ine tekabül ediyor.

Yani Türk karasularında çok fazla bir değişiklik olmuyor. Ama Yunan karasuları uluslar arası sular aleyhine genişlemiş

oluyor. Aslında bu Türkiye'nin değil de uluslar arası suların sorunu gibi. Ama pratikte gördüğünüz gibi Türkiye'nin açık denizlere erişimini engelliyor. Artı tabi boğazları da bu denkleme iterseniz durum daha da vahamet arz eder bir hale geliyor.

Geçen hafta Yunan tezleri ve Türk tezleri diye ayırarak gitmiştik. Önce Yunanistan'ın 12 milin genel kural olduğunu ve Türkiye'nin de bu uluslar arası yerleşik kurala uyması gerektiği yönündeki iddiasına Türkiye'nin cevabı olarak, bu 12 mil meselesinin kaynağının 1982 BMDHS olduğunu bizim de bu sözleşmeye taraf olmadığımızı dolayısıyla bizi bağlayan bir kural olmadığını söyledik. Bu sözleşme herkesi bağlayan erga omnes sonuçlar doğuran bir sözleşme de değil, objektif bir statü belirleyen bir hüküm de değil dolayısıyla bizi bağlamıyor.

Yunanistan bunun örf ve adet hukuku kuralı haline evirilmiş halde olduğunu söylüyor. Türkiye'nin resmi makamları hayır diyor. Ama ben evet diyorum bence de örf ve adet hukuku kuralı haline evirilmiş bir hüküm bu. Ama yine de sonuç değişmiyor bize bunu kullanamazsın. Çünkü biz ısrarlı itirazcıyız. Bu konuda gayet mutabık bir tavır gösterdik. Türkiye baştan beri çizgisini bozmadı. Dolayısıyla teamül hukuku kuralı haline geldiği varsayılsa da bu kural Türkiye'ye uygulanamaz.

Siyasal ve ülkesel bütünlükten bahsetmiştik. Yunanistan diyor ki adalarımızla anakaramız arasına uluslar arası suların girmesi ya da yabancı bir devletin sularının girmesi bizim siyasi ve ülkesel olarak bütünlüğümüzü bozmaktadır. Yani demek istiyor ki bizim esas hattımız en dıştaki adalardan sınır olarak çizilsin, ondan sonra sınırlama başlasın. Türkiye de buna karşılık diyor ki aç da taraf olduğun sözleşmenin 46. maddesine bak.

1982 BMDHS m.46

Terimlerin Kullanışı:

İşbu Sözleşme amaçları uyarınca:

- a) "Takımada Devleti"nden, bütünüyle bir veya birçok takimadadan oluşan ve başka adaları da ihtiva eden bir devlet;
- b) "Takımada"dan, birbirleri ile olan bağları coğrafi, ekonomik, ve politik yönden bir bütün oluşturacak derecede sıkı olan veya tarihi açıdan bu şekilde kabul edilen ada kısımları, bunlara bitişik sular ve diğer doğal unsurlar da dahil olmak üzere, bir adalar grubu anlaşılır.

Dolayısıyla Yunanistan tanımsal olarak kendi taraf olduğu sözleşmeye uymuyor. Burada takımada devletleri için esas hatlarının çok geniş bir biçimde çizilerek oluşturulduğunu ve ölçümlerin oradan başladığını söylemiştik. Ama o esas hattın içerisinde kalan normalde iç sular olarak tanımlamamız gereken sular burada takımada suları olarak adlandırılır ve bu takımada sularından zararsız geçiş vardır. Normalde iç sulardan zararsız

geçiş diye bir hak yoktur.(Karasularından var) Ama takımada sularıysa zararsız geçiş vardır. Çünkü daha geniş bir alanı kaplıyor. Kapladıkları ada alanının dokuz katına kadar su çevreleyebiliyorlar. Dolayısıyla bu kadar fazla bir su alanında tamam, bütünlüğün bozulmasın sana karasuları veriyoruz ama o sularda zararsız geçiş rejimini uygulayacaksın diyor 1982 BMDHS.

Bunların dışında karasularının sınırlarını belirlemek kıyı devletinin egemenlik yetkisidir diyordu Yunanistan. Kıyı devletinin kendi egemenliğine ilişkin bir işlemdir diyordu. Dolayısıyla Türkiye bizim egemen haklarımızı kısıtlamaya çalışıyor diyordu. Aslında kısmen haklılar da. Karasularının belirlenmesi egemen haklara ilişkin bir işlem. Her kıyı devleti kendi egemen haklarını kullanarak karasularının rejimini kendi iç hukukunda belirler. Belirler ama UYGULAYAMAZ.

Türkiye cevap olarak, kendi egemenlik yetkisidir ama bu yetki uluslararası hukukla sınırlıdır diyor. Günümüz modern çağındaki devlet anlayışı biliyorsunuz mutlak egemenlik değil. Yani sınırsız bir egemenlikten bahsetmiyoruz. Her zaman uluslararası hukukla sınırlandırılmış bir egemenlikten bahsediyoruz. Ki bu genel olarak uluslararası hukuk mevzuunda böyle. Konuyu özellikle deniz alanlarının sınırlandırılmasına

hasredersek sınırlandırma zaten nitelik itibariyle uluslar arası boyutu olan bir işlemdir.

Dolayısıyla tek başına iç hukukunda düzenlemen çok fazla bir anlam ifade etmiyor. Bütün dünya denizleri benimdir diyebilirsiniz bu da bir egemenlik yetkisi kullanımıdır. İlan edersin ama fiiliyatta bunu uygulayamazsın. Devletin yetkilerini düzenleme ve uygulama yetkisi olarak ikiye ayırdık. Düzenleme yetkisi uluslararası hukukta herhangi bir sınırlandırmaya tabi tutulmamıştır. Oysaki uygulama yetkisi, bunun bir de uygulanma alanı vardır, uygulama yetkisi her zaman uluslar arası hukukla sınırlıdır. Evet buraya kadar gelmiştik.

Ege Denizi'nde Karasuların Rejimi İle İlgili Türk ve Yunan Tezleri (Devamı):

Yunanistan (Beşinci Tezi):

- Karasularının sınırlandırılmasıyla ilgili genel kural olarak eşit uzaklık ilkesinin kabulünden bahsediyor.

O da 1982 BMDHS madde 15. Bu 1958 Cenevre Karasuları ve Denizcilik Bölgesi Sözleşmesinin de madde 12 sidir. Hemen hemen aynıdır. Gelişimi açısından merak ediyorsanız bakabilirsiniz.

1982 BMDHS Madde 15.

Sahilleri bitişik veya karşı karşıya olan devletler arasında karasularının sınırlandırılması:

İki devletin sahilleri bitişik veya karşı karşıya olduğunda, aralarında aksine anlaşma olmadıkça, bu devletlerden ne birinin ne de diğerinin kendi karasularını, bütün noktaları bu iki devletin her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarından eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzatmaya hakkı yoktur. Bununla beraber bu hüküm, tarihi hakların veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle, her iki devletin karasularının başka şekilde sınırlandırılmasının gerekli olduğu durumlarda uygulanmaz.

İki devletin kıyılarının karşı karşıya veya yan yana olduğu durumlarda iki devletten hiçbirisi aralarında aksini öngören bir anlaşma olmadıkça derken bu bir negatif koşuldur. Yani anlaşmanın olmaması halinde hüküm uygulanabiliyor.

Karasularını her noktası bu iki devletten her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlar üzerindeki en yakın noktalara eşit uzaklıkta olan orta hattın ötesine geçirmeye yetkili değildir derken şekildekinden bahsediyor:

Hiçbir taraf anlaşma olmadıkça karasuları sınırını bu orta hattın ötesine geçiremezler.

Bununla beraber tarihi bir hak veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle iki devletin karasularını bu hükümle bağdaşmayan bir şekilde sınırlandırılmasının gerekliliği olduğu yerlerde yukarıdaki hüküm uygulanmaz diyerek devam ediyor. Eğer ki tarihi bir hak varsa veya özel bir durum söz konusuysa o zaman bu hüküm uygulanmaz diyor.

Dolayısıyla bu maddenin uygulanabilir olması için;

- İlk olarak ortada bir anlaşma olmayacak.

Zaten bir anlaşma varsa muhtemelen problem de çözülmüş demektir. Anlaşma yoksa bu hüküm uygulanır diyor, orta hat, eşit uzaklık.

- İkinci olarak tarihi haklar veya özel durumlar olmayacak, varsa eğer, bu durumların varlığı aksi bir uygulamayı gerektirmeyecek.

Eğer ki tarihi haklar veya özel durumlar varsa ve bu durumların varlığı aksi bir uygulamayı gerektiriyorsa o zaman bu hüküm uygulanmaz diyor.

3. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansında 1973'ten 1982'ye kadar geçen uzun tartışmaları geçen hafta da konuşmuştuk. İşte o tartışmadaki bir taraf bu **eşit uzaklıkçılardı**. Çünkü bu yöntem 1958 Cenevre Sözleşmesinde karasuları ve kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin aşağı yukarı 1982 BMDHS' deki formülü öngörmüş. Oysa 1982'ye geldiğimizde arada bir mahkeme kararı var. O kararda **hakça ilkelerden** bahsediliyor.

Hakça ilkeler de ne ola? Hiçbir yerde geçmiyor. Oradan itibaren bütün içtihat ve doktrin bölünmeye başlıyor. Bir grup diyor ki eşit uzaklık ilkesi, bir grup diyor ki hakça ilkeler. Dolayısıyla deniz alanlarının sınırlandırılmasında bu iki grubun bir nevi savaşından bahsediyoruz. Bu görüşmelerin 9 yıl sürmesinin arka plandaki sebebi de budur.

Hakça ilkelere daha sonra detaylı bir şekilde geleceğiz. Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkardığı takdirde Türkiye'nin açık denizlere ulaşamaması hakça ilkeler gereği artık net bir şekilde kabul görmüş. 12 mil uygulaması durumda ortaya çıkan tablo gereği öyle bir sınırlandırma uygulanamaz diyorlar.

Çünkü hakça ilkelere aykırı. Bir tarafın açık denize erişimi engelleniyor. Bu hakça ilkelere aykırılığı sabit olan durumlardan bir tanesi.

Hani olur da bir gün bu ihtilaf bir uluslar arası yargı mercii önüne giderse o zaman olabilecek en kötü senaryoda dahi (o 12 millik resim) bir yerden bir geçiş yolu bırakılmak zorundadır. Bugünkü içtihatların gelişimi bunu gösteriyor.

Genel uygulama olarak eşit uzaklık ilkesinin kabulünde Yunanistan takımda devleti olarak kabul edilip esas hat haritada gösterildiği gibi çizilecek. Ondan sonra da kalan alan ölçülecek. Tabi öyle bir uygulamada Yunan karasuları ile Türk karasuları arasında 2 mil falan kalır herhalde.. Ortadan bölünüp 1 mil 1 mil diye ayrılacak. Yunanistan bu şekilde bir karasuları sınırlandırılması yapılsın diyor. Nasıl beğendiniz mi??

Eşit uzaklığın bir prensip mi yoksa bir sınırlandırma metodu mu olduğu tartışılır. Tek başına hakça ilkelerin karasularını sınırlandırmada bu metodu yumuşatacak bir unsur olarak mı kullanılması gerektiği yoksa başlı başına hakça bir çözüme kavuşturulması mı gerektiği vs. gibi bir sürü doktrinsel tartışmalar var.

Günümüz uygulamasında sırf karasularında değil bütün deniz alanları sınırlandırılmasında bu orta hat yöntemi bir

başlangıç noktası olarak alınır. Öncelikle ne olursa olsun orta hat çiziliyor. Ondan sonra özel bir durum mu var ne var diye bakılıyor. Değiştirilmesi gerekiyor mu bu hattın diye bakılıyor. Orada ada mı var nasıl şekli vs. gibi durumlara bakılıyor. Bu özel durumlara göre orta hat çizgisi modifiye ediliyor. En son bakılıyor, bu hakça olmuş mu diye. Yani hakçalıktan çok uzak bir sonuç çıkmış mı çıkmamış mı diye bakılıyor. Eğer hakçalıktan çok uzağa düştüğü, bunun hakça bir çözümden çok uzak olduğu kanaatinde varılırsa bu durumun daha hakça bir yere çekilmesi için tekrar bir modifikasyon yapılıyor. Çok da soyuttur bu. En son tamamlanıyor. Eğer olay bir mahkemeye giderse sıralama böyledir.

Tarihi haklar deyince aklınıza gelen herhangi bir şey var mı? Yani Ege ihtilafında tarihi haklar ileri sürmek söz konusu olabilir mi?

Ö: Bodrum'un kenarındaki Eşek Adası denilen ada çok tartışmalı bir ada. Onun hemen dibindeki alan ihtilafli olduğunu ileri sürdüğümüz ama Yunanistan'ın ihtilafı kabul etmediği, aidiyetinin kendisine ait olduğu adalar var. Oralarda hak talebimiz şu an yok ama edebiliriz diye düşünüyorum. 12 adalarla ilgili talebimiz olabilir. Hatta daha tutucu düşünersek buralar eskiden bizimdi onları talep edebiliyoruz diyebiliriz.

Ama o zaman da Yunanistan senden önce ben vardım asıl diyebilir..

H: Evet. Tarihi haklara girdiğimizde ne kadar tarihi sorusu ortaya çıkıyor. Çünkü biz Osmanlı Dönemine dayandırarak buralar hep bizimdi dersek adamlar da burası Antik Yunan Medeniyetlerinin anavatanı der. Dolayısıyla tarihi haklara girildiğinde net bir sonuç alınamaz. O yüzden çok popüler olarak ileri sürülen, tartışılan tarihi haklar bu konuda pek fazla yoktur. Her türlü iddia daha ziyade daha yakın tarihi vakalara ve hukuki tutanaklara dayandırılıyor. Dolayısıyla sözleşmede geçen tarihi hakları şu anda büyük ölçüde kapsam dışı bırakıyoruz.

Türkiye'nin Cevabı:

Özel durumların bir istisna olduğunu ve aslında eşit uzaklığın genel bir kural olmadığını, prensip olmadığını sınırlandırma metotlarından biri olduğunu ileri sürüyor. Ve diyor ki bu madde uyarınca aslında **özel durumların varlığı** eşit uzaklık metodunun uygulanmasını durdurur.

Eşit uzaklığın bir prensip mi yoksa metot mu olduğu her türlü yorumlanabilir tabi ki. Bu bir prensiptir, uygulanmasını değiştirebilir, modifiye edebilir diyebilirsiniz. Eğer tarihi haklar ya da özel durumlar varsa bu prensibi modifiye edebilir diye yorumlayabilirsiniz. Yahut da bu bir sınırlandırma metodudur.

Eğer özel durumlar, tarihi haklar varsa o zaman metot uygulanmaz deyip masadan eşit uzaklığı çekebilirsiniz.

Ege Denizi neden o kadar özel diye başladık ya işte o özellik buna bağlanıyor. O kadar özel ki eşit uzaklık ilkesinin veya metodunun burada uygulanması hakça olmayan sonuçlar doğurur. Bizimse hakça sonuçlara ihtiyacımız var. Her ne kadar burada hakça geçmiyor idiyse de Türkiye direkt olarak anlaşmaya dayanmıyor. Hakça çözüm içtihat hukukunda da yerleşmiş uluslar arası teamül hukukunda da yerleşmiş ilkelerdendir.

Dolayısıyla Türkiye Yunanistan'ın bu eşit uzaklık ilkesinin uygulanması tezine karşılık:

- Hayır, bir anlaşma esas olmalı. Tarafların anlaşması gereklidir.
- 2) Özel durumlar söz konusu olduğu için bu bir istisnadır. Özel durumlar istisnası göz önünde bulundurulmalı.
- 3) Varılacak herhangi bir sonucun HAKÇA olması gerekiyor. Buna dikkat edilmesi gerekiyor.
- 4) İyi niyetli davranılması gerekiyor diyor.

Sözleşmede 300. madde, hakkın kötüye kullanılması yasağı getiriyor. Yunan tezlerinin öngördüğü bir şekilde uygulama

hakkın kötüye kullanılması teşkil eder ve bu da iyi niyete aykırıdır diyor.

Peki Türkiye hem kendisi kabul etmiyor bu sözleşmeyi hem de dönüp dönüp bu sözleşmeden işte şu madde böyledir şu madde şöyledir diye dayanak yapmaya çalışıyor. Bu bir çelişki değil midir?

Ö: Yunanistan o sözleşmeye taraf.

H: He o iyi niyetli olsun. Bizim iyi niyetli olmamıza gerek yok. O hakkını kötüye kullanmasın gerekirse biz kullanırız gibi bir durum öyle mi yani?

Ö: Sözleşmeyi kabul etseydik 12 mili de kabul edip çekilirdik o halde.

H: 12 mili kabul etmek değil. Zaten sözleşme 12 mile kadar diyor yani illa ki 12 mil olacak demiyor.

Ö: O zaman Yunanistan 11 mile çıkartsın.

H: Yani Yunanistan'ın bunu 11 mile çıkarması sorunu çözer mi sizce?

Ö: Hayır çözmiyor tabi ki de. Ama biz sözleşmeyi kabul edersek Yunanistan bu sorunun da çözüldüğünü varsayar. Sonuçta sözleşme savını biz sözleşmeye taraf değiliz diyerek def ediyorduk. Taraf olursak o savı def edemeyiz.

H: Arkadaşlar bu hukukun genel ilkelerinden biridir. İyi niyet, hakkın kötüye kullanılmaması bunlar artık genel kabul görmüş uluslararası hukuk ilkeleridir. Yani bu sözleşmeye taraf olup olmamızın bu tezi ileri sürmek için iyi niyetin üzerinde bir anlamı yoktur.

Yunanistan (Altıncı Tezi):

➤ Türk karasuları 3 mildir diyor.

Lozan Anlaşmasının 12. maddesine dayanarak Türk karasularının 3 mil olduğu tezini ileri sürüyor.

Lozan Andlaşması Madde 12:

İmroz ve Bozca Adaları ile Tavşan Adaları dışında, Doğu Akdeniz Adaları ve özellikle Limni, Semendirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya Adaları üzerinde Yunan egemenliğine ilişkin 17/30 Mayıs 1913 günlü Londra Andlaşmasının beşinci ve 1/14 Kasım 1913 günkü Atina Andlaşmasının on beşinci Maddeleri hükümleri uyarınca 13 Şubat 1914 günlü Londra Konferansında alınıp 13 Şubat 1914 günü Yunan Hükümetine bildirilen karar,

İşbu Andlaşmanın İtalya'nın egemenliği altına konulan ve on beşinci Maddede yazılı olan Adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak koşulu ile doğrulanmıştır.

Asya kıyısından üç milden az uzaklıkta bulunan Adalar, işbu Andlaşmada tersine hüküm olmadıkça, Türkiye egemenliği altında kalacaktır.

Şu ada şunun bu ada bunun diye sayılmış. İşbu andlaşmada aykırı bir hüküm bulunmadıkça Asya kıyısından üç milden az uzaklıkta bulunan adalar Türk egemenliği altında kalacaktır ibaresi Yunan tarafının dayanağıdır.

Bu ibare eşittir Türk karasuları üç mildir demek midir? Bu tezin amacı nedir?

Ö1: Eğer andlaşmada aksine hüküm yoksa 3 mil uzaklıkta olan adalar kayalıklar ne varsa Türk toprağıdır diyor. Yani burada sayılan adalardan bir tanesi değilse o 3 mil uzaklıkta bulunan adalar/ kayalıklar Türk toprağıdır sayılıyor. Ben bu hükümden Türk karasuları 3 mildir anlamını çıkaramadım.

Ö2: Kıtadan 2,5 mil uzaklıktaki bir ada artı bir 3 mil daha eklenerek genişletilebilir ama Venizelos zamanında onlar 6 mile çıkarttı. Biz de tamam ama biz de 6 mile çıkartırız demiştik. Onlar da tamam demişlerdi. O durumda o uygulama bu andlaşmaya aykırı bir hüküm olur.

H: Evet, doğru söylüyorsunuz. Peki bu maddenin asıl amacı nedir?

Ö: Ülkeyi belirlemek.

H: Aslında adaların aidiyetini belirlemek. Ege Denizi'nde hangi ada kime aittir bunu belirlemektir. Dolayısıyla bu bir karasuları sınırlandırılması anlaşması veya karasularının dış

sınırını tayin anlaşması vs. değil. Amacı da bu değil. Zaten bu maddede karasuları da demiyor.

O çünkü Türk karasuları 3 mildi. Yunan karasuları da 3 mildi. Bu cümlenin amacı Türk karasularının genişliği 3 mildir, 3 mil olarak kalacaktır gibi bir amaç içermiyor. Oradaki belirtilen adalar şuna, şu adalar buna, anlaşmada belirtilmedikçe Asya kıyısından kalan 3 milin içerisinde adalar da Türkiye'nin olacaktır diyor.

Peki diyelim ki farklı yorumladık ve bu madde Türk karasuları 3 mildir demektir diye kabul ettik. O zaman madde 6 ya bakalım.

Lozan Andlaşması m.6:

İşbu Andlaşmada aykırı bir hüküm bulunmadıkça deniz sınırları kıyıya üç milden daha yakın bulunan adaları ve adacıkları da içine alacaktır.

Bu maddede Türkiye veya Yunanistan demiyor. Hem Türkiye'yi hem de Yunanistan'ı kastediyor. O zaman o madde Türk karasuları üç mildir demekse bu ne demek oluyor? Yunan karasuları da üç mildir demek oluyor.

Dolayısıyla bu tez temelsizdir. Bunu ileri sürmek kendi karasularının da üç mil olduğunu ileri sürmektir. Hatta ikrar etmektir.

İkinci olarak, arkadaşınızın dediği gibi eğer üç milse karasuları, onlar 6 mile çıkarttı. Ortada böyle bir anlaşma varsa ilk önce o kilitlendirmiş oldu. 1936'da Yunanistan karasularını 6 mile çıkarttı. Türkiye çıkartmadı. Doğru ya da yanlış, vaka. Şu anda biz öyle görüyoruz. Türkiye Karasuları Kanununu 1964 yılında yaptı ve o zaman 6 mile çıkarttı. 1964'e kadar Yunan karasuları 6 mil Türk karasuları 3 mil olarak uygulandı. E bu durum o zaman başlı başına anlaşmaya aykırı bir durum teşkil eder. Dolayısıyla bu da çok kabul edilebilir bir tez değil.

Biz bunları böyle incelediğimizde her şey çok net değil mi? Kafanızda üç aşağı beş yukarı Türkiye haklı, Yunanistan haksız sonucuna vardınız mı? Bu ihtilafa temel olarak nasıl bakıyorsunuz? Bu politik bir duruş değil. Bu hukuki bir mesele. Türkiye Yunanistan olur, A B olur, hadi size pratik çalışma. Siz uluslararası mahkemelerde birer yargıçsınız, bu ihtilafı nasıl sonuçlandırırsınız?

Ö: Yunanistan çok avantajlı. Ben bir Yunan olsam bu işin peşini kesinlikle bırakmazdım. Ama tarafsız veya bir Türk olarak bakarsam derslerden işlediğimiz kadarıyla da Yunanistan'ın her savına karşılık bizim de mantıklı bir savımız var. Hatta ilk ihlal eden de Yunanistan'mış. Biz Ege'yi nasıl tarihi olarak benimsiyorsak onlar da hem tarihi hem de bizim istenmemiz

üzerine benimserler. Bodrum'u Halikarnas olarak gösterirler haritalarda. Hala daha ne koparabilirsek kârdır diye düşündükleri için bence biz şu an haklıyız. Sonuçta zamanında iki taraf da anlaşmış.

H: Peki sınırlandırma anlaşması yapacaksınız. İki devlet de size başvurdu. Dediler ki biz bu sınırlandırma mevzuunu çözemiyoruz. Bize bir sınırlandırma yapın. Taraflardan birisi 1982 BMDHS ye taraf, diğeri değil. Yine aynı taraf 1958 Sözleşmelerine taraf, diğeri değil. Adalar değişmeyecek. (Yunanistan arada ihtilaflı bölgenin olduğunu da kabul etmiyor. Biz de öyle varsayıyoruz şu an bu olay için.) Nasıl çözersiniz bunu?

Ö: Ben çözmezdim. Böyle kalsın derdim. Çünkü iki tarafın en son anlaşmasında 6 mil olarak belirlenmiş. 6 mil olarak dursun ne fazlası ne de azı.

H: Ama şu anda bile Kardak oldu mesela.

Ö: Ama o kayacak.

H: Evet ama birisi diyor ki o benim diğeri de diyor ki hayır benim. Mahkemede şu adayı alıyorum şuna veriyorum diyemezsiniz zaten. Sorun şu o bölgede hem Yunanistan hak iddiasında bulunuyor, burası benim karasularım diyor. Hem de Türkiye benim karasularımdır diyor.

Arkadaşınız eşit uzaklık uygulansın dedi. Bir Yunan Adası ile Türk Adası arasında eşit uzaklık uygulanır. Eğer o tarafta kalan adacık falan olursa o da o ülkenin olur diye bir çözüm yolu getirdi.

H: Yunanistan'ın 12 mil ilan etme hakkı var mı?

Ö1: Egemenlik yetkisi gereği var. Bizim savımıza göre uluslararası hukuk perspektifinde ihtilaflara neden olduğu için kafasına göre hareket edemez.

Ö2: Taraf olduğu sözleşmeye göre ve teamül hukuk kuralı haline geldiği için yetkisi vardır.

H: Türk tarafından karşı tarafa açılan bir diğer husus da adaların karasuları olur mu olmaz mı, adalara normal bir anakaraymış gibi bir muamele etmeli miyiz etmemeli miyiz sorularıdır.

Adalara böyle bir statü vermezsek sorun çok azalmış olacak. Veya bunu kısıtlayabilir miyiz? Kısmi hak tanıyabilir miyiz? Ne düşünüyorsunuz?

Ö1: Onlar da topraktır. Aleyhimize göre ama vermemiz gerekli. Yapacak bir şey yok. Çünkü sonuçta onlar da ülke. Çok dandik kayalıklar tartışılabilir ama mesela Santorini'yi vermemiz gerekiyor. Ada üzerinde yerleşim var.

Ö2: Biz de 12 mile çıkarsak, onlar da çıkarsa adaları da vermesek Yunan toprakları Türk karasularının içerisinde kalmış olacak. Sonuçta Yunan toprağı Türk karasularının içinde kalacak o zaman da çok ayrı ihtilaflar meydana gelir.

H: Karasuları neydi?

Ö: Egemenlik yetkisinin olduğu yer.

H: Evet, ülkedir değil mi? Öyledir. Türk ülkesinin içerisinde Yunan ülkesi bırakmış olacaksınız. Adaların rejimine 121. maddeden bakalım.

1982 BMDHS M.121:

Adaların Rejimi

1- Bir ada, sularla çevrili olan ve sular yükseldiğinde su üstünde kalan, doğal olarak meydana gelmiş bir kara parçasıdır.

2- 3. paragraf hükmü saklı kalmak üzere, bir adanın karasularının, bitişik bölgesinin, münhasır ekonomik bölgesinin ve kıta sahanlığının sınırlandırılması, işbu Sözleşmenin diğer kara parçalarına uygulanabilir hükümlerine uygun olarak yapılır.

3- İnsanların oturmasına elverişli olmayan veya kendilerine özgü ekonomik bir yaşam bulunmayan kayalıkların münhasır ekonomik bölgeleri veya kıta sahanlıkları olmayacaktır.

İkinci fıkradan anlamamız gereken, normal bir toprak nasılsa adalar için de sınırlandırmayı aynı şekilde aynı şeyi uygulayarak yapacaksınız. Ama üçüncü fıkra hükümleri saklı kalmak koşuluyla.

Üçüncü maddeden anlamamız gerekense adacıkların, kayacıkların karasuları yoktur demek değil, -karasuları var- ancak münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığı yoktur. Neden karasuları yoktur demiyor, aynı şeye tabi tutuyor? Çünkü karasuları dediği şey ülkedir. Devletin ülkesidir. Karasuları dediğimiz şey egemenlikle doğrudan bağlantılıdır. Oysa ki münhasır ekonomik bölge, kıta sahanlığı vs. bunların daha fazla ekonomik ağırlığı var, egemenlikle ilgili değil. Kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge devletin ülkesi değildir. Ancak, karasuları ülkenin parçasıdır.

Dolayısıyla isterseniz minnacık bir kayalık olsun, üzerinde yaşam olsun olmasın, hiçbir işe yaramasın. Üzerinde doğal kaynak olmasın fark etmez. Devletin ülkesi olduğu için yani egemenlik de soyut bir kavram olduğu için o egemenlik, o bir avuç toprakta da veya kayalıkta aynı egemenlik bilmem ne petrol zengini yerde bilmem neyin başkentinde de aynı egemenliktir. Kutsiyeti vardır. Toprakta da aynı egemenlik, havada da suda da.

Karasuları dediğimiz şey egemenlikle bağlantılı. Dolayısıyla adalar sınırlandırma içtihatlarına baktığımızda mahkemeler bu konuda çok net. Karasularını tartışmıyor. Karanın ne kadar karasuları varsa adanın da o kadar karasuyu vardır diye kabul

ediliyor. Bu bilgi bizi biraz kötü hissettiriyor. Ama bu bir realite. Bundan bir kaçış yok.

Karasularını adalar bakımından tartışmaya açamayız. Neyi açabiliriz? Türkiye ile Yunanistan arasında aynı zamanda kıta sahanlığı ihtilafı da var. Ki kıta sahanlığını öğrendikten sonra bu ihtilafın da spesifik özelliklerini tartışacağız. O zaman tartışmaya açabiliriz. İctihatlar da buna elveriyor. Bazen içtihatlar adalara normal karaymış gibi bir kıta sahanlığı tanınıyor. Kimi adaya kısmi kıta sahanlığı hakkı tanınıyor. Kimisi de ada yokmuş gibi sınırlandırma yapıyor.

Dolayısıyla işte kıta sahanlığında konu tartışmaya açık oluyor. Ama ihtilaf, karasuları olduğunda hiçbir tartışmaya yer olmuyor. Adanın da kara parçası kadar karasuları hakkı vardır. Altıysa altı, on ikisiyse on iki mil olacak. Sorun şu ki Ege'de 12 yi kim kaybetmiş ki biz bulacağız.

Dolayısıyla Türkiye aslında bakarsanız şu anda içtihat hukukunun da geldiği yeri göz önünde bulundurduğumuzda bu ihtilafta oldukça dezavantajlı. Türkiye'nin de tek dayanak yapabildiği hakça bir çözüme ulaşılması gerektiği oluyor.

Eşit uzaklık ister bir ilke olarak değerlendirilsin ister bir yöntem olarak değerlendirilsin fark etmiyor. Günümüz uygulamasında bütün uluslararası mahkemeler ve hakem

heyetleri eşit uzaklık ilkesiyle önce bir bölüyor, oradan başlıyor. Yani direkt eşit uzaklık uygulamasa bile sınırlandırmaya bu şekilde başlıyor.

Sadece bir tane yakın zamanda bu konuyla ilgili bir dava var. Eşit uzaklık ilkesi metodunu bu olayda uygulamak hakça olmayacağı için eşit uzaklık değil başka bir metot uygulayalım dediler. Burada hakça çözüm dediğimiz kavram eşit uzaklığın üstüne çıkmış. Ama bu sadece tek bir davada gerçekleşmiş. Elbette ki ikinci bir dava olabilir. Ama nasıl bir metot izlerseniz izleyin adaların da karalarla aynı karasuları hakkı var. Yani Yunanistan'ın bir takımada olma iddiası ile takımada sularına ilişkin iddiası kabul görmeyecektir. Çünkü çok açık bir şekilde hakça ilkelere aykırıdır. Bu talep edilemez. Çünkü karşısında başka bir devletin hakları da var. Ama yine de sınırlandırmanın nasıl olacağını öngöremiyoruz.

Mahkemeler tarafından eşit uzaklık neden vazgeçilmez duruyor? Çünkü öngörülebilirliği var. Çok net bir şey, iki tarafın esas hatları neredeyse ortadan çiziyorsunuz. Eğri büğrü fark etmez. Size karasularının sınırlandırılmasıyla ilgili kabaca bir fikir veriyor. Dolayısıyla öngörülebilirliği arttırıyor. Ama siz eşit uzaklık ilkesini kaldırırsanız mesela sadece hakça ilkelere göre sınırlandırın desem ben size. Harita yukarıda. Burada yaklaşık

50 kişiyiz. 50 tane farklı sonuç çıkar. Hakça ilkelerin hiçbir öngörülebilirliği yoktur.

Dolayısıyla hukuk bir öngörülebilirlik ister. Ama aynı zamanda çok da katı olmaması lazım ki hakça olabilsin. Çünkü katı bir şekilde eşit uzaklık uygulayacaksınız derlerse coğrafya o kadar kitaplardaki kurallara göre konfigürasyonları olan bir şey değil ki. Hiç beklenmedik değişik şekiller karşımıza çıkabiliyor. Dolayısıyla bizim öngördüğümüz kurallar her zaman tatbika tabi olmuyor. Aynı zamanda esnekliği de olması lazım. İşte bu eşit uzaklık dediğimiz kavram ile hakça ilkeler birbirini dengeliyor. Hem bir parça öngörülebilirlik hem bir parça esneklik.

Sonuç olarak diyebiliriz ki bu çok zor bir vaka ve halihazırda potansiyel olarak çok grift bir dava olur. Bu nedenledir ki Türkiye bu durumu uluslar arası mahkemeler önünde çözümlemeyi mümkün mertebe imtina ediyor. Daha önce böyle bir girişim var. 1976'da Yunanistan Uluslararası Adalet Divanı'na bir başvuruda bulunuyor. Gerçi bu kıta sahanlığına ilişkin bir ihtilafmış ama Türkiye bunu istemiyor. Çünkü çok büyük milli menfaatler söz konusu. Kaybının telafisi olmayacak derecede kritik bir sonuç ortaya çıkabilir. Öngörülebilirliği çok düşük.

Hukuki olarak baktığınızda çok dezavantajlıyız. Sadece sarılabildiğimiz şey hakça bir çözüm. Hakça çözümün de herkesin kafasında farklı bir yorumu olacaktır. O yüzden şu anki içtihat hukukunu göz önüne alırsak hukuken Türkiye daha bir dezavantajlı durumda. Ama tek avantajımız nedir? Mutlaka Türkiye lehine açık denize bir su yolu çıkacaktır. Bence öngörülebilir tek sonuç bu olabilir.

Haftaya görüşürüz arkadaşlar..

İÇİNDEKİLER

28.02.2018

GİRİŞ_____	2
KARASULARINDAKİ KIYI DEVLETİNİN YARGI YETKİSİ_____	8
KIYI DEVLETİNİN HUKUKİ YARGI YETKİSİ_____	12
KIYI DEVLETİNİN CEZAİ YARGI YETKİSİ_____	20
Geminin Karasularına Girmeden Önceki İşlenmiş Suçlarda_____	20
Geminin Karasularından Geçiş Esnasında İşlenmiş Suçlarda_____	24
Karasularında Yatmakta Olan Bir Gemide İşlenen Suçlarda_____	32

28.02.2018/BLOK DERS

GİRİŞ

En son Ege Denizi'ndeki durumu incelemiştik. Biraz geri sararak zararsız geçiş kavramından bahsedelim. Bir kıyı devletinin karasularından o kıyı devletinin kendi ulusal yasaları uyarınca --gemi tanımına uyan-- yabancı bayraklı gemilerin zarar vermeden geçmeleridir. Zararsız derken hızlı, kesintisiz gidecek, mücbir sebep olmadıkça durmayacak, kıyı devletinin karasularında balık avlamayacak vs. bunları kast ediyorduk.

1982 BMDHS m.17

Zararsız Geçiş Hakkı

Denize kıyısı olsun veya olmasın bütün devletlerin gemileri bu sözleşmenin hükümlerine tabi bir şekilde karasularından zararsız geçiş hakkına sahiptir.

Geçişin anlamını madde 18 de sayıyoruz. Kesintisiz ve çabuk olacak, first major durumlar haricinde durma veya demirleme olmayacak falan bunlardan bahsediyor.

Madde 18 "Geçiş" teriminin anlamı

1- Geçiş, sahil dar devletin barışına, düzenine veya güvenliğine zarar

a) Karasularını, iç sulara girmeksizin veya iç sular dışında bir demirleme yerinde veya bir liman tesisinde durmaksızın kat'etmek;

b) İç sulara girmek veya bu suları terk etmek veya bu nitelikteki bir demirleme yerinde veya liman tesisinde durmak veya buraları terk etmek.

2- Geçiş sürekli ve çabuk olacaktır. Bununla beraber, durma ve demirleme sadece seyrüseferin olağan olaylarından olduğu veya mücbir sebep veya yardım ihtiyacı nedeniyle zorunlu olduğu veya tehlike veya yardım ihtiyacı içinde bulunan kişilere, gemilere veya uçaklara yardım götürülmesi amacıyla olduğu takdirde, geçiş durma ve demirlemeyi de içerir.

Madde 19da da zararsız geçiş kavramının ne olduğundan bahsediyor.

Madde 19 "Zararsız geçiş" deyiminin anlamı

1- Geçiş, sahildar devletin barışına, düzenine veya güvenliğine zarar vermedikçe zararsızdır. Geçiş işbu Sözleşmenin hükümlerine ve uluslararası hukukun diğer kurallarına uygun şekilde gerçekleştirilecektir.

2- Yabancı bir geminin geçişi eğer bu gemi karasuları içerisinde aşağıdaki faaliyetlerden herhangi birinde bulunursa, sahildar devletin barışına düzenine veya güvenliğine zarar vermiş sayılacaktır.

a) Sahildar devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı tehdide veya kuvvete başvurulması veya Birleşmiş

Milletler Antlaşmasında belirtilen uluslararası hukuk ilkelerine aykırı diğer herhangi bir davranışta bulunulması;

- b) Herhangi bir tip silahla deneme veya manevralar yapılması;
- c) Sahildar devletin savunmasına veya güvenliğine zarar verecek şekilde bilgi toplanması;
- d) Sahildar devletin savunmasına veya güvenliğine zarar vermeyi amaçlayan her türlü propagandada bulunulması;
- e) Her türlü uçağın uçurulması, güverteye indirilmesi veya gemiye alınması;
- f) Her türlü askeri makinaların uçurulması, güverteye indirilmesi veya gemiye alınması;
- g) Sahildar devletin gümrük, maliye, sağlık veya muhaceret konularındaki kanun ve kurallarına aykırı bir şekilde mal, para veya kişilerin gemiye alınması veya gemiden çıkartılması;
- h) İşbu Sözleşmeye aykırı olarak, bilerek ve isteyerek ağır kirlenmeye sebebiyet veren fiillerde bulunulması;
- i) Balık avlama faaliyetlerinde bulunulması;
- j) Araştırma veya ölçüm faaliyetlerinde bulunulması;
- k) Sahildar devletin herhangi bir haberleşme sisteminin veya diğer herhangi bir deniz teçhizat veya tesisinin işleyişini engelleyecek her türlü faaliyette bulunulması;
- l) Geçişle doğrudan ilgisi bulunmayan diğer her çeşit faaliyette bulunulması.

Biz bu üç maddeye bakarak yabancı bayraklı bir geminin kıyı devletinin karasularında seyrederken bu geçişin zararlı geçiş mi yoksa zararsız geçiş mi olduğunu tespit edebiliriz. Peki bu neye yarayacak? Diyelim ki zararlı diyelim ki zararsız geçiş, neyi değiştirecek?

Ö: Kıyı devleti, yargı yetkisini kullanabilir hale gelir. Ya da kullanamaz.

H: Evet. Direkt yargı yetkisine etki ediyor.

İç sular artı karasuları devletin deniz ülkesi dedik. Ama niye iki tane birbirinden farklı rejim var, niye hepsi devletin suları, devletin deniz ülkesi demiyoruz da iki farklı grup olarak inceliyoruz?

Ö1: İç sularda devletin egemenliği kesindir. Yani kara ülkesinde olduğu gibidir. Karasularında kendisi bilir, müracaat edilirse yapar ya da yapmaz. Egemenliği daha sınırlı değildir ama devlet feragat eder bundan.

Ö2: İç sulardan **zararsız geçiş ile** geçemezsiniz.

H: Evet, fark zararsız geçiş rejiminin uygulanıp uygulanmayışıyla ilgilidir. Çünkü zararsız geçiş rejimi sonuç itibariyle devlet egemenliğine bir kısıtlama getirir. Yani egemenliğin sınırsız olduğunu varsayın. Tabi ki sınırsız, mutlak

egemenlik anlayışı günümüz modern uluslararası hukuk anlayışında kalmadı. Ama yine de devletin elveren ölçüde mutlak ve sınırsız bir egemenliği vardır. Zararsız geçişi uyguladığımızda o uygulanabilirlik sahası yani egemenlik daralmıyor, egemenliğin uygulanabilişi, icra edilişi daralıyor.

Eğer ki zararsız geçiş devlet egemenliğini azaltır gibi bir şey dersek o zaman bambaşka bir kapıya çıkar. Bir sürü sorular ard arda gelir. Hep egemenliğin soyut olduğunu vurguladık. Karasularında özellikle sınırlandırmada bahsetmiştik. Adalara da egemenlik kavramının soyutluğundan ve değerinin ada olunca başka veya 3 metrekare olunca başka 5 kilometrekare olunca başka olmadığından bahsettik. Her yerde her milimetrede aynı egemenliği görüyoruz çünkü soyut bir kavram. Devletin nicelik olarak iç sularda egemenliği ne kadarsa karasularında da o kadardır. Kara ülkesinde ne kadarsa kara sularında da o kadardır. Ama neden zararsız geçiş kavramı vardır?

Ö: Uluslararası ticareti geliştirmek, kesintiye uğratmamak için.

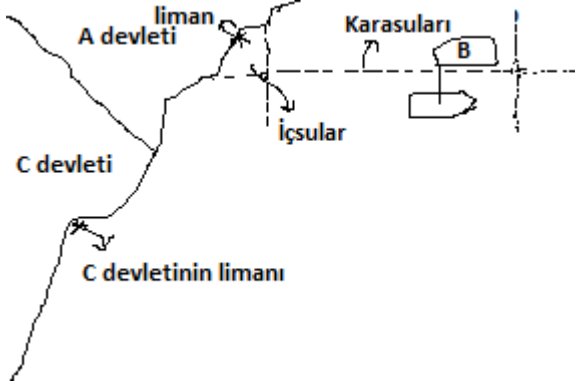
H: Uluslararası ticaret çok büyük bir evrensel değer. Evrensel değer denilince hep hukukun üstünlüğü, insan hakları, soykırım yasağı vb. üst değerler anlaşılır. Bu da gayet evrensel bir değerdir. Çünkü herkesin çok büyük çıkarı var. Uluslararası

deniz ticareti özellikle o kadar önemli ki bugün hala ticaretin çok büyük bir kısmı denizler üzerinden yürüyor. Ve bu bütün devletlerin çıkarıdır. Dolayısıyla illa çok soyut, manevi anlamlar taşıyan ulvi değerlerin olması gerekmiyor. Bu da gayet neredeyse bir ius cogens norm niteliğine evirilebilecek (değil ama yanlış bilgi olmasın, benzetme amaçlı) kadar önemsenen, kabul edilen bir realite.

O yüzdendir ki uluslararası ticaretin ve seyrüseferin sekteye uğratılmaması, engellenmemesi adına serbestçe o gemiler gidebilsin diye hani dersin başından beri diyorum ya geminin var oluş amacı gitmektir. Gemi gitmek üzerine dizaynedilmiştir. Doğası, oluşu, amacı budur. Bu amaca hizmet etmesinin önündeki devlet egemenliğinden kaynaklı engelleri tamamen kaldırmak mümkün değil elbette ki ama zararsız geçişin amacı en azından bunları birazcık hafifletmektir.

Bu yüzdendir ki zararsız geçiş kavramı çok eski bir teamül hukuku kavramıdır. Daha sonradan kodifiye edilmiştir. Sonuçta zararsız geçiş dediğimiz şeyin nasıl bir etki yarattığını göreceğiz bugün. Bu derse başlarken birkaç hafta geri sararak zararsız geçişten bahsetmemizin sebebi budur.

KARASULARINDAKİ KIYI DEVLETİNİN YARGI YETKİSİ

(Hoca konuyu anlatmadan önce tahtaya bu şekli çizdi, konunun tamamını da bu şekilden olay kurgulayarak anlattı.)

Zararsız geçişten bahsettiğimizde B devleti bayraklı gemi var. Zararsız geçişten bahsederken çok çeşitli rotaların olduğunu söylemiştik birinci dönem. Bu B devleti gemisi D devletinden F devletinden oraya gidiyor olabilir. Başka bir devletin karasularından oraya gidiyor olabilir, açık denizden gelmiş geçiyor olabilir. Yani çok çeşitli vesilelerle A devletinin karasularından geçiyor olabilir.

İhtilaf türlerini incelerken nasıl bir ayırım yapıyoruz, ne tür ihtilaflar olabilir?

Ö: Özel hukuk ihtilafı olabilir.

H: Evet, mesela B devletindeki vatandaşın elindeki yüzük ihtilaflı olursa özel hukuk ihtilafı olur. Babaanneden kalmış bir

yüzük öbür kuzen de bana kaldı diyor. Devletlerin ne tür konularda yargı yetkisi vardır?

Ö: Cezai yargı yetkisi.

H: Cezai bir konu olabilir. Sonuçta bizim yapmaya çalıştığımız şey bu gemideki bir olay var, gemiyle bağlantılı bir olay olacak. Yani A devletinin karasularında B devletinin gemisinde bir şey olacak ki biz A devletinin yargı yetkisi var mı yok mu diye bulacağız.

Bu çatışma nereden çıkıyor? Bayrak devleti diye bir şey var. Bayrak devleti ne işe yarar? Gemi üzerindeki yargı yetkisi hatta idari, yargısal, cezai her türlü yetki o bayrak devletine aittir. Bayrak devleti bu yüzden vardır. Ee gemideki yargı yetkisi B devletininse orası da A'nın karasularıysa biz hangi yargı yetkisini öne alacağız?

Ö: Teamül, kanunlar ihtilafı, sözleşmeler vardır. Bunlara bakılarak çözülür.

H: Sonuçta bir takım kurallara, kaidelere bağlanmıştır. Çünkü ilk bakışta çözümlenebilecek gibi duruyor mu bu konu? Çünkü egemenlikse o bayrak devletinki de egemenlik, o onun ülkesi gibi, Anderson davasından bahsetmiştik. Öte yandan A devletinin ülkeselliği var. Siz ceza hukuku okuyorsunuz. TCK 8

de Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesinin neresi olduğunu anlatıyordu. Ülkesellik prensibi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti devletinin cezai yargı yetkisinin nerelerde geçerli olduğunu söylüyor.

TCK m.8

(1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilen kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

(2) Suç;

- a) Türk hava ve kara sahalarıyla Türk karasularında,
 - b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,
 - c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,
 - d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,
- İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.

Bakın ülke kavramı baya geniş. Dolayısıyla Türk cezai yargı yetkisi bu hüküm uyarınca bizim bayrağımızı taşıyan gemiler **AÇIK DENİZLERDE** ve bunun üzerindeki hava sahasında uygulanabilir. Bayrak devleti diye bir kavramın olmasının ve bunun deniz hukukunda bu kadar çok önemli olmasının sebebi

yargı yetkisini göstermesidir. Sırf bir gemi oraya kayıtlıdır demek için değildir. Neden böyle bir yargı yetkisine ihtiyaç var?

Ö: Açık denizlerde uygulanması için.

H: Açık denizler kimin?

Ö: İnsanlığın ortak mirası.

H: Evet. Açık denizler hiçbir devlete ait değildir. Res nullius(kimseye ait olmayan). Ya da herkese aittir. Sonuçta açık denizlerde hiçbir devlet egemen yetkilerini kullanamıyor, egemenlik kuramıyor.

Dolayısıyla dünya üzerinde ülkesel yargı yetkisinin geçerli olmadığı alanlar var. Devletin ülkesi dediğimiz şey yargı yetkisini de kapsıyor. Kimsenin değilse orada işlenen suçlar ne olacak? Git orada çek adamı açık denize, doğra ne olacak ki hangi devlet yargılayacak seni? İşte o ülkesel yetkinin olmaması sebebiyle alternatif yetki prensibi getiriyor. Gerçek bir ülkesellik olmamakla birlikte bu tür hukuki her türlü durumun herhangi bir devletin yetkisinin dışında kalmasını engellemek için özellikle de ceza hukukundaki durumlar için düzenlenmiş. Açık denizlerde işlenen suçların cezasız kalmaması için bir devletin yetkisinin olması lazım orada. Bayrak devleti işte bu açığı kapatıyor.

Sonuçta açık denizde gemi haricinde veya hava sahasında uçak haricinde kişilerin orada bulunup da kavga edip birbirlerini öldürmesi, dolandırıcılık yapmaları falan pek olası değildir. Bir lokasyon lazım. İnsanlar bu tür şeyleri suda yüzerek yapamazlar. İşte bu lokasyonu gemi sağlıyor, geminin lokasyonunu da bir devleti ülkesellik mantığıyla bağlamak bayrak devletinin işi oluyor. Fonksiyonu bu.

Şimdi sen hem bir devlete bayrak devleti olarak yetkisini kullanabileceğini söyle, o geminin hakimi odur de hem de o gemiyi al bir başka devletin egemen sularına koy. Ne oldu, matruşka gibi açtıkça içinden yeni bir yetki çıkıyor. O yüzden zararsız geçiş karasularında yargı yetkisini belirlemede çok önem arz ediyor.

Devletin cezai ve hukuki yargı yetkisi vardır. Temel olarak bu iki perspektiften inceleyeceğiz.

KIYI DEVLETİNİN HUKUKİ YARGI YETKİSİ

Bir olay kurguladık. B devletindeki vatandaşın elindeki yüzük babaannesinden miras kalmış. Kuzeni de diyor ki bana ne o yüzükte benim de hakkım var. Bilmem kaç karat elmas var. Onu ikiye bölelim. O yüzükte benim de hakkım var diyor. 1 ve 2 nolu kuzen diyelim onlara. 1 nolu kuzen orada gemide seyahat halinde. 2 nolu kuzen geminin A devletinden geçeceğini

öğreniyor ve A devletine gidiyor. A devletine diyor ki benim alacağım var, ihtiyati haciz isteminde bulunuyor. İhtiyati haczin iş sularda nasıl işlediğini biliyorsunuz. Gemi karasularından geçecek. A devletinde yakalayamazsam C devletine geçecek. Bir de oraya gitmeyeyim. Hemen burada durduralım gemiyi şu yüzüğü alayım diyor. Ne olur sizce?

Ö: Zararsız geçiş esnasında ihtiyati haciz için gemiler durdurulamaz.

H: Evet. Orada bakacağız gemi bu karasularından nasıl geçiyor, zararsız mı geçiyor zararlı mı geçiyor diye. Hemen diyoruz madde 17,18,19 bakıyoruz işte gemi duruyor mu yoksa hızlıca durmadan geçiyor mu, burasının da kalkanı çok meşhurmuş şurada iki tane kalkan yakalayalım da akşama yeriz diyorlar mı demiyorlar mı gibisinden, en basitinden bakıyoruz. Onları tayin ettik zararsız geçiş var mı yok mu diye. İkiye ayırarak bakacağız.

3 nolu kişinin de 4 nolu kişiye kira borcu olsun. Onu ödemedi. 3 nolu kişi de o geminin içerisinde seyahat ediyor. (Bunu kişisel borca örnek olsun diye sonradan ekledi. Yüzük örneği mala ilişkin olduğu için)

Ö: Gemi sahibinin suçu ne ki burada hocam?

H: Gemi sahibinin bir suçu yok. Gemiye haciz koydurtmuyoruz zaten bunlar deniz alacağı değil. Diyor ki gemiye gel A devletin limanına şu limana çekeyim ben seni, alıyım içindeki 1 nolu ve 3 nolu kişileri. İşlem yapayım. Olur mu bu? Bunun için yolundan çevirebilir miyim gemiyi? Bunun için madde 28e bakıyoruz.

1982 BMDHS m. 28

Yabancı gemilere ilişkin hukuki yargı yetkisi

1- Sahildar devlet, karasularından geçen bir yabancı gemiyi, gemide bulunan bir kişi hakkında hukuki yargı yetkisini kullanmak üzere ne durdurmalı, ne de yolundan çevirmelidir.

Yani içindeki kişinin kira borcu, alacağı ya da milyar dolarlık bilmem ne iş yaptığı için yaptığı bir borç olsun fark etmez meblağ veya borcun niteliği, türü önemli değil. Önemli olan bunu kişiye bağlamak. Bu kişi de gemide bulunan bir kişi. Geminin sahibi değil, donatanı değil, gemiyle bağlantılı olmasının tek sebebi gemide seyahat ediyor olması. Dolayısıyla böyle bir kişiye ilişkin özel bir borç ilişkisinden doğan bir alacak veya hukuki ihtilaf için gemiyi yolundan ÇEVİREMEZ.

Özel hukuka ilişkin başka bir ihtilaf örneği verelim. Mesela kişiyi hacir altına(kısıtlamak) alacaksınız. Kişi kaçıyor. Aile hukuku ihtilafı. Ya da boşanacaksın mesela kişi kaçıyor,

boşanamıyorsun. Demek istediğim sadece alacak verecek ilişkisi değil -her ne kadar pratikte en çok bunlarla karşılaşılrsa da- herhangi bir hukuki mesele olabilir. Aile hukuku veya miras hukuku vs. gibi olabilir.

Gemideki kişi veya mala ilişkin bir alacak söz konusuysa oradaki bireysel münferit bir işlemi yapmak için koca bir gemiyi ve içindeki o kadar malı çekip de geciktiremezsiniz. Gemiye kıyıya çekemezsiniz. Çünkü bir tarafta geminin seyrüsefer edebilmesinin çıkarı var. Gidebilitesini koruyoruz. İçindeki kişi veya mal için gemiyi durdurmadık.

Peki, diyelim ki gemi gitti. Deniz alacağı var. Mesela yakıt aldı, parasını ödemedi. Ya da liman ücretini ödemedi. Kılavuz kaptan kullandı, ücretini ödemedi. Gemi tamir oldu, ödemedi vs. Böyle bir ihtilaftan dolayı gemiyi çevirebilirler mi? İhtiyati haczin yapılabilme şartlarını görmüştük ama onlar iç sulardaydı. Bu dediğim ihtilaf karasularında. Karasularından geçiyor.

Hukuki ihtilafları başa koyduğumuzda kural:

- Gemiye hukuki bir ihtilaftan dolayı yolundan çevirmemektir.

Kural olarak gemiyi durdurmuyoruz dediğimde devamında yani kural olarak şöyleyse dediğimde istisnası bunlardır diye devam ederiz.

İstisnası:

- Geminin deniz alacağı mantığında kendisinden kaynaklı ya da seyrüseferinden kaynaklı bir hukuki ihtilaf söz konusuysa (ki bu kendisinden kaynaklı dediğimizde mülkiyete ilişkin de olabiliyordu) o zaman gemiyi durdurabilirsiniz.

Bu durumda alırsınız çekersiniz limana, lex fori uyarınca ihtiyati haczini yaparsınız. Yargı yetkisini kullanabilirsiniz.

Yani hukuki ihtilafın konusu yabancı geminin bu yolculuğu esnasında üstlendiği birtakım yükümlülükler idiyse yahut da geminin kendisi bir yükümlülük, bir sorumluluk haline geldiyse ancak o zaman istisnai olarak kıyı devleti tarafından yargı yetkisi kullanılabilir.

Kıyı devletinin diyelim ki liman borcu var. Gemi limana gitmiş, borcunu ödememiş, kaçmış. C devleti limanında durmuş, oraya liman borcu var. A devleti sularındayken A devleti hakiminden bunu istediğimizde zararsız geçişi durdurup gemiyi çevirip ihtiyati haciz yapamaz.

Başka bir devletteki borç yüzünden olmaz. Ancak kendi limanında ödemeyip kaçtıysa o zaman kendi karasularından çıkana kadar durdurabilirsiniz. Başka devletteki borç olmayacak, kendine ait olacak. İç sulardaki rejimden bir farkı da budur!!

İç sularda her nereden kaynaklı olursa olsun deniz alacağıysa gidip A devletinden yani geminin bulunduğu yer mahkemesinden talepte bulunulduğunda ihtiyati hacze ilişkin talepler yerine getirilebiliyordu. Ama burada öyle değil. Yine nitelik itibariyle deniz alacağına tekabül eden bir borç olacak ortada ama o devletin kendisiyle ilgili olacak. Ama başka yerde doğmuş bir borç için gidip oradan isteyemiyorsunuz.

Diyelim ki C devletinden yakıt almış, ödememiş kaçmış. A devletine gittiğinde isteyemez. Ama tekrar C devletinin karasularından zararsız geçiş yaparken durdurup alabilirsiniz. Ya da A devletinin iç sularına girmesini bekleyecek. İç sularına, limanına girerse o zaman işletebilir.

Tabi bu konuştuklarımızın hepsinde gemiyi zararsız geçiş yapıyor olarak değerlendiriyoruz. Zararsız geçiş yapıyorsa durdurulamaz, yolundan çevrilemez. Zararsız geçiş yoksa gemi zaten iç sulardaki gibi muamele görür. Kıyı devleti iç sularda nasıl yargı yetkisini kullanacaksa karasularında da aynı o şekilde kullanır. Ama kural olarak karasularından zararsız geçiş yapıldığı

hallerde hukuki bir ihtilaf varsa yabancı gemiyi durduramıyoruz. İstisnası aslında iki tane. Birincisi bu hukuki ihtilaf geminin bizzat kendisine ya da seyrüseferine ilişkinse dedik. İkincisi:

İstisna 2:

➤ Gemi karasularından zararsız geçişle geçmiyorsa durdurabiliriz.

Yani gereksiz yere duruyorsa ya da geçişi zararlı hale getiren fiillerden herhangi birisini yaptıysa o zaman gemiyi artık zararsız geçişin dışına çıkacağı için durdurabiliriz. Kıyı devleti normal yargı yetkisini kullanır.

Bunlar dışında gemiye hukuki hiçbir ihtilaftan dolayı bir müdahalede bulunulamaz. Dolayısıyla bakacağımız şey iki tane. Birincisi gemi zararsız geçiş halinde mi değil mi. Gemi zararsız geçiş halindeyse sadece tek bir olasılık kalıyor. O zaman söz konusu hukuki ihtilaf gemiye ya da geminin seyrüseferine ilişkin mi değil mi diye bakacağız. Eğer buna ilişkinse ve o devletle alakalıysa tamam o zaman durdurabilirsiniz gemiyi. Kıyı devleti her türlü ihtiyati haciz, zapt ve müsadere vs. yapacak yetkilerini kullanabilir.

Tabi şunu da hatırlatmak lazım. Diyelim ki fırtına çıktı, gemi mecbur kaldı, durdu yoksa sürüklenecek. Bu durum mücbir

sebebe olduğu için zararsız geçişi bozmaz. Madde 28 ikinci fıkrasına bakalım.

1982 BMDHS m. 28

Yabancı gemilere ilişkin hukuki yargı yetkisi

2- Sahildar devlet, bu gemi hakkında özel hukuk alanında icrai veya ihtiyati tedbirleri, bu tedbirler ancak bizzat geminin sahildar devletin sularından geçişi sırasında veya geçiş sebebiyle yüklendiği yükümlülöklere veya tabi olduğu sorumluluklara ilişkin ise, alabilir.

Kural, gemiye herhangi bir işlem yapamıyorsunuz. Tek istisnası geminin kendi yolculuğu veya kendisine ilişkin bir hukuki ihtilafı olacak.

3- 2. Paragraf hükmü, iç suları terk ettikten sonra karasularında duran veya karasularından geçen bir yabancı gemi hakkında sahildar devletin kendi kanunlarında öngörölen özel hukuka ilişkin icrai ve ihtiyati tedbirler almak hakkına haledir getirmez.

Şimdi yabancı gemi karasularında seyrediyor. Rotası iç sulardan çıkıp yani A devletinin iç sularından çıkıp karasularından geçiş yapıyorsa ihtiyati haciz ya da her ne yetki idiyse uygulanabilir. Çünkü şöyle düşünün. Kıyı devletinin eli uzuyor. Çünkü onun bir kere kucağına düşmüş. Yetkisinin en yoğun olduğu yere -iç sulara- düşmüş bir kere. Oradan çıkıyorsa artık o iç suların etkisiyle sanki devletin yetkisi karasularında da

devam ediyormuş gibi. Mantığı budur. O yüzden eğer ki rotası iç sulardan çıkıp karasularını kat ediyorsa iç sulardaymış gibi kabul ederek kıyı devleti yargı yetkisini kullanabilir. Ama hiç iç sulara girmek gibi bir derdi yoksa sadece oradan geçiş yapıyorsa yani o devletin karasularını bir geçiş rotası olarak kullanıyorsa, hiç içerilere girip Bakkal Hüseyin'den bir şey almıyor, otobandan basıp gidiyor. Öyle düşünün. İçeri giriyorsa artık iletişime geçmişlerdir. O devletin kendi kucağına yargı yetkisine düşmüşsün demektir.

KIYI DEVLETİNİN CEZAI YARGI YETKİSİ

Geminin Karasularına Girmeden Önceki İşlenmiş Suçlarda:

Kıyı devletinin cezai yargı yetkisi kural olarak ülkesinde geçer. Peki sizce karasularının dışında işlenmiş bir suç için kıyı devletinin yargı yetkisi var mıdır? Yabancı gemi A devletinin karasularına girmeden önce dışarıda bir suç işlemiş. Gelmiş sonra A devletinin karasularından geçiyor. Kural olarak ilgilendirmez. Ülkesellik dışıdır çünkü. Demek ki kategorik olarak,

- Geminin karasularına girmesinden önce işlenmiş suçlar söz konusu olduğu zaman kural olarak kıyı devletinin yargı yetkisi yoktur.

Kural olarak dediğimize göre istisnalar var mutlaka.

1982 BMDHS Madde 27

Yabancı bir gemide cezai yargı yetkisi

1- Karasularından geçen yabancı gemide, geçiş sırasında işlenmiş bir suçtan ötürü bir şahsın tutuklanması veya bir soruşturmada bulunulması amacıyla sahildevlet aşağıdaki durumlar dışına cezai yargı yetkisini kullanmamalıdır:

- a) eğer suçun sonuçları sahildevlete uzanıyorsa;
- b) eğer suç ülkenin barışını veya karasularında düzeni bozacak nitelikte ise;
- c) eğer yerel makamların yardımı gemi kaptanı veya geminin bayrağını taşıdığı devletin bir diplomasi ajanı veya konsolosluk memuru tarafından talep edilmiş ise; veya
- d) eğer bu tedbirler uyuşturucu maddelerin veya uyuşturucu ilaçların gayri meşru trafiğinin önlenmesi için gerekli ise;

2- 1. paragraf hükümleri, sahildevletin, iç sulardan gelerek karasularından geçen bir yabancı gemide tutuklamalarda bulunmak veya soruşturma yapmak için kanunlarında öngörülen bütün tedbirleri almak hakkına hâlel getirmez.

3- 1. ve 2. paragraflarda öngörülen hallerde sahildevlet kaptan talep ettiği takdirde, herhangi bir tedbir almadan önce geminin bayrağını taşıdığı devletin bir diplomasi ajanını veya bir konsolosluk memurunu bundan haberdar edecek ve bu ajan veya memur ile gemi

mürettebatı arasındaki teması kolaylaştıracaktır. Bununla beraber, acil durumla da bu haber verme, tedbirler uygulanırken yapılabilir.

4- Yerel makamlar tutuklamanın uygun olup olmadığını veya nasıl yapılacağını incelerken, seyrüsefer gereklerini de gerektiği şekilde göz önünde bulundurlar.

5- XII. Kısımın uygulanması veya V. Kısma uygun olarak kabul edilmiş kanun ve kuralların ihlali halleri hariç olmak üzere; sahildevlet, karasularından geçen yabancı bir gemide, eğer gemi yabancı bir limandan gelip iç sulara girmeksizin sadece karasularından geçmekte ise, geminin karasularına girmesinden önce işlenmiş bir suç dolayısıyla tutuklama veya soruşturma yapmak için hiç bir tedbir alamaz.

27. maddenin 5.fıkrasına bakıyoruz. Burada kural ülkesellik dışı olduğu için kıyı devletinin yetkisinin dışında. Ama on ikinci bölüm ve beşinci bölüm dışında suçlar yani deniz çevresinin korunması ya da münhasır ekonomik bölge ihlallerine ilişkin bir suç söz konusuysa sadece bu iki halle sınırlı olmak üzere, tabi diğer şartlar da şu: orada işlediği suç devletin karasularına girmedi. Onu ilgilendirmez. Orada işleyecek, ondan sonra karasularına girecek. İç sulara değil. Karasularını kat edecek. Dolayısıyla o zaman kıyı devletinin yargı yetkisi oluşuyor. Sadece bu iki tip durum için. Yani **deniz çevresinin korunması** ve **münhasır ekonomik bölge ihlalleri** için.

Münhasır ekonomik bölge ihlalleri için verilen cezalarda cismani ceza uygulanamaz. Münhasır ekonomik bölge hakları ekonomik nitelikli haklardır. Yani bir egemenlik hakları gibi mutlak böyle daha üst haklar değil. Ekonomik haklar nispeten daha ikincil kalıyor. O yüzden ekonomik hak ihlalinden dolayı adama cismani ceza verme diyor. Cismani ceza derken hapis cezası gibi.

Ekonomik suça ekonomik ceza gibi bir mantığı var. Yani adam sana ekonomik bir zarar verdiyse sen de ekonomik bir ceza kes. Cismani ceza olmasın çünkü parasını al gönder. Yine gitsin. Çünkü burada bahsedilen kişi içindeki yolcu söz konusu ceza denize kola kutusu attı diye değil. Ya da sepet salladı da bir tane hamsi yakaladı diye değil. Ceza alacak kişi geminin sorumlu kişisi yani kaptanı, ikinci kaptanı vs. Cismani ceza kesilirse gemi gitmez. Amaç geminin gitmesi. Sen yine cezayı uygula. Ekonomik zarar verdiyse ekonomik olarak ıslah et onu. Ama gemi gitsin yine buraya bağlanıyor yani.

1958 Cenevre Sözleşmesi ile 1982 BMDHS bu konuda ayrışıyor. Normalde hep aynı veya benzer hükümler paralel şekilde gidiyor. Ama bu hükümde ayrılıyor. Zaten 1958 Sözleşmesinde münhasır ekonomik bölge diye bir kavram yok. Dolayısıyla 27. maddenin beşinci paragrafı yeni bir hüküm.

Geminin Karasularından Geçişi Esnasında İşlenmiş Suçlarda:

Şekildeki gibi. Gemi karasularından geçerken bir suç işleniyor. Bu durumda suç zaten kıyı devletinin ülkesinde işlenmiş gibi olacak. Ama bir taraftan da zararsız geçiş kavramı denkleme giriyor. Demek ki bu mutlaklığı biraz yumuşatacağız. 27. maddenin 1. fıkrasında formüle edilmiş. (Maddeyi yukarıya koyduğum için tekrar koymuyorum) Sözleşmenin 27. maddesi cezai yargı yetkisi, 28. maddesi hukuki yargı yetkisini düzenliyor. 27. maddenin 5. fıkrasında karasularına girmeden önceki işlenmiş suçlardan bahsettik. Genel kural 27. maddenin 1.fıkrasıdır. Karasularından geçiş esnasında işlenen bir suç varsa ancak şu dört durumda kıyı devleti yargı yetkisi kullanabiliyor:

- 1) Suçun sonuçları kıyı devletine sirayet ediyorsa,
- 2) Suç, kıyı devletinin barışını veya karasularının düzenini bozuyorsa,
- 3) Geminin kaptanı veya geminin bayrağını taşıdığı ülkenin konsolosu kıyı devletinden yardım istemişse,
- 4) Uyuşturucu madde kaçakçılığı söz konusu ise.

Sadece bu dört durumda gemi üzerinde kıyı devleti yargı yetkisini kullanabilir. Dolayısıyla **numerus clausus**. Bunu genişletemezsiniz sadece bu dört durumda yargı yetkisini

kullanabilirsin. Ve kümülatif olarak aramıyoruz, birinin varlığı yeterlidir.

Kıyı devletinin mutlak olarak yargı yetkisi var, bunu kabul ediyoruz ama zararsız geçiş nedeniyle bazı hallerde kullanmıyor. Sadece bu dört durum varsa kullanacak. Suç, suçun sonuçları kıyı devletine sirayet etmiş mi etmemiş mi vs. Peki mesela A devleti nasıl bir şeyden etkilenir? Ne tür suçları kıyı devletinin barışını bozabilir şekilde kategorize edebiliriz?

Ö: Genelde ağır cezayı gerektiren hallerde bu tarz bir yorum yapılıyor. Cinayet vs.

H: Evet. Ama buna ilişkin çok net bir şey söyleyemiyor sözleşme. Bir de başka ilginç olan bir nokta 1958 Sözleşmesinde uyuşturucu madde kaçakçılığına ilişkin bir hüküm yok. 1982'de var. Olmasa bir eksiklik mi sizce?

Ö: Bence değil. Çünkü bu hüküm olmasa da kıyı devleti uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan kişileri yargılamak isterse bu benim barışımı bozabilir diyerek yargılama yapabilir.

H: Evet. Uyuşturucu madde kaçakçılığı var ama insan ticareti yok mesela. Yani bu biraz gereksiz bir madde. Bu hükmün konulması için Pakistan çok ısrar etmiş o yüzden koymuşlar. Ama gereksiz.

Burada bir kere dikkat edilmesi gereken iki nokta var. Öncelikle suç ve suçun sonuçları ne zaman kıyı devletine sirayet eder, sonra da ne zaman kıyı devletinin barışını, düzenini bozar. Bunu nasıl tespit edeceğiz, bunun kriteri ne? Kıyı devletine sirayet edip etmediğine kim karar verecek?

Ö: A devleti yani kıyı devletinin kendisi karar verecek.

H: Evet. Benim kamu düzenim, barışım bozuldu. Rahatsız oldum. Suçun sonuçları sirayet etti. Sirayet etti deyince bulaşıcı hastalık geldi bulaştı gibi anlamayın illa ki. Nasıl olacak peki?

Ö: Diyelim ki gemide birisinin kafasını kestiler attılar denize. O kafa kıyımızda yüzüyor. Bu bize sirayet etmiş demektir bence.

H: Burada aslında ceza hukukundan düşünmek lazım. Ceza hukukunun kamusal boyutu hukuki konulara göre daha fazla. Çünkü kamuyu ilgilendiriyor. Kilit nokta kamu. Savcıya o yüzden public prosecutor diyoruz yani kamu savcısı, kamu adına hareket eder. Kamu görevini ifa eder. Bu kamu da kaygan bir şeydir. Kamu düzeni, kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu bilmem nesi. Yani her zaman joker bir karttır. Hele ki temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması gerektiği zaman veya kanuni bir takım hakların sınırlandırılması gerektiği zaman hemen bu kartı çıkartırsınız. Kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu barışı diye. E

şimdi burada kıyı devletinin de öyle bir kart çekmeyeceğinin ne garantisi var?

Ö: Takdir yetkisi ona kalmış.

H: Mesela garip bir dini ve inancı olan bir kıyı devleti var. İşte o inanca göre de kuzulara tapıyorlar. Kuzu tanrı onlara göre. Çok özel, çok kutsal, her yerde kuzu resimleri falan var. Bizim B devletinin gemisi oradan geçerken de diyorlar işte bu gece bir kuzu şiş yapalım. Mangalı atıyorlar, buram buram kuzu şiş kokularının sahilde duyulmasıyla birlikte kıyı devletinde kıyamet kopuyor. Cezası direkt kör testereyle adamın kafasını kesiyorlar. Ceza kanunları bunu öngörmüş, öyle bir metotları var. Kamu düzeni bozuldu mu bu halde veya suçun sonuçları sirayet etti mi? Evet, etti. Kıyı devletine göre çok korkunç, kabul edilemeyen bir şey. Kıyı devleti yargı yetkisini kullanacak mı?

Ö: İsterse kullanır.

H: Şartlar gerçekleşmiş. Bu olay orada yaşayanlar için o kadar önemli ki çılgınca infial yaratacak bir senaryo. Peki diyelim ki gemide küçük çocuklara tecavüz ediyorlar. Ne olur? Kıyı devletinin düzeni bozulur mu? Benim vatandaşım değil diyebilir mi?

Ö: İnsanlık. Kıyı devleti der ki böyle bir durum var. Bizim de vicdanımız rahat değil. Bunu önlememiz gerekiyor der ve yargı yetkisini kullanabilir.

H: Evet. İlla ki vatandaşlık bağına gerek yok. Hatta ilk verdiğimiz absürt örnekte de kıyı devleti yargı yetkisini kullanır. Bundan daha kullanabileceği bir örnek yok. Adamlar için o kadar üst derece önemli. E yargı yetkisini kullanması oradakileri alacak vay siz onu mu yediniz tamam afiyet olsun hadi şimdi hepinizi kesiyorum demek. Sonuçta devlet yargı yetkisini kullandı.

Ö: Ama o hükümler de uluslar arası hukukun genel ilkelerine aykırı değil mi?

H: Kıyı devletinin yargı yetkisine bırakıyor. Demiyor ki kıyı devletinin bugünkü modern anlayışlı hükümlerinin olması lazım. Bu bir kabile devleti ayarında da olabilir. Ya da yarın öbür gün IŞİD ya da öyle bir zihniyet devletleşir, oradakiler kuzu yemez de bu akşam da bir şarap açalım derler. Onlar da vay sen bizim karasularımızda içki içiyorsun gel buraya versiyonu olur. Bunları çoğaltabilirsiniz yani.

O yüzden kıyının barışı, düzeni kavramları çok fazla netleştirilmemiş. Ama doktrinde genel olarak ağır cezalı suçların bu tür bir etki doğurduğu kabul ediliyor. Mesela adam

öldürme söz konusuysa. Burada da bir nokta var. Adamı öldürdü gemide ama kıyıda kimsenin haberi yok. Sizce kıyı devletinin düzenini bozar mı bu durum veya suçun sonuçları sirayet eder mi?

Ö: Kıyı devleti fark ettiği anda bozulmuştur demektir zaten. Fark etmemişse bozulmaz.

H: Kamu düzeni veya kamunun barışı kavramları da soyuttur. Kamu kim ki? Ama o zaman kimse görmediği takdirde istediğimiz kadar adam doğrayabiliriz demek mi? O zaman adam öldürme fiilinden kimsenin haberi olmazsa burada da kimse görmüyorken yapabildiğimiz kadar öldürelim. Çekelim tenhalara öldürelim insanları. O zaman sorun yok yani. Kamu düzeni bozulur mu? Kimse bilmeyince bozulmaz değil mi? Peki kimse fark etmeyecek mi birilerinin öldüğünü.

Ceza hukukunun kamusal yönü daha ağırdır diye bu yüzden bahsettim. Şikayete tabi suçlar var. Sen şikayet etmesen bile kovuşturmasına devam edilen suçlar var. Adamı öldürdü ama ailesi de diyor ki tamam ya şerefsizin tekiydi zaten boşver biz şikayetçi değiliz bizi de kurtardı. Savcı tamam o zaman mı diyor, demiyor. Savcı resen takip eder. O reseni kamu adına hareket etmekten alıyor. Gemide de o kamu düzeninin bozulması için birisinin bilip bilmesinin bir önemi yoktur. Bir kişi görmediyse

dahi ya da kopan kafa kıyıya vurmadıysa bile o fiilin o devletin ülkesinde işlenmiş olması başlı başına düzen bozucudur. Birileri bilsin ya da bilmesin, duysun ya da duymasın o fiilin var olması düzeni bozar. Sonuçta suçlar işlendiği zaman toplum sürekli rahatsız olur. Bireysel olarak illa ki ağır bir suçun mağduru olmamıza gerek yok bir suçtan rahatsız olmamız için. Çocuk istismarından bahsediyoruz. Herkes ayağa kalktı. Bana kişisel olarak bir şey olmadı benim çocuğuma olmadı ama öyle bir olayın öyle bir olgunun varlığını bilmek insanları rahatsız ediyor. İşte kamu düzeni bunun için var. Kamu vicdanı bunun için o insanlığa karşı işlenen suçlar, insanlık. Bir kişinin görmesinden veya bilmesinden o olayın kamu tarafından o olaya vakıf olunup olunmamasından daha öte bir şeydir. Bunun gerçek hayatta ve gerçek dünyada böyle bir vakanın olmuş olması yeterlidir. Görünüp görünmemesi değil.

Bu konuda benim kişisel fikrim kamunun genel olarak düzenin bozulup bozulmadığının tayininde ağır cezalı suçlardan ziyade şikayete tabi olup olmaması daha net bir kriter. Şikayete tabi bir suç çok kişisel ve sadece o suçun mağdurunu ilgilendiren ehemmiyette demektir. Kamusal boyutu daha düşük demektir. Öyle bir suçun da kamu düzenini bozduğunu çok fazla düşünmeyebiliriz. Bir bağlantı kurulacaksa bence bu nokta

uygundur. Ama dediğim gibi bu konu tartışmalı olmakla birlikte ağır cezalı suçların her zaman için kıyı devletinin düzenini ihlal ettiği, bozduğu kabul edilir. Öte yandan daha hafif suçların etkilemeyeceği kabul edilir.

Her ne kadar kıyı devleti kendisi takdir edecekse de benim düzenim bozuldu veya bozulmadı diye her zaman için hukukun genel ilkelerinden hakkın kötüye kullanılması yasağına başvurabiliriz bir sınırlandırma olarak.

Bunların yanında madde 19da zikredilen zararsız geçişi zararlı hale getiren fiillerin de karasularının düzenini bozduğu kabul edilebilir.

Bir de 27. maddenin 2. fıkrasında yukarıdaki hükümler kıyı devletinin iç sularını terk ettikten sonra karasularından geçen yabancı bir gemide bir tutuklama yapma veya soruşturma yapma amacıyla kanunlarının müsaade ettiği herhangi bir tedbiri alma hakkını etkilemez diyor. Karasularından geçiş esnasında işlenen suçlar dedik. Aynı hukuki yargı yetkisindeki gibi eğer ki gemi A devletinin iç sularından çıkıp yani limanından çıkıp da karasularından geçiyorsa o zaman hiç bu dört hali aramıyoruz. Aynı iç sulardaki gibi herhangi bir kısıtlama olmaksızın kıyı devleti her türlü tedbiri alabilir.

Karasularında Yatmakta Olan Bir Gemide İşlenen Suçlarda:

Gemi seyir halinde değil de yatıyor, durmuş. Öncelikle o durmanın sebeplerine bakacağız. Mücbir bir sebep varsa o zaman zararsız geçiş etkilenmez. O halde bir suç işlendiğinde yukarıda saydığımız dört koşuldan birini sağlıyor mu sağlamıyor mu diye bakacağız.

Mücbir sebep yoksa, gemi zararsız geçiş kapsamında değilse direkt iç sulardaki gibi muamele görür. İç sulardaki yargı yetkisine tabi olur. Yani her türlü kıyı devleti yargı yetkisini kullanabilir. Tabi isterse iç sularda da kullanmaz. Genel teamül geminin iç işlerine çok karışmamak, mümkün mertebe karışmamak yönünde olduğu için eğer çok basit bir olaysa kıyı devleti o durumda bile yargı yetkisini kullanmaktan imtina edebilir. Yani illa ki yargı yetkim var diye ben bunu dibine kadar kullanayım da görsün o bayrak devleti ona hiçbir yargı yetkisi kalmasın gibi bir şey değil. Eğer sana çok dokunmuyorsa, seni çok rahatsız etmiyorsa egemen bir devlet olarak senin varlığını, gücünü, yetkini hiçbir şekilde bozmuyorsa o zaman yetkini kullanmaktan imtina edebilirsin.

Sonuç olarak kıyı devletini toparlamak gerekirse kıyı devletinin cezai yargı yetkisi kural olarak tamdır. Ama

detaylandırđımız gibi karasularından geçiş yapmakta olan gemiyse genel olarak o dört halde kullanılır. Yatıyorsa ve zararsız geçiş kapsamındaysa yine o dört hali ararız. Zararsız geçiş kapsamında değilse hiçbir hal aramayız, kıyı devleti herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın yargı yetkisini dilediğince kullanabilir.

Şu anda kafanızda zararsız geçişin neye yaradığı, neden zararsız geçiş diye bir kavramın var olduğu daha iyi oturmuş olması lazım. Sonuçları açısından da çok önemli bir kavram. Çoğu zaman bu kadar eski ve oturmuş bir kavram olmasına rağmen çok fazla önem atfedilmiyor. İşte sonuçları itibari ile önem kazanan bir kavram.

Haftaya görüşmek üzere...

İÇİNDEKİLER

07.03.2018

GİRİŞ	2
KARASULARINDA YARGI YETKİSİ: SAVAŞ GEMİLERİ	5

Kenan

07.03.2018/ BLOK DERS

GİRİŞ

Geçen hafta karasularında yargı yetkisinden bahsettik. Ticari gemilerin yargı yetkisinden bahsetmiştik. Kısa bir özet yapalım. Hukuki yargı yetkisi nasıldı?

Ö1: Gemi zararsız geçiş yaparken haczedemiyoruz. İhtiyati haciz yapabilmemiz için karasularında durması ya da iç sulara uğraması gerekiyor.

Ö2: Gemideki bir kişiye veya mala ilişkin bir ihtilaf varsa zararsız geçiş halindeki gemiyi durduramıyorduk. Ancak deniz alacağı olduğu zaman durdurabiliyorduk. Mesela limandan yakıt almış ama ücretini ödememişse. Ayrıca bu deniz alacağının da kıyı devletinin kendi coğrafyasında olan bir durum olması gerekiyordu. Başka bir devletin deniz alacağı olsa bile kıyı devletinin karasularından geçiyorsa durduramıyorduk.

H: Evet. Zararsız geçiş halinde durdurulamıyor kural olarak. Ama eğer gemi kıyı devletinin iç sularından çıktıysa, iç sularına girmişse yani iç sularla bir şekilde irtibatlanma durumu söz konusuysa aynı iç sulardaymış gibi kıyı devleti yetkilerini kullanabiliyordu. Ama bu gemideki bir kişiye ya da mala ilişkin bir ihtilaf değil de deniz alacağı diye tabir ettiğimiz türden yani

geminin kendisine ya da seyrüseferine ilişkin bir ihtilafsa o zaman yargı yetkisini uygulayabiliyoruz. Kıyı devletinin coğrafyasında gerçekleşmiş bir alacak ya da borç yani özel hukuk ihtilafı olacaktı bunun gerçekleşmesi için de. Yani bir başka devletin limanına olan liman borcunu ödemediği için kıyı devleti zararsız geçiş yapan gemiyi durduramıyor. Kendi deniz alacağı kendi devletiyle alakalı bir deniz alacağı olduğu takdirde yargı yetkisini kullanabiliyordu.

Cezai yargı yetkisinde durum nasıldı? Onda da birkaç kategoriye ayırmıştık. Karasularına girmeden önce işlenen suçlarda kural olarak kıyı devletinin yargı yetkisi yoktu. Ama istisnai olarak iki tane ayırık hal vardı. Deniz çevresinin kirletilmesi bir de münhasır ekonomik bölge ihlallerinde sadece bu iki tip ihlal söz konusuysa kıyı devleti yargı yetkisini kullanabilirdi. Bunun haricinde karasularından geçmekte olan bir gemide işlenen suç söz konusuysa kıyı devletinin yargı yetkisini kullanabilmesi için nelere bakıyorduk?

Ö1: Suçun sonuçları kıyı devletine sirayet ediyorsa,

Ö2: Suç, kıyı devletinin barışını ve kamu düzenini bozuyorsa,

Ö3: Bayrak devleti konsolosluğu yahut da gemi kaptanı kıyı devletinden yardım talebinde bulunmuşsa,

Ö4: Bir de sonradan eklenen madde vardı uyuşturucu kaçakçılığı söz konusu ise

H: Evet bu dört halden herhangi birinin varlığı halinde kıyı devleti yargı yetkisini kullanabiliyordu. Bunun haricinde kullanamıyordu. Aslında kıyı devletinin yargı yetkisi hep var. Çünkü karasuları da ülkesinin bir parçası orada da egemenliği tam. Ama geç git diyor işte o kadar işimin gücümün arasında beni yorma diyor kıyı devleti.

Bunların haricinde karasularında yatmakta olan gemiler içinde işlenen bir suç söz konusuysa ne yapıyorduk?

Ö: İlk olarak zararsız geçiş kapsamında mı yoksa bunun dışında mı yatıyor bunun tespitini yapacağız. Eğer zararsız geçiş kapsamında değilse aradığımız hiçbir kriter yok. Yargı yetkisi tamdır. Ama zararsız geçiş kapsamındaysa biraz önce baktığımız dört kritere bakarak tespit ediyoruz.

H: Evet. Zararsız geçiş kapsamı dışında keyfi bir yatma söz konusuysa o zaman iç sulardaki gibi herhangi bir sınırlandırmaya tabi olmaksızın kıyı devleti yargı yetkisini kullanabiliyor. Ancak bu keyfi bir yatma değil de zararsız geçiş kapsamında addedilen bir zorunluluktan olan bir yatma var ise o zaman aynı karasularından geçiş yapmakta olan gemide işlenen suçlardaymış gibi o dört kritere bakıyoruz.

Bu konudan garanti bir sürü soru gelir. Bu saatten sonra kaçırmazsınız artık. Ben her ne kadar hiç istemesem de sayımız belli süremiz belli yapabileceklerimiz belli bu seneyi test yaparak bitireceğiz. Final de test olacak.

KARASULARINDA YARGI YETKİSİ: SAVAŞ GEMİLERİ

Savaş gemileri devletin bir parçası gibiydi. Harp gemisi dediğimizde onun tanımını çok önemliydi.

BMDHS. Madde 29

"Savaş Gemisi"nin tanımı

İşbu Sözleşmenin amaçları uyarınca "savaş gemisi"nden, bir devletin silahlı kuvvetlerine ait olan ve kendi tabiyetindeki askeri gemilerin açık dış işaretlerini taşıyan, bu devletin hizmetinde ve adı subaylar listesinde veya eşit bir belgede kayıtlı bulunan bir deniz subayının kumandası altında bulunan ve mürettebatı askeri disiplin kurallarına tabi olan gemi anlaşılır.

Birinci unsurumuz o devletin askeriyesine bağlı olması. İkincisi kendisini diğer gemilerden ayırt edici harici alametleri olması. Üçüncüsü geminin, devletin anayasal ve yasal düzeni ne gerektiriyorsa onun usulüne uygun bir şekilde görevlendirilmiş bir komutanın yönetiminde olması. Ve de mürettebatının askeri disiplin kurallarına tabi olduğu bir gemidir savaş gemisi.

Bu unsurların hepsinin bir arada olması lazım ki biz o gemiyi bir harp gemisi olarak niteleyebilelim. Ki bu da bizi **mutlak dokunulmazlık ve tam yargı bağışıklığına** götürüyordu.

➤ Harp gemilerinin mutlak dokunulmazlığı ve tam yargı bağışıklığı vardır.

Sınav her ne kadar test olacaksa da tam yargı bağışıklığı kavramını iyi öğrenin. Tam yargı bağımsızlığı veya tam yargı dokunulmazlığı mutlak bağışıklık gibi çaprazlama hatalar yapmayın.

Savaş gemilerine böyle bir statü verilmiş. Neden **mutlak** bir şekilde dokunulmaz ve **tam** olarak bir yargı bağışıklığı var? Yani bunların sulandırılmış ölçüleri olan daha böyle hafif olanları var mı? Mutlak değil de nispi dokunulmazlık ya da pilav üstü az yargı bağışıklığı gibi bir şey var mı? Kategorik olarak olup olabilecek hukuki olarak var olan her türlü şeyin en üst derecede uygulanabilmesini sağlamak için bu kadar güçlü ifadeler kullanmışlar.

Harp gemisi devleti temsil ediyordu. O bayrak sanki devlette dalgalanıyormuş gibi devletin toprağıymış gibi veya devletin bir temsili yetkili ajanıymış gibi işte devlet başkanı başbakanmış gibi falan bir statüsü var ve bu mutlak. Tartışmasız bir şekilde böyle addediliyor. Hiç mi istisnası yoktu?

BMDHS Madde 30

Bir savaş gemisinin sahildar devletin kanun ve kurallarına uymaması

Bir savaş gemisinin sahildar devletin karasularından geçişe ilişkin kanunlarına ve kurallarına uymaması ve bunlara uyması konusunda kendisine yapılan talebi dikkate almaması halinde, sahildar devlet bu geminin derhal karasularını terk etmesini isteyebilir.

Harp gemisi bulunduğu kıyı devletinin karasularında kıyı devletinin her türlü düzenlemelerine riayet etmekle mükelleftir. Güzel ama bu böyle yazıyor diye riayet ediyor mu her zaman? Hayır tabi ki. Hep diyoruz kurallar niçin var ihlal edilebilsin diye. İhlal edilmesini desteklemiyorum ama bu bir realite. Bütün kuralların ihlali mümkündür. Dolayısıyla hukuk ihlali mümkün kurallar bütünüdür. Bu perspektifi aklımızda bulunduralım her zaman.

Tamam harp gemisi ihlal ediyor. Ne yapabilirsiniz? Mutlak biçimde dokunulmazlığı var. Madde 30da bunun cevabını veriyor. Kıyı devleti olarak bu kurallara riayet etmeye davet edersiniz gelmezse o zaman terke davet edersiniz. İlla bir yere gelecek yani ya ona ya ona. Ondan sonrasını yazmıyor. Kıyı devleti olarak her zaman **orantılılığa** dikkat edeceğiz. Mutlaka ve mutlaka aldığımız her türlü tedbirin orantılı olması gerekir.

Bütün bunlara rağmen harp gemisi kıyı devletine birtakım zararlar veriyor. Yani yanlışlıkla gemide temizlik yaparken topu patlattı geldi burada üç tane apartman yıkıldı, boğazda beş tane yalı hasar gördü, 10 kişi öldü. Ne olacak? Ups.. Pardon istemedi oldu diyecekler. Biz de peki mi diyeceğiz? Zarar tazmininden bahsediyoruz. Ama bunlara sebebiyet veren kişiye ne yapabiliyor kıyı devleti; hiçbir şey. Bunlar olabilecek senaryolar. Bir sürü devlet birbirlerinin uçaklarını düşürüyorlar, gemilerini batırıyorlar, tanklarını patlatıyorlar sonra da pardon yanlışlıkla oldu, istemedi oldu diyorlar. Pardon dedin mi bitiyor iş. Kaç paraysa zararını ödersin. O da madde 31de geçiyor. Dolayısıyla kıyı devletine verilmiş herhangi bir zarar varsa bayrak devletinin tazmin yükümlülüğü var.

BMDHS Madde 31

Bir savaş gemisinin veya ticari bir devlet gemisinin fiilinden dolayı bayrak devletinin sorumluluğu

Bayrak devleti, bir savaş gemisinin veya ticari amaçlar dışında kullanılan diğer herhangi bir devlet gemisinin, sahildar devletin karasularından geçişe ilişkin kanun ve kurallarına veya işbu Sözleşme hükümlerine veya diğer uluslararası hukuk kurallarına uymaması sonucu sahildar devletin maruz kaldığı her türlü kayıp ve zarardan dolayı uluslararası sorumluluğu yüklenecektir.

Peki bu tazminat miktarına falan kim karar veriyor? Bir dava konusu edilip de bir tazminat miktarının tespiti davasına kıyı devleti karar verebilir. Çünkü bu o yargı bağıışıklığının dışında kalan bir şeydir. Herhangi bir suç söz konusu değildir. Tazminat gerekip gerekmediğine de karar vermiyor. Sadece olursa ne kadar olacak, miktar tayinini belirliyor. Dolayısıyla bu tür tespit davaları o gemiyi ya da devleti yargılıyor durumunda addedilmiyor. Sadece objektif olarak o olayda ne kadar zarar doğmuş, ne kadar bir tazminata hükmedilebilir bunun tespiti yapılıyor.

Savaş gemisinin bayrağı devleti temsil ediyor dedik. Devlet devleti yargılayamayacağı için de (devletlerin egemen eşitliği var) yargı bağıışıklığı tanınıyor.

Kitabınızda çeşitli ihtimaller var. Savaş gemisine ilişkin ceza davalarında uygulanabilecek hükümler var. Çok fazla detaya girmek istemiyorum. Gemi personelinin gemide suç işlemesi durumu, gemi personeli olmayan birisinin gemide suç işlemesi durumu gibi çeşitli senaryolar değerlendirilmiş. Aslında arkadaşlar bu mutlak dokunulmazlık, tam yargı bağıışıklığı kavramını kafanızda oturttuğunuz zaman işte gemi personeli gemide suç işlemişse bu durumda kıyı devleti iadesini isterse ne

olur, bu kararı vermek kimin inisiyatifindedir sorularına doğru cevabı kolaylıkla verirsiniz.

Kıyı devleti diyor ki senin geminde personel olan kişi geminde suç işlemiş onu bana ver. Verir ya da vermez. Bu kararı vermek **geminin kaptanına** kalmıştır. Geminin kaptanı isterse verir istemezse vermez. Dolayısıyla kıyı devleti ister diğeri de isterse verir isterse vermez. Bütün senaryolar, her şey bu minvalde ilerliyor. Yani burada kitabınızda yer verilmiş olan bu durumda vermesi daha doğru olur bu durumda vermemesi daha doğru olur ifadeleri sadece bir temenni veya olması gereken ideali yansıtmak adınadır. Bunların hiçbirinin yaptırımı yoktur.

Yani diyelim ki gemi personeli olmayan ve de bayrak devleti vatandaşı olan bir kişi gemide bir suç işlesin ve suçu işlediği kişi yani suçun mağduru da kıyı devleti vatandaşı olsun. Kıyı devleti faili istiyor. Benim vatandaşıma işlenmiş bir suç bu diyor. Bu durumda failin iadesi yerinde olacaktır diyor mesela kitapta. Ama vermezse yapılacak hiçbir şey yok. Açıp mutlaka okuyun o kısımları ama temel mantık budur. Verirse verir, vermezse vermez. Olması gerekenler yazıyor kitabınızda ama aslında bu tür ihtilaflar pratik olarak çözümleniyor. Olay nasıl geliştirse o anda yazılı kuralların çok bir önemi kalmıyor. Çünkü bunlar böyle yapılsın tarzı kurallar değildir. Uluslar arası

anlaşmalarda yer verilen kuralların gücünü hatırlayın. Taraflar egemen devletlerdir. Egemen devletlere emretme pozisyonunda olmadığı için hep daha yumuşak tonda olduğu söyleniyordu. Burada yumuşağın da yumuşağı bir ton mevcuttur. Çünkü harp gemisi. Harp gemisi denildiği zaman direkt o devletin egemenliği, mutlak dokunulmazlık ve tam yargı bağımsızlığı vurgusu yaptık sırf harp gemisi olması nedeniyle. (Biraz sonra bunun neden bu kadar vurgulu olduğunu anlayacaksınız.)

Sonuç itibariyle verse daha iyi olur vermese daha iyi olur gibi ifadeler biraz anlamsız kalıyor. Demek istediğim bu. Gerçek olaylarda o andaki diplomasi trafiğine vs. göre çözümlenir.

Savaş gemilerine sığınma diye bir kavram var biliyor musunuz?

Ö: İngiltere ve Amerika'nın çok desteklediği bir kavram. Siyasi suçluları kendi ülkelerinden kaçırmak için bunu tescil ettiriyorlar.

H: Tabi ayrılıkçı hareketler her zaman dış güçler tarafından da destek bulur. Dünyanın düzeni böyledir. Aktörlerin ismi A B C D diye değişir ama mantık aynıdır. Karşınızda dağıtmak, yok etmek, zayıflatmak istediğiniz bir devlet varsa o devletin ayrılıkçı bütün unsurlarını teşvik edersiniz. Onlar üzerine oynarsınız. Ayrılıkçı derken illa ki devletten kopma, ayrılma değil. O

devletin var oluş felsefesine aykırı, kuruluş değerlerini yıkacak, zarar verecek her türlü oluşumu destekler dış güçler bu doğaldır yani oyunun bir parçasıdır.

Dolayısıyla siyasi suçlu diye addedilir. Hep diyoruz ya devlet de yaşayan bir organizma gibidir kendisine bir saldırı olduğunda o da antikorlar üretir, savunmaya geçer ateşi yükselir bizim şu anda olduğumuz gibi değil mi? Türkiye'nin şu anda ateşi çok yüksek durumda o yüzden her yerden ateş püskürüyor. Bunlar reaksiyonlardır ve kendini koruma içgüdüleriyle hareket etmesidir. Siyasi ayağında olan kişilerin korunması için de siyasi sığınma hakkı tanınmıştır. Bir harp gemisine her zaman siyasi sığınma olabilir. Kural olarak adi suçluların (siyasi olmayan suçlardan dolayı suçlu olduğu addedilen kişilerin) sığınma olmayacağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla sadece siyasi suçlulara sığınma hakkı verilebilir.

Peki gemi kaptanı siyasi sığınmacıyı kabul etmek zorunda mıdır? Hayır değildir. Kabul etmezse ve kıyı devleti isterse her zaman teslim edebilir. Ama zaten genelde bunlar daha önceden aranje edilir. Kimse önceden gidip bodoslama ben bir şansımı deneyeyim demez. Diyelim ki bir adi suçlu ben çok siyasiyim diyerek sığındı. Gemi kaptanı da evet bence de çok siyasisin dedi ve kabul etti. Ne olur? Gemi kaptanının dediği olur. Siyasi

diyorsa siyasidir. Kim sığınır, sığınsın gidip alamazsın çünkü mutlak dokunulmazlığı var.

Ö: Diyelim ki Haydarpaşa Limanına bir savaş gemisi yanaştı ve bölücü terör örgütü mensubu birisi sığındı ve gitti. Bu büyük bir kriz değil midir? Niye böyle bir hak verilmiş?

H: Krizdir tabi ki. Benim de anlatmaya çalıştığım nokta bu zaten. Bunlar uluslar arası hukukun kilitlendiği, sıkıştığı noktalar ne yazık ki. Uluslar arası hukuk uluslar arası politikayla en hafif tabirle kol koladır.

Diplomatik dokunulmazlıklar ve devlet dokunulmazlıkları çok önemlidir. Hukukta olduğu kadar realitede de önemlidir. Bunun mantığını, olayını, silsilesini daha iyi anlayabilmek için bundan bahsedeceğim.

Devletin egemenliği var dedik. Bu egemenlik devlete birtakım yetkiler veriyor. Egemenlik yasama, yürütme ve yargı yetkileri olarak içeride böyle bir görünüm alıyor. Biz genelde uluslar arası ihtilaflarda en çok yargı daha doğrusu düzenleme ve uygulama yetkisi olarak ayırmıştık. Uluslar arası hukukta iki tip yetkiden bahsettik. Düzenleme yetkisi yasama yetkisine tekabül ediyor. Uygulama yetkisi yürütme ve yargı yetkilerine tekabül ediyor. Böyle bir ayırımın olmasının sebebi: uluslar arası hukuk devletlerin düzenleme yetkisine hiçbir sınırlandırma getirmiyor.

Hep diyoruz bütün denizler benim bütün dünya benim bütün evren benim diye dilediğin şekilde düzenleme yapabilirsin diye. Hiçbir kısıtlama yok. Ama iş bunu uygulamaya geldiğinde gerek idari gerek yargısal boyutuyla uygulamaya dökmeye kalktığında orada uluslar arası hukuk seni sınırlandırıyor. Diğer devletlerin egemenlikleriyle veya bunu düzenleyen uluslar arası hukuk kurallarıyla sınırlı oluyor.

Devletler uygulama yetkisini kullanırken belirli prensipler var dedik. Bir devlet yargı yetkisini neye dayandırabilir? Egemenliğine dayandırır. Neredeki egemenliğine? Ülkesindeki egemenliğine.

İlk asli prensip ülkesellik prensibidir. Hiçbir devletin buna itirazı olamaz. Çünkü ülke devlet olmanın unsurlarından birisi. Dolayısıyla ülkesellik prensibi yetki kullanımıyla ilgili en birinci prensiptir. Bunun dışında başka yetki kullanma prensipleri de var. Bunları sadece deniz hukuku olarak düşünmüyoruz. Genel olarak düşünüyoruz:

- Ülkesellik (mülkîlik) prensibi
- Faile göre şahsîlik prensibi
- Mağdura göre şahsîlik prensibi
- Evrensellik prensibi
- Koruma prensibi

Ülkesellik Prensibi:

Devletin ülkesi üzerinde yetki kullanması olayıdır. Bunun da objektif sübjektif koşulları var. Suçun hazırlık ve icrai faaliyetlerinin nerede gerçekleştiği veya icrai faaliyetlerinin bir kısmının ya da sonuçlarının nerede gerçekte ortaya çıktığına göre değerlendiriliyor. Devletler umumi dersinizde göreceksiniz zaten.

Faile Göre Şahsilik Prensibi:

Fail bir olay üzerinde hangi devletin vatandaşıysa o devlette yargı yetkisi iddiasında bulunabilir. Ama aynı olay üzerinde hem faile göre şahsilik hem ülkesellik prensibi gereğince iki farklı devlet yargı yetkisini kullanabilir mi?

Diyelim ki A, B, C ve D ülkeleri birbirine komşu ülkeler olsun. 1 nolu vatandaş C devletinin 2 nolu vatandaş da B devletinin vatandaşı olsun. 1 nolu kişi 2 nolu kişiyi A devletinde öldürmüş olsun. C devleti vatandaşı B devleti vatandaşını A ülkesinde öldürüyor. Bu olayda hangi devlet yargı yetkisini kullacak?

Bir tane yargı yetkisi olmaz. Yarışan yargı yetkileri deriz bunlara. Aynı anda üçü birden veya daha fazlası veya daha azı mevcut olabilir. Birden fazla devletin birbirinden üstün olmayan,

yarışan yetkileri var. Çözümü çok basit. Kimin elindeyse o yargılar. Tamamen pratiğe yöneliktir. 1 nolu kişi öldürdü. Sonra kendi ülkesine kaçtı mesela. C devleti yakalarsa yargılar. A öncesinde yakalamışsa C ya da B istediği kadar istesin fark etmez. Bir devletin yargı yetkisi varsa ve yakaladıysa kullanır.

Diyelim ki 1 nolu kişi D devletine kaçtı. D devletinin yargı yetkisi var mı? Evrensellik prensibi desek. Adam öldürmek evrensel bir suç mudur? Değildir. Evrensel suç olmadığı için D devletinin yargı yetkisi yoktur. Bu durumda hem A hem B hem C devleti suçlunun iadesini isteyebilir. Üçü de yargı yetkisi iddiasında bulunuyor. D devleti ne yapacak? İkili anlaşmalarına, çoklu anlaşmalarına, koşullara bakacak. Aslında bakarsanız anlaşmalar bahane, politik olarak kime vermek istiyorsa ona verir.

Dolayısıyla birden fazla devletin yargı yetkisi olabilir. Bir olayda farklı prensiplere dayanarak yargı yetkileri olabilir. Ama kimin elindeyse kim yakalarsa o kullanır bu yargı yetkisini.

Mağdura Göre Şahsilik Prensibi:

Bozkurt- Lotus davasının bol bol bahsi geçecek. Uluslararası hukukta mağdura göre şahsilik prensibinden ilk defa orada bahsedilmiş. Ama ondan sonraki uluslararası hukuktaki gelişmeler mağdura göre şahsilik prensibinin uluslararası

hukukta kabulünün geçerli olmadığı yönündedir. Artık ağırlıklı olarak faile göre şahsilik prensibi uygulanıyor. Mağdura göre şahsiliğin uluslararası hukuktaki muteberliği oldukça yok oldu diyebiliriz.

Evrensellik Prensibi:

Evrensellik prensibi dediğimiz tamamen suçun niteliğiyle, suç tipiyle alakalı bir kavram. Sadece ve sadece ius cogens normların ihlali anlamına gelen suçlardır. Mesela soykırım, deniz korsanlığı, işkence, savaş suçları, insanlığa karşı işlenmiş suçlar kategorik olarak evrensel suç olarak kabul edilir. İnsan kaçakçılığı, kölelik falan tartışmalıdır. Ius cogens bir kuralın ihlal edilmesinin sonucu herkesin yargılayabilir olmasıydı. Böyle bir suç söz konusu olduğunda bütün uluslar arası topluma karşı işlendiği kabul edilir. Bütün devletlerin yargı yetkisi vardır.

Koruma Prensibi:

Burada suçun mağduru devlettir. Devletin güvenliğine, varlığına veya çok asli çıkarlarına, menfaatlerine yönelmiş suçlarda devlet kendisini koruma reaksiyonunun bir uzantısı olarak yargı yetkisi olduğunu iddia edebilir. Bu da uluslar arası hukukta tartışmalı bir konudur. Çünkü devletlerin bu prensibi çok fazla geniş bir şekilde yorumlama eğilimleri var. Yani aa bana karşı yamuk yaptı ben bu suçun mağduruyum deyip

kendisine zarar verebilecek her türlü olayda yargı yetkisi iddiasında bulunması yüzünden ve de oldukça suyu çıkarılmış olduğundan çok fazla kabul edilen bir prensip değildir.

Ülkesellik territoriality demek. Extra territoriality ülkesellik dışı yetki kullanımı demek. O yüzden koruma prensibini uzatıyorlar uzatıyorlar diyorum ya. Etki doktrini diye bir kavram çıkarttılar. Dolayısıyla devleti olumsuz olarak etkileyen her şey üzerinde devletin koruma prensibi gereğince yargı yetkisi var diyorlar. Etki doktrini gereği devlet olumsuz etkilendiyse yargı yetkisi vardır diyorlar.

Bunlar klasik olarak uluslararası hukuktaki yetki durumlarıdır. Bu yetkilerin istisnaları vardır. Hangi durumlarda devletler yetkilerini kullanamaz? -> Devlet bağıışıklığı ve diplomatik bağıışıklıklar. Bu ikisi devletin genel yetkilerinin istisnalarıdır. Normal şartlarda devlet yetkili ama diplomat söz konusu olduğunda bu yetkisini kullanamaz çünkü diplomatik bağıışıklık vardır. Devlet bağıışıklığı devlet devleti yargılayamaz çıkışlı olan bir kavramdır. Yani devlet kimi yargılayamaz bu yüzden? Savaş gemileri devlet bağıışıklığını kullanır. Savaş gemilerini yargılayamaz. Başkanı yargılayamaz. Uluslararası hukukta dış işleri bakanın, başbakanın, cumhurbaşkanının devleti temsil ettiği kabul ediliyordu. Bunlar yargılanamaz.

Savaş gemileri derken savaşla ilgili olan her türlü şeyden bahsediyorum. Uçak, tank, denizaltı vs. Bunları belirlerken iki kriterimiz var. Devlete ait olacak ve ticari amaçlara hasredilmemiş olacak. Yani devlet bağıışıklığı kategorisine sokabilmemiz için bir taşıtın veya aracın devlete ait olması ve gayri ticari işlerde kullanılması yeterlidir. İlla ki savaşa hazır olması gerekmez.

Alperen'in bir şirketi olsun. Işıklandırma sistemleri yapıyor. Amerika'da San Fransisco Köprüsünün ışıkları değiştirilecek ve bununla ilgili bir ihale açılıyor. Alperen hazırlanıyor ve ihale koşullarını yerine getiriyor. Çok iyi bir teklif veriyor, en düşük fiyatı veriyor. Amerika tamam diyor Alperen kazandı. Masaya otururken Alperen sözleşmeye bir madde ekliyor. Aralarında ihtilaf olduğu halde Türk mahkemelerinde yargı yetkisi olacaktır diye. İhtilaf İstanbul mahkemelerinde görülecek ve Türk hukuku uygulanacaktır diye. Sözleşmeye böyle bir madde koyması mümkündür. Alperen Amerika Birleşik Devletleri ile sözleşme yapmış oldu. İşin bir kısmını yapıyor parasını alıyor. İkinci kısmını yapıyor ama para yok. Alacağı için hukuki yollara başvuracak. Bunun için de sözleşmede yetkilendirilme konusu var. İstanbul 8.Ticaret Mahkemesinde davayı açıyor. Davacı

Alperen. Davalı ABD. Bu durumda hakim olsanız ne yaparsınız?

Ö: Devletin egemenliği ile ilgili olmayan konularda devletler yargılanmaya devam edebilirler. Sonuç olarak devlet burada özel hukuk kişisi olarak davalı sıfatına sahip.

H: O zaman yargılayacaksınız. Sen Türkiye Cumhuriyetinin bir yargıcı olarak tutup koskoca ABD'yi yargılasan devlet bağıışıklığı, yargı bağıışıklığı nerede kaldı ki?

Bu yüzden **tam yargı bağıışıklığı** ve **nispi yargı bağıışıklığı** diye bir ayırımımız var. O yüzden harp gemilerinin tam yargı bağıışıklığı var. Onlar harp gemisi olmalarından dolayı bağıışıklar. Ama bu verdiğim olayda nispi yargı bağıışıklığı var. Ticari işlerle ticari olmayan işler arasında ayırım yapıyoruz. Çünkü eğer ki sen şimdi tam yargı bağıışıklığı sistemi uygularsan davalı ABD aa bu devlet dersin yargı bağıışıklığı var, yargılamaya devam etmem dersin. Böyle bir karar verirsin. O zaman da olan Alperen'e olur. Parasını alamaz, batar. Peki Alperen böyle bir olay yaşadıktan sonra bilmem ne ülkesinin liman ışıklandırması işi için bir kere daha ihaleye girer mi? Akıllı olan kişi girmez. Mesela biz Avrasya Tünelini özel şirketlere yaptırdık. Devlet yapmadı. Özel şirketler devletle sözleşme yaptı. E şimdi sen bu iki tarafın bir tanesi devlet olması nedeniyle o tarafı yargıdan korursan diğer tarafın

hakları ihlal edildiğinde ona hukuk yollarını kapatırsan o zaman hiç kimse bir daha aynı topa girmez.

Artık devletler özel şirketler gibi işlerini diğer özel şirketlere vermeye başladılar. Böyle sözleşmelere ve ticari ilişkilere girmeye başladılar. Bu tür ticari ilişkilere girildiğinde hem devletler hem kamu hem de özel şirketler faydalaniyor. Her ne kadar çok pahalı olsa da bazen hayat kurtarıyor. Bu sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için devletin bu tür özel ilişkilerinde bu tür özel hukuk kişisi gibi davrandığı hallerde devletin bağımsızlığını kaldırmak gereklidir. Devlet mademki egemen ceketini çıkarıp da normal vatandaş gibi özel ilişkilere girmeye başlıyorsa o zaman onun o ceketle birlikte egemenliğini de birlikte ve onunla gelen bütün bağımsızlık gibi ayrıcalıklarının da kaldırman lazım ki ticaret işleyebilsin. O yüzden biz nispi yargı bağımsızlığı diye bir sistem getiriyoruz.

Tam yargı bağımsızlığında taraflardan biri yargıcın önüne gelen davada davalı taraf yabancı bir devletse kategorik olarak yargı bağımsızlığı dersin ve karar kesindir. Yaklaşık olarak 1950lere kadar tam yargı bağımsızlığı uygulanıyordu. Ama tedrici olarak dünyada devletlerin bu tür ticari ilişkilerinin artması dolayısıyla yavaş yavaş nispi yargı bağımsızlığına dönüldü.

Nispi yargı bağışıklığında devletin işlemleri ikiye ayrılıyor. *Acta jure imperii* ve *acta jure gestionis* olarak. İmperii işlemler yani devletin egemenliğine ilişkin emperyalden gelir. Devletin egemenliğine dayanan işlemlerdir. *Acta jure gestionis* devletin özel hukuk işlemleridir. Egemenliğine dayanan bir işlem(*acta jure imperii*) varsa o zaman yargı bağışıklığı VARDIR. Özel hukuk işlemiyse(*acta jure gestionis*) yargı bağışıklığı YOKTUR sonucuna varıyoruz.

Ö: Bir savaş gemisi bir limanda durdu. Geminin boyası soyulmuş, boyatıyor. Boyama işlemi bittikten sonra boyacıya parasını vermezse burada da yargı bağışıklığı var mı?

H: Yargılayamazsın. Çünkü savaş gemilerinin tam yargı bağışıklığı vardır. Savaş gemisi, savaş gemisi olması nedeniyle en güçlü formülü kullanmışlar, mutlak dokunulmazlık ve tam yargı bağışıklığı. Ama şöyle olabilir. Savaş gemisi her zaman savaş gemisidir. Ama mürettebattan biri farklı bir fiil yapmış olabilir. Mesela Bodrum'daki Amerikan gemisinden askerler gece insinler barlara gitsinler. Barda kavga çıksın biri birisinin kafasını kırsın. Bu *acta jure imperii* mi yoksa *acta jure gestionis* mi olur?

Acta jure imperii ve *acta jure gestionis* ayrımını yapmak için de kullanılan üç tane yöntem vardır:

- İşlemin niteliği
- İşlemin amacı
- İşlemin konusu

Bu üç kriterden birini uygulayacak yargıçlar. Yani sen şimdi yargıç olarak ABD'yi yargılarken nispi yargı bağıışıklığı uygulayacaksın çünkü Türkiye nispi yargı bağıışıklığın uygulayan bir ülke. İşlemin acta jure imperii mi acta jure gestionis mi olduğuna karar vermen lazım. Bunun için de işlemin niteliğine, amacına ya da konusuna bakacaksın. Konu dediğimiz kavramı dışarıda bırakalım. Çünkü işlemin konusu denildiğinde çeşitli işlemler önceden listeleniyor işte devlet şunu yaparsa gestionis kabul edilecek bunu yaparsa imperii kabul edilecek diye. Dolayısıyla yargıcın karar vermesine gerek kalmaz işlemin konusunda. Açar listeye bakar ona göre uygular.

Ama yargıç işlemin niteliği veya amacını kullanacaksa o zaman takdir yetkisi yargıca kalır. Bir yabancı devletin işleminin egemenlik işlemi olup olmadığını niteleyecek. Yani düşünsenize bir devletsiniz sizin yaptığınız bir işlemi ne mahiyette olduğunu bir başka devletin yargıcı niteleyecek, karar verecek. Bu da egemenliğe dokunan, rahatsız eden bir şey aslında.

Mesela devlet çelik satın alıyor. Bu işlemin niteliği nedir? Ticari bir işlemidir. Alım satım işlemidir. Dolayısıyla niteliği

itibariyle böyle olduğu için kategorik olarak gestionistir, yargı bağıışıklığı tanınmaz. Peki işlemin amacına bakarsanız. Devlet bunu savaş gemisi inşa etmek için alıyor. Nitelik olarak ticari işlem ama amaç olarak bakarsak çeliği niçin alıyor, bu alım satımdaki amaç ne? Hangi kriteri ele aldığınıza göre sonuç değişiyor gördüğünüz gibi. Niteliğini esas alırsam alım satım, bağıışıklık yok. Ama amacına bakarsam bu devlet savaş gemisi yapacaksa savaş gemisi inşası imperii bir işlemdir dolayısıyla amaçtan gidersek imperii olduğuna karar verip yargı bağıışıklığı tanıyabiliriz. Ya da devlet çelik alıyor ama ofis blokları inşa edecek, vergi dairesi inşa edecek. O zaman imperii mi gestionis mi? Aslında burada da imperii ileri sürülebilir çünkü devletin yaptığı her işlemde kamusal bir boyut vardır. O zaman ne kadar imperiilik arıyoruz amaçta bir de böyle bir şey çıkıyor falan filan. Yani çok derin bir sarmala gidiyor böyle olduğu zaman.

Komünist ve sosyalist ülkeler nispi yargı bağıışıklığının gelmesini istemeyenlerdir. Kendileri ticari faaliyetlerle uğraşıyorlar. Gemileri işlerken bahsetmiştik birazcık. Aynı işi yapan iki gemi birinin sahibi devlet birinin sahibi özel kişi diye farklı muameleye tutulmamalıydı. Ama onlar tam yargı bağıışıklığı sürdürülsün diyenler. Artık devletlerin çoğunluğu nispi yargı bağıışıklığına geçti çünkü dünyanın realitesi bu.

Dışında kalmak isterseniz eyvallah. Eğer dünya ticaretinde yer almak istiyorsanız bu sistemi kabul edeceksiniz. Türkiye de bu sisteme 1982'de geçmiş. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usulü Kanununda(MÖHUK) nispi yargı bağışıklığı uygulanacağına ilişkin hüküm kabul ediliyor ve Türkiye de nispi yargı bağışıklığı uygulayan devletler kervanına katılıyor. Şu anda dünyada tam yargı bağışıklığı uygulayan devlet var mı bilmiyorum.

İşlemin niteliğine ve amacına göre değişiyor dedik. Buna ilişkin meşhur bir davamız var. Meltem davası. Kitabınızda detaylarını bulursunuz. Lütfen bunu da okuyunuz. Yargıtay'ın bu konudaki uygulamasını gösteriyor. Çünkü devletler hangi kriteri uygulayacaklarını aslında açıkça yazmıyorlar. Daha çok uygulamalarıyla yerleştiriyorlar. Orada bir Rus hücum botuyla Türk hücum botu çarpışıyor. Çatma olayı var. Türk mürettebatında ölenler var. Rus hücum botu yargılanabilir mi o tartışılıyor. Mahkeme önüne geliyor çeşitli aşamalardan sonra Yargıtay burada imperii işlem olduğuna karar veriyor ve yargı bağışıklığı vardır diyor. Bu davadaki işlem nedir? İşlem diye bahsettiğimiz çarpışma olayı. Çatma işlemi imperii midir gestionis midir? (Aslında arabalar çarpışır gemiler çatar.) Yargıtay bağışıklık vardır derken işlemin niteliği perspektifinden mi bakmış yoksa işlemin amacına mı bakmış?

Ö1: İşlemin konusuna baksaydı, orada listede var mı yok mu diye?

H: Türkiye öyle bir listeleme hazırlamamış dolayısıyla ya amaca ya da niteliğine bakılacak.

Ö2: Burada işlemin niteliğine bakarak imperii olduğuna karar veririz. Çünkü egemenliğin kullanılmasıyla ilgili herhangi bir işlem yoktur amaca bakabilmek için. Burada kaza söz konusu.

H: Çatma nitelik olarak nasıldır yani özel hukuk kişilerince yapılabilir mi? Çatmanın amacı nedir? Aslında Yargıtay burada amaçtan gitmiş. Oradaki gemiler, Rus hücum botu imperii bir görev ifa ederken seyrüseferdeydi. Amacı imperiiydi ve o esnada çarpışma oldu. Ama oysa ki işlemin niteliğinden gitseydi Yargıtay, nitelik çatma yani özel hukuk kişilerince de yapılabilir. Yani bunun imperii olacak niteliği itibariyle çatma egemenliğin kullanımını gerektirecek bir işlem değil. Dolayısıyla nitelikten gitseydi farklı bir karar çıkabilirdi.

İşlemin niteliğinin de amacının da saf olarak uygulanması halinde hata marjınları çok fazladır. Üçünün de aslında eleştirilebilecek çok yönü var. Nitelikten gittiğiniz zaman silah alım satımı, savaş gemisi alım satımı vs. Alım satım akdi olarak bakarsan her şeyi buna indirgersen işlemin niteliğinde o zaman

hata payın çok olur. Çünkü kim savaş gemisi alır kim ağır silah alır? Bu özel kişilerin yapabileceği bir işlem değildir. Dolayısıyla bunu çok katı bir şekilde nitelik uygularsan bu seni hataya götürür. İmperii pek çok şeyi gestionis olarak kategorize etmiş olursunuz. Amacından sapmış olursun. Aynı şekilde amacı da her zaman çok net uygulamak mümkün olmayabiliyor. Yanıltıcı olabiliyor.

Haftaya buradan devam edeceğim. Görüşürüz...

İÇİNDEKİLER

14.03.2018

KARASULARINDA YARGI YETKİSİ: SAVAŞ GEMİLERİ (devamı)_____	2
KARASULARINDA YARGI YETKİSİ KONUSUNDA TÜRKİYE'NİN UYGULAMASI_____	13
Hukuki Yargı Yetkisi_____	13
Cezai Yargı Yetkisi_____	14

14.03.2018/BLOK DERS

KARASULARINDA YARGI YETKİSİ: SAVAŞ GEMİLERİ (devamı)

Geçen hafta savaş gemilerinin yargı bağıışıklığından bahsetmiştik. Tam yargı bağıışıklığı ve mutlak dokunulmazlıktan bahsetmiştik. Savaş gemileri için bunları en full şekilde yargı bağıışıklığını kullandığından bahsetmiştik. Ama genel olarak devletin bağıışıklığı dediğimiz zaman uluslar arası hukukun artık modern uygulamasının sınırlı yargı bağıışıklığı yönünde olduğundan ve bunun da nispi yargı bağıışıklığı olarak uygulandığından bahsetmiştik. Acta jure gestionis ve acta jure imperii olarak işlemler ayrılıyor demiştik.

İlk bakışta gayet kolay bir ayırım olmakla beraber o ayırım her zaman o kadar rahat yapılamıyordu. O ayırımın yapılabilmesi için çeşitli yöntemlerden bahsetmiştik. İşlemin niteliği, amacı ve konusuna bakıyorduk. İşlemin amacı gayet net. İşlemin amacı derken hangi amaçla yani özel bir amaca istinaden mi yoksa egemenliğe ilişkin bir amaca istinaden mi bu işlemin yapıldığına bakıyoruz.

İşlem derken ihtilafa konu işlem olabilir, eylem olabilir. İşlemi biraz daha geniş düşünün burada. Act i işlem olarak çevirmişiz ama bu aynı zamanda fiilleri, eylemleri de kapsıyor.

İhtilafın konusu ne idiyse onu kast ediyor aslında. İşlemin niteliği derken aslında işin naturası, doğası gereği (nature of the act) bu işlemin, yapılan fiilin doğası nedir, ne nitelikte bir işlemdir buna bakılır. Bunu değerlendirirken de bazı işlemler sadece egemenlik gücü kullanılarak yapılabilirken diğer bir takım işlemler de özel hukuk kişilerince uygulanabilir. Niteliği gereği egemenliğin kullanılmasını zaruri kılan tipte fiiller veya işlemler acta jure imperii diğer işlemler de gestionis olarak nitelendirilir.

Burada aslında harp gemilerini bu kategorizasyonda incelemek bizi çok doğru bir sonuca götürmeyebilir. Harp gemileri direkt devleti temsil ettiği için bütün harp gemilerinin doğası da naturası da gayet imperii bir varoluşa sahip olduğu için direkt olarak aslında imperi kabul etme eğilimi vardır. Harp gemilerinin hemen hemen bütün işlemleri imperii olarak kabul edilir sırf kimliklerinden dolayı. Kişi oluşlarından dolayı konudan ziyade kişiye tanınan bir ayrıcalık gibi düşünün. O yüzden tam yargı bağışıklığı ifadesini kullanıyoruz.

Bu baya karmaşık bir konudur. O yüzden derinlerine gitmeyin. Sizin için sadece bu kadarını bilmek kafidir. Diğer konu üzerinde uzmanlık alanı sorusu oluyor. Onu da ancak araştırma yaparak inceleme yapabiliriz, sonuçlarına varabiliriz. Ki bu konuda literatürde varılmış net sonuçlar da yoktur.

Dolayısıyla bilmeniz gereken harp gemilerinin mutlak dokunulmaz olduğu ve tam yargı bağışıklığı olduğudur. Ama yargı bağışıklığı müessesesinin de uluslar arası hukukta artık tam yargı bağışıklığına ziyade nispi yargı bağışıklığı sınırlı yargı bağışıklığı şeklinde uygulandığı ve bunun da formulüzyonunu bilmeniz yeterli olacaktır.

Şunu da hatırlatmak istiyorum ki kafanızda bir boşluk oluşmasın. Harp gemilerinin tam yargı bağışıklığı var ama bir de sınırlı yargı bağışıklığı diye bir şey var bunu harp gemilerine uygulayabiliyor muyuz uygulayamıyor muyuz sorusu kafanızı karıştırabilir. Aslında bu sınırlı yargı bağışıklığının ortaya çıkışı, devlet gemileri açısından, ticarete tahsis edilmiş devlet gemilerini bu bağışıklık dışarısında bırakmak amaçlıdır. Dolayısıyla bizim burada sınırlı yargı bağışıklığı ile irdelediğimiz konu harp gemilerinden ziyade ticari olmayan faaliyetlere tahsis edilmiş devlet gemileri açısından daha fazla önem arz ediyor. Yani elimizde mülkiyeti devlete ait örneğin bir araştırma gemisi var idiyse bunun uluslar arası hukuk nezdinde hukuki olarak statüsü nedir? Ya da şöyle sorayım. Biz gemileri uluslar arası hukuk açısından kategorize ederken ikili bir ayrıma tabi tutmuştuk, sonuçları itibariyle bizi ilgilendiren kısmı buydu demiştik. Bu iki kategori neydi?

Dokunulmazlığı olan ve olmayan gemiler gibi özel gemiler ve harp gemileri statüsü gibi ticari gemi ve harp gemi gibi iki statü tabi bunlar sonuçları itibariyledir. Bunu kategorizasyon derken gemi tipleri nelerdir diye sorulduğunda klasik bahsettiğimiz mülkiyetine göre ayırdığımız özel kişilere ait, devlete ait diye onu sormuyorum. Sonuçları itibariyle biz iki türe ayırmıştık. Harp gemisi statüsünde olanlar ve ticari gemi statüsünde olanlar diye. Ticari gemi ticari faaliyette bulunmuyor olabilir ama hala bir statü olarak oraya koyabiliriz mesela özel yatları falan. Çünkü önemli olan bizim için bunların sonuç itibariyle yargı bağışıklığıyla dokunulmazlıklarının olup olmamalarıdır. Ona göre bir kategorizasyondur bu. Harp gemisi kategorisinde de harp gemisinin yanı sıra bir kategori daha var. O da devlete ait ticari olmayan diğer her türlü gemi, harp gemisi kategorisindedir. Çünkü onların da dokunulmazlıkları ve yargı bağışıklıkları vardır. (tam yargı demedik, sadece yargı bağışıklığı dedik). İşte bu sınırlı yargı bağışıklığı o kategorideki gemileri değerlendirirken ağırlıklı olarak kullanmamız gereken kavramdır.

Yani bu anlattıklarım çok siyah beyaz konular değil. O yüzden çok net yargılarla size aktaramıyorum. Bu konunun belirli bir miktarda kafa karışıklığına sebep oluyor olması

normaldir. Çünkü dediğim gibi bunlar henüz literatürde üzerinde çok uzlaşşı sağlanılabilmiş konular değil. Bu nedenle çok fazla zorlamayın. Bu kadarını bilmeniz sizin için kafidir. Bunları kitabınızdan da okuyun.

Ufak bir düzeltme daha yapayım. MÖHUK'tan bahsettik. Kitabınızda 33. madde diyor aslında o 49. madde. Güncellemeyi atlamışsınız. 33 değil 49. Madde. Bakarsanız kafanız karışmasın.

49.madde, yabancı devlete özel hukuk ilişkilerinden doğan hukuki uyuşmazlıklarda yargı muafiyeti tanınmayacağı bu gibi uyuşmazlıklarda yabancı devletin diplomatik temsilciliklerine tebligat yapılabileceğini öngörüyor. Sınırlı yargı bağışıklığından bahsediyor. Çünkü özel hukuk ilişkilerinden doğan hukuki ihtilafları yargı bağışıklığı dışında bırakıyor ama nedir bu özel hukuk ilişkilerinden doğan hukuki ihtilaflar bunu açıklığa kavuşturmuyor. Dediğimiz gibi bunu yargı kararları veya uluslar arası metinler de çok fazla açığa kavuşturmuyor. Konu daha çok uygulamacılara bırakılıyor. Neyin özel hukuk ilişkilerinden doğan hukuki uyuşmazlık olduğunu nitelemek açısından literatürde de doktrinsel olarak çok farklı görüşler var. Ama dediğim gibi sonuç olarak bunun belirlenmesi uygulamacılara yani o anda somut ihtilafı görmekte olan yargıçlara bırakılmıştır.

Bu maddede diplomatik temsilciliklere tebligat yapılmasından bahsediyor ama bu uluslararası uygulanageliş kurallarına pek uygun bir metot değildir. Çünkü diplomatik temsilciliklere tebligat yapmak onları tebligat kanununa tabi tutmak, diplomatlar yargılanabilir anlamına gelmektedir. Ki bu doğru değildir. Uluslararası nezaket kuralları gereğince de diplomatik ilişkilerin diplomatik yöntemlerle yürütülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu iletişimin de resmi tebligatın diplomatik temsilciliklere yapılmasından ziyade yine her zamanki diplomatik yöntemlerle çözümlenmesi daha doğru olacaktır.

Bir diğer konu da geçen hafta bahsetmiştik. Bir özel hukuk ilişkisinden doğan bir ihtilafta bir zarar meydana geldiyse yabancı bir harp gemisi bir zarara neden olduysa bu konuda dava açılabilir mi? Hayır. Ne yapılabilir peki? Türk uygulamasına göre hasarın tespiti amaçlı -tazminat davası değil de- bir tespit davası açılabilir. Yani sanki burada yargılanan yabancı harp gemisi değil de biz yargı eliyle hasar tespiti yapıyoruz. Bunun sübuta erdiriyoruz gibi bir yaklaşım benimsenmiş. Dolayısıyla bu tür tespit mahiyetli davaların tabi ki dokunulmazlığın özüne ve yargı bağıışıklığının özüne dokunmamak kaydıyla yargı bağıışıklığına

aykırı olmayacağı görüşü Türk uygulamasında hakimdir. Mevzuat da bu yöndedir.

Ö: Bu sırada savaş gemisini misafir mi ediyoruz?

H: Yok. Dokunamıyorsunuz. Şöyle söyleyeyim. Harp gemisi geldi zarar verdi. Seyir halindeyken bir tane balıkçı teknesine çarptı, tekne battı, adam öldü falan. Bu bir zarardır. Şimdi gidip mağdurun yakınları dava açtığı zaman bir kere ceza davası açılmaz. Ama hukuk davası tazminat nitelikli bir dava açılabilir mi? Tazminat talebinde bulunabilirsiniz ama bu hukuki bir talep değil diplomatik bir talep olur. Harp gemilerinin bağışıklığı olması demek sorumsuzluk anlamına gelmemektedir. Deniz hukuku sözleşmesi madde 31 idi.

Bu anlama gelmemektedir ve her harp gemisinin vermiş olduğu zararlardan bayrak devleti sorumludur. Dolayısıyla bu tür zararlar bayrak devletinden diplomatik yollarla talep edilir. Sadece talep edilecek zararın miktarını belirlemek amacıyla bir dava açılabilir, tespit davası dediğimiz bu işte. Tazmin talebinde bulunabilirsiniz. Belki bunu bir özür istemiyle falan da destekleyebilirsiniz. Bu devletlerin arasındaki diplomatik ilişkiyle alakalıdır. Ama en çok kullanılan metot tazminattır. Dolayısıyla bu metodun işleyebilmesi için hoş bu da aslında uygulamada diplomatik olarak tabiri caizse karşılıklı pazarlamaya tabidir.

Ö: Bayrak devleti verilen tespit kararıyla bağlı mıdır?

H: Hayır, değildir. Onu anlatmaya çalışıyorum işte ben de. Yani aslında hiçbir anlamı yok. Tamam senin mahkemelerin tespit etti işte 20.000 lira dedi. Ee? Sen şimdi gidip onu diplomatik temsilciye tebliğ edeceksin de yok öyle bir metot. İcra kabiliyeti yok. Bir kere yargılayamazsın, yargılanan şey o değil. Tespit ettin, bunu uygulamacı olduğunuz zaman göreceksiniz. Tespit davası sonucu elde edilen karar bir sonraki aşamada mesela bunun tahsili, icrası aşamasında veya buna ilişkin bir davada kesin kanıt olarak işlem görür. Bir sonraki aşaması olmadığı için ve tahsili olmadığı için aslında hiçbir anlamı yok. Bunu karşı tarafa bildirirsin dersin ki bizim mahkeme 20.000 lira dedi. O da der ki ya olsa olsa 10.000 der vs. Hukuken aslında çok gücü yoktur.

Bu konuyla ilgili ben size garanti bir şey söyleyeyim. Gemi kaptanları falan da mürettebattın hepsi bu yargı bağıışıklığı kapsamında. Sadece ius cogens norm ihlali yapıtıarsa yargı bağıışıklığının önüne geçer bu ius cogens norm ihlali. O zaman o kişileri alıp yargılayabilirsiniz. Kesin olan kısmı bu.

Mesela gemi kaptanı general gemide savaş suçu işlemişse, insanlığa karşı bir suç işlemişse vs. yargılanır. Onun haricinde yargı bağıışıklığını anlatmak için deniz hukukunun sınırlarının

dışına çıkmak gerekiyor. Devletler dersinde okuyacaksınız zaten kafanızı çok fazla karıştırmak istemiyorum ama devlet bağışıklığı veya dokunulmazlığı diye bir kavram var. Asli olarak üç kişiye tanınıyor: devlet başkanı, hükümet başkanı bir de dış işleri bakanı. Bu üç kişinin tartışmasız olarak en üst düzeyde bir tek ius cogens norm ihlalleri haricinde görevleriyle alakalı olsun olmasın her türlü yargı bağışıklıkları tamdır. Mesela diğer bakanlar vs. bunların durumu daha ziyade diplomatlarla eş değer tutulmuştur. Yani bir diğer kategori gibi algılanırlar. Ve kendiliğinden yargı bağışıklıkları yoktur da sadece görev icabı yabancı bir devletin topraklarında bulunuyorlarsa mesela bir uluslar arası örgütü ve devleti temsil ediyorsa vs. o zaman görevleriyle ilgili olan kısımlar kapsanacak şekilde yargı bağışıklıkları vardır. Ama kademeli olarak bu azalır.

Tabi çok spesifiklerde daha problemli şeyler yaşanabiliyor. Bizim bakanımızı Hollanda'da persona non grata (istenmeyen kişi) ilan etmişlerdi. Aslında diplomatlar persona non grata ilan edilir. Bakan diplomatik temsilci değildir. Literatürde bunun benzeri hiçbir olay yoktur. Diplomatik temsilcileri yani büyükelçilerin ve diğer diplomatların diplomatik dokunulmazlıkları da şahsi bir dokunulmazlıktır ve cezai olarak tamdır. Hukuki olarak da üç tane istisna dışında tamdır.

Dolayısıyla bir diplomat, bir büyükelçisi mesela Rus büyükelçisi öldürülmüştü. Rus büyükelçisi öldürülmeseydi de Rus büyükelçisi birisini öldürseydi dokunulmazlığı tam, yargı bağışıklığı tam, dokunamazlardı. Gözaltına alamazlar. Aman yapma diye elini bile tutamazlar. Hiçbir şey yapamazlar. Tek yapabileceğiniz şey persona non grata ilan etmektir. Derhal terke davet ediyor. Ama bir bakanın kendiliğinden devleti temsil eden bir vasfı yoktur. Sadece ve sadece resmi göreve gittiği zaman bir diplomat gibi muamele görür. Ama bunun uluslar arası yazılı bir mevzuatı da yoktur. Diplomat desen devletin temsilcisi desen resmi görevle mi gitmişti oraya resmi görev için gitmemiştir. Dolayısıyla dokunulmazlığı, bağışıklığı falan o pozisyonda yoktu. Ama persona non grata ilan etmek diye bir olay da yok. En yakın kurumlara oturtup herkes kendince boşluk doldurdu bu olayda. Ki bu da literatüre girmiş oldu.

Ne yazık ki çok net ve sınırları belirli bir şekilde katı bir şekilde düzenlenemiyor. Ki yargı bağışıklığı en yerleşik, üst düzeyde oturmuş uluslararası hukuk kurumlarından biri olmasına rağmen uygulamada ortaya çıkabilecek çok çeşitli varyasyonlar var ve bunların karşılığında bunları regüle edilebilecek detaylı düzenlemeler mevcut değil. Çünkü uluslararası sistem. Yatay sistem. Yani üstten empoze edilen bir

şey olmadığı için tek bir güç, iç hukuktaki devlet gibi bir üst otorite uluslar arası hukukta olmadığı için böyle bir empoze eden güç de yok. Devletler kendi aralarında ne kadar mutabık kalabilirlerse ki bu da genelde minimum standartlar oluyor. En minimum standartlarda kalınabiliyor.

O yüzden birazcık da uluslararası hukukun doğasında var. Olaylarla karşılaşıldığında boşlukları dolduracak argümanlar ortaya koymak gerekiyor. Doktrinel yönümüzün güçlü olması lazım. Çünkü Türkiye'nin uluslararası hukuka ilişkin pek çok meselesi var bunların bir kısmı deniz hukukuna ilişkin bir kısmı değil. Ama Türkiye'nin yetiştirdiği çok fazla sayıda evrensel standartlarda diyeceğimiz uluslararası hukukçu yok. Bu konulara biraz daha eğilmek gerekiyor. Dediğim gibi boşluk çok. Kim en güzel doktrini yazarsa ki bu konuda hep Amerika'yı takdir ediyorum. Adamlar müthiş. Eğitime, bilime yatırım yapıyorlar ve karşılığını alıyorlar. Uluslar arası hukukta pek çok doktrinin tartışmalı olsun olmasın kabul edilsin edilmesin başını çeken bir devlet.

*Önümüzdeki hafta dönemlik öğrencilerin vizelerinden önceki son hafta. Dolayısıyla önümüzdeki hafta bir pratik çalışma yapacağız. Ve vizelerinden sonra da bitişik bölgeyle devam edeceğiz. Dolayısıyla dönemlik öğrencilerin aksi

söylenmedikçe vize sorumluluğu bitişik bölgeye kadar olan konulardır.*

KARASULARINDA YARGI YETKİSİ KONUSUNDA TÜRKİYE'NİN UYGULAMASI

Hukuki Yargı Yetkisi:

Bu konuda uluslar arası mevzuatın nasıl ve ne tür kurallar öngördüğünden bahsettik. Karasularında kıyı devletinin hukuki yargı yetkisi (ticari gemiler için konuşuyoruz) kural olarak aslında tam çünkü egemen. Ama eğer zararsız geçiş kapsamında bir geçiş varsa gemideki mallara ya da kişilere ilişkin bir özel hukuk ihtilafından dolayı gemi durdurulamıyor, herhangi bir işlem yapılamıyordu. Ama geminin kendi seyrüseferi ya da kendisiyle ilgili bir borç söz konusuysa o zaman durdurulabiliyordu. Bir de güzergah olarak gemi iç sulardan çıktıysa o zaman zararsız geçişin korumasından faydalanamıyordu. Aynı iç sulardaki gibi muamele görüyordu.

Türk yargı sistemine göre böyle bir ayırım yok. Zararsız geçiş kapsamında ya da değil gibi bir ayırım yok. Direkt Türk mevzuatına göre Türkiye'nin kendi karasuları üzerinde yargı yetkisi tamdır. Bu cezai olarak da böyle.

Dolayısıyla uluslar arası mevzuat ya da yerleşik uygulamalarda olan zararsız geçişin sağladığı artı değerlerin karşılığı Türk mevzuatında yok. Dolayısıyla Türk karasularında Türkiye'nin yargı yetkisi tamdır. Bu ne demek? İsteddiği zaman istediği gemide her türlü yargı yetkisini kullanabilir. En azından ihtiyati haciz açısından gemi alacaklarıyla sınırlandırılmıştı. Yani ihtiyati haczi sadece gemi alacaklarında yapıyoruz. Bu uluslar arası anlamda uyumlaştırma sürecinde çok olumluydu. Hatırlıyorsanız ilgili Cenevre Sözleşmesinde de bahsetmiştik. Türk Ticaret Kanunundaki ihtiyati haciz ve deniz alacakları mekanizması direkt oradan düzenlenmişti.

Eğer arada ihtilafa taraf olan bayrak devletiyle kıyı devleti arasında özel bir yetkiye ilişkin bir anlaşma varsa zaten her zaman o özel anlaşma uygulanıyordu. Türk mevzuatına göre de böyledir. Özel bir anlaşma varsa öncelikle o uygulanır. Yoksa kanunlar ihtilafı hükümleri uygulanır. Yoksa mevzuata bakılır.

Cezai Yargı Yetkisi:

Cezai yargı yetkisine geldiğimiz zaman TCK'dan bahsetmek gerekiyor. Özellikle 8. madde önemliydi bunu da okumuştuk. Türkiye'nin ülkesinin neresi olduğunu anlatıyordu o madde bize. Mülklik sistemi nasıl işliyordu onu anlatıyordu. Yani Türkiye'nin neresi olduğunu anlatıyor madde bize. Çünkü

Türkiye'de işlenen suçlar üzerinde ülkenin yargı yetkisi vardı. Ve bu Türkiye dediği yer neresi onu anlatıyordu. Türk kara ve hava sahalarıyla Türk karasuları diye başlıyordu. Hatta iç suları unutmuşlar demiştik. İç sular da bizim toprak parçası gibi algılanmış herhalde. Açık denizde veya bunun üzerindeki hava sahasında Türk deniz veya hava araçlarında veya bu araçlarla yani Türkiye'nin bayrak devleti olduğu bütün her türlü ticari nitelikteki taşıtlar. Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla bu defa nerede olduğuna bakılmaksızın Türkiye'nin harp gemileri ve harp uçakları Türkiye'nin ülkesi oluyor. Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesindeki platformlar da Türkiye'nin ülkesi oluyor.

Dediğim gibi bu asli olan prensiptir. Mülkilik prensibi. Bunun yanında başka yetki prensipleri de vardı. Faile göre şahsılık, mağdura göre şahsılık, evrensellik ve koruma prensibi vardı.

Vatandaş tarafından işlenen suç

Madde 11-

(1) Bir Türk vatandaşı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş

olması ve Türkiye'de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

(2) Suç, aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektirdiğinde yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükûmetin şikayetine bağlıdır. Bu durumda şikayet, vatandaşın Türkiye'ye girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılmalıdır

Suç yabancı ülkede işlese bile kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde kovuşturma yapılabilir. Bunlar yarışan yetkililerdir. Yani yabancı devletin de yargı yetkisi var, Türkiye'nin de böyle bir durumda yargı yetkisi oluyor. Kim tutarsa onun elinde kalır, o yargı yetkisini kullanır demiştik. Dolayısıyla fiili olarak Türkiye'de bulunması faile göre şahsılık ilkesi gereği Türkiye yargı yetkisini kullanabilecektir. Madde 11 bundan bahsediyor.

Yabancı tarafından işlenen suç

Madde 12-

(1) Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suç yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır. Yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır.

(2) Yukarıdaki fıkra belirtilen suçun bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına

işlenmesi ve failin Türkiye'de bulunması halinde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşulu ile suçtan zarar görenin şikayeti üzerine fail, Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

(3) Mağdur yabancı ise, aşağıdaki koşulların varlığı halinde fail, Adalet Bakanının istemi ile yargılanır:

a) Suçun, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı üç yıldan az olmayan hapis cezasını gerektirmesi.

b) Suçluların geri verilmesi anlaşmasının bulunmaması veya geri verilme isteminin suçun işlendiği ülkenin veya failin uyruğunda bulunduğu devletin hükûmeti tarafından kabul edilmemiş olması.

(4) Birinci fıkra kapsamına giren suçtan dolayı yabancı mahkemece mahkûm edilen veya herhangi bir nedenle davası veya cezası düşen veya beraat eden yahut suçu kovuşturulabilir olmaktan çıkan yabancı hakkında Adalet Bakanının istemi üzerine Türkiye'de yeniden yargılama yapılır.

(5) (Ek: 18/6/2014-6545/56 md.) Birinci fıkra kapsamına giren hâllerde rüşvet ve nüfuz ticareti suçlarından dolayı yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlı değildir

12.maddenin birinci fıkrasında yabancı tarafından işlenen bir suç var. Mağdur kim? Türkiye'nin kendisi, Türkiye'nin zararına işlenen ibaresi var. Burada mağdur Türkiye. Hangi prensibi getiriyor aklınıza?

Ö: Mağdura göre şahsılık.

H: Mağdur Türk vatandaşı olsaydı vatandaşlık bağı gereği mağdura göre şahsilik veya faile göre şahsilik prensipleri vatandaşlık bağı üzerinden yürüyor. Burada Türkiye'ye karşı işlenmiş bir suç var. Mağduru Türkiye. Koruma prensibine benziyor.

2. fıkra da mağdura göre şahsilik prensibi var. Türk vatandaşı ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş özel bir tüzel kişi aleyhine olursa diyor. Suçu nerede işlediğinin bir önemi yok burada. Gitmiş Zambiya'da işlemiş ama gelmiş geri. Failin orada olması önemli, dedim ya yakalamayla alakalı. Fail elindeyse kullan yargı yetkisini demek istiyor.

13. madde haricinde diyor. Buna da bakalım.

Diğer suçlar

Madde 13-

(1) Aşağıdaki suçların, vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır:

- a) İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar.
- b) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer alan suçlar.
- c) İşkence (madde 94, 95).
- d) Çevrenin kasten kirletilmesi (madde 181).

e) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190).

f) Parada sahtecilik (madde 197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (madde 200), mühürde sahtecilik (madde 202).

g) Fuhuş (madde 227).

h) (Mülga : 26/6/2009 – 5918/1 md.)

i) Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (madde 152) suçları.

(2) (Ek ikinci fıkra: 29/6/2005 – 5377/3 md.) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye'de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır

(3) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı suçlar dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkûmiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye'de yargılama yapılır.

İnsanlığa karşı suçlar, soykırım, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, ulaşım araçlarının kaçırılması ve alıkonulması, devlet birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, düşmanla iş birliği yapmak, devlete karşı savaşa tahrik, yabancı devlet aleyhine asker

toplama, uluslararası casusluk var. Yabancı devlet başkanına karşı suç, yabancı devlet bayrağına karşı hakaret, yabancı devlet temsilciliklerine karşı suç hatta Türkiye'nin diğer devletlerle arasını bozacak şeyler gibi ifadeler vardı. İşkence, çevrenin kasten kirletilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, parada sahtecilik, fuhuş, rüşvet, deniz, demiryolu ve havayolu araçlarının kaçırılması veya alıkonulması vs. bir sürü kalem sayılmış.

Burada sayılanların bir kısmı evrensel suçlardır. Yani evrensellik prensibini harekete geçirebilecek nitelikteki fiiller. Mesela soykırım, işkence, insanlığa karşı işlenen suçlar falan gibi bunlar evrensellik prensibini harekete geçiriyor.

Diğer bir kısım ise bu yabancı devlet temsilcilerine karşı suçlar, uluslararası casusluk, devletin birliğini ve ülkesel bütünlüğünü bozma, düşmanla işbirliği yapmak veya devletin bayrağına, değerlerine, sembollerine yöneltilmiş suçlar vs. bunların hepsi koruma prensibini çağrıştırıyor. Koruma prensibi burada karşılığını buluyor. Çünkü koruma prensibinin esası, mağduru devlet olacak ama o suç öyle bir suç olacak ki o devletin varlığına, bütünlüğüne, esaslı çıkarlarına yöneltilmiş olacak.

12.maddeyi okuduğumuzda yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlenmesi yani bu o kadar geniş bir ifade ki koruma

prensibi bu değil. Koruma prensibi adım adım saydığı daha ciddi addedilen devletin varlığını, en temel değerlerine yöneltilmiş, güvenliğine yöneltilmiş olan tipte faaliyetler koruma prensibi kapsamında değerlendirilir. Oysa buradaki başka bir şey. Türkiye'nin zararına işlendiği takdirde diyor. Hatta bir de Adalet Bakanlığının istemine bağlıdır diyor. Pratikte bu ne demek biliyor musunuz? Siyasi olarak uluslar arası ilişkilerde koz olarak Adalet Bakanı hadi dediği zaman kullanılabilecek bir madde. Noldu? Türkiye zarar gördü. Bahsettiğimiz extra territoriality (ülkesellik dışı yetki kullanımı) yargı yetkisi kullanımının bir örneği bu. Yani eleştiriyoruz eleştiriyoruz ama bir tek ABD yapmıyor bunu. Onlara hasredilmiş bir şey değil. Hatta hatırlıyorsanız Hakan Atilla, Zarrab davasında, o eski savcı için ve daha birkaç kişi için Türkiye'de savcılık tarafından soruşturulma başlatıldı. Muhtemelen bu madde devreye girmiştir. Adalet Bakanlığı hadi demiştir. Çünkü işlenen bir suç var, Türkiye'nin zararına. Hani bundan başka bir dayanak bulamadılar. Bilmiyorum tam olarak zaten medyaya yansımada. Hukuki gerekçeleri nedir, nasıldır bilgisi olan yok. İş magazinde kaldı. Hukuki olarak pek bir şey bulunamıyor. Neyse bu 12.maddenin birinci fıkrası koruma prensibinden ziyade o

ülkesellik dışı yetki kullanımına örnektir bence. Ama muhtemelen koruma prensibi kisvesi altına alınıyor.

Burada fuhuştan bahsedilmesi ilgimi çekmişti biraz. Neden bunu kategorileştirme gibi bir ihtiyaç duymuşlar merak etmiştim. İşkence, çevrenin kasten kirletilmesi gibi soykırım gibi suçların yanına fuhuşu koymuşlar anlamamıştım. Türkiye'nin taraf olduğu çeşitli uluslararası anlaşmalar nedeniyle edindiği, üstlendiği birtakım yükümlülükler nedeniyle bu her bir madde burada belirtilmiş. Deniz demiryolu veya havayolları ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması ya da bu araçlara karşı işlenen zararlar da konulmuş. Neden? Çünkü böyle bir uluslar arası anlaşmaya taraf Türkiye. O yükümlülüğünü yerine getirmek için de kendi iç hukukunda böyle bir düzenleme yapıyor. Ceza kanununa bu ibareyi ekliyor. Bundan ibaret yani.

Deniz hukuku açısından bunu incelediğimizde yani buradaki sayılan prensipleri 27. Madde ile mukayese ettiğimizde nasıl bir sonuca varıyoruz? 27. Maddede karasularındaki yargı yetkisinden bahsediyordu. Kıyı devletinin cezai yargı yetkisinden bahsediyordu. İşte asli olarak o dediğimiz dört tane prensibe dayanıyordu. Çeşitli istisnalar olmakla birlikteydi tabi. Onlar da şuydu: karasularına girmeden önce işlenen suçlarda cezai yargı yetkisi yoktu kural olarak. Ama münhasır ekonomik bölge

ihlalleri ile deniz çevresinin kirletilmesinde yargı yetkisi kullanılabiliyordu. TCK'da çevrenin kasten kirletilmesi veya platformlara karşı işlenmiş suçlar diye düzenlenmiş. Onları dahil etmişiz. İstisnalar var.

Türkiye'nin kıyı devleti olduğu durumlarda ve Türk karasularından geçen yabancı bir gemide işlenmiş herhangi bir suçtan dolayı Türkiye'nin yargı yetkisi Türkiye'nin mevzuatına göre her türlü vardır. Örneklerimizde derecelendirmiştik, biri birisine küfretse, hakaret etse kıyı devletine sirayet ediyor mu etmiyor mu diye bakmıştık. Kıyı devletinin düzenini, barışını bozuyor mu bozmuyor mu diye bakıyorduk. Gemi kaptanı yardım istemiş mi istememiş mi ya da uyuşturucu madde ticareti var mı diye onları dışarıda tutuyoruz. Yoruma açık olan iki kalem kıyı devletine sirayet etmesi ve düzenini bozmasıydı o dört tane kriterden. Dolayısıyla Türkiye bir nevi orada biri birine üflese bana sirayet ediyor gibi bir mantıkta hareket ediyor. Öyle bir geniş yorumluyor ki tabi o kurallara uyduğunu varsayarsak böyle yorumlayabiliriz. Yani Türkiye çok hassas ne olursa olsun kendisine sirayet ediyormuş gibi reaksiyon gösteriyor. Dolayısıyla bu basit bir tokat atma olabilir vs. TCK'da düzenlenen her türlü suç için Türkiye'nin mülklik prensibi

gereğince yargı yetkisi var. Çünkü TCK madde 8'de mülkilik prensibine aktarıyor ve Türk karasuları da buna dahil edilmiş.

Dolayısıyla aslında Türk mevzuatı uluslar arası mevzuatla çok fazla paralel olarak gitmiyor. Zararsız geçişin hakkını yeterince veremiyoruz sanki. Zararsız geçişe çok fazla önem atfediyorduk. Çünkü deniz ticaretinin lehine kıyı devletinin egemenliğini kısıtlıyordu. Geçen gemilere bir koruma sağlıyordu. Türk mevzuatı bu korumayı sağlamıyor. Yani zararsız geçişe evrensel olarak yüklenen çıkarları, anlamları bir nevi yerine getirmiyor gibi. Dolayısıyla bu da çok parlak bir durum değil Türk denizciliği açısından. Bir de güzergahımızın bu kadar önemli deniz yolları üzerinde coğrafi olarak çok önemli bir coğrafyadayız. Önemli güzergahlar, deniz rotaları var, sularımız var. Bizim biraz daha liberal bir uygulamamızın olması gerekiyor. Ama daha var. Daha genciz, büyüyeceğiz, geleceğiz oralara. Denizcilikte de hakkını vereceğiz elbet bir gün. Hani üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde denizciliğin ve bu anlamda uluslar arası oturmuş düzenin henüz biraz daha gerisinde olduğumuz söylenebilir. Daha doğrusu gerisinde demeyelim de geri kalmış ülke denmez de gelişmekte olan ülke denir ya. Biz de daha pozitif bir yaklaşımla gelişmekte olanlar kategorisindeyiz. Yani hala gidilecek yolumuz var. Öyle bakalım.

Çok umutsuz yerde değiliz ama biraz daha ilerleme kaydetmemiz gerekiyor.

Yargı bağışıklığı konusunda zaten Türkiye yargı bağışıklığı sistemini kabul ediyor. Ve harp gemileri açısından 1983'te sınırlı yargı bağışıklığına geçiş yaptık dedik.

Savaş gemileri üzerindeki kıyı devletinin hukuki yargı yetkisini atladım. Orası bana birazcık suni bir kural konulmuş gibi geliyor. Kendim de bireysel olarak haz etmiyorum. Pratikte çok fazla bir anlam ifade etmiyor. Ama bu demek değildir ki sorumlu değilsiniz. Sorumlusunuz. Kesinlikle sınavda bundan soru çıkmaz diye bir şeye kapılmayın. Bu benim tamamen kişisel gıcık olduğum bir konu. Bu kısımları okuyun.

İÇİNDEKİLER

21.03.2018

PRATİK ÇALIŞMA_____2

Kenan

21.03.2018/BLOK DERS

GİRİŞ

Bugün iki olaydan oluşan bir pratik çalışma yapacağız. Alt başlıkları olarak farklı konuları inceleyeceğiz. Aslında deniz hukuku bir anlamda devletler hukukunun bir alt dalı. Yetki meselelerini, yargı bağımsızlığı ve bunun deniz hukukuyla bağlantılı boyutunu inceleyeceğiz.

M.Ü.H.F. PRATİK ÇALIŞMA 2018 BAHAR DÖNEMİ MART 2018

Olay 1 (Türk Hukukuna Göre Karasularında Cezai Yargı Yetkisi)

Belçika vatandaşı ve orada ikamet eden *Bay X*, bilgisayar ve banka hesapları "hackleme" konusunda uzmanlaşmıştır. Aralarında Türkiye'den iş adamlarının da olduğu pek çok ülkeden iş adamının banka hesaplarını zimmetine geçirmiştir. Ele geçirdiği paralarla güzel bir tatil yapmak isteyen *Bay X*, Belçika'dan İtalya'ya uçak ile geçmiş oradan da bir cruise (deniz yolculuğu) gemisi olan *Costa Z* ile Akdeniz yolculuğuna çıkmıştır. Türkiye'nin istihbarat birimleri, Türk iş adamlarının banka hesaplarını *Bay X*'in boşalttığını ve kendisinin halihazırda *Costa Z* gemisinde bulunduğunu tespit etmişlerdir. *Costa Z*,

Yunan adalarından birisine uğramak amacıyla Türkiye sahillerinden 5 deniz mili açıkta giderken Türk Sahil Güvenlik Botları *Costa Z*'yi durdurarak ve sahil güvenlik görevlilerinin gemiye girmesi ile *Bay X*'i gözaltına almışlardır.

1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre Türkiye Cumhuriyeti'nin *Costa Z*'yi durdurarak, *Bay X*'i gözaltına alma yetkisi var mıdır?

Bu olayın biraz ceza hukuku boyutu da var. Türk Ceza Kanunu'ndan bakacağınız hükümler var. Ceza hukuku pratiği yapıyormuş gibi de düşünebilirsiniz ama bu bizim alanımızla ilgili olan kısmı olduğu için uluslar arası ceza hukuku olduğu için yine devletler hukuku ve deniz hukukunun kesiştiği bir alan, içerisinde ceza hukuku da var. Genelde hukuk zaten salt bir alana yönelik olmaz.

Bu olayda ceza hukuku ve aslında bir anlamda bizim devletin yetkisi anlamında bizim alanımızı ilgilendiren bir husus var. Bunu daha sonrasında deniz hukukuna da bağlayacağız. Yani Türk devletinin karasularındaki yargı yetkisiyle ilgili bir mesele.

5 deniz mili açıkta sahil güvenlik botları durdurdu. Türkiye'nin Ege Denizi'nde karasuları sınırı 6 deniz milidir. Yani kendi karasularında Türkiye bunu kendi deniz ülkesinde

durdurmuştur. Türk Ceza Kanunu'nda buna ilişkin bir hüküm var.

Burada suç Belçika'da işleniyor. Ama sonuçları Türkiye'de meydana geliyor. Devletler hukukunda yetki prensipleri vardı. Devletler bu prensiplere göre yargı yetkisini kullanıyorlardı. Mülkilik (ülkesellik), aktif vatandaşlık (faile göre şahsılık, failin vatandaşlığı), pasif vatandaşlık (mağdura göre şahsılık, mağdurun vatandaşlığı), koruma prensibi ve evrensellik prensibiydi. Türkiye bakımından bu suçta pasif vatandaşlık ve mülkilik prensibine göre yargı yetkisi vardır.

Mülkilik prensibi de ikiye ayrılıyor. Sübjektif ve objektif mülkilik olarak. Diyelim ki Yunanistan sınırından bir çiftçi kendince bir vahşi hayvanı öldürmek isterken ateş açtı, yanlışlıkla Edirne'de birisini vurdu. Burada sübjektif mülkiliğe bakarsanız yargı yetkisi Yunanistan'dadır. Silah Yunanistan'dan ateşlenmiştir. Ölen kişi Türkiye'de, Edirne'de. Objektif mülkiliğe göre de yargı yetkisi Türkiye'dedir. Burada bilgisayar hackleme olayı neticesinde banka hesapları boşaltılan vatandaşlar Türk işadamları oldukları için objektif ülkesellik gereği Türkiye yargı yetkisine sahiptir. Aynı zamanda pasif vatandaşlık gereği de Türkiye yargı yetkisine sahiptir. Yani iki unsurdan da Türkiye'nin yetkisi var. TCK'da bunun karşılığı madde 8dir.

Yer bakımından uygulama

Madde 8-

(1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

Bu olayda netice Türkiye'de gerçekleşiyor. Aslında burada objektif mülklik kastediliyor. Dolayısıyla Türkiye'nin yargı yetkisi oluşuyor. Yani Türkiye'nin Bay X'i gözaltına alma yetkisi vardır.

Bu söylediklerimiz hem devletin yetkisi hem ceza hukuku kapsamında. Peki deniz hukuku anlamında biz şu anda 1982 deniz hukuku sözleşmesine taraf değiliz. Taraf olsaydık veya olayda Türkiye değil de taraf olan bir ülke olsaydı, 1982 deniz hukuku sözleşmesine 168 ülke taraf sonuçta. 1982 BMDHS'ye taraf bir ülke için bir hüküm var sözleşmede. 27.maddenin 5.fıkrası bu konuyla ilgili bir hükümdür.

Madde 27

Yabancı bir gemide cezai yargı yetkisi

5- 12. Kısımın uygulanması veya 5. Kısma uygun olarak kabul edilmiş kanun ve kuralların ihlali halleri hariç olmak üzere; sahildevlet, karasularından geçen yabancı bir gemide, eğer gemi yabancı bir limandan gelip iç sulara girmeksizin sadece karasularından geçmekte ise,

geminin karasularına girmesinden önce işlenmiş bir suç dolayısıyla tutuklama veya soruşturma yapmak için hiçbir tedbir alamaz.

12.kısım ve 5.kısımdan kastı münhasır ekonomik bölge ihlalleri ve balıkçılık kanunlarının ihlal edilmesi durumudur. Açıkça diyor ki karasuları dışında işlenen bir suç varsa gemi durdurulamaz, içerisindeki kişiler alıkonamaz, tutuklanamaz diyor. Eğer sözleşmeye taraf olsaydık bu hüküm bizi zorlayacak bir hükümdü. Ama 1982 sözleşmesi uluslar arası hukuk anlamında tam, kesin, emredici her şeyi düzenleyen bir sözleşme değildir. Yani 1982 sözleşmesindeki bir hükme rağmen uluslar arası hukuk yetki kuralları gereği farklı bir uygulamayı emredebilir. Burada devletlerin bu şekilde bir düzenleme yapması isteniyor. Çerçeve niteliğinde bir sözleşmedir. Self-executing bir sözleşme değildir. Kendiliğinden icra kabiliyeti yoktur. Dolayısıyla bu hüküm doğrudan uygulama kabiliyetine haiz değil. Ama devletler kendisi isterse yasama organları vasıtasıyla bu düzenlemelere uygun kanun, yönetmelik çıkartabilir. Mesela Türkiye 1982 sözleşmesine taraf olursa bu hükme uygun bir şekilde TCK'yı düzenlemesi gerekir.

2) Bay X'in söz konusu suçlar olan "nitelikli dolandırıcılık", "banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması" suçlarından Belçika'da daha önce mahkum olmuş ve cezası infaz edilmiş

olması halinde, Türk mahkemeleri bu hususu göz önüne alırlar mı?

Bu sorunun TCK madde 9'da düzenlenmiştir.

Yabancı ülkede hüküm verilmesi

Madde 9-

(1) Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye'de yeniden yargılanır.

9. maddeye göre yargılanabilir. 16. Maddeye de bakmamız gerekiyor.

Cezadan mahsup

Madde 16-

(1) Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir.

Mahsup edilir derken indirilir diyor. Bunun sebebi de **ne bis in idem** ilkesi yani bir suçtan dolayı iki ceza verilemez ilkesidir. Aynı fiilden dolayı çift veya daha fazla ceza verilemez. Dolayısıyla Bay X bu dolandırıcılık ve banka hesaplarını zimmete geçirdiği için diyelim ki Belçika'da yargılandı. Belçika'nın ceza kanununa göre 5 yıl ceza almış olsun. Türkiye'de mağdurlar Türk vatandaşı diye bu kişiyi yakaladıklarında Türkiye de bir yargılama yapsın ve bunun

karşılığında nitelikli dolandırıcılıktan 12 yıl versin. Ayrıca fazladan 12 yıl yatmasına gerek yok. Bu suçun cezasını 5 yıl olarak almış zaten. Eksik kalan kısım Türk kanunlarına göre yani 7 yıllık kısım infaza konu olabilecek vaziyette olur. Dolayısıyla bu bir fiilden dolayı birden fazla ceza verilemeyeceğine ilişkin ilke bu 16. Maddeye bu şekilde yansımış. Mahsup etme şeklinde yansımış. Bunlar uluslar arası ceza hukukuna ilişkin TCK'daki hükümlerdir. Bunları özellikle bizim alanımızla ilgili oldukları için inceliyoruz.

3) Costa Z'nin Türk karasularına girmeden açık denizde iken gemi atıklarını boşaltması halinde Türk mahkemeleri yetkili midir?

Bu sorunun da ilk soru gibi hem ceza hukuku boyutu hem de deniz hukuku boyutu var. Bu soru TCK madde 13 ile ilişkili.

Diğer suçlar

Madde 13-

(1) Aşağıdaki suçların, vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır:

- a) İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar.
- b) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer alan suçlar.
- c) İşkence (madde 94, 95).

d) Çevrenin kasten kirletilmesi (madde 181).

e) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190).

f) Parada sahtecilik (madde 197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (madde 200), mühürde sahtecilik (madde 202).

g) Fuhuş (madde 227).

h) (Mülga : 26/6/2009 – 5918/1 md.)

i) Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (madde 152) suçları.

(2) (Ek ikinci fıkra: 29/6/2005 – 5377/3 md.) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye'de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır.

(3) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı suçlar dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkûmiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye'de yargılama yapılır.

13.maddede düzenlenen suçlar aslında evrensel yargı yetkisidir. Bölüm bölüm zikredilmiş suçlar. İkinci kitap birinci kısım altında yer alan suçlardan bahsediyor. Kanun hükmünde

sayılmamış tek tek ama kastedilen suçlar soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar, göçmen kaçakçılığı, insan ticaretidir. Devamında işkence, çevrenin kasten kirletilmesi, uyuşturucu madde imalatı, parada sahtecilik vb. suçlar var. Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması da evrensel yetki kapsamındaki suçlardır.

Ama burada özellikle Türk ceza doktrininde ceza kanununda bazı problemler olduğu söyleniyor. Diyelim ki bir gemi Antarktika'da gemi atıklarını boşalttı. Biz bu gemiyi nasıl bulacağız, faili nasıl yargılayacağız yani bu çok zor bir şeydir. Aynı şekilde diğer suçlar için de geçerli. Yani bu evrensel yetkinin kullanımı pek kolay bir şey değil. Bunun üzerine 2005'te bir değişiklik yapılıyor. Bu suçlar Adalet Bakanının izniyle soruşturulabilecek, kovuşturulma aşamasına geçilebilecek suçlar haline getirildi 2005 yılında.

Bu evrensel yetkide aslında ilk önce kişiyi elinde bulunduran devletin yargılama yapması bekleniyor. Buna ilişkin de bu ta Grotius döneminden gelen, kabul edilen bir kural var: **aut dedere aut puniris** bu Grotius'un ifadesi yani ya geri ver ya da cezalandır. Ama bunu biraz daha modernleştirmişler yani illa ki cezalandırmaya gerek yok **aut dedere aut judicare** yani ya geri ver ya da yargıla. Yani illa cezalandırmak zorunda değilsiniz ama

yargılamanız gerekli. Kim elinde bulunduruyorsa bu evrensel yetki gereğince o ilgili kişiyi onun yargılaması gerekiyor.

Deniz hukuku bakımından baktığımızda normalde açık denizde işlenen suçlar bayrak devleti yetkisinde yargılanır. 1982 sözleşmesinde 211. Maddenin ikinci fıkrasında yer alıyor bu durum.

"Devletler kendi bayraklarını taşıyan ve kendi ülkesinde tescil edilmiş gemilerden kaynaklanan deniz çevresi kirlenmesini önlemek ve azaltmak için kanun ve düzenlemeler yapacaklardır."

Yani normalde bayrak devleti yetkilidir. Bu bayrak devletinin yetkili olmasını aktif vatandaşlık prensibine bağlıyorlar. Yani bayrak devleti o gemi o devletin uyruğunda oluyor dolayısıyla bayrak devleti kuralı bir anlamda aktif vatandaşlık ilkesinin yansımasıdır.

Şimdi aklınıza şu soru gelebilir. Niye bu şekilde bu çevreyi kasten kirletme suçunda evrensel yetki tanınmış? Bunun da bir açıklaması var. Gemiler sürekli hareket halinde olan objelerdir. Dolayısıyla bir yerde/bir anda yaptığı fiilin hemen arkasında hareket edip başka bir ülkenin karasularına girebilir. Ve bu ülke karasularına girdiği anda bu fiili cezalandırabilir. Aslında o yüzden bu şekilde bir evrensel yetki tanınmış. Yani bu gemilerin çabuk hareket edip başka yerlere gidebilmesi, hareketli objeler

olması bunların bu şekilde başka ülkeler tarafından evrensel yetkiyle cezalandırılabilmesine izin veriliyor. Ama esas kural yine bayrak devleti kuralıdır. Yani normalde bayrak devletinin gerekli düzenlemeleri yapıp yargılaması gerekiyor. Eğer olmazsa ikincil nitelikte evrensel yetki kullanılıyor. Burada bahsettiğim ülkeler de aslında bu. Yani ya geri ver ya yargıla. Esas olarak kendisini ilgilendiren devlet eğer bunu yapmıyorsa bu durumda evrensel yetki gereğince diğer devletler yargılama yapabilir.

Olay 2 (1982 BMDHS'ye Göre Karasularında Cezai Yargı Yetkisi)

"The Collateral" isimli İngiliz bayraklı petrol tankeri Brezilya'dan aldığı petrolü Türkiye'ye getirmektedir. Gemi seyrüseferi sırasında İspanya'nın Barcelona Limanı'nda yakıt ve kumanya ikmali gerçekleştirmiştir. Limandan ayrılışının akabinde gemi İspanyol karasularından çıkmadan önce mürettebat arasında rotanın nasıl olması gerektiği hususunda yaşanan bir tartışma üzerine çıkan kavgada yardımcı kaptan yaralanmıştır. Güvertedeki hareketliliği gören İspanyol sahil güvenlik ekipleri gemiye çıkararak kavgaya müdahale etmiş ve yardımcı kaptanı yaralayan birinci kaptanı gözaltına almışlardır. (İspanya 1982 BMDHS'ye taraftır.)

1) İspanyol makamlarının 1982 BMDHS uyarınca olay bakımından cezai yargı yetkisi söz konusu mudur?

Ö: Evet, İspanya makamlarının olay bakımından cezai yargı yetkisi vardır. 1982 BMDHS madde 27 ikinci fıkra uyarınca, sahildar devletin, iç sulardan gelerek karasularından geçen bir yabancı gemide -olayda İspanya'nın iç sularında durduktan sonra İspanya karasularından geçerken gözaltına alınıyorlar- tutuklamalarda bulunmak veya soruşturma yapmak için kanunlarında öngörülen bütün tedbirleri almak hakkına halel getirmez diyor. Doğal olarak iç sulardan geçtiği için cezai yargı yetkisi vardır. Bir yetki uzaması söz konusu. Hala iç sulardaymış gibi muamele görüyor.

Kitapta da yazıyor. 6 tane durum sayılmış.

Devletin Deniz Ülkesinde Gemi Bulunma Türleri:

- 1) Gemi limanda demirlemiş olabilir.
- *2) Olağan seyrüseferin gereği olarak demirlemiş olabilir.(zorunlu)

Burada verilen klasik örnek fırtına veya başka bir mücbir sebeple demirlemiş olmasıdır.

3) Olağan seyrüseferin dışında demirlemiş olabilir.(keyfi)

4)İç sulardan çıkıp karasularını kat etmekte olabilir.

5) Karasularını kat ederek iç sulara girmekte olabilir.

*6) Karasularından zararsız geçiş yapmakta olabilir.

Dört durumda devletin yetkisi tamdır. İki durumda dört sınırlama söz konusudur devletin yetkisi açısından. O iki durum 2 ve 6. hallerdir.

Gemi limanda demirlemiş olduğunda iç sularda oluyor zaten. İç sulardan çıkıp karasularını kat ediyorsa sorduğumuz soruda bahsediyor, madde 27 hala iç sulardaymış gibi hükmediliyor. Karasularını kat ederek iç sulara giriyorsa zaten sonuçta iç sulara girme amacıyla geliyor. Burada da yine yetki tamdır. 2 ve 6 numaralı hallerde cezai yargı yetkisinin kullanılabilmesi için dört tane sınırlama var:

- 1) Suçun sonuçları kıyı devletine sirayet ediyorsa,
- 2) Suç, kıyı devletinin barışını veya karasularının düzenini bozuyorsa,
- 3) Gemi kaptanı veya geminin bayrağını taşıdığı ülkenin konsolosu kıyı devletinden yardım istemişse,
- 4) Uyuşturucu madde kaçakçılığı söz konusu ise.

Karasularında işlenen suçlar bu dört durumda yargı yetkisi gerektirir. 2 ve 6. Hallerde yani zorunlu bir şekilde karasularındaysa veya karasularından zararsız geçiş yapıyorsa bu

dört unsurdan birisinin gerçekleşmesi halinde kıyı devletinin cezai yargı yetkisi doğuyor. Diğer hallerde bu dört duruma bakmaksızın tam yetkili olduğunu kabul ediyoruz.

Dolayısıyla ilk soruda arkadaşımızın söylediği madde 27/2 hükmü gereği yani iç sulardan çıkıp karasularında kat ettiği için hala iç sulardaymış gibi tam yetki var, bu dört unsura bakmıyoruz. Ama bu ikinci soruda..(sorular konuyla bağlantılı olduğu için ikisini aynı anda cevapladı, ikinci sorudan devam ediyoruz.)

2) "The Collateral" isimli tanker gemisinin Barcelona Limanı'na uğramaksızın İspanyol karasularından zararsız geçiş yapması varsayımında İspanyol yetkililerin gemiye müdahale ederek, şüphelileri yargılayabilmesi mümkün müdür?

Ö:Mümkündür, yukarıda saydığımız dört halden herhangi birisinin ihmal söz konusuysa mesela kamu barışımı etkiledi diyerek yargılayabilir.

H: Bu olaydaki suç ağır bir suç değildir yani bayrak devleti gerekli işlemi yapsın denilebilir mi? Sanki bu daha makul bir şey gibi. Yani kıyı devleti müdahale ederse diyecek bir şey yok tabi. Suçun sonuçları bana sirayet etti diyerek yargılama yapabilir ama sanki diğerine nazaran daha makul. Yani ağır bir suç yoksa

burada müdahale etmemesi gerekiyor. Yargı yetkisini kullanmaması gerekiyor.

Bu genel sistematiktir. Bu genel sistematiği oturttuğunuzda aslında önünüze gelebilecek her türlü olayı rahatlıkla çözebilirsiniz. Hem bu ilk olaydaki yetki meseleleri hem de deniz hukukundaki yetki meseleleri aslında hep uluslar arası hukuk, Selami hoca çok söylerdi bunu ben ilk başlarda niye bu kadar önemli diye düşünürdüm. Hoca hep yargı yetkisi çok önemlidir bizim için derdi. Hakikaten de öyle. Yargı yetkisi aslında uluslar arası hukukun temelini oluşturuyor. Bu konuları iyi bildiğinizde önünüze gelen olayları yani ileride sadece uluslar arası anlamında da düşünmeyin, Türk hukuku olarak da pratikte, avukat, hakim, savcı olarak da bu yetki kurumunun nasıl yapılacağına ilişkin bilgi sahibi olmanız önemlidir.

3) "The Collateral" isimli tanker gemisinin yükünü teslim edemedi hata yapıp manevra yapan Türk donanmasına ait bir destroyere çarparak hasar alması durumunda tanker gemisinin donatanı İngiliz şirketi "Quality Oil Limited Corporation" meydana gelen zarar nedeniyle Türk mahkemelerinde Türkiye Cumhuriyeti devleti aleyhine tazminat davası açabilir mi?

Bu soruda aslında meseleyi Deniz hocanın son işlediği konulara getirdim. Bir özel hukuk davası olarak tazminat davası

açılabilir mi diye soruyor. Kitapta bu konuya ilişkin bir hüküm var. Yani bizim kanunlarımızda buna ilişkin bir düzenleme de var. Türk Ticaret Kanunu madde 935/2 de buna ilişkin düzenlenmiş.

MADDE 935–

(1) Aksini öngören kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunun deniz ticaretiyle ilgili hükümleri ticaret gemileri hakkında uygulanır.

(2) Ancak, bu Kitabın;

a) “Gemi”, “Kaptan”, “Gemi Alacakları” ve “Cebrî İcraya İlişkin Özel Hükümler” başlıklı Kısımları, “Çatma” ve “Kurtarma” başlıklı Bölümleri, deniz alacaklarına karşı sorumluluğun sınırlanması hakkındaki hükümleri ile donatanın, gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğuna ilişkin 1062 nci maddesi, yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilere,

b) “Çatma” ve “Kurtarma” başlıklı Bölümleri, deniz alacaklarına karşı sorumluluğun sınırlanması hakkındaki hükümleri ile donatanın, gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğuna ilişkin 1062 nci maddesi, münhasıran bir kamu hizmetine tahsis edilen Devlet gemileriyle donanmaya bağlı harp gemilerine ve yardımcı gemilere,

c) Bayrak şahadetnamesi ile ilgili 944 üncü maddenin ikinci fıkrası ile 945, 947, 948 ve 949 uncu maddeleri, sicille ilgili 955, 956, 973 ve 991

inci maddeleri, kanuni ipotekle ilgili 1013 üncü maddesi ve yapı hâlinde bulunan gemiler üzerindeki haklarla ilgili 1054 ilâ 1058 inci maddeleri yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de yapılmakta olan gemilere de, nitelikleri ile bağdaştığı ölçüde, uygulanır.

Yani yabancı savaş gemisi veya Türk gemisine ilişkin olan bu tür çatma durumlarında deniz ticareti ile ilgili asliye ticaret mahkemelerine dava açılabileceğini söylüyor. Dolayısıyla açık bir düzenleme var burada. İngiliz şirket dava açabiliyor. Bu hükme göre bir yargı bağışıklığını uygulama mümkün görünmüyor.

Aslında yargı bağışıklığına ilişkin hocanın anlattığı iki temel kriter vardı hatırlıyorsanız. İşlemin niteliği ve işlemin amacı kriteri. Bir arkadaşınız hocaya savaş gemisinin boyanması ile ilgili bir soru sormuştu. Savaş gemisinin boyatma işi karşılığında ücretini ödemediği gitmesi durumunda devleti yargılayabilir miyiz tarzı bir soruydu. Hangi kriterin kabul edildiğine göre değişiyor. İşlemin amacı dersek, savaş gemisi devletin egemenliğini temsil ediyor, ona yönelik bir fiil yaptı yani onu dışarıdan belirgin hale getirecek o harici alametler olarak isimlendirdiğimiz o şekillerini yaptı dolayısıyla işlemin amacı dersek egemenliği temsil eden bir durum olduğu için yargı bağışıklığı var diyoruz. Hoca da öyle demişti. Ama işlemin

niteliği açısından bakarsak durum değişiyor. Burada özel hukuk konusu var bir sözleşme var. Yani devletin o kişinin parasını ödemesi gerekiyor sonuç olarak bir özel sözleşmeyle bir anlamda baktığımızda eser sözleşmesi oluyor. Bir eser sözleşmesiyle geminin boyanmasını gerçekleştiriyor, işlemin niteliğine bakarsak bu borçlar kanununa tabi bir kontrat. Devletin yargı bağıışıklığı yoktur.

Aslında son zamanlarda uluslar arası hukuk biraz buraya eğiliyor. İşlemin niteliği kriterine doğru. Yani işleme bakıyorsunuz, bir özel hukuk sözleşmesiye yargı bağıışıklığı yoktur diyoruz. Geçen seneydi. Amerikan konsolosluğunda çalışan bir personel, yabancı konsolosluklarda Türk personel de çalıştırıyorlar. İş sözleşmesi ile çalışıyor. Parasını ödememişler. Amerika aleyhine Türk mahkemelerinde tazminat davası açtı ve kazandı. Yani yargı bağıışıklığı uygulanmıyor. İşlemin niteliğine bakarsanız özel hukuk sözleşmesi, iş hukuku sözleşmesi dolayısıyla işlemin niteliği bakımından yargı bağıışıklığı yoktur. İşlemin amacına bakarsanız konsolosluk faaliyeti devletin egemenlik alanıyla ilgilidir. Yargı bağıışıklığı var sonucuna varıyoruz.

Biz hangisine göre karar vereceğiz dersiniz dediğim gibi biraz daha işlemin niteliğine doğru gidiyor uluslar arası hukuk,

daha baskın hale geliyor. Eski anlayış biraz daha işlemin amacına yönelikti. Kitapta bir örnek var. Yargıtay'ın Meltem davası var. Aynen buna benzer bir olay. Onu okumanızı tavsiye ediyorum. 204.sayfada, 335 nolu dipnotta. Yargıtay 1986 tarihli kararında işlemin amacına göre karar veriyor. 2004'te yargı bağışıklığıyla ilgili Birleşmiş Milletler sözleşmesi yapıldı. Biraz daha işlemin niteliği yaklaşımı ağır basmaya başladı. Bu konuların biraz karışık gelmesi normaldir. Canınızı sıkmayın.

Son olarak *acta iure imperii* ve *acta iure gestionis* de hatırlatayım. Hoca söylemişti *emperyal* kelimesiyle *imperii* kelimesi aynı kök. Egemenlikten kaynaklanan işlemler. *Gestioniste* de *gest* kelimesi latince işletme anlamına geliyormuş. Dolayısıyla bu işte işletme, özel hukukla ilgili hukuki işlemler, buradan kaynaklanan hukuki işlemlerde devletin yargı bağışıklığı yok. *Acta iure imperii* ise devletin yargı bağışıklığı vardır.

İÇİNDEKİLER

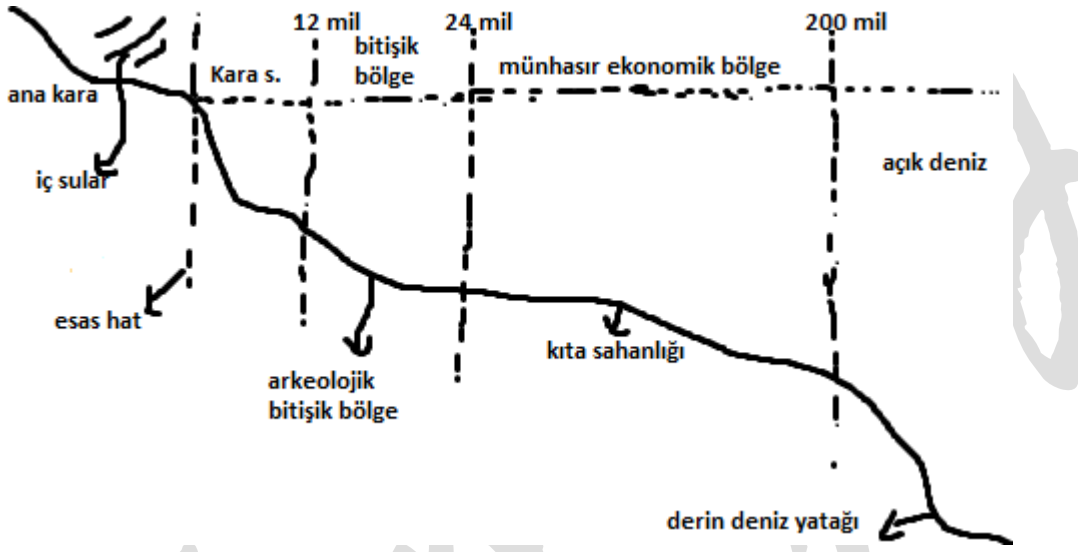
11.04.2018

GİRİŞ	2
BİTİŞİK BÖLGE	3
Tarihi	3
Yetkiler	5
Haklar	7

11.04.2018/BLOK DERS

GİRİŞ

İç suları ve kara sularını nihayet bitirdik. Dolayısıyla artık devletin deniz ülkesinin dışına adım atıyoruz. Ancak bundan önce deniz kısımlarını hatırlatmakta fayda var.

Sözleşmede açık denizin tanımı yapılıyor:

Açık deniz: Karasularının dışında kalan ve hiçbir devletin yetki alanı içinde bulunmayan bir başka deyişle bir devletin münhasır ekonomik bölgesine, karasularına, iç sularına ve takımda devletinin takımda sularına dahil olmayan deniz alanı.

İlk baştan beri söylüyorum. Devletin egemenliğinin magması, merkezi iç sulardır. Merkezden uzaklaştıkça devletin bu etkisi ve yetkisi yer çekimi gibi azalıyor. İç sularda tam. Karasularında da var ama zararsız geçiş biraz eksiltiyor. Yani

karasularının egemenliği iç sular - zararsız geçiş gibi formulüze edilebilir. Şimdi bir adım öteye çıkıyoruz, bitişik bölgeye.

BİTİŞİK BÖLGE

Öncelikle bitişik bölge denilen kavram nasıl ortaya çıkmış biraz ondan bahsedeceğim.

Tarihi:

İngiltere 1700 lerin ilk yarısında 1730lu yıllarda **Hovering Act** adında bir yasa çıkartıyor. Hovering dolaşan demek hani hovardalık kelimesi herhalde kökenini buradan alıyor çağrıştırdı bana nedense (: Boş boş dolaşma anlamına geliyor. Act kanun demek zaten.

Kıyıda biraz açıkta böyle boş dolaşan yabancı gemiler var. Bu gemilerin kıyıların birazcık açıkta işte şöyle birazcık gezinmesi normal midir? Değildir. Geminin amacı, doğası seyrüseferdir dedik. Gemi gitmek için vardır. Özellikle ticari kontekstli düşündüğümüzde o gemi gitmeli. Oralarda volta atıyorsa, takılıyorsa hani mahallede boş boş gezen delikanlının bir amacı vardır mesela bir kızın peşinden gidiyordur, bir şey vardır, bir olay vardır yani. Aynı böyle. Tabi Hovering Act in çıkarıldığı gemilerin amaçları kaçakçılık yapmak. Halen daha benzeri yöntemler yapılıyor. Gemi limana girmiyor, böylelikle

liman denetimine girmemiş oluyor, iç sulara girmemiş oluyor ve de devletin yargı yetkisine girmemiş oluyor. Biraz açıkta, devletin deniz ülkesinin hemen dışında duruyor. Küçük motorlar, küçük gemiler giriyor, neyse kaçakçılık yapılacak malın konusu onu alıp getiriyorlar ve ülkeye kaçak bir şekilde sokuyorlar.

O dönemde kaçakçılık ağırlıklı olarak alkol üzerine hatta likör üzerine yapılıyor. Hatta likör act diye de geçer. O dönemde alkollü içki kaçakçılığı yaygın. Özellikle Amerika bundan çok uzun bir süre muzdarip olmuş ve ülkeye alkollü içki sokulmasına ilişkin çok katı yasaları vardır. Bu yüzden de kaçakçılık çok fazla oluyor. Ne yapıyorlar, böyle bir yasa çıkartıyorlar Hovering Act adında. Diyorlar ki belirli bir yere kadar, benim kıyılarımda şuraya kadar dolaşan gemilere benim bir denetimim, yetkim olsun ki bakayım, kolaçan edeyim ne oluyor diye. Hakimiyetini gösteriyor. Devletin hakimiyeti nedir, egemenliktir. Egemen yetkilerimi biraz daha uzatayım da karasularının dışında, bir bakayım diyor. Bitişik bölgenin çıkışı bundan kaynaklıdır. 1700lü 1800lü yıllarda da hep aynı hikayeler yaşanmıştır. İngiltere ve Amerika'nın uygulamalarıyla ondan sonra bu yerleşiyor.

1930'da Lahey Kodifikasyon Konferansı yapılıyor demiştik hatta uluslar arası anlamda yapılan ilk konferanstı. Burada çok tartışılmış işte bitişik bölge nasıl yapılmış, güvenlik şeridi olsun falan filan diye ağırlıklı olarak bu minvalde tartışılıyor. Daha sonra 1958'deki 1. Deniz Hukuku Konferansında deniliyor ki güvenlik çok muğlak bir kavramdır. Hani her şeyi isterseniz güvenlik tehdidi olarak bu kavramın içine atabilirsiniz. Hani kamu düzeni gibi o muğlaklıktadır. Güvenlik dediğiniz zaman biraz daha sıkıntılı. Bu geniş yorumlanır, kötüye kullanılmaya elverişlidir. Ne yapalım diyorlar, güvenliği çıkartalım. Security olmasın, self defence olmasın yani savunma mantığıyla meşru müdafaa olmasın diyorlar. Zaten uluslar arası hukukta böyle bir şey var. Meşru müdafaa yazılı olsun olmasın bir şekilde uluslar arası hukukta var, ihtiyaç halinde devletler zaten buna başvurabilir. Bunu kodifiye etmenin bir anlamı yoktur. Derdimiz ne? Kaçakçılık. Tamam diyorlar o zaman karasularından öte bir alan daha olsun, bu bölgede kıyı devletine biz belirli yetkiler tanıyalım.

Yetkiler:

Bu yetkileri 1958 ve 1982 sözleşmelerinde mukayeseli olarak inceleyelim.

1982 BMDHS Madde 33

Bitişik bölge

1- Bitişik bölge olarak adlandırılan, karasularına bitişik olan bir bölgede sahildar devlet aşağıdaki amaçlarla gerekli kontrolleri yapabilir:

- a) Ülkesi üzerinde veya karasularında gümrük, maliye, sağlık veya muhaceret ile ilgili kanun ve kurallarına riayetsizlikleri önlemek;
- b) Bu kanun ve kurallara karşı ülkesi üzerinde veya karasularına meydana gelebilecek riayetsizlikleri cezalandırmak.

2- Bitişik bölge, karasuları genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 24 deniz milinin ötesine geçemez.

1958 sözleşmesi 12 mile kadar tayin edilebilir diyor. Nereden sonrası? Bitişik bölge alan olarak karasularının dış sınırından başlar ama ölçüm her zaman esas hattın başlar. Esas hattın itibaren, karasularından sonra 12 mil. Ama bu 1958 sözleşmesi düzenlemesi. 1982'de diyor ki 24 mile kadar olsun. Çünkü 1982'de zaten karasuları genişliğini 12 mile kadar belirleyebilirsin diyor. Karasularını 12 mil yapınca bitişik bölgeye yer kalmıyor. O yüzden 24 mile çıkarılıyor. Bunun mefhumu muhalifinden şunu çıkartabiliyoruz: 1958 sözleşmesinin akdedildiği zamanda uluslar arası hukukta genel olarak uygulanan karasuları genişliği 3 ya da 6 mil arası değişiklik gösteriyor. Dolayısıyla 12 milin bir anlamı oluyordu. Karasuları

6 milse ekstra bir 6 mil daha oluyor diye. Zaten hatırlıyorsanız 1960'ta 2. Deniz Hukuku Konferansında 1958 sözleşmesinde karasularının genişliğini belirleyemedikleri için toplanmışlardı. Orada 6+6 diye bir formül kodifiye edile yazmıştı. Ama olmamıştı. İşte 6 mil karasuları 6 mil balıkçılık alanı gibiydi. Sonuç olarak 1982'de karasularının 12 mil olarak belirlenmesinden sonra bitişik bölge 24 mile çekilmiştir.

(Bundan sonraki düzenlemelerde 1958 ve 1982 arasında bir fark yoktur, ikisi de aynı şekilde düzenlenmiştir.)

Bitişik bölge konu olarak sadece 4 tane alanda kıyı devletine yetki tanıyor:

- Gümrük
- Maliye
- Sağlık
- Göç

Güvenlik belirsizlik nedeniyle bunların dışında tutulmuş, kabul edilmemiştir. Sadece gümrük, maliye, sağlık ve göç konularında kıyı devletine haklar verilmiştir.

Haklar:

Bu hakların mahiyeti denetim ve cezalandırmadır.

Yani yabancı bir gemi bitişik bölgedeyken, demek ki henüz karasularına girmemiş, kıyı devleti bir yerden bir ihbar alıyor. Bir tane gemi var içinde de kaçak sigara var, kaçak sigara getiriyor diye. Gemi bitişik bölgedeyken sahil güvenlik ekiplerini gönderirsin ama yaptığın iş **denetleme** olur. Denetlersin. Sigarayı buldun, ne yaparsın?

Ö: Yargılama yaptıktan sonra cezalandırırız.

H: Burası neresi? Bitişik bölge. Devletin deniz ülkesi mi?

Ö: Hayır.

H: Devletin ülkesi mi, hayır. Devletin kural olarak ülkesi dışında işlenmiş suçlarda cezalandırma yetkisi var mı?

Ö: Bu bir istisna mı?

H: Kural olarak yoktur. Territoriality demiştik, ülkesellik. Burası mülkilik dışında bir alan. Suç var mı?

Ö: Kaçakçılık suçu vardır.

H: Kaçakçılık suçu ne zaman işlenmiş olur? Karasularına, iç sulara girince işlenmiş olur. Bitişik bölgede olan bir gemide sigara bulunması kaçakçılık yapıldığı anlamına mı gelir? Hayır, belki adam gelecek hiç onları bırakmayacak ve sonraki limana onları götürecektir. Bilemezsin ki ne yapacağını. Bu kaçakçılık mıdır? Değildir, ama ne yaparsın? Denetimde bunu öğrenirsin,

takip edersin. Artık o adamın ensesinde o da bunu biliyor, niyeti varsa da o kaçakçılığı yapamaz. Denetim budur. He sen, kaçak alkol buldun, kaçak sigara buldun faturası yok bu kesin kaçakçılık yapacak diyemezsin ki. Yani bu şuna benzer: biz birisiyle kavga ettik, adam çok sinirli çıktı gitti sen gidip kesin bu sinirle gider onu öldürürsün diye adamı tutukluyorsun. Var mı böyle bir şey? Böyle niyet okuma, gelecek görme, varsaymalar yok. Dolayısıyla cezalandırma öyle cezalandırma değil. Bu denetim kısmı.

Cezalandırma nasıl olur? Suç ancak devletin ülkesinde işlenirse ceza söz konusu olur. Kural olarak ülkesellik prensibi budur. Diyelim ki gemi devletin deniz ülkesinde kaçakçılık suçu işledi ve karasularının dışına kaçtı. Ne yapacaksın? Tüh yakalayamadık diyip bizim sahil güvenlik kös kös bakacak mı? İşte cezalandırma bu durumda söz konusu olur. Suç iç sularda veya karasularında işlenmişse ve gemi kaçıyorsa bitişik bölgeyi terk etmeden aynı karasularındaymış gibi yakalayıp ceza tatbik edebilirsiniz.

Dolayısıyla suçu ülkede işleyecek. Extra Territoriality bir durum yok burada. Çünkü ülkesinde işlenmiş bir suçu sadece **yakalama** için ülkesinin dışında haklar veriyor. Bitişik bölgeyi

terk edene kadar sen gidip yakalayabilirsin. Kıyı devletine bu yetki ve hakları veriyor.

Her devletin bitişik bölgesi var mıdır? Yoktur. Hiç duydunuz mu Türkiye'nin bitişik bölgesinde şöyle oldu böyle oldu diye? Yok değil mi hiç popülaritesi olan bir deniz alanı değil. Neden?

Ö: Çünkü yok.

H: Yani var, yok demeyelim de Türkiye'de yok ama doğru. Türkiye'de olmaması demek ne demek?

Ö: Mesela Ege Denzinde olmamasının sebebi 24 mile çıkartıldığında Yunanistan'a gitmiş oluruz.

H: Demek ki bazı devletlerin bitişik bölgesi olmayabiliyor. Bu ne demek?

Ö: Anlaşmayla falan mı kuruluyor?

H: Anlaşma değil. İlane bağıdır. Böyle bir deniz alanının olması kıyı devletinin bunu talebine, ilanına bağıdır. Yani kendiliğinden var olan bir deniz alanı değildir. Kıyı devleti ben şuraya kadar bitişik bölge ilan ediyorum dediği zaman vardır. Yoksa yoktur. Ama karasuları için kıyı devletinin bir ilanda bulunması bir hak talebinde bulunması gerek yoktur. O zaten kendiliğinden vardır. Türkiye'nin bitişik bölgesi yoktur.

Peki, Doğu Akdeniz'i duyuyoruz, münhasır ekonomik bölge ihlalleri veya anlaşmazlıkları diye ama devletler arasında hiç bitişik bölge anlaşmazlığı diye bir şey duydunuz mu? Bitişik bölge diye bir şeyi bile duymadınız kaldı ki anlaşmazlığı olsun. Kaydedilmiş bir ihtilaf yok zaten. Neden peki? Artık popülaritesi olan bir alan da değil, neden?

Ö: Kaçakçılıkta iş yok..

H: Bitişik bölge kıyı devletine ne veriyor? Egemenlik veriyor mu? Egemenlik anlamında çok atla deve bir şey vermiyor öyle. Denetleme yetkisi, cezalandırma yetkisi veriyor sadece. Peki parasal bir getirisi var mı bunun?

Ö: Aşağıda kaynak varsa olabilir.

H: Bitişik bölge neye ilişkin? Maliye, gümrük, sağlık, göç. Kaynaklar diyor mu? Demiyor.

Arkadaşlar bitişik bölge açık deniz oluyor. Açık denizi nasıl tanımlamıştık; karasuları, iç sular ve münhasır ekonomik bölge haricindeki yerler ve de takımda suları haricindeki yerler açık deniz. Aslında bitişik bölge dediğimiz yer bir açık deniz alanıdır. Dolayısıyla o bitişik bölge devlete oradaki kaynakları kullanma hakkı, balıkçılık yapma hakkı, dibini deleyim petrolünü alayım, platform kurma hakkı gibi haklar vermez. Açık denizde olay

nedir? Açık deniz bütün devletlerin, bütün gemilerindir yani herkesindir. Bütün gemilerin seyrüsefer serbestisi vardır. Açık deniz mare liberumu yansıtıyor. Serbesti bölgesidir. Dolayısıyla burada bir devletin bitişik bölgesi var diye sen orada zararsız geçiş yapacaksın, yok bilmem ne yapacaksın, ben şöyle yargı yetkisi kullanırım durumları yoktur. Yokluk alanı. Devlet egemenliği açısından yok, tek farkı dört alanda (maliye, sağlık, göç, gümrük) sadece devletin ve içeride işlenmiş suçlar için cezalandırabilmek için yakalama yetkisi veriyor. Bunun haricinde bitişik bölge hiçbir şey vermiyor. Devletin sınırları genişlemiyor, egemenliğe bir etkisi yok. Para da kazandırmıyor. Devletler niye kavga etsin değil mi?

1982 ve 1958 sözleşmeleri arasında bir fark daha var. 1982 sözleşmesine bir tane daha madde koymuşlar:

1982 BMDHS Madde 303

Denizde ortaya çıkan arkeolojik ve tarihi eşyalar

1- Devletlerin denizde ortaya çıkarılan arkeolojik veya tarihi nitelikteki eşyaları koruma yükümlülüğü vardır ve bu amaçla işbirliğinde bulunacaklardır.

2- Bu eşyaların ticaretini kontrol etmek için, sahildar devlet, 33. Maddeyi uygulayarak, bunların, o maddede ön görülen bölgedeki deniz dibinden, kendi izni olmaksızın çıkarılmasını, ülkesi üzerinde veya

karasularında, kendisinin aynı maddede öngörülen kanunlarına ve kurallarına aykırı bir davranış olarak kabul edebilir.

3- İşbu madde, ne kimlikleri tespit edilebilecek maliklerin haklarına, denizde batmış eşyaların çıkarılmasına ilişkin hukuka ve deniz hukukunun diğer kurallarına ve ne de kültürel mübadele konusundaki kanun ve uygulamalara hâlel getirir.

4- İşbu madde, arkeolojik veya tarihi eşyaların korunmasına ilişkin diğer uluslararası anlaşmalara ve uluslararası hukuk kurallarına hâlel getirmez.

Arkeolojik bitişik bölge diye yeni bir kavram ortaya atmışlar. Arkeolojik bitişik bölgede tarihi eserler, arkeolojik değeri olan batık medeniyetler, sikkeler, gemiler, eserler vs. denizin dibindeler. Arkeolojik bitişik bölge ilan edildiği takdirde kıyı devletine oradaki bütün arkeolojik çanak çömlekler üzerinde yetki veriyor. Bunları koruyor.

Beşinci bir madde getiriliyor. Gümrük, maliye, göç, sağlık bir de arkeolojik bitişik bölge. Buradaki konu ne? Diğer devletlerin, kişilerin gelip onları izinsiz bir şekilde kazması, alması, müzesine koyması, satması, kırması, inşaat kumu olarak kullanması yani ne amaçla kullandığı fark etmez bir şekilde almasını engelliyor. Kıyı devleti lehine onlar üzerinde bir hak tesis ediyor bu madde.

Peki buradaki ihlalin gerçekleştiği yer neresi? Suçun işlendiği yer açık deniz oluyor. İşte bu durumda artık Extra Territoriality vardır. Çünkü deniz ülkesinin dışında kıyı devletine extra territorial bir yetki veriyor. Ülkesellik dışında, ötesinde bir yetki veriyor.

Aradaki farkı anladığınızı umuyorum: Normal dört alandaki(gümrük, maliye, sağlık, göç) bitişik bölge hakları ülkesellik yetkisi sınırları içerisinde kalıyor çünkü suçun ihlali ülkede olması gerekiyor sadece cezalandırma ya da suçun işlenmesini önleme daha doğrusu ihlalin ortaya çıkmasını önleme amaçlı denetim yetkisi veriyor. Dolayısıyla burada ülkeselliği aşan tek şey o yakalama gücü ya da önleyici tedbir yetkisi. Ama arkeolojik bitişik bölgede gerçek anlamda senin ülkenin dışındaki bir alanda özel bir konuda kıyı devletine yetkiler veriliyor.

Klasik bitişik bölge dediğimiz, suyun yüzeyiyle alakalıdır. Arkeolojik bitişik bölge suyun dibiyile alakalıdır. Dolayısıyla arkeolojik bitişik bölge ihlalleri ancak ve ancak bu deniz dibindeki o eserlere dokunulduğunda ortaya çıkar. Seyrüseferi ilgilendirmiyor. İsteyen gemi istediği şekilde yavaş da gider hızlı da gider, dura kalka da gider. Onunla bir alakası yok. Kıyı devletine o anlamda bir yetki vermiyor. Orada biri birini

öldürmüş bilmem ne olmuş vs. yetki bayrak devletindedir çünkü açık denizdir.

Dolayısıyla kural olarak açık deniz, istisnai olarak sadece bu dört konuda (gümrük, maliye, sağlık, göç) sadece o iki hakkı (denetim ve cezalandırmak için yakalama) veriyor. Bu kadardır.

(Buradan sonra konu, minik pratik çalışma tarzında olaylar üzerinden gidiliyor.. bir nevi beyin fırtınası)

Diyelim ki X devletinin bitişik bölgesinde Y gemisi izinsiz balıkçılık faaliyeti yapıyor. Kıyı devletinin yetkileri nelerdir? Münhasır ekonomik bölgeyi bilmiyorsunuz, o yüzden onunla alakalı bir cevap istemiyorum. Bir devletin bitişik bölgesi var ve bu bitişik bölgede yabancı bir gemi izinsiz balıkçılık faaliyeti yapıyor. Kıyı devletinin hakları nelerdir?

Ö1: Maliyeyi etkileyecek kadar geniş çapta değilse bu yani karasularına varacak şekilde büyük ağlar atmıyorsa sorun yok.

Ö2: Balıkçılık ekonomik bir faaliyet olduğu için devlet büyük ihtimalle bundan vergi alır. Bu yüzden yetkisi vardır.

H: Suçun nerede işlenmesi gerekiyor dedik, ülkesinde. **Territoriality** bunu unutmayın. O anlamda ihlalin gerçekleştiği yer bakımından bir ihlal yok. Orası açık deniz. Balıkçılık

yapabilir yani. Bu anlamda bir yetki vermiyor. Mesela kıyı devleti nasıl bir olayda müdahale edebilir?

Ö: Yabancı bir gemi kıyı devletinin bitişik bölgesine zehirli atıklarını boşaltsa bir yetkisi olabilir mi kıyı devletinin? Yani sağlık alanına sokabilir miyiz?

H: Yok, o başka bir olay. Deniz çevresinin kirlenmesidir bu farklı bir olay. İyi bir denemeydi, başka örnek?

Ö: Diyelim ki Y gemisi Suriye'den Suriyelileri aldı, X devletinin bitişik bölgesine getirdi. Pusuda bekliyor X devletine sokabilmek için. Ama devlet bir şey yapamaz ki en fazla bakar gözünü ayırmaz. Bitişik bölgedeyken gemiyi durdurup çıkıp bakma yetkileri var mıydı?

H: Evet var işte. Normal şartlarda gemiyi durduramazsınız, gemiye çıkamazsınız. Ama burada gemiyi durdurabilir, belgelerini sorar, bir arayayım bir şeyler var mı yok mu diyebilir. Denetler. Bunun amacı da gerçekten suç ortaya çıkarabileceği bir şey var mı onu öğrenmektir. Çünkü şüpheye istinaden gidiyor zaten. Kafasına göre paranoyak gibi herkesi durdurup aramak gibi algılamayın. Bir şüphe üzerine bir suç işlenmesin maksatlıdır. Eğer gerçekten o şüpheyi haklı çıkaracak bir şeyler bulursa bunu takip eder zaten o gemi de artık bir şey yapamaz çünkü yakalandı. Suçun önlenmesini veya ihlalin ortaya

çıkmasını engellemiş olur. Amacına ulaşır. Benim bu konuda bulabildiğim en kapsamlı örnek şudur:

Tropikal birtakım kuşların kaçak olarak ülkeye sokulmak istenmesi durumunda bu durum neyi ihlal eder?

Ö: Gümrük ve sağlık.

H: Uluslar arası hukukta ne yazık ki hayvanları mal olarak değerlendiriyoruz. Tabi ki canlı ama bu kontekste mal. Gümrük açısından belki de özel bir gümrük vergiye tabii. Yasal yollarla sokulduğunda sağlık kontrolünden geçirilirler. Öyle olmadığı için sağlık alanını da ihlal etmiş olur.

Uluslar arası anlamda deniz hukukuna ilişkin pek çok uyuşmazlık çıkıyor. Biz de göbeğindeyiz zaten bu anlaşmazlıkların yaşıyoruz sürekli. Ama bunların hiçbirinin bitişik bölgeyle bir alakası yok. Çünkü dediğim gibi ne egemenlikle ciddi bir hak veriyor ne bir ortada paylaşılacak pasta var dolayısıyla bitişik bölge artık önemini yitirmiş bir bölgedir. Ne olacak ki adamlar yapacaksa da 24 milde değil de 25. Milde dururlar değil mi 😊

Bu bitişik bölgenin ortaya çıktığı zamanlardaki anlayış ile bugünlerdeki anlayışın farkı var. O zamanlar daha bir güvenlik çemberi anlamına da geliyor, karasuları için de bunu söylemiştik

ya o 3 milin ortaya çıkışı top atışı mesafesinden dolayıldı. Dolayısıyla çok ciddi bir güvenlik kaygısı, anlamı var 1800lü yıllarda. Ama artık 3 milin, güvenliğin ne faydası var ki. Putin ne diyor, füzelerimi dünyanın her yerine gönderebilirim diyor. Öyle bir reklam yapıyor ki büyük bir gururla hem de. Sen 3 mil yapmışsın, 6 mil yapmışsın, 12 mil olmuş da bitişik bölgeyi denetlemişsin de yani bugünün dünyasında bunların çok bir anlamı kalmadı. Çünkü teknoloji bunların hepsini anlamsızlaştırdı.

Şimdi, önümüzdeki haftalar için bir girizgah yapalım. Münhasır ekonomik bölge dediğimiz şey de bu bitişik bölge münhasır ekonomik bölge falan bunlar biraz ara rejimler olarak da adlandırılıyor. Açık deniz ile deniz ülkesi arasındaki alanlar gibi. Münhasır ekonomik bölgeyi 200 mil dediğimiz kısmın ölçümü yine esas hattın başlıyor. Yani esas hat çok önemlidir arkadaşlar. Hepsinin ölçümü esas hattın başlıyor. Esas hattın 200 mile kadar ilan edilebilir, ilana tabii bir deniz alanıdır. Ama nereden sonrası münhasır ekonomik bölge oluyor?

Ö: Bitişik bölgeden itibaren.

H: E adamın bitişik bölgesi yoksa?

Ö: İlan edildiyse bitişik bölgeden edilmediyse karasularından sonrası.

H: Ölçümü esas hattan başlıyor ama alanın kendisi karasularının bitiminden başlar. Yani senin deniz ülkenin dış sınırından itibaren orası münhasır ekonomik bölgedir. 200 deniz miline kadar da ilan edebilirsin. Peki devletin hem bitişik bölgesi hem de münhasır ekonomik bölgesi varsa o zaman hangi alan ihlalden söz edilecek?

Münhasır ekonomik bölge, devlete oraya kadarki deniz alanının ekonomik değeri olan ne var ne yoksa ondan faydalanabilirsin hakkı verir. Havası, suyu, balığı, yosunu, deniz dibi, petrolü, gazı, rüzgarı, akıntısı ne varsa paraya çevrilebilecek ekonomik değeri olan ne yapabilirsen senindir. Münhasır ekonomik bölgeyi böyle özetleyebiliriz şimdilik. Daha sonrasında teknik olarak açıklayacağım zaten. Şimdi en azından mukayese olsun diye açıkladım.

Şimdi tekrar o gemi yine orada balıkçılık yapıyor. Münhasır ekonomik bölgeyi mi bitişik bölgeyi mi ihlal ediyor?

Ö: Burada bence tam olarak bir ihlalden bahsedemeyiz. Sonuçta oradan faydalanma yetkimiz var ama başkası da faydalanabilir ben de faydalanabilirim.

H: Bölgenin adı münhasır ekonomik bölge. Münhasır ne demek? Bir kimse ya da bir şey için ayrılmış olan demek. Kime münhasır? Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesi aslında.

Bu ne demek? Kıyı devletine hasredilmiş birtakım ekonomik haklar var. Hasredilmesi diğerlerinin faydalanamayacağı sonucunu doğurur. Yoksa bir anlamı olmaz. Açık deniz gibi olur o zaman. Herkes faydalanabilirse münhasır ekonomik bölgenin bir anlamı olmaz.

Dolayısıyla bakın hiçbir şey bilmeden bu kadar tek cümlelik işte her şey ekonomik bir de adını irdelediğimizde bize bir fikir veriyor. Şimdi aynı soruyu tekrar soruyorum? Neresi ihlal edilir? Adam kıyıdan esas hattın 30 mil açığında izinsiz balıkçılık yapıyor. İzin almak zorunda mı? Ortada bir ihlal var mı? Varsa nasıl bir ihlal?

Ö: TCK'nın 8.maddesinde ülkesellikten bahsederken Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlenmiş suçlar Türkiye'de işlenmiş sayılır diyor. Bizim balıkçılığımıza karşı işlendiği için Türkiye'de işlendiğini kabul edebiliriz belki.

Ö2: Balıkçılık yapmak bir suç değil ki?

H: Evet, adam peki esas hattın 500 mil açığında izinsiz balıkçılık yapıyor. Deniz hukukunda suç mu bu? İzin almak zorunda mı, değil. Peki burada, kıyıdan 30 mil uzaklıkta ne

olacak, kimden izin alacak, neyin iznini alacak almazsa ihlal var mı ortada, ihlal varsa neyi ihlal etmiş?

X devletinin ilan edilmiş bitişik bölgesi ve münhasır ekonomik bölgesi var. Y bayraklı bir gemi X devletinin kıyılarının 30 mil açığında izinsiz balıkçılık faaliyeti gösteriyor. X kıyı devletinin hakları nelerdir? Var mıdır?

Münhasır ekonomik bölge ihlali vardır bu durumda. Bitişik bölge ihlali var mı? Yoktur. Konu itibariyle ikisi farklı şeyleri düzenliyor. Alan olarak üst üste binseler bile konu olarak farklı şeyleri düzenliyorlar. Yani 25.milde size bitişik bölge hakları tanımıyor münhasır ekonomik bölgede. İkisi aynı coğrafyada ama farklı şeyleri düzenliyorlar.

Bir de kıta sahanlığı diye bir kavram var. Kıta sahanlığını aşağı kısma yazdık(ilk sayfadaki şekilde) çünkü sadece deniz dibini ve onun toprak altını ilgilendiriyor. Önümüzdeki haftalarda detaylı olarak işleyeceğiz ama ben şimdi genel olarak deniz ülkesinin dışına çıktık ya ne oluyor ne bitiyor kalan deniz alanları nelerdir diye özet geçiyorum. Kıta sahanlığı da şimdi 200 mil diyelim. Deniz tabanı ve onun toprak altıyla ilgili bir şeydir. Ve ilana tabii değildir. Her kıyı devletinin kıta sahanlığı vardır. Çünkü kıta sahanlığı dediğimiz şey bu karanın deniz altındaki devamıdır. Dolayısıyla devletin karadaki egemenliğinin

uzantısı olduğu kabul edildiği için ilana tabii değildir. Her kıyı devletinde vardır.

Kıta sahanlığındaki o bölgedeki bütün kaynaklar üzerinde haklar sağlıyor. Denizde petrolü suyu süzerek çıkartmıyoruz mesela. Aşağıdan çıkartıyoruz. Kaynaklar, canlı doğal kaynaklar ve cansız doğal kaynaklar diye ikiye ayrılır. Münhasır ekonomik bölge ayırt etmiyor canlı- cansız, nefes alsın almasın ☺ faydası olsun, ekonomik değeri olsun onun gözündeki. Ama kıta sahanlığında cansız kaynaklar ve sadece deniz dibiyle ilgili çünkü dibiyle ve onun toprak altıyla ilgili bir kavram dedik kıta sahanlığı, işte o sahanlıkta olması gerekiyor. Yani sadece deniz dibiyle daimi olarak temasta bulunan canlı kaynaklar kıta sahanlığında kabul edilir. Bu sabit olabilir deniz yosunu gibi, orada dipte sabittir. Ya da orada dipte yaşıyordur mercan, deniz tarağı, istiridye gibi. Ya sabit ya da daimi olarak deniz dibinde temas halinde bulunan canlı türleri kıta sahanlığı haklarına konu oluyor.

X devletinin hem bitişik bölgesi hem de münhasır ekonomik bölgesi var. Kıyıda 20 milin olduğu yerde deniz dibinde 2 metre kazınca doğal gaz çıkıyormuş, Y gemisi de denizin dibinden doğal gaz çıkartıyor. Burada bir ihlal var mıdır, kıyı devleti ne yapabilir?

Ö: Bu ekonomik bir faaliyet olduğu için münhasır ekonomik bölge ihlali vardır diyebiliriz.

H:Ekonomik bir faaliyet oluyor. Lokasyon itibariyle 20 mil uyuyor mu? Konu olarak uyuyor mu? Evet. O zaman münhasır ekonomik bölge ihlali oluyor. Başka?

Bitişik bölge ihlali var mı diye bakalım. Önce yer olarak uygun mu buna bakıyoruz. 20. Mil yer olarak bitişik bölgeye dahil. Yetki verilen konulara bakıyoruz. Gümrük, maliye, sağlık, göç. Doğalgaz çıkartma olayını bunların herhangi birisine dahil edebilir miyiz? Maliye dersek zorlama olur. Konu olarak bitişik bölgeyi ilgilendiren bir durum yok. Başka neye bakabiliriz?

Arkeolojik bitişik bölgeyle ilgili bir durum var mı acaba? Orada doğalgaz çıkartma faaliyeti yapılırken arkeolojik bir takım eşyalara zarar veriliyorsa arkeolojik bitişik bölge ihlali olabilir. Ama buna ilişkin bir bilgi verilmediği için varsaymıyoruz. Yoktur diyoruz. Başka ne olabilir?

Ö: Kıta sahanlığı ihlali vardır. Çünkü kıta sahanlığı deniz tabanında veya altında bulunan kaynaklarla ilgiliydi. Buraya müdahale ediliyor, bir ihlal vardır.

H: Kıta sahanlığı da münhasır mıdır peki? Evet münhasırdır. Münhasır ekonomik bölgenin münhasır olduğu

yerde kıta sahanlığı hayli hayli münhasırdır. Kendiliğinden var zaten, egemenliğin devamıdır. Dolayısıyla böyle bir senaryoda hem münhasır ekonomik bölge ihlali hem de kıta sahanlığı ihlali var. Peki devlet hangisinden cezalandıracak?

Ö: Kıta sahanlığı egemenlik ile ilgili olduğu için kıta sahanlığının ihlalinden dolayı cezalandırılır.

H: Devlet olsan kıta sahanlığından cezayı kesersin yani. İkisinden de olmaz mı? Bir taşta iki kuş misali olmaz mı?

Ö: Aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez. (çifte cezalandırma yasağı)

H: Evet. Bir kere, tek fiille doğal gaz arıyor orada. Aynı suçtan dolayı birden fazla cezalandıramayız. Peki biz yaptığımız hukuki analizler sonucunda hem münhasır ekonomik bölge ihlali hem de kıta sahanlığı ihlali olduğu sonucuna ulaştık. Devlet hangisine ilişkin hükümleri uygulayacak?

Ö: Kendisi için hangisi daha avantajlıysa onu uygulayacak.

H: Evet, çok doğru söylediniz hukuk okuyorsunuz galiba (:

Yani bu deniz alanları konusu bence en iyi bu şekilde yerleşir kafanıza. Önümüzdeki hafta detaylarına gireceğiz zaten.

Haftaya görüşmek üzere..

İÇİNDEKİLER

18.04.2018

KITA SAHANLIĞI_____2

Tarihsel Gelişimi_____2

Kıyı Devletinin Kıta Sahanelığı Üzerindeki Hakları____14

MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE_____19

Kıyı Devletinin Münhasır Ekonomik Bölgedeki Hakları20

Münhasır Ekonomik Bölgede Üçüncü Devletlere
Tanınan Haklar _____24

18.04.2018/BLOK DERS

KITA SAHANLIĞI

Deniz alanlarından devam ediyoruz. Geçen hafta bitişik bölgeyi bitirmiştik. Bu hafta kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeden bahsedeceğiz. Kıta sahanlığı derken neyden kast ettiğimi geçen hafta çizdiğimiz(bir önceki notta var) deniz alanları şemasından göz önüne getiriniz.

Geçen hafta zaten bitişik bölge ile mukayese edebilmek için minik bir giriş yapmıştık. Kıta sahanlığının aslında coğrafi ve jeolojik bir kavram olduğundan bahsetmiştik. Kıta sahanlığı, üzerinde bulunduğumuz kara parçasının deniz altındaki, su altındaki devamıdır. Peki neden hukuk alanına girmiştir? Bu konu üzerinde yoğunlaşacağız.

Tarihsel Gelişimi:

Aslında kıta sahanlığının ortaya çıkışı yeni bir olgu değildir. İnsanoğlu tarafından coğrafi olarak bilinen bir kavram. İlk kez 1945'de Truman Deklarasyonunda net bir şekilde uluslar arası hukuk kavramına dahil olmuştur. Şöyle ki evvelden devletlerin deniz alanlarına ilişkin ilk talepleri karasularıydı. Çünkü egemenlik ve güvenlik kaygısı vardı. Güvenlik kaygısını 3 mil top atışı diye bağlamıştık zihnimizde. Düşünün ki bu devletler

yavaş yavaş geliyor. İnsanlık geliyor, teknoloji geliyor. Artık denizlerin bu güvenlik ötesinde de birtakım şeyler sağlayabileceği ortaya çıkıyor. Ne sağlayabilir? Denizin dibinde çeşitli kaynaklar olabilir. Tabi o zamanki teknolojilerle denizin dibinde erişebileceğiniz kaynak genel olarak sizin karasularınız içerisindeki bir derinliğe tekabül edebiliyordu. Yani bu diyelim ki o kadar yakında fiziki olarak doğal gaz var, doğal gaz olabilir, orada çıkartabiliriz. Balıkçılıksa veya deniz dibindeki canlılarsa orada alabiliriz. Ama sonra özellikle de 2.Dünya Savaşı sonrası gelişen teknolojiyle birlikte insanoğlunun yapabilesi artıyor, deniz dibine erişimi artıyor, teknolojisi artıyor. Dolayısıyla bunun artık ekonomik bir boyutu var. Ve Truman Bildirgesinde aslında bu vurgulanıyor. Hatta şöyle bir ifade konuluyor:

Yeni petrol ve diğer mineral kaynaklarına dünya çapında ihtiyaç olduğu vurgusu yapılıyor.

Yani bu sadece bizimle ilgili değil artık dünya böyle bir döneme geldi ve insanoğlunun bu kaynaklara ihtiyacı doğdu. Çünkü kıta sahanlığı olmazdan evvel böyle bir kavram hukuk alanında tanınmazdan evvel oralar açık denizdi. Açık denizlerde de bir devlet egemenliği yok. Bir ortak kullanım alanı, serbestlikler alanı var. Dolayısıyla bir nevi her devletin oralardan faydalanma hakkı var. Ama devletler istiyorlar ki ya benim

kıyıma yakın mesafede olan bu alanları en azından deniz dibi, deniz yatağı ve onun toprak altındaki kaynaklarına ben ulaşayım, ben kullanayım niye başka devletler gelip kullansın madem artık kabul görecektir bir ortak kullanılabilirliği var. Truman Bildirgesinde aslında bu noktalar ağırlıklı olarak vurgulanıyor. Ve bu bildirgede bu talebin gayet makul ve haklı olduğu belirtiliyor.

Şöyle ki hatırlarsanız ben size karasularının tarihçesini anlatırken o 3 mil kuralı yaygın olarak oturmuş ama yeknesak bir devlet uygulamasına şahit olmuyoruz demiştim. Bazı devletlerin özellikle Latin Amerika devletlerinin 200 deniz miline kadar karasuları talepleri, deklarasyonları olduğunu söylemiştim. O dönemde hatta örneğin 1944 yılında Arjantin karasularını 200 deniz mili olarak ilan ediyor. 1945'de Truman 200 deniz mili olarak kıta sahanlığını ilan ediyor. Arada çok büyük bir fark vardır. Nedir bu fark?

Ö: Yargı gücü olarak, yaptırım olarak farkları var. Zararsız geçiş kavramı var.

H: Evet. Şimdi kıta sahanlığı olduğu zaman geçiş nasıl oluyor? Teknik olarak kıta sahanlığının üstü açık deniz statüsündedir. Sadece deniz dibi ve onun altıyla ilgili bir kavram ve Truman Bildirgesinde bu net olarak vurgulanıyor. Deniyor ki,

- Buralarda münhasır olan devletin yetkisi olsun ama üzerindeki su kütlelerinde, yüzeyinde ve hatta hava sahasında herhangi bir devletin münhasır bir talebi yoktur.

Buralar açık deniz statüsü, serbestilerin olduğu statüde kalmaya devam edecektir. Dolayısıyla üstte uçuş hakkı tanınıyor. Kıta sahanlığının herhangi bir etkisi yok.

- Aynı zamanda gemilerin seyrüsefer serbestisi de tanınmış oluyor.

Kıta sahanlığı buna da bir hanel getirmiyor. Oysa ki buraları karasuları olarak deklare ettiğiniz zaman biliyorsunuz altı, üstü, hava sahası, suyu, balığı her şeyi kıyı devletinin oluyor.

Dolayısıyla böyle kavramsal olarak küçük gözükebilmekle birlikte aslında çok önemli bir fark var. Bu nedenle de kıta sahanlığı doktrini uluslararası hukukta devletler dersinde bahsetmiş olabilirsiniz, teamül hukuku kurallarının ortaya çıkışının, devlet uygulamaları ve opinio juris dedik ya hani devlet uygulamalarının tutarlı olması gerekir, genel, kapsayıcı olması gerekir ve belirli bir süreden beri uygulanması gerekiyordu. İşte bu sürenin ne kadar olduğu bir karara bağlanmamıştır. Yani olaya göre değerlendirilir. Ve doktrinde aslında teamül hukuk kuralları birden bire ortaya çıkabilir mi diye bir tartışma vardır.

Bazı yazarlarca işte bu kıta sahanlığı doktrinin böylesine birden bire ortaya çıkan bir teamül hukuk kuralı olduğu da iddia edilmiş. Bunu nasıl anlayabilirsiniz, ölçebilirsiniz?

Ö: Birisi bir şey söyledi, diğerleri de itiraz etmeden kabul etti ve uygulamaya koyulduysa buradan anlayabiliriz.

H: Evet, işte bu vakaya dayanarak. Çünkü bu bildirgeye karşılık uluslar arası kamuoyundan gelen çok cılız bir iki tane tepki olmakla birlikte hemen herkes çok çabuk bir şekilde bu uygulamayı kendi devletince benimsemiş ve uygulamaya başlamış. Dolayısıyla bunun birden bire ortaya çıkan teamül hukuku kuralı olduğu iddia ediliyor. Çünkü zaten uluslar arası kamuoyu bunu uygulamaya hazır. Devletlerin hepsinin ortak çıkarı var. Ortak insanlığın gelmiş olduğu bir nokta bu, dönemin gereksinimi olarak bakmak doğru olur.

1945 Truman Bildirgesinden sonra zaten 2.Dünya Savaşının hemen sonrası deniz hukuku alanına ilişkin ilk konferans olan 1958'de Birleşmiş Devletler Birinci Deniz Hukuku konferansı toplanıyor. Orada dört tane sözleşme yapılıyor demiştik. Bunlardan bir tanesi de Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesidir. Orada kodifiye edilmiş ilk defa. Çünkü zaten hazır, o saate kadar oturmuş bir uygulama.

1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi m.1:

Bu maddenin uygulanması bakımından kıta sahanlığı terimi,

a. Kıyıya bitişik, fakat karasuları sahasının dışında 200 metre derinliğe kadar olan sualtı alanlarının deniz yatağını ve toprak altını veya o derinliğin ötesinde, üsteki suların derinliğinin zikredilen alanların doğal kaynaklarını işletmeye imkân tanıdığı yere kadar uzanan yerleri

b) Adaların kıyılarına bitişik olan benzeri sualtı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Bir kere kıta sahanlığı, karasularının bitiminden itibaren başlıyor. Biz hep genişlik olarak baktık. 1958 Sözleşmesindeki ölçüm direkt derinlik olarak bakıyor. 200 metreye nerede eriştiği noktasına bakılıyor. Dolayısıyla buradaki belirleyici unsur o devletin denizinin nasıl bir jeolojik yapısı olduğu. Karasularının dış sınırının tespiti için konulan şey bu. 200 metre derinliğe kadar uzanıyor ya da "işletilebilir" derinlik diyor. Orası neresi oluyor?

Ö: Teknolojinin ulaşabildiği yer.

H: Evet, devlet nereyi ne kadar işletebiliyorsa orasıdır. 20 metre de olur 50 metre de olur 500 metre de olur.

Şimdi dünyanın üzerinde düşünün bu kriteri. Nasıl bir sınırlama, nasıl bir dış sınır koyabilirsiniz bu kriterle? Veya diyor çünkü. Ya 200 metre derinlik veya işletebildiğin yere kadar.

Ö: Yine belirli bir sınırlama koyar.

H: Koymamış ama, sınırlandırma bu şekilde. Bunun sonu çok açıktır. Teknoloji çok gelişti, ben magmaya kadar delebiliyorum bütün dünya benim der adam. Ucu buraya gidebilecek kadar açık bir sınırlandırmadır bu. O günkü teknolojiyle veya o günkü insanlığın eriştiği nokta için bu düzenlemenin sınırlandırıcı bir fonksiyonu olabilir ama bu hızla ilerleyen teknolojiyle günümüzde bu artık sınırlayıcı olma fonksiyonunu yitirmiş bir formüldür. Çünkü amaç dış sınırların tespiti. E nasıl tespit edeceksin, bu şekilde tespit mümkün değil. O zaman herkes açık denizi delebilecek bir teknolojiye geldiğinde hadi bakalım. Dolayısıyla bunun modifiye edilmesini gerektiriyor. Ve tahmin edebileceğiniz gibi 1982 Sözleşmesinde kıta sahanlığının tarifi değişiyor.

Bu 200 metre derinlik dediği yaklaşık olarak coğrafi bir kavram, coğrafi bir kriter oluyor. Adamın coğrafyası elverişliyse fazla değilse az. Ya coğrafya ya da teknoloji. 1982 sözleşmesi bunu hukuki bir platforma oturtmaya çalışıyor. Coğrafi ya da teknolojik bir kriter yerine hukuki bir kriter yerine getirmeye çalışıyor.

Madde 76

Kıta sahanlığının tanımı

1- Bir kıyı devletinin kıta sahanlığı, kara ülkesinin doğal uzantısı boyunca karasularının ötesinde kıta kenarının dış sınırına kadar uzanan veya kıta kenarının dış sınırının 200 mile kadar uzanmadığı yerlerde karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar uzanan su altı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını kapsar.

2- Kıta sahanlığı 4. ila 6. paragraflarda öngörülen sınırların ötesine uzamayacaktır.

3- Kıta kenarı sahildar devletin toprak kitlesinin su altındaki uzantısıdır; kıta kenarı, kıta sahanlığının, yamacının ve yüksekliğinin deniz yatağı ve toprak altından oluşur. Kıta kenarı ne sıradağları ile birlikte derin okyanus tabanlarını ve ne de bunların toprak altlarını içerir.

4- a) İşbu Sözleşmenin amaçları uyarınca sahildar devlet, kıta dış eşiğini, eğer bu eşik, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz milinin ötesine uzanıyorsa aşağıdaki esaslardan birine göre tespit edecektir:

(i) Sedimanter kayaların yüksekliğinin, kıta yamacı ayağı ile sabit uç noktalar arasındaki mesafenin en az yüzde birine eşit olduğu yerdeki sabit uç noktaları esas alınarak 7. paragrafa göre çizilen bir çizgi ile; veya

(ii) Kıta yamacı ayağından en çok 60 deniz mili uzaklıkta sabit noktalar esas alınarak, 7. paragrafa göre çizilen bir çizgi ile;

5- Deniz yatağında kıta sahanlığının dış sınırını belirleyen ve 4. Paragrafın a), i), ii) fıkralarına göre çizilen çizgiyi oluşturan sabit noktalar, ya karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 350 deniz milini veya 2500 metre su derinliği noktalarını birleştiren 2500 metre eşderinlik çizgisinden itibaren 100 deniz milini aşmayacaktır.

6- 5. Paragraf hükmüne rağmen, bir denizaltı sıra dağı üzerinde, kıta sahanlığının dış sınırı, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 350 deniz milini aşmayacaktır. İşbu paragraf, kıta kenarının doğal unsurlarını oluşturan, yaylar, eşikler, tepeler, taş katmanları veya çıkıntılar gibi, kıta kenarının içerdiği denizaltı yüksekliklerine uygulanmaz.

7- Kıta sahanlığı, karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz milinin ötesine uzandığı durumlarda, sahildar devlet kıta sahanlığının dış sınırını, enlem ve boylam koordinatları ile tespit edilmiş sabit noktaları, uzunluğu 60 deniz milini aşmayan düz çizgilerle birleştirerek belirleyecektir.

8- Kıta sahanlığı, karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz milinin ötesine uzandığı durumlarda, sahildar devlet kıta sahanlığının sınırları hakkındaki bilgileri II. Ek'e göre hakkaniyete uygun bir coğrafi temsil esasına göre kurulmuş bulunan Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'na bildirecektir. Komisyon sahildar

devletlere kıta sahanlıklarının dış sınırlarının tespitine ilişkin konularda tavsiyelerde bulunacaktır. Sahildar bir devlet tarafından bu tavsiyeler esas alınarak tespit edilen sınırlar kesin ve bağlayıcı olacaktır.

9- Sahildar devlet, kıta sahanlığının dış sınırını kalıcı bir şekilde belirten haritaları ve jeodezik veriler de dahil olmak üzere, ilgili bilgileri, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine tevdi edecektir. Genel Sekreter bu belgeleri gereken şekilde ilan edecektir.

10- İşbu madde, sahilleri bitişik veya karşı karşıya olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması sorununa hâlel getirmez.

Açık deniz yatağına kadar olan kısmın tamamına kıta kenarı deniliyor. Kıta kenarının sonuna kadar olan kısım kıta sahanlığı oluyor.

1982 Sözleşmesi 200 mil dedi. Eğer ki sizin coğrafyanız elverişsiz ise 200 metreye çok yakında ulaşıyorsan veya kıta sahanlığın, kıta kenarın erken bitiyorsa fark etmez. Minimum 200 mil tanıyor. Çünkü artık hukuki bir değer oldu. Soyut bir değer 200 mil, coğrafyadan bağımsız olarak. Dolayısıyla coğrafi olarak dezavantajlı olan devletleri eşit seviyeye çekmiş oldu.

İkinci olarak, ee buradan sonrası biraz karışık arkadaşlar. Anlayabildiğim kadar anlatıyorum size. 2500 metreden sonra 100 deniz mili uzağa kadar alabilirsiniz. Bu veya ile konulmuş. Yani 200 mil veya 2500 metre derinlikten sonra 100 deniz mili.

Veya diyor (4.paragraf) ben bu kısmı anlamıyorum ve anlamadığım için anlatamıyorum. Siz okuyun anlayabilerseniz ne ala. Ben buraya kadar anlayabiliyorum.

Eklememiz gereken bir nokta daha var. Coğrafi olarak dezavantajlı devletlerin sahip olabilecekleri kıta sahanlığı alanını hukuki bir ölçümle, objektif bir kıstasla 200 deniz mili olarak belirliyor dedik. Ama eğer ki devletin reel kıta sahanlığı 200 deniz milinden daha genişse o zaman kıyı devleti kıta sahanlığının uzatılması için Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonuna başvurabiliyor. Bu komisyon alıyor, inceliyor çeşitli faktörleri değerlendiriyor işte gerçekten coğrafi olarak öyle mi, karşısında başka bir devlet var mı vs. değerlendirmesini yapıyor ve sonuç itibariyle kıta sahanlığının 350 deniz miline kadar uzatılmasına karar verebiliyor. Bu, komisyonun tavsiye danışma kararıdır. Ama bu tavsiyesi bağlayıcıdır da biraz ironik bir durum açıkçası. Kabul ettirildiğinde 350 deniz miline kadar uzatılabilir. Buna arttırılmış kıta sahanlığı bölgesi deniyor. Bunun belirli kuralları var. Kıyı devleti fazla kısmından elde ettiği gelirin belirli bir payını belirli bir süre Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesine ödeme yapıyor. Bu otorite de paydaş devletlere dağıtıyor. Böyle bir sistem kurulmuş.

Sonuç itibariyle artık karşımızda 1958 Sözleşmesinin vermiş olduğu coğrafi yahut da teknolojik sınırlandırma kriterleri yok. Bu güzel bir gelişme. Artık hukuki, soyut bir kriter konulmuş ve uygulanabilir bir şey.

Tabi bu durum doktrinde oldukça tartışma yaratıyor. Neden çünkü kıta sahanlığı. Adı hala kıta sahanlığı. Oysa ki belirtilen yerler, sınırlandırılan noktalar kıta sahanlığına ilişkin değil. Çünkü kıta sahanlığı coğrafi olarak hala varlığını sürdüren bir kavramdır. Sen onun aynı ismini kullanarak farklı bir kontekste farklı sınırlandırmalarla içini dolduruyorsun. Bu doğru bir şey değildir. Yani deniz altı alanı gibi farklı bir isim de konulabilir kıta sahanlığından bağımsız bir isim diye çeşitli eleştiriler var. Ki bence haklılar.

➤ Kıta sahanlığı bitişik bölgenin aksine ilana tabi değildir.

İlana tabi değil çünkü doğal olarak var. Zaten var olan bir şeye dayandığı için ve hatta devletin egemen olduğu hani ülkesinde, toprağında daha dar yorumuyla topraklarında egemen ya işte kıta sahanlığı o egemen olduğu toprağın suya batmış hali. Dolayısıyla o egemenliğin de azıcık böyle suyun dibinde devam eden hali gibi algılanıyor. O yüzden nasıl ki karasularının varlığı ilana tabi değil direkt devlet olmanın getirdiği doğal bir sonuçsa

kıta sahanlığı da aynı şekilde değerlendiriliyor. **Ab initio** (başlangıçtan beri) ve **ipso facto** (fiilen) hatta **ipso jure** (hukuken) var olduğu kabul ediliyor. Dolayısıyla kıyıya sahip her devletin kıta sahanlığı da olur.

Kıyı Devletinin Kıta Sahanlığı Üzerindeki Hakları:

1982 BMDHS madde 77 de düzenlenmiştir.

M.77

- 1- Sahildar devlet, kıta sahanlığı üzerinde araştırmada bulunmak ve buranın doğal kaynaklarını işletmek amacı ile egemen haklar kullanır.
- 2- 1. paragrafta öngörülen haklar şu anlamda münhasırdır ki, sahildar devlet kıta sahanlığında araştırmada bulunmadığı veya buranın doğal kaynaklarını işletmediği takdirde hiç kimse, sahildar devletin açık rızası olmadan bu çeşit faaliyetlere girişemez.
- 3- Sahildar devletin kıta sahanlığı üzerindeki hakları fiili veya nazari işgalden bağımsız olarak mevcut olduğu kadar her türlü açık beyandan da bağımsız olarak mevcuttur.
- 4- İşbu kısımda öngörülen doğal kaynaklar, sabit (sedanter) türlere ait canlı organizmalarla yani avlanma ya da hasat safhasında ya deniz yatağının üzerinde ya da altında hareketsiz olan veya deniz yatağı veya toprak altı ile devamlı şekilde fiziksel temas halinde olmadıkça hareket edemeyen organizmalarla birlikte deniz yatağı ve toprak altının mineral ve diğer canlı olmayan kaynaklarından ibarettir.

1.fıkroda egemenlik vurgusu yine var. Araştırma ve işletme hakkı veriyor. Bitişik bölgedeki denetleme ve cezalandırma(yakalama) gibi.

2.fıkroda kıyı devleti bu haklarını kullanmazsa oradaki hiçbir kaynağı onun izni olmadan hiçbir devlet kullanamaz diyor. 3.fıkradan bahsetmiştik.

Bu bahsedilen araştırma ve işletmeye konu olanlar doğal kaynaklardır. Ama hangi doğal kaynaklar? Cevabı 4.fıkroda. Yani kıta sahanlığının araştırma ve işletmeye konu olan doğal kaynakları,

1. Cansız doğal kaynaklar (deniz dibi ve onun toprak altındaki)
2. Sadece ve sadece daimi surette deniz dibine fiziksel temas halindeki canlı kaynaklar

Bunun da çok tartışılan yönleri olmuş. Yani hangi tür canlılar sürekli deniz dibine sabit bir şekildedir. İşte deniz dibinden ayrılmadan hareket edenler dahil midir veya bazı tür canlılar dönemsel olarak yani hayatlarının sadece bir evresinde deniz dibinde sabit bir şekilde yaşamlarını sürdürüyorlar, acaba bunların durumu nedir gibi gibi tartışmalar var. Ama genel olarak bunların sedanter türde olmadığı kabul edilmiştir. Mesela bazı canlılar yumurtlama döneminde deniz dibinde sabit bir

şekilde duruyormuş. Bunlar hariç tutuluyor. Ama yine de ihtilaflı canlı türleri var.

Cansız kaynaklar neler olabilir? Petrol, doğalgaz, çeşitli madenler, mineraller vs. olabilir.

Bu deniz dibindeki canlılara örnekler: mercan, sünger, inci, yengeç, ıstakoz, salyangoz, yosun, deniz tarakları, deniz kestanesi, istiridye, midye gibi canlılar örnek olarak sayılabilir.

- Bu su altı alanlarının cansız kaynaklarının işletilmesi hakkı münhasıran kıyı devletine ait, izni olmadan başkası kullanamaz.

Tekrar, önemle bir kez daha ifade etmek istiyorum: bu haklar kıta sahanlığı üzerindeki suyun, suların ve hava sahasının statüsünü etkilemiyor. Halen serbestilerin geçerli olduğu açık deniz statüsünde kalıyor. Dolayısıyla seyrüsefer ve üst uçuş serbestisi devam ediyor.

Normalde yabancı gemilerin açık denizde yapabildikleri ancak kıta sahanlığı olduğu için yapamayacakları serbestiler neler?

Ö: Ekonomik faaliyetler.

H: Mesela kıta sahanlığı kontekstinde yabancı bir devletin gemisi gelip kıta sahanlığını üzerindeki sulara balıkçılık yapabilir mi?

Ö: Evet yapabilir. Çünkü açık deniz serbestilerinden birisidir.

H: Evet. Açık denizde bütün devletlerin kaynaklar bütün devletlerin kullanımına açıktır. Ama deniz dibindeki madeni çıkartamaz. Açık deniz ama o kadar da açık değil gibi bir şey oluyor kıta sahanlığında. O yüzden literatürde kimi zaman ara rejimler olarak da nitelendiriliyor. Sadece deniz dibindeki ve toprak altındaki araştırma ve işletme faaliyetleri kıyı devletinin egemenliğindedir. Geri kalan bütün her şey açık deniz statüsünde devam ediyor.

Üçüncü Devletlerin Bu Alanlardaki Hakları:

O deniz dibi her ne kadar kıyı devletinin olsa da biliyorsunuz artık bu deniz dibinden çeşitli fiber optik kablolar geçiriliyor, doğal gaz boru hatları, petrol boru hatları geçiriliyor. Üçüncü devletin işte bu tür boru döşeme, kablo döşeme gibi hakları saklıdır. Bunları yapabilirler. Yani kıyı devletinin olmasına rağmen üçüncü devletlerin bu sebeplerle kıta sahanlığından faydalanma hakkı vardır. Buna kıyı devleti engel olamaz. Sadece bunlardan kaynaklı kirlenmeler deniz çevresini

kirletecek, zarar verecek bir durumdaysa buna ilişkin tedbirler alabilir. Bu da yapma şeklinde değil ama işte şöyle yap böyle yap şeklinde olabilir.

Kıyı devleti kıta sahanlığı haklarını kullanabilmek için yani bu tür kaynakların araştırılabilmesi yahut işletebilmesi için deniz üzerinde çeşitli yapay platformlar, adalar, tesisler kuruyor. Bunlar üzerinde birtakım zabıta ve yargısal yetkiler kullanabiliyorlar. Ama bunlar kesinlikle uluslar arası hukuk anlamında ada statüsünde değildir. Çünkü insan yapımı yapılar inşa edilmiştir. Dolayısıyla kendilerine ait karasuları vs. yok. Ama velakin bunların etrafında 500 metrelik kıyı devletinin birtakım haklar kullanabilmesine elverişli olanaklar var. Kıyı devleti bu tür yetkiler kullanabiliyor. Genelde bitişik bölgeye ilişkin haklar gibi gümrük, maliye, sağlık ve göç konularıyla sınırlı ve diğer idari ve zabıta yetkilerine sahip.

O platformlara yönelik tehdit söz konusu olduğunda uzaklığına bakılmaksızın kıyı devletinin müdahalesi meşru müdafaa kapsamına girer. Yani devletin kendisine zarar geldiği takdirde mümkün olan en düşük tonla karşılık verme hakkı her zaman vardır.

MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE

Az önceki anlattıklarımızda bu devletin münhasır ekonomik bölgesi yoktu. Şimdi bir de münhasır ekonomik bölgesi olduğunu düşünelim. Münhasır ekonomik bölge neler getirir? Önce tanımsal olarak,

- Münhasır ekonomik bölge, ölçümü esas hattan başlayıp 200 deniz miline kadar ama kendisi fiili olarak karasularının bitiminden başlayan deniz alanıdır.

Dolayısıyla aslında elimizde değer olarak kalan münhasır ekonomik bölgenin formülü 200 mil eksi karasuları kadar bir alandır. Tabi bu illa ki 200 mil olacak değil. Kıyı devleti isterse hiç koymaz isterse münhasır ekonomik bölgemi 15 mil yapıyorum der.

Kıta sahanlığında reel kıta sahanlığı 200 deniz milini aşan devletler kıta sahanlığını 350 deniz miline çıkartabilir demiştik.

- Oysaki münhasır ekonomik bölgede bu 200 mil sabittir. Hiçbir koşulda bunu genişletemezsiniz.

Arada böyle bir fark var.

- Münhasır ekonomik bölge kendiliğinden olan bir deniz alanı değildir.

Kıyı devletinin talep etmesi, deklare etmesi gerekiyor.

Kıyı Devletinin Münhasır Ekonomik Bölgedeki Hakları:

Kıta sahanlığında haklar araştırma ve işletme hakkıydı. Münhasır ekonomik bölge için 1982 BMDHS 56.maddenin birinci fıkrası a bendinde belirtiliyor.

1982 BMDHS m.56

Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgede aşağıda belirtilen hakları vardır:

a) Deniz yatağının üzerindeki suların ve deniz yatağının ve bunun toprak altının canlı ve canlı olmayan doğal kaynaklarını araştırma ve işletme, muhafaza etme ve idare etme amacı ile; aynı şekilde sudan, akıntılardan ve rüzgarlardan enerji üretimi gibi, bölgenin diğer ekonomik amaçlarla araştırılmasına ve işletilmesine yönelik diğer faaliyetlere ilişkin egemen haklara sahiptir.

Araştırma ve işletmenin yanında artı iki tane daha geldi: muhafaza etme ve idare etme yetkileri de verildi.

Kıta sahanlığında tanınan hakların mahiyet konusu cansız doğal kaynaklar ve deniz dibine temas halindeki canlı kaynaklardı. Münhasır ekonomik bölgede ise canlı ve canlı olmayan doğal kaynaklardır. Hiçbir ayırım yok. Canlı - cansız bütün doğal kaynaklar artı lokasyon olarak kıta sahanlığı bu hakları deniz dibinde ve onun toprak altında verirken münhasır ekonomik bölgede deniz yatağının üzerindeki suları ve deniz

yatağını ve bunun toprak altını kapsıyor. Dolayısıyla bu sefer münhasır ekonomik bölgeye sular da dahil.

Ayrıca kıyı devletinin sudan, akıntıdan, rüzgarlardan enerji üretimi gibi diğer ekonomik faaliyetler için bölgenin ekonomik amaçlarla işletilmesine ve araştırılmasına da hakkı var. Yani kıyı devletinin o bölgedeki var olan bütün ekonomik değere çevirebileceği her şey kullanımına sunulmuş vaziyettedir.

b) İşbu Sözleşmenin ilgili hükümlerine uygun olarak;

(i) suni adalar, tesisler ve yapılar kurma ve bunları kullanma;

(ii) denize ilişkin bilimsel araştırma yapma;

(iii) deniz çevresinin korunması ve muhafazası; konularına ilişkin yargı yetkisi;

Yine kıta sahanlığındaki araştırma, işletme gibi hakların kullanılabilmesi için bu deniz üzerindeki yapıların yapılması hakkı var. Aynı şekilde 500 metrelik güvenlik bölgeleri veya yargı bölgeleri mevcut. Ve buna ek olarak kıyı devletinin denizde bilimsel araştırma yapma hakkı var. Ve de deniz çevresinin korunmasına ilişkin yargı yetkisi var.

Münhasır ekonomik bölge kavramı daha önceden var olan bir kavram değil arkadaşlar. İlk defa 1982 Sözleşmesiyle ortaya çıkıyor. 1958'de yok. Ama bunun aslında atası, kaynağı işte o Latin Amerikan devletlerin 200 millik karasuları iddialarıdır.

Ama Truman buna daha diğerk bir değerk katmış, egemenlik hakkı işte devletin tamam ama üstü açık deniz diye bir boyut katmış. Şimdi geline n noktada da münhasır ekonomik bölge ile o talepleri daha meşrulaştırıp daha meşru bir zemine oturtmuşlar. Daha hukuki bir zemine oturtulmuş.

Sonuçta devletlerin denizden faydalanılabilitesi artıyor dedik ya işte buna paralel olarak talepler de artıyor. Tamam kıta sahanlığını vermiş ama devletlere yetmemiş. Her şeyinden faydalanmak istiyorlar. Her şeyden önce balıkçılık. O yüzden kıta sahanlığı yetmiyor. Suları ve mümkün olan diğerk her türlü şeyi de kullanmak istiyorlar. Bu da ekonomik nitelikli birtakım hakların münhasıran kıyı devletine tanınmasıdır.

Tabi tartışmalar esnasında, 1982 Sözleşmesinin hazırlanması safhasında bakın işte biz münhasır ekonomik bölge ilan eden devletlere deniz çevresinin korunması görevi de yüklüyoruz diyorlar. Bir devlet münhasır ekonomik bölge ilan ettiğiki takdirde normalde açık deniz olan bir deniz alanı bu sefer kıyı devletinin yetki alanlarından birisine dönüşüyor. Tamam kendi ülkesi değil ama yine de belirli yetkileri olan bir alana dönüşüyor ve artık açık deniz olmaktan çıkıyor. Dolayısıyla münhasır ekonomik bölge kabul edildikten sonra dünyadaki açık denizler çok ciddi bir biçimde azalıyor. Ortak kullanım alanları

azalıyor. Şöyle yani bir apartmanda herkesin apartman boşluklarına birer oda daha inşa ettiğini düşünün. Ortak alanları çok fazla daraltırsınız bu şekilde. Ama buna ne diyorlar. Merak etmeyin bu alanlara herkes kendisi bakacak, mesul olacak, iyi bakacak işte güvenli olacak, bu alanları koruyacak. Dolayısıyla hani aslında biz insanlık adına iyi bir şey yapıyoruz diyorlar. Ekonomik değer veriyoruz ama karşılığında bunun korunması hizmeti ve sorumluluğu yüklüyoruz gibi bir perspektifler. Tabi bu çok naif kalıyor. Aslında bir nevi alışverişi bu işin. Tamam al kullan ama en azından koru ki bir şeye yarasın gibi.

2- Kıyı devleti bu sözleşmeyle düzenlenen münhasır ekonomik bölgedeki haklarını kullanırken ve görevlerini yerine getirirken diğer devletlerin haklarına ve görevlerine saygı gösterecek ve bu sözleşmenin hükümleriyle bağdaşan bir tarzda hareket edecektir.

3- Deniz yatağı ve toprak altıyla ilgili olarak belirlenen haklar 6.kısma uygun olarak kullanılacaktır.

İçerik olarak kıta sahanlığı ile çok fazla benzeşiyor. Ama içerik olarak sunduğu haklar olarak fazlası var.

Münhasır ekonomik bölge kıta sahanlığından farklı olarak muhafaza veriyor dedik. Bu muhafaza neleri kapsıyor: hem deniz çevresinin kirletilmesi hem balıkçılıkla ilgili birtakım tedbirlerin alınması, belirli türlerin sona ermesi veya tehlikeye girmesinin

önlenmesi için tedbirler alınması dolayısıyla av hacmini belirleme gibi yükümlülükler de getiriyor.

Münhasır Ekonomik Bölgede Üçüncü Devletlere Tanınan Haklar:

➤ Seyrüsefer serbestisi vardır.

Yani zararsız geçişten zararsız kısmını atıyoruz burada. Gemi durabilir, yavaş gidebilir vs. Ama kirletemez. Geminin atıklarını boşaltamaz. Yoksa münhasır ekonomik bölge ihlali olur. Seyrüsefer serbestisi derken aklınıza hemen üst uçuş hakkını da getirin. O ayrı bir haktır. Birbiriyle illa ki aynı yerde olmak zorunda değiller.

➤ Üst uçuş hakkı vardır.

➤ Kablo ve boru döşeme serbestisi yine aynı şekilde vardır.

Bunun haricinde münhasır ekonomik bölgede ilginç bir nokta daha var. Belirli devletlere bunlar da coğrafi açıdan dezavantajlı olan devletlerdir yahut da denize kıyısı olmayan devletlerdir, bir takım haklar verilmiş.

➤ Münhasır ekonomik bölgesi olan devletlerin eğer ki kendi bölgesinde (bu bölge kavramı da anlaşmalara bağlıdır, hangi devlet kimin bölgesindedir - değildir belirlenmiş

değildir) denize kıyısı olmayan yahut da coğrafi açıdan çok dezavantajda olan bir devlet varsa onunla ya da o devletlerle kendi sadece ve sadece canlı kaynaklarının ihtiyaç fazlasını paylaşma zorunluluğu vardır.

Yani işte kıyı devleti av hacmini belirleyecek ya ne kadar balıkçılık yapılabilir diye o kapasiteyi belirleyecek mesela 4 birim olsun. Ama kıyı devleti 3 ünü kullanıyor. 1 birim fazlalık. O bölgede ihtiyaç halinde bu ihtiyaç hali de çok yoksul devletleri besleyelim şeklinde değil ama hiç kıyısı yoksa yahut da coğrafyası dezavantajlıysa mesela çok minnacık bir kıyısı vardır çok küçük bir yerde denize ve kaynaklara erişimi vardır. Yahut da belki ada devletidir çok denizi vardır ama kendi deniz alanında avlanabilecek deniz canlıları yoktur. Ama öbürünün çok az bir bölgesi olmasına rağmen bütün balıklar oradadır. Bu şekilde illüstre edebiliriz. Bu durumda dezavantajlı devletlerle ihtiyaç fazlası ama kabul edilebilir sınırlar içerisindeki ihtiyaç fazlası canlı kaynaklarını paylaşmak zorundadır. Yani diyor ki komşun açken sen tok yatma. Tabi bu organizasyonu ne şekilde anlaşılacağı, nasıl bölüştürüleceği falan tamamen anlaşmalara bırakılmış. Ama münhasır ekonomik bölge sahipleri devletlere böyle yükümlülükler getirilmiş. Tabi bu haktan faydalanan devletler de bu haklarını devredemezler. Çünkü denizden elde

edilebilecek temel ihtiyaçlar olduğu varsayılıyor. O yüzden bunun devri mümkün değildir. Bu sadece canlı kaynaklar için geçerlidir bunu tekrar vurgulayayım. Yani orada çok petrolün var senin biraz da arkadaşına ver gibi bir olay değil bu.

Kıyı devleti herhangi bir şekilde münhasır ekonomik bölgesine ilişkin düzenlemeleri ihlal edildiği takdirde her türlü tedbiri alabilir. İdari, cezai, hukuki ne tür bir tedbir öngörülmüşse alabilir. Bu konuda bir kısıtlandırma yoktur. Ama bir istisnası var.

- Kıyı devleti kendi münhasır ekonomik bölgesindeki canlı kaynakları araştırma, işletme, muhafaza etme ve yönetme ile ilgili egemen haklarını kullanırken bu sözleşmeye uygun şekilde kabul edilen kanun ve düzenlemelere riayeti sağlamak için yavaşma, kontrol, tutuklama ve yargılamalar da dahil olmak üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.
- Tutuklanan tekneler ve mürettebatı makul bir kefalet veya diğer bir teminatın verilmesi üzerine derhal serbest bırakılacaktır.

Demek ki tutuklanabiliyor. Biz ne dedik, cismani ceza olmaz dedik. Tutuklama cismani bir ceza mıdır? Değildir çünkü tutuklama bir ceza değildir. Dolayısıyla hapis cezası uygulanamaz. Tutuklama bir tedbirdir. Tedbir

uygulayabilirsiniz, kefalet veya gerekli teminatlar sağlanırsa derhal serbest bırakılmak üzere.

- Münhasır ekonomik bölgede balıkçılık kanunlarının ve diğer düzenlemelerin ihlal edilmesi sebebiyle kıyı devletinin vereceği cezalar ilgili devletlerce aksine yapılmış bir anlaşma olmadığı takdirde hapis cezası ve diğer herhangi bir cismani ceza şeklini kapsamaz.
- Yabancı gemilerin tutuklanması veya alıkonulması halinde kıyı devleti geminin bayrağını taşıdığı devleti yapılan hareketten ve daha sonra uygulanan cezalardan derhal haberdar edecektir.

Bir de bayrak devletine karşı bir yükümlülüğten bahsedilmiş. Bir devletin bayrağını taşıyan bir gemi özel gemidir. Askeri gemi olursa ne olur? Hiçbir şekilde dokunulamaz. Dolayısıyla bayrak devletinden kastımız özel, ticaret gemisinin bayrak devletidir. Derhal haber verir, senin bayrağını taşıyan şu şu gemiyi bu bu sebepten dolayı tuttum. İşte şöyle bir yargılamaya başladım, şöyle bir tedbir uyguladım diye.

Hatırlarsanız cezai yargı yetkisinden bahsederken karasuları dışında işlenen bir suç için kıyı devletinin yargı yetkisi kural olarak yoktur. Karasularına girmeden önce işlenen bir suç için kıyı devletinin yargı yetkisi yoktur. Ama istisnai olarak deniz

çevresinin kirletilmesi ve **münhasır ekonomik bölge ihlallerinde** yargı yetkisi oluyordu. İstisnai bir şekilde kıyı devletine ekstra ekstra yetkiler sağlıyor.

Tüm üçüncü devletlere sağlanan haklar ve bölge devletlerine sağlanan haklar diye ikiye ayırıyoruz. Bölge devletine sahip hakların muhatabı denize kıyısı olmayan devletler ve de coğrafi olarak dezavantajda olan devletlerdir.

Artık münhasır ekonomik bölgeyi de kıta sahanlığını da biliyorsunuz. Benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Ö1: Münhasır ekonomik bölge ilana dayalıdır, kıta sahanlığı kendiliğinden var olan bir deniz alanıdır.

Ö2: Münhasır ekonomik bölge araştırma ve işletmenin yanında muhafaza ve yönetim hakkı verir. Kıta sahanlığı ise sadece araştırma ve işletme.

Ö3: Münhasır ekonomik bölge 200 mili geçemez. Ama kıta sahanlığı kıyı devletinin coğrafi özelliği elverişliyse ve komisyona başvurulduğu takdirde 350 deniz miline kadar uzatılabilir.

Ö4: Kıta sahanlığı yalnızca deniz dibiyle ilgiliyken münhasır ekonomik bölge üzerindeki suları da kapsar.

H: Kıta sahanlığı ile münhasır ekonomik bölgenin deniz dibindeki katmanları çakışabilir. Bunu da belirteyim.

Ö5: Münhasır ekonomik bölge sadece 1982 Sözleşmesinde yer almış ama kıta sahanlığı hem 1958'de hem de 1982'de var.

H: Münhasır ekonomik bölge yeni bir deniz alanı olmasına rağmen teamül hukuku kuralı haline dönüşmüştür.

Ö6: Münhasır ekonomik bölgede ihtiyaç fazlası canlı doğal kaynaklar yeterince veya hiç faydalanamayan devletlerce paylaşılabilirken kıta sahanlığında böyle bir durum söz konusu değildir.

H: İhtiyaç halindeki birtakım bölge devletleriyle paylaşım yükümlülüğü getiriyor ama kıta sahanlığında böyle bir şey yok.

Ö7: Kıta sahanlığında sadece cansız kaynaklar ve deniz dibine sabit canlı kaynaklar iken münhasır ekonomik bölgede böyle bir ayrım yok canlı - cansız bütün varlıklar oluşturuyor.

İÇİNDEKİLER

25/04/2018

Kıta Sahanelığı_____	2
Kıta Sahanelığının Sınırlandırılması_____	3
Eşit Uzaklık Ve Özel Durumlar _____	6
Özel Durum Ve İlgili Durum İlişkisi _____	9
Türkiye Yunanistan Arasındaki Ege Denizi Sorunu_____	18

25.05.2018/BLOK DERS

KİTA SAHANLIĞI

*Hoca 9 Mayıs'ta dersin bahçede işleneceğini söyledi.

Kıta sahanlığından devam ediyoruz. Bildiğimiz üzere 200 mile kadar kıta yamacı, denizlerdeki bütün kıyı şeritlerinde böyle bir sistem var. Kıta sahanlığı jeolojik bir terim olup belli bir miktar ilerledikten sonra kıta yamacından kırılarak geri kalanını göğüs tabanı olarak devam ettiriyor. Normal şartlarda kıta sahanlığı eğer 200 milden daha gerideyse 350 millik bir sistem uygulanmasına gerek yok. Ancak jeolojik anlamdaki kıta sahanlığı 200 milden daha fazlaysa bu noktada devletler kıta sahanlığını 350 mile kadar veya 2500 metre derinliğe vurduktan itibaren 100 mile kadar daha fazla genişletebiliyorlar.

Kıta yamacının kırılma ayağı yani göğüs tabanının başladığı yerden itibaren sedimanterler dediğimiz bir çeşit volkanik kayaç altta tortu olarak birikip yeni bir zemin oluşturuyor. Ve bu zeminin boyunun 100 katı kadar kıta yamacının ayağından itibaren kıta sahanlığını genişletebiliyoruz. BMDHS 76.maddesinin 4.fıkrasında açıklandığı şekliyle sedimanterlerin 100 katı kadar ilerleyip yeni bir hat oluşturabiliyorsunuz. Veya kıta yamacı ayağından itibaren 60 mil kadar ilerleme şansımız söz konusu.

Ancak her halükarda ne kadar uzarsa uzasın 350 mili geçemez veya 2500 metre derine indiğimizdeki 100 milden sonrasını geçemez. Bununla ilgili olarak bazı hallerde yine ekstra durumlar söz konusu. Buna örnek olarak Ege’de dağlar denize diktir, dağlar denize dik olup da denizin altında devam ettiği gözlemleniyorsa 350 mili geçemez. Yani sıradağlar her ne kadar uzatıyormuş gibi görünse de kıta sahanlığını çok fazla uzatmaması için 350 mil sınırı öngörülmüştür

Son olarak kıta sahanlığında öncelik devletlerarası anlaşmalardır. Aralarında anlaşma yoksa bu hükümler uygulanır.

KITA SAHANLIĞININ SINIRLANDIRILMASI

Cenevre 1958 Kıta Sahanlığı Sözleşmesi Madde 6:

Aynı kıta sahanlığının kıyıları karşı karşıya olan iki ya da daha fazla devletin ülkesine bitişik olduğu yerlerde bu devletlere ait kıta sahanlığının sınırı bu devletler arasında anlaşma ile tespit edilecektir.

Anlaşma yoksa ve özel şartlar başka bir sınır hattını haklı kılmıyorsa, sınır her noktası her bir devletin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarına eşit uzaklıkta olan hattır.

1982 BMDHS Madde 83 :

Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması

1- Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. Maddesinde belirtildiği şekilde, uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır

İki farklı hüküm. Yani 1958'de bir şekilde olmamış ve 1982'de yenisini çıkarmışlar. Bu iki hükümde ortak olan şey anlaşmanın esas olmasıdır. Hakça çözüme ulaşacak şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma yapılır.

Hakça bir sınırlandırma denildiğinde kaç kişi varsa o kadar farklı yorum çıkar ancak eşit uzaklık uygulayın dediğimizde daha benzer sonuçlar elde edebiliriz. Eşit uzaklık formülü hukuk güvenliğini, hukuki öngörülebilirliği temsil ediyor. Çünkü burada somut bir formül var 'eşit uzaklık metodu' denen bir metod öngörülmüş. Ne yapacağınızı biliyorsunuz, eşit mesafe yani orta hat belirleyeceksiniz ve eşit uzaklıkları esas alarak buradan sınırlayacaksınız. Fakat hakça sınırlama dediğimizde herkesin kafasında farklı bir şey canlanır herkesin 'hakçası' farklıdır. Öngörülebilirliği çok düşük bir formül.

Peki ne olmuş da 1958'de böyle bir formül varken 1982'de böyle bir hale dönüşmüş, normal mi bu dönüşüm?

Öğrenci-Eşit uzaklık uygulanınca demek ki hakça olmayan şeyler ortaya çıkmış.

Hoca-Evet. Eşit uzaklık öngörülebilirliği yüksek bir metot ama her yerde her zaman kıyı şeritleri düzgün olmadığı için uygulanamıyor. Örneğin Ege Denizi. Bu formülü uygulaması zor ve uyguladığınız takdirde hakça olmayan sonuçlar ortaya çıkabiliyor. O zaman şöyle bir sonuca varabiliriz, hakçalık esneklik getiriyor.

Aslında arada değişen şey şu ki, 1969 yılında uluslararası adalet divanının önüne kıta sahanlığının sınırlandırılması ile ilgili gelen bir dava var, Kuzey Denizi kıta sahanlığının sınırlandırılması davası. Burada 1969 yılında bir tarafta Almanya var bir tarafta Danimarka ve Hollanda var. Danimarka ve Hollanda 1958 sözleşmesine taraf Almanya ise imzalamış ama onaylamamış. Danimarka ile Hollanda diyor ki sen 1958 sözleşmesini uygula eşit uzaklık yöntemini uygulayarak sınırlandırma yap taraf değilsin ama eşit uzaklık yöntemi bir teamül olmuştur bunu uygula. Mahkeme yok uygulamam çünkü bu bir teamül hukuk kuralı haline dönüşmemiştir diyor. Sözleşmede de konmuş ama olması gereken hukuku yansıtır şekilde, olan hukuktan ziyade daha fantastik şekilde deneme süreci gibi düşünün diyor. Deneyelim görelim bakalım olumlu

sonuçlar alabilecek miyiz gibi, deneme sürümü gibi öngörmüş. Ve demiş ki sınırlandırmada anlaşma esas alınmalıdır ve hakça bir çözüme yönelik sınırlandırma olmalıdır ve ilgili tüm durumlar göz önüne alınmalıdır. Yani bu davada sınırlandırma yapılırken anlaşma esas alınacak, hakça ilkelere uygun olacak ve de ilgili durumlar göz önüne alınacak demiş.

Ortada bir somut formül varken Uluslararası Adalet Divanı bu şekilde bir yaklaşımla olayı çözümlemiş sınırlandırmayı yapmış ama akademide, literatürde herkes aynı sınırlandırmayı eşit uzaklıkla da yapabilirdik o zaman bunun anlamı ne diyor. BM Deniz Hukuku Sözleşmesinin imzalanmasından sonra 9 yıl boyunca eşit uzaklıkçılar ve hakça ilkeçiler birbirine girdiler. Hangisi esas olsun diye tartıştılar. Türkiye sizce hangi grupta? Türkiye hakça olsun diyor Yunanistan da tabi ki eşit uzaklıkçı. Velhasıl 1982’de böyle somut anlamda yol göstermeyen bir formülle uzlaşa sağlansın deniyor.

EŞİT UZAKLIK VE ÖZEL DURUMLAR

Eşit uzaklık ve özel durumlar, bu ikisinin birbiriyle olan ilişkisine bakacak olursak anlaşma olmadığı takdirde sadece eşit uzaklık uygulanabilir ama özel durumlar aksini gerektirmedikçe diyor bu kısmı iki şekilde yorumluyorlar;

- Eğer özel durum varsa eşit uzaklık uygulanamaz. Yani özel durumların varlığı eşit uzaklık ilkesini ortadan kaldırır.
- Özel durumların varlığı eşit uzaklığı değiştirir, modifiye eder.

Buradan süre gelen bir tartışma var. Öte yandan hakça ilkeler tartışması söz konusu. Bu hakça ilkeler nasıl bir hakça ilkeler olmalı? Otonom yani tek başına kullanılabilen mi yoksa boşluk olan yerde o boşluğu dolduran, var olan düzenlemeyi değiştiren modifiye eden, ya da var olan kuralın hakça olmadığı gerekçesiyle uygulanmasını durduran mı? Bu tartışma aslında içtihat hukukunda iki perspektifte tartışılıyor. Hakça çözüm hakça ilkeler tek başına bir kural olarak mı uygulanacak yoksa eşit uzaklığı hakça modifiye edecek miyiz? Bu ikisi çok ciddi tartışılmış ve yargı kararlarında çok gelgitler görülmüştür. Dolayısıyla 1993'e kadar bu tartışma net bir çizgiye ulaşamamıştır ta ki Jan Mayen davasına kadar.

Jan Mayen davasında Mahkeme şöyle bir şey başlatıyor: Orantısızlık testi. Bir çizgi çiziliyor başlangıç çizgisi gibi düşünün, eşit uzaklık çizgisiyle sınırlandırmaya başlanıyor. Ondan sonra ilgili durumlar değerlendiriliyor. Örneğin ada, girinti, çıkıntı, boğaz vb. neyse ilgili durum onu göz önüne alarak bu ilk çizilen çizgi modifiye ediliyor en son bakılıyor bu

sınırlandırma orantısız mı? Bu aslında orantısızlık testi, hakçalık testi bir nevi. Orantısızlıkla kastedilen de şu; kıta sahanlığı alanının kıyı uzunluğuna oranı. Mesela Malta Libya sınırlandırılmasında da çok ön plana çıkıyor $\frac{1}{8}$ oranında bir kıyı uzunlukları var. Dolayısıyla bu çizgi orantısız olduğu gerekçesiyle Malta'ya yaklaştırılıyor. Malta'ya kıyı uzunluğu düşük olduğu için daha az bir kıta sahanlığı alanı öngörülüyor.

Kıyı uzunluğuna oranına baktığımızda orantısızsa eğer şimdi oldu diyebileceğimiz noktaya kadar bu çizgi çekiliyor bu testte orantısızlık testi olarak geçiyor. Bu şekilde artık içtihat hukuku kendi yorumunda bulunmuş oluyor. Dolayısıyla eşit uzaklık bir ilke mi yoksa metot mu? İlkeyse öncedir onu uyguluyoruz çünkü kuraldır. Nikaragua-Honduras davasında ilginç bir şekilde bütün uygulama böyle olmasına rağmen mahkeme eşit uzaklık metodunu kullanmayı reddetmiş. Çünkü hakça olmayacaktı, tek bir hedef vardı o da sınırlandırmanın hakça olmasıydı. O hedefe sizi götüren farklı yorumlar olabilir bu yorumlardan çoğu zaman eşit uzaklığı savunmakla birlikte mutlaka kural olarak eşit uzaklık uygulanması gerekmemektedir diyor kararında. Dolayısıyla tek başına otonom bir şekilde hakçalığı ön plana alıyor. Modifiye etmiyor eşit uzaklığı otonom

bir şekilde başka bir sınırlandırma metodu kullanıyor mahkeme. Ama bugün itibariyle yerleşik olan formül bu.

ÖZEL DURUM VE İLGİLİ DURUM İLİŞKİSİ

Özel durumlar 1969 davasında neden ilgili durumlara evrildi sizce? Özel durumlar mı dikkate alınsın ilgili durumlar mı?

Özel durumlar mı daha çok ortaya çıkar ilgili durumlar mı?

Özel durum dediğimiz şeyin en klasik örneği adadır. Peki neden buna özel durum dememişler de ilgili durum diye bir kavram ortaya atmışlar?

Özel durum dediğimizde daha sıra dışı bir şey ilgili durumda ise onunla ilgili her şeyi içine alabiliyoruz. Dolayısıyla ilgili durum dediğimizde adaları adaların coğrafi durumunu, nehirleri, özel kaynakları, insanların ekonomik durumlarını, geçim kaynaklarını, iklimi, akıntıyı yani konuyla ilgili olabilecek sınırlandırmaya etki edebilecek her türlü konuyu bu ön çizgide modifiye edebilecek etken kabul ediyor dolayısıyla daha kapsayıcı daha fazla şeyi göz önünde bulundurma imkanı veriyor.

Orantısızlık testi de işte hakçalıktan çok uzaklaşmışsa buna rağmen onu hakça bir çizgiye çekebilmek için son bir kontrol mekanizması gibi öngörülmüş.

Yine bu davaları taradığımızda bir kaç tane öne çıkan kavram var dikkate alınan. Bunları sizinle paylaşacağım. Kıyı uzunluğunun etkisi dediğim gibi sınırlandırmalarda çok esas alınır. Tabi bu sınırlandırmalarda kara suları değil bunu tekrar belirteyim kara suları sınırlandırması değil bu. Kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sınırlandırmasıdır.

Kıta sahanlığı sınırlandırılması münhasır ekonomik bölge sınırlandırılması içerisindedir.

Madde 74

1- Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır.

2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde ilgili devletler XV. Kısımda öngörülen usullere başvuracaklardır.
3-1. paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar ilgili devletler, anlayış ve iş birliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için

ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler, nihai sınırlandırmaya halel getirmeyecektir .

Kıyı uzunluğunun etkisi çok önemlidir. Bizim için nasıl bir önemi var bunun? Özellikle Doğu Akdeniz'de. Çünkü Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeridine sahip olan ülke Türkiye'dir. Onun için özellikle önemli.

Dediğimiz gibi 1985 tarihinde Malta Libya davasında orta çizgi kıyı şeridinin uzunluğu dikkate alınarak 18 mil maltaya doğru kaydırılmış.

Yine 2009 tarihli Romanya - Ukrayna kararı var. Uluslararası Adalet Divanı hakkaniyetli bir sonuca ulaşmak için geçici eş uzaklık mesafesinin değişmesini veya uyarlanmasını gerektiren faktörleri göz önünde bulundurmuştu.

Grönland ve Jan Mayen arasındaki davada ise yaklaşık 1 e 9 olan kıyı uzunlukları arasındaki farkın özel bir durum oluşturduğunu belirtiyor Uluslararası Adalet Divanı. Ve orta çizgiyi Jan Mayen'e daha da yakın biz çizgiye çekiyor.

Bir diğeri de coğrafya üstünlüğü prensibi. Sınırlandırılma davalarında coğrafyanın yeniden şekillendirilmesi söz konusu olamaz diyor. Yani sınırlandırmayı coğrafyayı yeniden şekillendirecekmiş kadar coğrafyadan ayrı düşünüp tersine etki yapacak şekilde yapamazsın diyor.

İngiltere ve Fransa arasındaki davada eşit uzaklık ya da başka herhangi bir sınırlandırma metodunun uygunluğunu coğrafya belirler diyor. Yine Libya - Malta davasında tarafların kıyıları başlama çizgisini oluşturur diyor. Bu çok önemli, neden? Tarafların kıyıları başlangıç çizgisini oluşturur. Yani biz başlama çizgisini esas hat alıp da orta hattı çiziyoruz ya mahkeme başlama çizgisini tarafların kıyıları oluşturur diyor.

Yine Tunus-Libya kararında kıta denize hakimdir deniyor. Şimdi bu doğal uzantı coğrafyayla bağlantılı bir kavram ya Türkiye de 1969 tarihli davada bu kavram üzerinde çokça duruyor. Türkiye'nin doğal uzantı tezi de oradan kaynaklı. Ama sonraki içtihatlarda artık bu aşırı jeolojik kavram birazcık yumuşatılıyor yani bu doğal uzantı artık tek belirleyici olamaz. Tamam coğrafyanın üstünlüğü belli bir yere kadar ama sırf o uzantının üzerinde olduğu için tek başına bunu esas alarak karar veremez. Evet önemli, baskın olabilir ama tek başına yeterli değil. Türkiye'nin bu tezi biraz erozyona uğramış diyelim. Yani yok olmuş bir tez değil ama biraz daha etkisini yitirmiş durumda.

Eğer ki iki ülkenin kıyı şeritleri birbirine benzer coğrafyaya sahipse ve yaklaşık uzaklıktaysa o zaman eşit uzaklık ilkesinin

uygulanması çok makul görünüyor. Ama coğrafya her zaman bu kadar cetvelle çizilmiş gibi kolay bir görünüm arz etmiyor.

Adalar bu özel durum, ilgili durum kavramının en başta gelen unsuru. Hatırlıyorsanız adalar rejimi başlıklı 121.maddede adalardan bahsediyordu.

Madde 121 Adaların Rejimi

1- Bir ada, sularla çevrili olan ve sular yükseldiğinde su üstünde kalan, doğal olarak meydana gelmiş bir kara parçasıdır.

2- 3. paragraf hükümleri saklı kalmak üzere, bir adanın karasularının, bitişik bölgesinin, münhasır ekonomik bölgesinin ve kıta sahanlığının sınırlandırılması, işbu Sözleşmenin diğer kara parçalarına uygulanabilir hükümlerine uygun olarak yapılır.

Bu ne demek adaların bütün bu alanları olacak ve aynı şekilde belirlenecektir.

3- İnsanların oturmasına elverişli olmayan veya kendilerine özgü ekonomik bir yaşamı bulunmayan kayalıkların münhasır ekonomik bölgeleri veya kıta sahanlıkları olmayacaktır.

Kardak'ta yerleşim yok dolayısıyla Kardak Bölgesinin münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığı olamaz. Haberlerde zaman zaman geçiyor Yunanistan adalara yerleşim kurmaya başlıyor, askeri unsurlar telaş içinde. Yerleşim olmayan ve yerleşim olan ada arasında çok ciddi fark var hukuk açısından.

Ama her ne kadar sözleşme böyle söylese de yine de içtihat hukuku farklı bir yol çizmiş kendine. Üç tane olasılık görüyoruz içtihat hukukunu incelediğimiz zaman;

- Kimi zaman adalara tam yetki veriyor, tam kıta sahanlığı tanıyor.
- Kimi zaman kısmi yetki veriyor. Örneğin adanın B yüzüne bakan tarafına değil de A yüzüne bakan tarafına kıta sahanlığı veriyor.
- Her ne kadar 121. madde öyle öngörmese de kimi zaman ada hiç yokmuş gibi göz ardı edilerek sınırlandırma yapılıyor. Mahkemeler biraz daha hakça çözümler peşinde yani. Olayın gereklerine göre esneklik görüyoruz burada.

Başka bir ülkenin kıyılarına yakın adaların sınırlandırmadaki rolü çok daha fazla kısıtlamaya tabi tutulmaktadır bu şekilde konumlandığı takdirde. Yani orta hattın diğer tarafında kalıyorsa o zaman sınırlandırma çizgisi üzerindeki bozma etkisi çok daha fazladır deniyor. Dolayısıyla bu adalara çoğunlukla çok sınırlı yetki verilmekte ya da sınırlandırmada etkileri tümünden göz ardı edilmektedir. Örneğin İngiltere-Fransa arasındaki sınırlandırma davasında. Nüfusu az, ekonomisi zayıf ve yüz ölçümü küçükse herhangi bir etkisi

olması daha da zorlaşır. O yüzden ekonomisi canlanırsa ve nüfusu kalabalık olursa yüz ölçümü de büyükse bir adanın ve ciddi bir şey teşkil ederse o zaman adayı göz ardı etmek daha da zorlaşır.

Diğer devletin kıyılarına yakın olmasa dahi önemli bir sosyal hayat barındırmadıkça eşit uzaklık çizgisine yakın adaların da ihmal edildiği görülmektedir. Katar - Bahreyn arasındaki davada olduğu gibi.

Dolayısıyla adanın lokasyonu, eşit uzaklık çizgisine olan uzaklığı, kıyıya olan uzaklığı, adanın büyüklüğü, adanın nüfusu olup olmaması, nüfusun ne kadar kalabalık olup olmadığı, ekonomik hayatının ne kadar canlı olduğu bunların her biri birer belirleyici unsurdur. Hakça çözüme ulaşılması için coğrafi kıstasların yanı sıra diğer tüm ilgili unsurların da göz önüne alınması gerekiyor.

Bu nedenle sonraki aşamada coğrafya ile ilgili unsurlar da uluslararası mahkemeler tarafından son zamanlarda değerlendirilmeye başlanıyor. Bu yüzden zaten ilgili durumlar. Çünkü adalar zaten özel durumlar içerisindeydi ama ilgili durumlar diyerek diğer etki eden şeyleri de içerisine katıyor. Bunların başında da doğal kaynakların varlığı geliyor. Doğal kaynakları orantısız paylaştıran bir sınırlandırma çizgisi

hakkaniyete uygun olmaz diyor Kanada ve Fransa arasındaki davada. Çok önemli bir dava bizim için.

Bölgede taraflarca evvelden belirlenmiş sınırlar veya üçüncü devletlerle belirlenecek sınırlar da dikkate alınacaktır. Orada kendi C devleti varsa C devleti ile A devleti arasında bir sınırlandırma yapılmışsa bunlar da dikkate alınacaktır.

Yine bu yargı kararlarından ortaya çıkan bir takım prensipler var. İşte başta dediğimiz orantılılık prensibi yani kıyı uzunluğunun kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgeye oranı. Bu oranın birebir değilse de birbirine yakın olması lazım. Dediğimiz gibi bir kontrol işlevi görüyor aslında. Bir diğer çok önemli prensip de aslında yine bizim için önemli tabi açık denizle bağlantıyı kapatmama ilkesi. Bir kıyı devletinin açık denizle olan bağlantısını kapatacak şekilde sınırlandırma yapılamaz. Yapılırsa bu hakça olmaz .

Dolayısıyla Yunanistan'ın orta hattın bizim tarafımızda kalan adalarının (tabi orta hattın uygulandığını varsayarsak) durumu biraz daha tartışmalı hale gelecek bu kararlar ışığında düşünersek. Yani Yunanistan'ın iddia ettiği gibi bir sınırlandırma zaten mümkün değil. Keza Türkiye'nin ileri sürdüğü gibi adaları yok sayalım kara suları da olmasına gibi bir iddia da kabul edilebilir değil. Dolayısıyla her iki tarafın da

uzlaşuya yönelik tutum sergilemeleri için bir kere uç noktalardaki iddialarından vazgeçip iddialarını tamamen makul ve kabul edilebilir bir noktaya çekmeleri lazım. Bu bir tarafın çekmesiyle olmaz iki tarafın da uzlaşılacak noktaya yaklaşması gerekiyor.

Coğrafyanın üstünlüğü orantısızlık testinde göz önüne alındığında Türkiye'nin lehine sonuçlanabilecek bir durum ortaya çıkıyor. Buna ilişkin yine bir kaç dava var.

Ukrayna-Romanya arasındaki 2009 yılında adalar ile ilgili bir dava. Ve mahkeme bu davada o adaya sadece karasuları kadar alan tanıyor. Yani hiçbir ek kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge tanımıyor. Zaten artık deniz hukukundaki bu sınırlandırma davalarında Devletler gelip de 'bizim aramızdaki kıta sahanlığını lütfen sınırlandır veya münhasır ekonomik bölgeyi sınırlandır' demiyorlar. Zaten bu tür bir sınırlandırma ihtilafı olduğu yerde 200 milin ötesine geçmesi düşünülemez. O yüzden kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge de birbirine eşitlenmiş olduğu için tek bir sınırlandırma çizgisi çiziliyor dolayısıyla hem münhasır ekonomik bölge sınırı hem de kıta sahanlığı sınırı olarak o tek sınır işlev görmüş oluyor..

Yine 1977 de İngiltere - Fransa arasındaki davada İngiltere Kanal Adalarına sadece karasuları kadar kıta sahanlığı tanınıyor. Yine Tunus-Libya arasında Tunus sahillerine yakın Libya

adalarına kısmi etki tanırken bölgedeki diğer unsurların daha önemli olması nedeniyle bir tane adayı hiç dikkate almıyor sınırlandırmada. Bir kısmına kısmi etki tanıyıp (işte ekonomisi güçlüdür daha çok nüfusu vardır, kıyıdan daha uzaktır)bir tanesini de bozuyor çizgimizi diye tanımamış, ihmal edilebilir bulmuş.

1992 Kanada - Fransa arasındaki davada Kanada sahillerine ve Fransız adalarına ülkelerin kendi ana karalarına tanınan kadar yetki tanımış.

1999 yılında Eritre- Yemen arasındaki tahkimde Yemen egemenliğindeki adalara karasuları genişliği kadar yetki alanı tanımış. Orta hattın belirlenmesinde bunları hiç dikkate almamış. Bunların hepsi Türkiye'nin lehine kararlar. Çünkü hakçılığı da uygulayarak bu sonuçlara varıyor Genel olarak sınırlandırmayla ilgili bunları söyleyebiliriz.

TÜRKİYE-YUNANİSTAN ARASINDAKİ EGE DENİZİ SORUNU

Şimdi Ege olayına bunları uyarlırsak zaten karasuları dersinde bu konudan bahsetmiştik. 1974' de Egedeki ihtilaflar Kıbrıs'daki problemlerle başlıyor. O dönemde Türkiye bir araştırma gemisi gönderiyor ardından Yunanistan nota veriyor, sonra 1976'da Türkiye sismik araştırmalar yapmak üzere gemi

gönderiyor . Bu sefer kıyametler kopuyor ve o gemi Sismik 1 gemisi adını alıyor. Daha sonra 80'lerde ortalık tekrar bir parlıyor bunlar yine tabi Yunanistan ve Türkiye arasındaki ciddi gerilimler.1987'de Yunanistan parlamentosu hükümete bir yetki veriyor onlar da bir yunan şirketine arama izni veriyorlar ve onlar da gelip Ege de Taşoz adası çevresinde araştırma faaliyetine başlıyorlar. Bizim Piri Reis gemimiz geliyor ve engel oluyor. Muhtemelen o zamanlardan sonra yaşadığımız en büyük gerilim de şu sıralar yaşadıklarımız. Türkiye ne yapacak peki şimdi?

Genel olarak Ege'yi bir çözüme ulaştırmak için soruyorum. Çünkü sorsanız herkes ben çok milliyetçiyim der. Ama bu alanda o kadar çok çalışan Yunan hukukçu var ki ve hep uluslararası yayınlar yapıyorlar. Uluslararası Deniz Hukuku ve özellikle sınırlandırma konusunda tarama yaptığınız zaman çok ağırlıklı bir şekilde Yunan akademisyenlerin çalışmalarıyla karşılaşıyorsunuz. Türk tek tük (: Buralardan başlamak lazım çünkü bu bir hukuk savaşı, bizim denizaltımız var savaşı değil bu, olmamalı.

Bu dönemde artık güçlü devlet ne demek, kim güçlü devlet? Özellikle uluslararası alanda, bugünkü koşullarda diyelim ki Uluslararası Adalet Divanına gittik, tabi bir kaç tane neden

gidilmediğine dair öne sürülen gerekçeler var Türkiye için en birincil gerekçe bunun çok önemli bir ulusal çıkar olması. Çünkü bunu kumar masasına yatırıp da kaybetmek var. Dolayısıyla bunu kaybetmeyi de göze alamamak var. Bu zaten başlı başına bu konudaki kendimize güvensizlik ne yazık ki. Ama öte yandan bu Egedeki mesele Uluslararası hukukun gelişimiyle daha da içinden çıkılmaz bir hal aldı. 1982 sözleşmesinde yapılan düzenlemeler (12 mil) rakamsal olarak ilk defa bir şey zikrediliyor karasuları için, bizim dışımızda gelişen bir olay biz elimizden geleni yaptık, safımızı tuttuk. Türk heyeti gidip bütün argümanları öne sürmüştü.

Ama bugün Uluslararası yargı organlarının güvenilirliği, uluslararası siyasetin ne kadar etkisinde kalırlar, kalmazlar bilemem ama ufak da olsa bir payı olabileceğini düşünüyorum çünkü her ne kadar yargı bağımsızdır desek de bazen öyle olmayabiliyor.

Öte yandan bunun fark yaratacağını varsayarsak Uluslararası platformda daha sözü geçen devlet, silah gücüne sahip olan devlet değildir. Hangi devletler daha demokratik, daha birtakım evrensel değerlerin öncüsü olan ve bunların dünyada liderliğini yapan devletlerse o devlet sözü geçen devlettir. Bu tabi al sana demokrasi getirdim demek değildir

bunu kastetmiyorum. Her şeyden önce bunu içinde uygulayan ve bunların her daim iyi şeyler olduğunu kabul ettirmeye çalışan devlettir. Türkiye o da değil. Bugün gitsek, bu bahsettiğim yerden oldukça uzak bir yerdeyiz. O yüzden bu meselede de bir şeyler yapmadan önce dibini doldurmak lazım.

Bir başka konuda akademik çalışma yapıyorum şu sıralar. Anayasalar üzerine okumalar yaptığımda dünyanın en demokratik, uluslararası hukuka açık, uluslararası hukukun üstünlüğünü kabul eden, bütün evrensel değerleri kabul eden üç eş ülke arasında Yunanistan'ın adı geçiyor. Dolayısıyla zaten kültürel olarak demokrasinin ortaya çıktığı bir kültürün temsilcileri kendileri. Ama öte yandan baktığınızda ekonomik olarak güçsüzler. Sırtını Avrupa Birliğine yaslamış durumda. Siyasi olarak devamlı destek alıyor ve hukuki olarak inanılmaz iyiler.

Bizim bu boşluğu dolduracak argümanlarla ortaya çıkmamız lazım. Bu sadece Ege meselesi için değil pek çok mesele örneğin Doğu Akdeniz'deki münhasır ekonomik bölge ihtilafları vb. Türkiye hep daha geri planda kalan, bir şey kendisine ithamda bulunmuşsa cevap veren tarzda bir politika belirliyor. Tamam barışçıl güzel ama biraz daha aktif, daha

inisiyatif alan, öncülüğünü yapan bir politika yaratan ülke olsaydı keşke Türkiye.

Yunanistan'ın tezleri Türkiye'nin tezleri var. Bu tezler 1973-1982 arasında konuşulan Yunan heyetinin ileri sürdüğü şeylerden ortaya çıkıyor. Ve bizim tezlerimizde Türkiye'nin bunlara cevabı niteliğinde. Yani Türkiye çıkıp da sahaya şöyle olsun böyle olsun demişte Yunanistan cevap vermiş değil. Hala bulunduğumuz nokta bu ne yazık ki. İsteriz ki Türkiye çıkıp bir şeyler söylesin.

Tabi şunun da hakkını vermek lazım o kadar da eleştirmeyelim. Ege ihtilafı, dünyanın en iyi uluslararası yargıçları da olsa dünyanın en iyi uluslararası deniz hukukçuları da olsa her platformda her seviyede inanılmaz komplike, çok zor bir tez bunu da söylemek gerek.

Ama buna rağmen Yunanistan çıkıp şöyle bir argümanla gelebiliyor 'Benim esas hattım bu, sınırlandırmaya buradan başlıyorum. Çiz orta hattı al sana sınırlandırma' iyi kötü bu da bir argüman değil mi, demek ki yapılabilir. Biz onu bile yapmamışız.

Ben o yüzden diyorum 12 mil mevzusunu konuştuğumuzda tamam artık onun tartışılabilir bir yanı yok ama Türkiye orada

bitmiş durumda. 12 mile çıkartabilir de o zaman tamamen Yunanistan'ın iyi niyetine kalmış durumda.

Bosna Hersek - Ürdün 3 mil karasuları var. 3 mil uyguluyorlar 12 mil hakları olmasına rağmen. Çünkü bu tür çatışmalar ortaya çıkmasın diye.

Yani 12 milin tartışılabilir bir yanı yok Türkiye'nin 'adaya karasuları vermeyelim' argümanı bitik bir argüman. Ama özellikle İzmir Limanından bir geçiş hattı, boğazlardan bir geçiş hattı yani mutlaka en kötü senaryoda bile geçiş hattı olmalıdır. Kıta sahanlığı sınırlandırmasında geldiğimizde de Yunanistan diyor ki 'Adaların tam kıta sahanlığı hakları olmalıdır.' Çünkü esas hat çizerek sınırlandırmanın eşit uzaklık ilkesine göre yapılmasını istiyor. Tamam ama doğal kaynaklardan da orantılı bir şekilde faydalanma öngörülmüş ki bu genel olarak uluslararası içtihatlarda yer almakla birlikte özelinde Lozan'da zikredilmiş. 'Ege denizindeki doğal kaynaklardan her iki devlet orantılı bir şekilde yararlanacaktır' Peki Yunanistan'ın böyle bir senaryosunda hangi orantıdan bahsedebiliriz ki. Dolayısıyla bu argümanların tutarlı bir yanı yok.

Bizim tezimiz de doğal uzaklık tezi. Tamam 1969 konfirme edilmiş bir kavram ama bu tek belirleyici faktör değil biraz daha zayıflamış bir etkisi var. Sınırlandırmada anlaşmanın esas olması

doğru, tercih edilen sözleşmede tarafların anlaşmasıdır. Ama zorla anlaşma da olmaz.

Anlaşmanın esas olması 1982 sözleşmesinde tartışılan bir şey. Anlaşmanın hakça bir çözüm getirir şekilde olması lazım. O zaman hakça olmayan anlaşmalar kabul olmuyor mu?

Sözleşme özgürlüğü diye bir şey var sadece borçlar hukukuna özgü bir kavram değil devletlerin de serbest iradesi var, egemenlik bu demektir zaten. Egemen yani özgür irade dendiğinde; anlaşma yapıp yapmamaya karar verebilmek, anlaşma yapıyorsa ne tür bir anlaşma, ne tür hükümlerle mutabakata varacaklarına karar verebilme anlaşılır. Zaten 1976 da Süleyman Demirel ile Kostas Karamanlis birlikte bir deklarasyon yapıyorlar. Diyorlar ki biz bunu barışçıl yolla çözeceğiz gerekirse bu barışçıl yolların içinde Uluslararası Adalet Divanına başvurmak da var. Kural olarak Uluslararası Adalet Divanına devletler anlaşma yaparak gidebilirler. Yunanistan da bunu anlaşma olarak gösterip Ege Denizindeki kıta sahanlığının sınırlandırılması için Uluslararası Adalet Divanına başvuruyor. Orada Türkiye cevaben birçok kez ‘biz hala anlaşma gibi şeyleri mi devam ettiriyoruz’ diyor. Anlaşma önceliklidir ama anlaşamadığınız belli diyerek mahkeme bunu kabul etmiyor.

Münhasır ekonomik bölge ile ilgili Doğu Akdeniz de baya bir hareketlilik var biliyorsunuz. Orada da Türkiye'nin ilan edilmiş bir münhasır ekonomik bölgesi olmadığını söylemiştik. Herkes münhasır ekonomik bölge ilan etti bir Türkiye'nin bir de Kıbrıs'ın yok sadece. Bu politik yaklaşımın arkasında ne olduğunu bilemiyorum.

Güney Kıbrıs ilk olarak 2003 yılında Mısır'la bir sınırlandırma anlaşması yapıyor ardından 2007 de Lübnan'la 2010 yılında ise İsrail'le münhasır ekonomik bölge sınırlandırması anlaşmaları yapıyor. Oranın da en aktif aktörü Güney Kıbrıs. Bölge çok önemli 2 tane havza var bu havzalarda Leviathan Havzasında çok ciddi petrol, doğal gaz yatıyor. Bu da çok büyük bir ekonomik kaynaktır. Öte yandan Türkiye her bir anlaşmanın akdinden sonra bunu tanımadığını söylüyor. Temelde argümanı şu şekilde 'Bu anlaşma yapılırken Türkiye'nin kıta sahanlığı hakları göz ardı edilmiştir.' tabi Türkiye'nin kıta sahanlığı kısmıyla diğer devletlerin özellikle Güney Kıbrıs'ın münhasır ekonomik bölge olarak iddia ettiği yerde bir çatışma var.

Bunun haricinde bir de Kuzey Kıbrıs meselesi var. Kuzey Kıbrıs'ın haklarının ihlal edildiğini söylüyor Türkiye. Diyor ki 'Güney Kıbrıs'ın adanın tamamını temsil etme hakkı yoktur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve oradaki halkın hakları

göz ardı edilerek bu anlaşmalar yapılmıştır. Dolayısıyla bunları tanımıyoruz. Kuzey Kıbrıs'ı zaten bizden başka kimse tanımıyor :)

Bunlara karşı Türkiye hareketsiz kalmamış. 2011 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile bir kıta sahanlığı sınırlandırılması sözleşmesi yapmıştır. Bizim açımızdan önemli olan şeyler ne? Türkiye en uzun kıyı şeridine sahip dedik, 596 mil Türkiye'nin Akdeniz'deki kıyı şeridi. Ardından en yakın takipçimiz Mısır 522 mil, Suriye, Lübnan(107mil) ve İsrail. Olası bir sınırlandırmada zaten en büyük oran Türkiye'nindir. Ne kadar tuhaf bir coğrafyamız var.

2 Hafta sonra görüşmek üzere arkadaşlar...

İÇİNDEKİLER

02.05.2018

Uluslararası Hukukun Bağlayıcılığı	2
Eşit Uzaklık Ve Hukuk Genel İlkeleri İlişkisi	7
Hakkaniyet Ve Hukuk Genel İlkeleri İlişkisi	8
Korfu Boğazı Davası	17
Balıkçılık Davası (İngiltere - Norveç)	17

02.05.2018/BLOK

DERS

Merhaba arkadaşlar, hoca haftaya açık deniz konusunu işleyecek. Bugün sizlerle genel bir tekrar yapacağız.

ULUSLARARASI HUKUKUN BAĞLAYICILIĞI

Uluslararası hukukun bir devlet açısından bağlayıcılığı nereden kaynaklanır? Bunun üzerine biraz konuşalım. Bir devlet uluslararası hukuka bağlanma iradesi neden gösterir? Ya da şöyle söyleyelim biz devletin koyduğu kurallara neden uyuyoruz? Uymazsak ne olur, ceza alırız. Fakat bir devlet uymazsa ne olur?

Ö- Ceza almaz, ama ekonomik bir yaptırım uygulanabilir, siyasi baskı olabilir.

Esasen buna çok net bir cevabımız yok. Hiçbiriniz şunu düşündünüz mü devlet bu kuralları koymuş ama uymasam ne olur? Yoksa doğrudan uyup hayatınıza o şekilde mi devam ediyorsunuz? Neden bu kurallara uyarak devam ediyoruz, niye bu soru aklımıza gelmiyor?

Ö1- Alışkanlık olduğu için.

Ö2- Kuralların aynı zamanda toplum düzenini sağladığına olan inancımız yüzünden olabilir.

Evet bir inanç var ve bu yüzden bunun üzerine düşünmüyoruz. Esasen inanç dediğimiz mesela biraz meşruiyet dediğimiz olay. Biz burada bir siyasi iktidar oluşturuyoruz, modern haliyle kurumsallaşmış siyasi iktidar, devlet dediğimiz şey kurumsallaşmış siyasi iktidardır. Yani sürekli, mutlak ve bölünmez. Buna yönelik de bizde tabi ki bir meşruiyet inancı var. Yani siyasal iktidarın olduğu yerlerde şiddet arka planda mutlaka vardır. Yapmazsan şunu yaparım der siyasal iktidar. Ama sürekli olarak şiddetle tehdit ederse bu defa toplumda uymama iradesi daha da yoğunlaşır. Sürekli olarak şiddetle tehdit edemez. Zaten devamlı olarak meşruiyete sahip olmayıp şiddetle tehdit etseydi bir süreden sonra o meşruiyetini de kaybedecekti. Ya da şöyle söyleyelim itaat unsuru oluşmuyorsa orada meşruiyet de yoktur o da siyasi iktidar değildir zaten bunu böyle kafamıza oturtalım.

Devletler açısından bakacak olursak. Devletler hukukunda böyle bir hiyerarşi yok. Devletler hukukunda bir iş birliği vardır. Buna dair çeşitli açıklamalar var mesela **'PACTA SUNT SERVANDA'** ilkesi var. Ahde vefa. Bu yüzden devletler uyuyor deniyor. Bu bir kenara kalsın. Şimdi devletlerin uymak zorunda olduğu kuralları kabullendik. Uluslararası Adalet Divanı Statüsünde bunların neler olduğu söyleniyor.

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü Madde 38:

1. Kendisine sunulan uyuşmazlıkları uluslararası hukuka uygun olarak çözmekle görevli olan Divan:

a. Uyuşmazlık durumundaki devletlerce açıkça kabul edilmiş kurallar koyan, gerek genel gerekse özel uluslararası antlaşmaları;

b. Hukuk olarak kabul edilmiş genel bir uygulamanın kanıt olarak uluslararası yapılageliş (teamül) kurallarını;

c. Uygar uluslarca kabul edilen hukukun genel ilkelerini;

d. 59. Madde hükmü saklı kalmak üzere, hukuk kurallarının belirlen de yardımcı araç olarak yargı kararlarını ve çeşitli ulusların en yetkin yazarlarının öğretilerini uygular.

2. Bu hüküm, tarafların görüş birliğine varmaları halinde, Divanın hakça ve eşitçe karar verme yetkisini zedelemmez.

Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38.maddesini hatırlayın. Divanın uygulayacağı kurallar nelerdir?

1. Uluslararası anlaşmalar
2. Teamül
3. Hukuk genel ilkeleri
4. İçtihat, doktrin

İçtihat ve doktrinin özelliği neydi?

Ö1- Tali olmasıdır, tamamlayıcı olarak gelmiştir.

Mesela diyelim ki bir uyuşmazlık oldu ilk üçünde çözüm bulamadık o zaman içtihat ve doktrine bakarak uygulama yapabilir mi mahkeme?

Ö2- Hayır. Sadece ona bakarak nasıl yorumlayacağını belirler.

Bu nitelik önemli. Bununla alakalı olarak sakın içtihat ve doktrini ilk üçünün tamamlayıcısı olarak yani ilk üç olmazsa onu uygularız şeklinde düşünmeyin. Bunlar sadece ilk üçünün bulunamadığı durumlarda, görünemediği ortamlarda onları aydınlatmaya yarıyor.

Bir anlaşma ki zaten anlaşma nettir, bir uluslararası teamül kuralının ortaya çıkarılması için uluslararası yargı kararına atıf yapılıyor. Bunu örnek olarak gösterebiliriz.

Peki maddenin devamını hatırlayan var mı?

Bu hüküm, tarafların görüş birliğine varmaları halinde, Divanın hakça ve eşitçe karar verme yetkisini zedelemes

Yani “ex aequo et bono”. Hakkaniyet ve nisfet diye çevirirler. Bir de hakkaniyet ve nisfet var. Özellikle hukuk genel ilkeleri dediğimiz meseleyi bununla ilişkilendireceğiz.

Şimdi buradaki kuralları söyledik. Uluslararası Adalet Divanının önüne bir uyuşmazlık geldiğinde önce anlaşmaya

bakıyor sonra teamüle bakıyor bunlarda bir şey bulamazsa hukuk genel ilkelerinden faydalaniyor. Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davası üzerinden de bunu konuşabiliriz. Bu davanın içeriğini bilen var mı?

Ö- 1958 sözleşmesine göre kıta sahanlığının sınırlandırılması açısından eşit uzaklık ilkesi uygulanılıyordu. Ama bu davada o ülkeler arasında (Almanya-Danimarka-Hollanda) hepsinin haksız olduğu ileri sürülüyordu ve sonrasında nasıl bir işlem uygulanacağı hususunda bir kaç öneri sunuluyordu. İşte orada da 1982 sözleşmesindeki maddenin temelleri atılmış oluyordu. Hakça ilkelerden ilk 1982 Sözleşmesinde bahsediliyordu. Sonrasında da işte bu hakça ilkelere göre belirleme aslında eşit uzaklık mı yoksa bambaşka bir usul mü konulsun gibisinden bir ayrıma gidiliyordu. Yani 1982 sözleşmesine bir anlamda kaynaklık ediyordu.

Eşit uzaklık kuralına nereden atıf yapıyordu?

Ö- Bu tam anlamıyla haklı demiyordu. Yani eşit uzaklık uygulanırsa hakkaniyete uygun olmayacağından bahsediyordu.

İki devlet de bu 1958 sözleşmesine taraf diyelim, sınırlandırma yapılacak çekince falan da koymamışlar, sınırlandırmada eşit uzaklık yöntemini uygulamaya engel ne olabilir ki öncelikli olarak uygulanması gereken anlaşma varken?

Oradaki eksik bilgi şu Almanya anlaşılmaya taraf değil. Davanın ayrıntılarına bakacak olursak 1964 yılında Almanya ile Hollanda, 1965 yılında ise Almanya ile Danimarka aralarında kıta sahanlığı ile ilgili sınır belirleme işlemini yapıyorlar. Eşit uzaklık ilkesine göre yapıyorlar bunu. Kısmi bir şekilde bunu başarıyorlar ancak bundan daha sonraki sınırlandırmalarda aralarında uyuşmazlık çıkıyor. Almanya'nın daha konkav bir deniz sınırı olduğu için içe doğru daralıyor o yüzden de bunu kabul etmek istemiyor.

Tabi bu görüşmeler sonuçsuz kalıyor ve konu Divana taşınıyor. Bu yargılamanın şöyle güzel bir özelliği var, diyorlar ki; “ Bize sınırları sen belirleme, sen bize sınırların nasıl belirlenmesi gerektiğine dair bilgiler ver.” Bir de diyorlar ki Almanya eşit uzaklık ilkesine taraf değil. Eşit uzaklık ilkesi teamül haline dönüşmüş mü dönüşmemi mi? Eşit uzaklık ilkesi teamüle dönüşmüştür ama Almanya bunu kabul etmiyor benim için teamül değildir diyor.

EŞİT UZAKLIK VE HUKUK GENEL İLKELERİ İLİŞKİSİ

Şimdi eşit uzaklık ilkesi dediğimiz şeyin hukuk genel ilkesi olup olmadığına bakacağız. İçbükey olmak bir dezavantaj. Normalde eşit uzaklık ilkesini genel kural olarak kabul edersek

sadece içte kalan kısım Almanya'nın olacak. Almanya da buna itiraz ediyor. İşte bu dava içtihadı, uygulamayı geliştiren bir dava olarak hakça ilkelerin uygulanması gerektiğini söylüyor.

Tabi davanın sonunda söylenen, tavsiye edilen şekliyle sınırlandırma yapılmadı taraflar kendi aralarında başka bir anlaşma belirledi ve Almanya anlaşmanın sonunda normalde alacağının üçte ikisi daha fazla bir kıta sahanlığı almış oldu. Uluslararası anlaşmanın önemini burada bir kez daha vurgulamış olduk.

HAKKANİYET VE HUKUK GENEL İLKELERİ İLİŞKİSİ

Şimdi Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Davasını özetledik. Hakkaniyet meselesine geri dönelim. Hakkaniyet nedir ?

Ö1- Haklı olana da haksız olana da hakkını vermek.

Ö2- Somut olay adaleti.

H- İtiraf etmeliyim benim çok net bir tanımım yok. Çok iyi tanım yapan biri de değilim hocalar da bunun tanımında çok zorlanırlar. Uluslararası Adalet Divanı da aslında hakkaniyet ve adalet arasında çok fazla bir ayrım yapmıyor. Peki hakkaniyet bir hukuk genel ilkesi mi? Sözleşme hakkaniyet ve nisfet ilkesinin

uygulanmasını tarafların anlaşmasına bağlıyorsa, iki türlü hakkaniyeti nasıl uygulayacağız o zaman?

2.fıkra şunu söylüyordu;

Tarafların anlaşması halinde Divanın hakkaniyet ve nisfet üzerine karar vermesine yukarıdaki fıkra halel getirmez.

Yani yukarıdakilere göre değil hakkaniyet ve nisfete göre karar verebilirsiniz diyor. Bunu söylemese de zaten hakkaniyete göre karar verecek idiyse söylemenin ne anlamı var?

Ö1- “Taraflar anlaşsa bile” dediği için normalde genel ilkelerde belirtilen hakkaniyet 3.sırada yer alırken 2.fıkroda belirtilen hakkaniyet tarafların anlaşması halindedir. Çünkü 3.sıradaki hakkaniyeti sadece tarafların anlaşmaması ve teamül hukukunun bulunmaması durumunda uygulayabiliyoruz.

Ö2- Genel ilkelerin yazıya geçirildiği ve hakkaniyetin de içerisinde bulunduğu bir metin olsaydı, aralarında ayırım yapılsaydı hangisinin önce hangisinin sonra uygulanacağını anlayabilirdik. Böyle bir metin yok o halde mahkeme kararlarından bunu anlayabiliriz.

Peki şimdi soruya açıklık getirelim. Ahde vefa uluslararası bir hukuk genel ilkesi diyoruz, devletler sürekli olarak anlaşmalarda bunu bir teamül kuralı olarak kabul edebiliyor.

Aynı zamanda Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesinde de geçiyor.

Madde 26- Ahde vefa (pacta sunt servanda)

Yürürlükteki her antlaşma ona taraf olanları bağlar ve tarafların onu iyi niyetle icra etmesi gerekir.

Hem bir anlaşma maddesi oldu hem bir teamül kuralı oldu hem de bir hukuk genel ilkesi oldu. Bu şu demek oluyor anlaşmaya taraf olmasaydı bile devletler teamül kuralı ile bağlı olacaktı, teamüle rıza göstermeseydi dahi hukuk genel ilkesi olduğu için ve ortak kabul edildiği için yine ahde vefayla bağlı olacaktı. Esasen sıralama bu şekilde olacak.

Şimdi hakkaniyetin yazılı olduğu bir metin yok ama hakkaniyetle ilgili doktrinde yapılan bir ayrım var. Hakkaniyet İngilizcede “*equity*” , Fransızcada “*l’équité*” Türkçede “*hakkaniyet*” , Latince ise “*infra legem, praeter legem ve contra legem*” diye üçlü bir ayrım yapmışlar.

Aklınıza ne geliyor bununla ilgili? Neden üçlü bir ayrım yapıyorlar Latince?

İnfranın Latince “içinde” gibi bir anlamı var. **Praeter** denince aklınıza Roma Hukukundan ne geliyor?

Ö-Yargıç

Yargıç hukuku yorumlar. Praeter legem de hukukun bir yorumu aslında. Boşluk olduğunda boşluğun doldurulması anlamında. Contra legem dediğimizde de karşısı anlamında.

Şimdi tekrar hakkaniyete gelince hakkaniyet çok geniş bir kavram. Bu yüzden üçlü bir ayrıma sokmuşlar doktrinde.

- İnfra legem dediğimiz mesele var olan hukukun üst hukuka uygun olması anlamında. Var olan kurallar dahilinde hakkaniyetli bir çözüm olması anlamında.
- Contra Legem dediğimiz şey de hakimin var olan hukukun dışına çıkarak hakkaniyetli bir çözüme ulaşması. Pozitif hukuk her zaman hakkaniyetli olmayabiliyor bazı kurallar olaya uygulandığında insanın içine sinmeyebiliyor. Burada hakimin kendisinin bir inisiyatif alanı var. Peki bu yapılabilir mi iç hukukta ? Yapılamaz. Uluslararası hukukta da yapılamaz çünkü pozitif bir sistem mevcut.

Hakkaniyet ve nisfete göre karar verme yetkisini verdiğin anda hakime diyorsun ki istersen pozitif hukukun dışına çıkabilirsin , hakkaniyete göre karar ver. Bu Contra Legem de olabilir İnfra Legem de olabilir. Çünkü var olan hukuk en hakkaniyetli çözümü sunuyorsa neden Contra legem bir karar versin ki. Ama Contra legem diyorsak yani hakimin hukukun dışına çıkarak karar vermesini istiyorsak hakime bunun için yetki

vermemiz gerekir. 38.maddenin ikinci fıkrasında anlattığı şey bu esasen.

- Praeter legem işte bu ikisinin biraz arasında kalıyor. Hukukta bir boşluk olması durumunda onun yorumlanarak doldurulması yani hakkaniyetle yorumlanması meselesi. Şimdi burada yetkilendirme gerekiyor mu gerekmiyor mu meselesi doktrinde tartışmalıdır. O bizim çok üzerinde düşünmemiz gereken bir şey değil.

Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Davasında anlaşma yoktu değil mi bir teamül kuralı da yoktu çünkü Almanya ısrarlı itirazcıydı. Divan oturdu ve buna bir çözüm bulmaya çalıştı. Dedi ki hakça ilkeler başlığı altında bir takım somut ilkeler göz önüne alınarak çözüm bulunsun. Divanın bu yaptığı şeye bazıları hukukta var olmayan bir şeyi yapmaya çalışıyorsun bunun yerine **non liquet** ilan etmen gerekiyor diyor. Non liquet dediğimiz kavram da var olan pozitif hukuk kuralları arasında bir çözüm bulunmaması anlamına gelir. Bazıları Divana diyor ki “senin non liquet ilan etmen gerekiyor bunu söyledin ama bir kanun koyucu gibi hukuk kuralı yarattın” bazıları da “hayır hakça ilkeler zaten bir hukuk genel ilkesi divan bunu yapabilir” diyor.

Divan diyor ki “ Ben bir soyut norm koymadım sadece bir takım soyut-somut kurallara uyulmasını tavsiye ettim.” Ama

Divanın bu içtiheadı kabul görüyor. 3.Deniz Hukuku Konferansından itibaren de 1983 sözleşmesine konuluyor. Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı hakça ilkeler meselesi kafanızda böyle otursun. Yani biz hakça ilkeleri savunurken esasen bu şekilde savunuyoruz.

İçeriğini de biraz konuşalım, bu hakkaniyet meselesinde pozitif hukukun dışına mümkün mertebe çıkmamaya çalışıyor Divan. Çünkü devletlerin buna tepki gösterme ihtimali fazla. Sadece antlaşma varsa bunun uygulanmasını eğer antlaşma yoksa da teamülün uygulanmasını söylüyor. Böyle kurallar koyduğunda ise çok ciddi tepkiler alabiliyor. Zaten böyle davaların içeriğine bakarsanız 7 ye 5, 7 ye 6, 8 e 7 gibi kritik noktalardan geçmiş oluyor kararlar. Hep ucu ucuna geçiyor. Güney Batı Afrika Davası var mesela 7 ye 7 olmuş sonra başkanın oyuyla karar veriliyor.

Bir paragraf okuyayım size. 1938’de verilen bir kararda yargıç Hudson’ın görüşü şöyle;

“Hakkaniyet ilkeleri adı altında genel olarak bilinen kurallar çok uzun zamandır Uluslararası hukukun bir parçası olarak bilinmekte bu parçalar altında Uluslararası yargı organları tarafından sıklıkla uygulanmaktadır. Özellikle Divanın ikinci dönemdeki tahkim kararlarında hakkaniyete sıkça göndermeler

vardır. Hukuk ve hakkaniyet arasında kesin bir çizgiye Uluslararası hukuk alanında yer yoktur.

Bazı uluslararası mahkemeler çalışmalarını düzenleyen tahkimlerde açıkça bir şekilde hukuk ve hakkaniyeti uygulamakla görevlendirilmişlerdir.”

Davanın çözülmesi için buradaki gibi açık kurallar vermiyorlar mahkemeye diyorlar ki hakkaniyet ve adalete göre çöz. O da ona göre ama pozitif hukuk kurallarına da bakarak çözüyor. Yargıç Hudson 38.maddedeki hakkaniyete bir gönderme yapıyor.

Deniz alanlarının sınırlandırılmasında hakça ilkeler dedik hakkaniyet ve hakça ilkeleri çok farklı düşünmeyin. Ama bir nüans var onu söyleyelim. Özellikle Deniz Hukukunda hakça ilkeler çok fazla kullanılır 1958 Kuzey Denizi kıta sahanlığı davasından itibaren. Açıklamasını yaptım. Divanın eşit uzaklığı teamül kuralı olarak kabul etmemesinin sebebi **opinio juris** eksikliği. Teamülün maddi ve manevi unsuru vardı. Burada **opinio juris** teamülün manevi unsuru olduğu için o kuralın uygulanmasına dair farkındalığın olmadığını düşünüyor Divan. Yani konkav bir ülke söz konusu olduğunda bu özelliğinden dolayı daralması söz konusuysa eşit uzaklığın uygulanmaması ve bu durumun dikkate alınması bir hakça durum ortaya çıkarır.

Hakça ilkeler dediğimiz durum bu esasen. Biz Ege’de hakça ilkeleri neden savunuyoruz çünkü oranın kendine has durumu var. Bu kendine has durumlar olmadığında diyelim ki bu durumların hiçbirisi yok iki ülke dümdüz ortadan kesilmesi en uygunu görünüyor eşit uzaklık ilkesi bu durumda hakça ilkeye dönüşmüş oluyor. Yani hakça ilkeyi somut sınırlandırma ilkelerini kapsayan bir üst norm gibi görebiliriz.

Divan kararlarına baktığımızda farklı zamanlarda hakkaniyete göndermeler var. Bir kararında hakkaniyetin bütün medeniyetler için (Asya medeniyeti, Avrupa medeniyeti , İslam medeniyeti..) hukuk sistemlerinde kabul edilmiş ortak bir ilke olduğunu söylüyor .

Tunus- Libya arasındaki kararda hakkaniyete biraz daha açıklama getiriyor. Diyor ki “ *Hakkaniyet bir hukuk konsepti olarak adalet düşüncesinin doğrudan bir ifadesidir. Görevi tatbik edilen adaleti sağlamak olan Divan hakkaniyeti uygulamakla yükümlüdür. Divan hakça ilkeleri uluslararası hukukun bir parçası olarak uygulamalıdır. Ve hakça bir çözüm üretmek hususuyla ilgili gördüğü farklı düşünceler arasında bir denge kurmak zorundadır. Bu uygulama bir takdir veya uzlaştırma faaliyeti olmaktan uzak olduğu gibi bir adalet faaliyeti de değildir.*”

Yani Divanın burada yapmaya çalıştığı mümkün mertebe pozitivist sınırlar içine çekmek. Yani bakınız keyfi kararlar vermiyorum diyor.

Başka bir karar var hakça ilkeler normalde deniz alanlarının sınırlandırılmasında kullanılırken bu davada iki devletin kara alanlarının arasında küçük bir göl var bu gölün sınırlandırılması için kullanılmış. Aynı davada bir yargıcın farklı görüşü var *“Sonuç olarak kıta sahası sınırlandırılması hukuku bağlamında hakça ilkelere göre karar verme yargıçların her bir spesifik dava ile ilgili durumların neler olduğunu belirlemelerini ve bunların görüş önemlerinin ağırlığına ilişkin değerlendirme yapmalarını içerir.”* Bu paragraf esasen hakça ilkelerin nasıl kullanılacağını anlatmış oldu. Devamında *“Diğer bir deyişle hakça ilkelerin yargıç tarafından uygulanması mahkemenin adaletin somut bir davada bu dava ile ilgili fiili durumu uyarlayıp bununla ilgili düzenlenmiş bir karar alması demektir. Yani bu adaleti azaltan değil bilakis zenginleştiren bir durumdur.”* diyor.

Bundan sonraki 6-7 kararda bu hakça ilkeler uygulanıyor. Dolayısıyla deniz alanlarında bu sınırlandırma yöntemi yaygınlaşmış oluyor. Hakça ilkelerin bir ex aqua et bono faaliyeti olmadığını bilin. Bu bir hukuk genel ilkesidir. Yani hakça ilkeler ve hakkaniyet ve nisfet arasındaki farkı böyle anlayabilirsiniz.

KORFU BOĞAZI DAVASI

Korfu Boğazı davasından bahsedelim. 22 Ekim 1946'da, Saumarez ve Volage adlı iki İngiliz savaş gemisi Kuzey Korfu Boğazından geçmek istemiş, fakat Arnavutluk tarafından döşendiği iddia edilen mayınlar sebebiyle savaş gemileri büyük zarar görmüştür. Uluslararası ulaşımda kullanılan bir boğaz olduğu netliğe kavuşturulduktan sonra, sorun İngiliz savaş gemilerinin uluslararası örf - adet kuralları çerçevesinde boğazlardan zararsız geçiş hakkının olup olmadığı ile ilgilidir. Bu gerekçelerle Birleşik Krallık uğradığı zararlar sebebiyle Arnavutluk aleyhine Uluslararası Adalet Divanı nezdinde tazminat davası açıyor.

BALIKÇILIK DAVASI

Bir de İngiltere - Norveç Balıkçılık Davası var. Bu davada karasularının sınırlandırılması ile ilgili yöntemlerden bahsediliyor. Vizede bu soruyu sormuştuk. Esas hat yöntemi ve düz esas hat yöntemi ile ilgili bu davadan bir alıntı yapmıştık. Bu davaları bilmenizde fayda var.

* Uluslararası hukuk ve genel hukukla ilgili olarak bazı temel kuralları kafanızda belirleyin ve onları çok iyi bilin. Sonrasında her şeyi onların üzerine bina etmek daha kolay olacaktır. Mesela uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağı

var biliyorsunuz. Bu kural çok önemli ve çok temel bir kuraldır. Genel Konsey kararı ve haklı savunma dışında aksini yapamıyorsun. Sadece bu iki ayrıntıyı kafanızda canlandırın. Örneğin Türkiye - Suriye meselesinde kendiniz çözüm üretmeye çalışmayın bu iki meseleye dayandırın, onlardan çözüm üretmeye çalışın. Yani temel kuralları aklınızda tutun yeterli. :)

İÇİNDEKİLER

09.05.2018

AÇIK DENİZ	2
Açık Denizlerin Hukuki Statüsü	6
Ticaret Gemileri Üzerindeki Yargı Yetkisi	11
Savaş Gemileri Üzerindeki Yargı Yetkisi	14
Tek Bayrak Devlet Kuralının İstisnaları	14
1- Deniz Haydutluğu	14
2- Köle Taşıma Yasağı	17
3- Narkotik Maddelerin Yasadışı Ticareti	18
4- Açık Denizden İzinsiz Yayın Yapma	19
5- Ziyaret Hakkı	20
6- Kesintisiz Takip Hakkı	23

09.05.2018/BLOK DERS

Merhaba Arkadaşlar :)

Bugün sizlerle son dersimiz olacak. Önümüzdeki hafta Abdulkadir hocanız gelecek Deniz Çevre Hukuku ve Deniz Hukuku Mahkemesini anlatacak. Ondan sonraki haftalarda pratik çalışmalar yapılacaktır.

AÇIK DENİZ

Devletin egemenliği altındaki deniz alanlarını bitirmiş bulunuyoruz. Açık deniz kavramı neyi yansıtıyor? Açık deniz nedir?

Ö- Hiçbir devletin egemenlik alanı bulunmayan deniz alanıdır.

Felsefi olarak açık deniz “mare libero” dur. Deniz hukukunda tarih boyunca mare libero ve “mare clausum” un çatışmasını gördük. Açık deniz ise tam da mare libero’nun vücut bulmuş halidir. Yani hiçbir devletin egemenlik alanına dahil olmayan deniz alanlarıdır.

1982 BMDHS Madde 86 açık denizi şöyle tanımlıyor:

Bu kısmın hükümleri bir devletin münhasır ekonomik bölgesine, karasularına veya iç sularına veya takımada sularına dahil olmayan tüm deniz alanlarına uygulanır. İşbu madde, 58. madde uyarınca münhasır

ekonomik bölgede bütün devletlerin yararlandıkları serbestileri, hiçbir şekilde kısıtlamaz.

Yani münhasır ekonomik bölgeye özel olarak kıyı devletine verilmiş haklar haricinde bütün açık denizin serbestisi kuralı uygulanıyor. Açık denizlerdeki ilkemiz serbestlik ilkesi. 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesinde açık deniz sadece karasuları ve iç suların dışında kalan deniz alanları olarak tanımlanıyordu. Şimdi buna 1982 sözleşmesiyle münhasır ekonomik bölge de eklendi. Neden? Çünkü ilk defa 1982 sözleşmesinde münhasır ekonomik bölge kavramı ortaya konmuştu.

Açık denizler sadece suları kaplıyor ve hiçbir devletin egemenliğine dahil değil dedik. Bunu uluslararası hukukta çevrenin bize mirası olarak da daha romantik bir şekilde tanımlıyoruz. Hukuki rejim de serbesti üzerine kurulu. Denize kıyısı olsun olmasın bütün devletlerin kullanımına açık bir alandır açık denizler.

Açık denizlerin serbestisi dediğimizde neler geliyor aklınıza?

Ö1- Balıkçılık serbestisi.

Ö2- Üzerinden ve altından geçmek serbest. Yani seyrüsefer serbestisi ve uçuş serbestisi.

Ö3- Bilimsel araştırma yapma.

Ö4- Kablo döşeme.

Aslında BMDHS Madde 87 bize açık denizin neleri ihtiva ettiğini söylemiş.

Madde 87 Açık denizlerin serbestliği

1- Açık denizler, sahili bulunsun veya bulunmasın bütün devletlere açıktır. Açık denizlerin serbestliği, işbu Sözleşmede yer alan şartlar ve diğer uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde kullanılır. Bu serbesti, sahili bulunsun veya bulunmasın bütün devletler için, inter alia, aşağıdakileri kapsar:

a) Seyrüsefer serbestisi;

b) Açık deniz üzerinden uçma serbestisi;

c) VI. Kısım saklı kalmak şartıyla, denizaltı kabloları ve petrol boruları döşeme serbestisi;

d) VI. Kısım saklı kalmak şartıyla, sun'i adalar ve uluslararası hukukun izin verdiği diğer tesisleri inşa etme serbestisi;

e) 2. Bölümde zikredilen şartlar saklı kalmak şartıyla, balık avlanma serbestisi;

f) VI. ve XIII. Kısımlar saklı kalmak şartıyla, bilimsel araştırma serbestisi.

2- Bu serbestiler bütün devletler tarafından, diğer devletlerin açık denizlerin serbestliğini kullanmalarındaki çıkarları ve Bölge'de yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak işbu Sözleşme ile tanınmış olan haklar, gerektiği şekilde göz önünde bulundurularak, kullanacaktır.

Bu serbestinin de bir sınırı var, sözleşmenin 88.maddesi de bunu söylüyor.

Madde 88 Açık denizlerin barışçı amaçlara tahsisi

Açık denizler barışçı amaçlarla kullanılacaktır.

Yani serbesti vahşi batıya çevirme gibi bir olay değil. Bu serbestinin sınırı açık denizlerin barışçıl amaçlar için kullanılmasıdır. Sadece barışçıl amaçlar değil tabi ki bunun dışında da dikkat etmeniz gereken şeyler var. Mesela balıkçılık serbestisi deyince balıkların kökünü kurutmamak gerekiyor. Gelecek nesillere bunu aktarma mesuliyeti var, ekosistemin korunması var. Suni ada ve tesisler inşa etme serbestisi seyrüsefer serbestisiyle kısıtlanabilir. Seyrüsefere engel olmayacak şekilde bir tesisin inşası yapılmalıdır.

Bunlar daha konuya ilişkin özel sınırlamalar olmakla birlikte barışçıl amaçlara hizmet etme daha genel bir sınırlandırmadır. Peki bu serbestinin barışçıl amaçlara hizmet etmesi gerekiyorsa açık denizde neler yapıyor devletler?

Ö- Atom bombası

Evet birtakım silahları deniyorlar. Bu sizce barışçıl ilkesiyle ne kadar bağdaşıyor?

Ö- Silahlar insanlar üzerinde kullanılmadığı müddetçe barışçıl amaçlara hizmet edebilir.

Peki barışçıl amaçlar sadece insanları mı kapsar? Dünya üzerinde sadece insanlar mı yaşıyor? Deniz canlıları yok mu? Ben barışçıl kavramını daha geniş yorumlamamız gerektiğini düşünüyorum. Tabi büyük çaplı silah denemelerinin açık denizlerde yapılmış olmasını denizlerin barışıl amaçlara hizmet için kullanılması ilkesiyle bağdaştırmak zor. Ama bunu da zorluyorlar ve diyor ki devletler “tamam biz silah denemesi yapıyoruz ama bu silahlar saldırı silahları değil savunma amaçlı silahlar. Dolayısıyla barışçıl amaca aykırı değildir” diyorlar. Benim şahsi fikrim her türlü silah denemesi barışçıl amaçları zedeler.

Açık Denizlerin Hukuki Statüsü

Açık denizlerin hukuki statüsü ya da açık denizlerde yargı yetkisi nasıl kullanılır?

Ö- Bayrak devleti vasıtasıyla kullanılır.

Evet buna “tek bayrak devleti kuralı” diyoruz. Her geminin sadece tek bir bayrağı olduğunu söylemiştik. Açık denizlerde de gemiler sadece tek bir bayrak altında seyrüsefer yapabilir. Yani

her geminin tek bir uyruğu vardır, birden fazla bayrağı olan gemiler vatansız gemi statüsündedir.

Bir devletin vatandaşı olmak uluslararası hukukta ne gibi şeyler sağlıyor?

Ö- Diplomatik koruma.

Evet, vatandaşı olduğun devlet sana diplomatik koruma sağlar. Çifte vatandaşlık söz konusu olabiliyor ama çifte uyruklu bir gemi için yasaklanmıştır. Geminin sadece tek bir bayrak devleti olabilir. Eğer geminin hiç bayrağı yoksa veyahut da birden fazla bayrağı varsa hukuki olarak aynı sonuç bağlanır ve vatansız gemi statüsünde uyruksuz gemi statüsünde olur. Bunun sonucunda da tüm devletler o gemi üzerinde yargı yetkisini kullanabiliyor. Normalde bayrak devletine aitken bu yetki tüm devletler tarafından kullanılabilir ve aynı şekilde hiçbir devletin diplomatik korumasından faydalanamıyor gemi. Çünkü uyruğu olduğu bir devlet yok.

- Yani tek bayrak devleti kuralı sıfır bayrağa inse de birden fazla bayrağa çıksa da aynı hukuki sonuca ulaşıyoruz.

Peki neden tek bayrak devleti kuralı var?

Ö1- Bir uyuşmazlık olduğu zaman hangi devletin yargılamasına tabi olacağına ilişkin sıkıntıları önlemek için olabilir.

Ö2- Mesela hem Fransa hem de İspanya'nın bayrağını taşıyorum. Fransa kontrole gelirse Fransa bayrağını çekerim, İspanya kontrole gelirse İspanya bayrağını çekerim hiç kimseye açık denizlerde kontrol ettirmem gemiyi.

Yargı yetkisi dediğimizde yargı yetkisini belirleyen en birincil kural neydi? Ülkesellik yetkisiydi. Peki açık denizler kimin ülkesi? Hiç kimsenin. Dolayısıyla normal şartlarda ülkesellik yetkisi bütün coğrafyaları kapsıyor hangi devletin ülkesinde işlenmişse o devletin yargı yetkisi vardır ve bu ilke hiçbir devlet tarafından inkâr edilemez. O yüzden en tanınan en mutabık kalınan asli ilkedir denilebilir.

Ama açık denizler hiçbir devletin egemenlik sahası olmadığı için herhangi bir ülkesellik de söz konusu değildir. Dolayısıyla yargı yetkisini tesis edebilmek için bir bağa ihtiyaç vardır, o bağ da bayraktır. O yüzden tek bayrak devleti kuralı getirilmiştir. Birden fazla bayrak çekilmesi demek bunun kötüye kullanılması karmaşa yaratılması demektir ki bunu kabul etmiyor uluslararası hukuk kesinlikle ve kesinlikle bu konuda çok net. BMDHS Madde 91 gemilerin tabiiyeti üzerine:

Madde 91 Gemilerin Tabiiyeti

1-Her devlet, gemilere hangi şartlar ile tabiiyetini vereceğini, gemilerin kendi ülkesinde tescil şartlarını ve kendi bayrağını çekme hakkına sahip olmaları için gerekli şartları tespit edecektir. Gemiler bayrağını çekme iznine sahip oldukları devletin tabiiyetine sahiptir. Devlet ile gemi arasında gerçek bir bağ bulunmalıdır.

2- Her devlet, bayrak çekme hakkını verdiği gemilere bununla ilgili belgeleri verecektir.

Peki gerçek bir bağı neden arıyor sözleşme? Bir gemi ile bayrak devleti arasında nasıl bir bağ olabilir? Gemi sahibinin vatandaşı olduğu devlet gerçek bir bağdır, geminin yapıldığı yer, geminin sahibi olan şirketin merkezinin olduğu yer bunların hepsi gerçek bir bağı işaret eder. Bunların hiçbiri olmazsa ne fark eder ki yani sicile kayıt ediliyor sonuçta, devlet bazı yükümlülükler alıyor, her şey usulüne uygun gemiyi siciline kaydediyor bayrağını veriyor belgelerini veriyor. E daha ne?

Ö- Genellikle onlar da Panama'ya kaydediyor zaten.

Neden yapılıyor bu? Vergi avantajları, Panama kanalından geçiş öncelikleri, gemi adamlarına ilişkin daha düşük seviyeli standartlar vs. bunların hepsi bazı devletleri daha çekici kılıyor. Sonuçta en kolay şartlara sahip olanlar her zaman daha çekici iş

anlamında. Madem düzenlemeyi iç hukuka bıraktın bunun ne zararı var?

Şöyle bir zararı var, Ahmet Gemisinin sahibi Ahmet, Türk vatandaşı. Gemi Türkiye’de yapılmış, rotası Türkiye üzerinden, yani Panama ile uzaktan yakından alakası yok belgeyi yenilemek için uğruyor sadece. Peki bu gemi ile alakalı bir gemi alacağı doğduğu zaman bu gemiyi takip etmek isteyenler nereye gidecek? Bayrak devletine gidecekler ama ne Ahmet var ne Ahmet’in sahibi Ahmet var hiçbirisi yok ortada. Yani oradaki kayıt haricinde hiçbir gerçek bağ yok dolayısıyla bu bağ alacaklılar için hiçbir güvence ifade etmiyor. Bu durumun da önüne geçilmek isteniyor. Yine de Panama’nın dünyanın birinci deniz filosuna sahip olduğu gerçeği ortada tabi.

Sonuçta açık deniz hiçbir devletin egemenlik alanı olmadığından orayı yargı yetkilerinin dışında bırakmamak için tek bayrak devleti kuralı ortaya konmuş. Kıbrıs için, özellikle kumarhanelerin de oraya taşınmasından sonra, kötü veya olumsuz yani yasa dışı şeylerin yapılmasına daha elverişli şartlara sahip olduğu söylenir. Doğrudur değildir o ayrı konudur ama bu tür devletlerin özellikle suçlar söz konusu olduğunda cezai yargı yetkilerini kullanmalarını gerektirecek bir bağ olması gerektiğini söylüyor sistem. Orası bir vahşi batı şeklinde kimsenin yargı

yetkisini kullanamayacağı bir alan olmasın daha da önemlisi suçlar cezasız kalsın. Mutlaka cezai prosedürleri işletebilecek bir devletin yetkisi olsun. Çünkü en asli ilke yani ülkesellik mevcut değil. Onun yerine koyulmaya çalışılan şey de tek bayrak devleti ilkesi.

Ticaret Gemileri Üzerindeki Yargı Yetkisi

Ticaret gemileri üzerindeki yargı yetkisini tek bayrak devleti kuralı karşılıyor. Yetki münhasıran bayrak devleti tarafından kullanılıyor. Bayrak devletin gemi üzerinde hem idari hem hukuki her türlü yetkisi mevcut. Yine birden fazla bayrağa sahipse bu gemiler de vatansız gemi muamelesi görüyor.

Cezai yargı yetkisine ise yine tek bayrak devleti kuralı asli prensip. Ama burada bazı istisnalar devreye giriyor. Bir takım istisnai hallerde bayrak devleti haricindeki devletlerin de çeşitli yetkileri kullanması söz konusu olabiliyor.

Açık denizlerde çatma veya bir seyrüsefer olayı söz konusu olduğunda yargı yetkisi ayrı olarak düzenlenmiş. Çünkü çatma olduğunda iki tane farklı bayraklı gemi açık denizde çarpışıyor. Ne olacak o zaman? Bunun için 1982 Sözleşmesi özel bir düzenleme getirmiş. Şöyle ki hatırlıyorsanız Bozkurt- Lotus davasında (2 Ağustos 1926 tarihinde Türk vapuru Bozkurt ile Lotus adındaki Fransız vapurunun Ege denizindeki Midilli

açıklarında çarpışarak batması ve 8 Türk vatandaşının hayatını kaybetmesi.) nasıl bir prensip öngörülüyordu? Faile göre şahsılık ilkesini öne sürmüşlerdi biz de mağdura göre şahsılık prensibini öne sürmüştük.

O dönemde Uluslararası Daimî Adalet Divanı mağdura göre şahsılık prensibinin uygulanmasını engelleyecek herhangi bir uluslararası hüküm olmaması sebebiyle Türkiye'nin bu uygulamasını yanlış bulmamıştı. Mağdura göre şahsılık prensibi de bir nevi teyit olmuştu. Daha önce söylemiştik deniz hukukundaki gelişmeler tam aksi bir yönde seyreder. Dolayısıyla hem 1958 sözleşmesinde hem de 1982 sözleşmesinde artık açık denizdeki çatma ve diğer seyrüsefer olayları için faile göre şahsılık prensibi kabul edildi. Şöyle ki kusurlu olan kaptanın vatandaşı olduğu devlet yahut da kusurlu olan geminin bayrağı olan devletin yargı yetkisi vardır bu tür durumlarda.

Madde 97 Çatma ve deniz seyrüseferine ilişkin diğer her türlü olayda cezai yargı yetkisi

1-Açık denizde, kaptanın veya gemi hizmetindeki diğer herhangi bir kişinin ceza veya disiplin sorumluluğunu gerektiren bir çatma halinde veya deniz seyrüseferine ilişkin diğer herhangi bir olayda, bu kişiler hakkında ceza veya disiplin kovuşturması, ancak ya geminin bayrağını taşıdığı devletin veya bu kişilerin tabiiyetinde bulundukları devletin adli veya idari makamları nezdinde açılabilir.

2-Disiplin konusunda bir kaptan brövesi veya yeterlilik veya ehliyet belgesi vermiş olan devlet, belge sahibi, bu devletin vatandaşı olmasa dahi, yasal yollara riayet ederek, bu belgelerin geri alınmasına karar verme hususunda münhasır yetkili olacaktır.

3-Bayrak devleti yetkilileri dışında hiçbir makam tarafından soruşturma amacıyla da olsa, gemiye el konulması veya geminin seferden alıkonulması emredilmeyecektir.

Burada bahsedilen cezai yargı yetkisi. Dolayısıyla hukuki yargı yetkisiyle karıştırmayalım lütfen. Tazminat istemleri dahil değil yani buna. Bunlar dışındaki meselelerde yine mağdura göre şahsilik prensibinin uygulanmasını engelleyecek bir şey olmamakla birlikte artık genel eğilim faile göre şahsilik prensibinin daha ziyade kabulü yönünde.

Yarışan yetkiler söz konusu olduğu zaman biri kullandı diyelim öbürü tekrar yargılayabilir mi?

Ö- Non bis in idem. Bir suça birden fazla ceza olmaz.

İkinci yargılayan devletten daha fazla cezaya hükmederse bu durumda daha önce yattığı kısım mahsup edilir. Kalan kısmı için cezanın tatbiki mümkün olabilir. Bu durumda da iki kere ceza almış olmaz, maksimum cezayı almış olur. Bu da non bis in idem ilkesine aykırılık teşkil etmez.

Savaş Gemileri Üzerindeki Yargı Yetkisi

Peki savaş gemilerinin açık denizdeki yargı durumu nasıldır?

Ö- Dokunulmazlıkları sürer.

Evet, yargı yetkisini de bayrak devleti kullanır bu kaçınılmaz. Bir çatma durumu söz konusu olursa dokunulmazlığı vardır. Bu durumda şöyle ifade edebiliriz; harp gemilerinin yargı bağıışıklığı bir tarafta diğeri de 97.maddedeki yargı yetkisinin kullanımı, bu ikisini terazide tarttığımızda hangisi daha ağır gelir? Dokunulmazlık ve yargı bağıışıklığı ağır basar çünkü bu daha mutlak bir kuraldır ve bu durumda çatma olayındaki cezai yargı yetkisi eğer ki harp gemisinin karşı tarafındaki geminin bayrak devletindeyse bunun işletilmesi uygun olmayacaktır.

Tek Bayrak Devleti Kuralının İstisnaları

1-) Deniz Haydutluğu

Madde 101 Deniz Haydutluğunun Tanımı

Aşağıda sayılan fiillerden herhangi biri deniz haydutluğunu teşkil eder;

a) Bir özel geminin veya bir özel uçağın mürettebatı veya yolcuları tarafından;

i) Açık denizde, bir gemiye veya uçağa veya bunlardaki kişi veya mallara karşı;

ii) Hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde, bir gemiye veya uçağa, kişilere veya mallara karşı, kişisel amaçlarla işlenen her türlü yasa dışı şiddet veya alıkoyma veya yağma fiili;

b) Gemiye veya uçağa deniz haydudu gemi veya uçak niteliğini veren olaylara ait bilgisi olmak kaydıyla bir geminin veya bir uçağın kullanılmasına isteyerek katılma fiili;

c) a) ve b) fıkralarında tanımlanan fiillerin işlenmesini teşvik eden veya bunları kolaylaştırmak üzere işlenen her fiil.

Deniz haydutluğu bizim korsanlık dediğimiz şey. Madde 101 önemli arkadaşlar. Deniz haydutluğunun tamamen şahsi menfaatler için işlenmesi gerekir ideolojik olamaz.

Deniz haydutluğu sadece gemilerde değil uçaklarda da işlenebiliyor. Hava korsanlığı diye bir şey var. Ama bu hava korsanlığı dediğimiz şey maddedeki tanıma uymuyor. Hava korsanlığında adam uçağa biniyor ve içinde bulunduğu uçağı kaçırıyor. Ama bu tanımdaki o değil. Açık denizde işlenmiş olması gerekiyor. Hava korsanı olabilmek için havada bir uçaktan bir uçağa geçiş yapmanız gerek :) fiili olarak nasıl olur bilmiyorum ama tanımsal olarak bu. Yani o uçak kaçırma vakaları bu duruma girmiyor.

Deniz haydutluğuna tolerans gösteren her türlü, ufak dozda dahi desteği olanları da deniz haydudu olarak niteliyor sözleşme. Şimdi de 105.Maddeyi inceleyelim:

Madde 105 Deniz haydutu bir gemi veya bir uçağa el konulması

Her devlet açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan herhangi bir yerde, deniz haydudu bir gemiyi veya uçağı yahut deniz haydutluğu fiilleri sonucunda ele geçirilmiş olan ve deniz haydutlarının elinde bulunan bir gemiye el koyabilir ve bu gemide ve uçakta bulunan kişileri yakalayabilir ve mallara el koyabilir. El koyan devletin mahkemeleri verilecek cezalar ile iyi niyet sahibi üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak şartıyla gemi, uçak veya mallara ilişkin tedbirler konusunda karar verebilir.

Yani burada tek bayrak devleti kuralından çıkıyor. Mesela bir Türk yolcu gemisini haydutlar kaçırrsa her devletin gemisi bu haydut gemiyi yakalayabilir, zapt edebilir. Yani deniz haydutluğu söz konusu olduğunda yargı yetkisi evrensel. Suçun tipi gereği böyledir. Çünkü deniz haydutluğu jus cogens bir kuralın ihlali olduğu için her devletin yargı yetkisi doğuyor. O yüzden en kapsamlı istisnası deniz haydutluğudur diyebiliriz.

Mavi Marmara olayında büyük yetkililerden biri çıkıp “İsrail’in bu yaptığı deniz haydutluğudur” dedi. Bir devlet deniz haydutluğu fiilinin faili olamaz. Tanım itibariyle bu mümkün değildir dolayısıyla deniz haydutluğu fiili bir devlet tarafından

işlenemez. Peki bir devletin savaş gemisi tarafından işlenebilir mi?

102.Maddeye dikkat çekelim şimdi de;

Madde 102 Mürettebatı isyan eden bir savaş gemisi, bir devlet gemisi veya bir devlet uçağı yoluyla deniz haydutluğu

Mürettebatının isyan ederek denetimini ele geçirdiğı bir savaş gemisi, bir devlet gemisi veya bir devlet uçağı tarafından işlenen 101. maddede tanımlanmış deniz haydutluğu fiilleri, özel bir gemi veya uçak tarafından işlenen fiillerle bir tutulur.

Burada neden mürettebatının isyan etmiş olmasını söylüyor? Çünkü artık emir komuta zinciri kırılmış ve bu durumda yapılan hareketler devlete isnat edilemez hale gelmiş. Dolayısıyla özel bir uçak veya özel bir gemiyle aynı duruma gelmiş sayılıyor.

2-) Köle Taşıma Yasağı

Madde 99 Köle taşınmasının yasaklanması

Her devlet kendi bayrağını çekmeğe yetkili gemilerde köle taşınmasını önlemek ve cezalandırmak ve bayrağının bu amaçla kullanılmasını önlemek üzere etkili tedbirler alacaktır. Bayrağı ne olursa olsun, bir gemiye sığınan her köle ipso facto hür olacaktır.

Burada tek bayrak devleti kuralının çok büyük bir istisnası filan söz konusu değil. Yargı yetkisi yine bayrak devletinde. Ama

istisnai olan şey şu, eğer ki köle ticareti yapan bir gemi ile karşılaşılır ve köle addedilen kişiler alınırsa ayak bastıkları gemi ne bayraklı olursa olsun o köleler kendiliğinden özgür hale gelecek. Yoksa köle ticareti yapan geminin mürettebatının yargılanması gibi bir hak tanımıyor bize sözleşme. Ayrıca maddede yasaklanan şey de kölelik değil köleliğin ticaretini yapmak.

3-) Narkotik Maddelerin Yasadışı Ticareti

Madde 108 Uyuşturucu maddelerin ve psikotrop maddelerin yasadışı ticareti

1-Bütün devletler açık denizde seyreden gemilerin, uluslararası sözleşmelere aykırı olarak, uyuşturucu maddelerin ve psikotrop maddelerin gayri meşru ticaretine girişmelerini önlemek üzere iş birliğinde bulunacaklardır.

2- Kendi bayrağını taşıyan bir geminin uyuşturucu maddelerin veya psikotrop maddelerin gayri meşru trafiğine giriştiği konusunda ciddi gerekçeleri olan her devlet, bu tür ticarete son vermek üzere diğer devletlerin iş birliğini talep edebilir.

Burada bayrak devletine diğer devletlerle iş birliği yapabilme izni veriyor sözleşme.

Tabi bu zorlayıcı bir hüküm değil, diğer devletler isterlerse yardımda bulunurlar. Sonuçta uyuşturucu madde kaçakçılığı

konusunda da bayrak devletine bunu engellerken uluslararası alanda diğer devletlerle iş birliği yap deniyor. Yani yapsa iyi olur (: Hiçbir devlet bunu yapmaya mecbur değil bunu da unutmayalım.

4-) Açık Denizden İzinsiz Yayın Yapma

Madde 109 Açık denizlerden izinsiz radyo yayınları

- 1- Bütün devletler, açık denizden izinsiz bir şekilde yapılan yayınlara son vermek üzere iş birliği yapacaklardır.*
- 2- İşbu Sözleşmenin amaçları uyarınca "izinsiz yayın" dan açık denizlerde, uluslararası kurallara aykırı olarak, kamu kitlesine hitaben radyo ve televizyon yayınlarının bir gemi veya tesisten yaymak anlaşılır. Ancak buna, yardım çağrılarının yayını dahil değildir.*
- 3- İzinsiz yayına katılan herhangi bir kişi aşağıdakilerin mahkemeleri huzurunda yargılanabilir:*
 - a) Yayını yapan geminin bayrak devleti;*
 - b) Tesisin tescil edildiği devlet;*
 - c) İlgili kişinin vatandaşı olduğu devlet;*
 - d) Yayınların alınabildiği herhangi bir devlet; veya*
 - e) Yayınların yasal radyo iletişimini karıştırdığı herhangi bir devlet.*
- 4- Açık denizde 3. paragrafa göre yargılama yetkisi bulunan bir devlet, izinsiz yayın yapan kişiyi 110. maddeye uygun olarak tevkif edebilir veya gemiyi durdurabilir ve yayın araç-gerecine el koyabilir.*

Bu durumda yargı yetkisi sadece bayrak devletinin değil. Birden fazla devlete verilmiş bu yetki. Her ne kadar deniz haydutluğu kadar evrensel derecede olmasa da bu yetki, yine de istisnai bir durum oluşturuyor.

5-) Ziyaret Hakkı

Madde 110 Ziyaret Hakkı

1- Müdahalenin bir antlaşma ile tanınan yetkilerden kaynaklanması durumu dışında, açık denizde 95. ve 96. Maddelerde öngörülen tam dokunulmazlıklardan yararlananlar haricindeki bir yabancı gemiyle karşılaşan bir savaş gemisi aşağıda belirtilen konularda ciddi nedenler olmadıkça, bu gemiyi durdurup denetleme hakkına sahip değildir.

- a) Geminin deniz haydutluğu yaptığı;*
- b) Geminin köle ticaretine karıştığı;*
- c) Savaş gemisinin bayrağını taşıdığı devletin 109. madde uyarınca yargılama yetkisine sahip olduğu bir durumda, geminin izinsiz yayına hizmet ettiği;*
- d) Geminin tabiiyetsiz olduğu veya*
- e) Yabancı bir bayrak çekmiş olmasına veya bayrağını göstermekten kaçınmasına rağmen, geminin gerçekte savaş gemisiyle aynı tabiiyette olduğu.*

2- 1. paragrafta öngörülen durumlarda, savaş gemisi, geminin bayrağını çekmeye yetki veren belgelerinin doğruluğunu inceleyebilir. Bu amaçla

şüpheli gemiye bir subayın kumandasında bir araç gönderebilir. Belgelerin incelenmesi sonucunda şüpheler devam ederse, gemide mümkün olan nezaketle daha etraflı incelemeye geçilebilir.

3-Şüpheler gerçekleşmezse, durdurulan geminin şüpheleri haklı gösterecek hiçbir eylem yapmaması şartıyla, maruz kaldığı her türlü zarar ve kayıp tazmin edilecektir.

4-İşbu hükümler gerekli değişikliklerle askeri uçaklara da uygulanır.

5-İşbu hükümler, keza açık dış işaretlerle bir kamu hizmetine tahsis edilmiş oldukları ve bu konuda yetkili kılındıkları belli olan, diğer gemilere veya uçaklara da uygulanabilir.

Burada ziyaret hakkını kullanan gemi bir savaş gemisi veya devletin özel olarak bunun için yetkilendirdiği bir gemi olacak. Ziyaret hakkını yönelttiği gemi ise bağışıklığı olmayan bir gemi olmak zorunda. İzinsiz yayın yapıldığında yine de her devletin ziyaret hakkı doğmuyor. Sadece 109.maddede saydığımız devletlerin ziyaret hakkı doğuyor.

Ziyaret dediğimiz şey, bir devlet gemisi veya savaş gemisi bir başka bağışıklığı olmayan gemiye bu şüpheler üzerine yanaşır ve çıkıyor, bakıyor. Ziyaret hakkının amacı bu şüphelerin olumlu ya da olumsuz olarak giderilmesini sağlamak. Yani şüpheden arındırmak, durumu teyit etmek.

Evet böyle bir şeyden şüphelendik ama bak doğruymuş veya şüphelendik ama öyle değilmiş gibi. Bu şüpheyi ortadan kaldırmak amacıyla uygulanıyor. Makul bir şüphe olması gerekir. Ancak bu çok tartışılan bir şey çünkü ziyaret hakkının nerde başlayıp nerde bittiği çok muğlak.

Ziyaret hakkını hangi fiiller doğuruyordu tekrar edelim; deniz haydutluğu, esir ticareti, izinsiz yayında sadece o izinsiz yayın yapma konusunda sadece 109.maddede sayılan devletler bu hakka sahip, geminin tabiiyetsiz olması durumu ya da bir bayrağı var ama siz bu bayrağın gerçek olmadığından o geminin sizinle aynı uyrukta olduğundan şüpheleniyorsanız yine ziyaret hakkı kullanılabilir.

Tabi pratikte ziyaret hakkı birçok sıkıntılar doğurabiliyor. Mavi Marmara olayında da ziyaret hakkı kullandık dediler. BM raporlarında ortaya çıkan verilerden sonra İsrail'in bunlara verecek cevabı olamadı. Meşru müdafaa yaparak o insanları öldürdüğünü savundu fakat orantılılık ilkesini ezip geçmiş.

Ziyaret hakkı bu kapsamda yargı yetkisi de vermiyor. Yargı yetkisiyle ziyaret hakkı ayrı şeyler. Deniz haydutluğu söz konusuysa yargı yetkisini kullanır veya izinsiz yayında o devletle alakalıysa yargı yetkisini kullanır. Ancak esir ticaretine ilişkin bir

gemiye yanaştı yargı yetkisi yok. Baktı gördü ki esir var ne yapacak kendi gemisine alacak hepsi bu.

Gemi tabiiyetsizse zaten her devletin yargı yetkisi olduğundan orada da yargı yetkisi kullanabilir.

6-) Kesintisiz Takip Hakkı

Kesintisiz takip hakkı oldukça karmaşık bir konu aslında. İlgili maddeye bakalım;

Madde 111 Kesintisiz izleme hakkı

1 -Sahildar devletin yetkili makamları, bu devletin kanunlarına ve kurallarına aykırı hareket ettiğine ilişkin yeterli kanıya sahip oldukları takdirde bir yabancı geminin izlenmesine girişebilirler. Bu izleme, yabancı gemi veya bunun araçlarından birini izleyen devletin iç sularında, takımda sularında, karasularında veya bitişik bölgesinde iken başlamalıdır ve karasularının veya bitişik bölgenin ötesinde, ancak kesintiye uğramamak şartıyla devam edebilir. Karasularında veya bitişik bölgede seyreden bir yabancı gemiye dur emrini veren geminin, yabancı geminin dur emrini aldığı zaman bulunduğu sular içerisinde bulunması zorunlu değildir. Yabancı gemi işbu sözleşmenin 33. maddesinde tanımlanan bir bitişik bölgede bulunuyorsa, izlemeye ancak, bu bitişik bölgenin tesisini gerektiren korunma amaçlarının ihlali halinde girişilebilir.

Bu madde baya uzunca bir madde ben size temel şeyleri söyleyeceğim. Kesintisiz takibin olabilmesi için ilk önce kıyı

devletinin birtakım güvenliklerinin yasalarının ihlal edilmiş olması gerekiyor. Kıyı devleti bunun üzerine harp gemilerince yani bu iş için özel olarak görevlendirilmiş dışardan bunun anlaşılabileceği gemi ya da uçaklarla takip yapabilir. Takibin kesintisiz olması demek hiçbir suretle göz temasının kaybedilmemesi demektir. Yani hava birdenbire sis bastırdı 3 metre öteyi zor görüyorum. Gemi 10 metre ötemde biliyorum lakin göremiyorum kesintisiz takip kesintiye uğrar. Her nedenle olursa olsun bir kere teması kaybetmişseniz takip kesintiye uğramış demektir. Kesintiye uğrayan takip yeniden başlatılamaz.

Kesintisiz olması demek kesintiye uğradığı zaman tekrar başlayamamasını ifade eder. Yani bir şekilde kesintiye uğrarsa örneğin kayalık gördü arkasına saklandı kesildi bitti takip. Bu kesintisizliği sürdürebilirsanız gemi kıyı devletinin sularından çıkmış olsa dahi takibe devam edersiniz açık denizde. Bunu sağlamak için zaten kıyı devletinin bu tür hukuki ihlalde bulunmuş olan gemiyi takip edip yakalayıp kendi yasalarını tatbik edebilmesi için var olan bir sistem ama şartları çok katı.

Eğer bir gemi açık denizde giderken başka devletin ya da kendi devletinin karasularına girerse takip kesilir, kesintiye uğrar. Çünkü başka bir devletin ulusal sularında takibe devam edemezsiniz. Sadece kendi sularınızda ve açık denizde bunu

yapabilirisiniz. Münhasır ekonomik bölge de açık deniz statüsünde olduğu için orada da yapabilirsiniz bir problem yok.

Dur ihtarında bulunmanız gerekiyor takibe başlamadan evvel.

O geminin duyabileceği ve görebileceği şekilde olması gerekir bu ihtarın. Dolayısıyla onun anlayabileceği dille olması gemi tarafından anlaşılmış olması önemlidir. Önce dur ihtarında bulunup buna uymazsa takibe başlamalısınız. Normal şartlarda gemi ulusal suların dışına çıkmadan önce takibe başlanır ama bitişik bölgede de bu hak verildiği için bitişik bölgeyi de buna dahil etmeliyiz. Bitişik bölgeden de çıkmamış olması gerekiyor. Yani gemi açık denize taşmadan önce ihtarı yapıp takibi başlatmanız gerekiyor.

Hangi alanın kuralları ihlal edilmişse o alanda kural olarak takip başlatılır. Mesela karasularını ihlal etmişse karasularında takip başlatılması gerekir veya bitişik bölgede de başlayabilirsiniz dedik. Münhasır ekonomik bölgede ihlal yapıldıysa münhasır ekonomik bölgede takibe başlanır. Kıta sahanlığı ihlal edildiyse kıta sahanlığında başlanır. Suni adaların etrafındaki güvenlik çemberi ihlal edilirse takibe oradan da başlayabilirsiniz.

Kesintisiz takip hakkı uçaklar tarafından da gerçekleştirilebilir dedik. Kesintiye uğramada olmak şartıyla tabi ki. Mesela çok yavaş bir gemiyle takip ediyorsunuzdur gözden kaybedeceğinizi

anladığınız zaman bir uçaktan yardım isteyebilirsiniz ve takibi ona devredersiniz. Uçakla takip ediyorsunuz ama gemiyi o uçakla durduramazsınız bu durumda durma emri veren uçağın kendisi tutuklamayı yapabilecek durumda değilse takibi devralmak üzere çağırmış olduğu gemi veya uçak olay yerine varıncaya kadar etkili bir şekilde takip etmelidir.

Takip ettiğiniz gemiyi yakaladınız geri geliyorsunuz limana doğru geri dönüşte kısa olsun diye bir başka devletin karasularından geçebilir misiniz? Kesintisiz takipte bir başka devletin sularına girdiğiniz zaman bitiyordu takip. Dönüşte kısa süreliğine geçiş yapmanız kesintisiz takibi etkilemiyor artık. Filo halindeki gemileri de takip mümkündür. Genel olarak bayrak devletin istisnaları bunlardır.

*Hoca kararsız olduğunu ama büyük ihtimalle sınavın test olacağını söyledi. Soruların içerisinde pratik mutlaka olacağını belirtti.

Kenan

İÇİNDEKİLER

16.05.2018

Açık Denizlerin Hukuki Statüsü(devamı)	2
Kesintisiz Takip Şartları	4
Deniz Haydutluğu (Korsanlık)	8
Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargısal Çözümü	14
1- Uluslararası Ceza Divanı	15
2- Uluslararası Adalet Divanı	16
3- Daimî Tahkim Mahkemesi	24
4- Uluslararası Tahkim Merkezi	25
5- Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi	27

16.05.2018/BLOK DERS

Merhaba Arkadaşlar :)

Açık denizlerin hukuki statüsünden devam ediyoruz. Deniz Hoca anlatmıştı zaten ben bugün sizlere slayt hazırladım onun üzerinden dersi işleyeceğiz.

Açık Denizlerin Hukuki Statüsü

BMDHS 87. Madde bunu çok güzel tanımlıyordu, açık denizlerin serbestliği ilkesi hakimdi.

Madde 87 Açık denizlerin serbestliği

1- Açık denizler, sahili bulunsun veya bulunmasın bütün devletlere açıktır. Açık denizlerin serbestliği, işbu Sözleşmede yer alan şartlar ve diğer uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde kullanılır. Bu serbesti, sahili bulunsun veya bulunmasın bütün devletler için, inter alia, aşağıdakileri kapsar:

a) Seyrüsefer serbestisi;

b) Açık deniz üzerinden uçuş serbestisi;

c) VI. Kısım saklı kalmak şartıyla, denizaltı kabloları ve petrol boruları döşeme serbestisi;

d) VI. Kısım saklı kalmak şartıyla, sun'i adalar ve uluslararası hukukun izin verdiği diğer tesisleri inşa etme serbestisi;

e) 2. Bölümde zikredilen şartlar saklı kalmak şartıyla, balık avlanma serbestisi;

f) VI. ve XIII. Kısımlar saklı kalmak şartıyla, bilimsel araştırma serbestisi.

2- Bu serbestiler bütün devletler tarafından, diğer devletlerin açık denizlerin serbestliğini kullanmalarındaki çıkarları ve Bölge'de yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak işbu Sözleşme ile tanınmış olan haklar, gerektiği şekilde göz önünde bulundurularak kullanılacaktır.

Genel çerçeve 87.maddede bu şekilde çizilmiş. Yine 88.maddede bahsettiğimiz açık denizleri barışçı amaçlar için kullanma prensibimiz vardı. Bir sonraki madde de açık denizler üzerinde egemenlik iddialarının geçersizliği ile ilgiliydi.

Madde 89 Açık denizler üzerinde egemenlik iddialarının geçersizliği

Hiçbir devlet, açık denizlerin herhangi bir kısmını kendi egemenliğine tabi tutmayı yasal olarak ileri süremez.

Bizim için önemli olan biraz daha 94.madde. Çünkü açık denizde seyrüsefer halinde olan gemilerin bayrak devleti tarafından hangi rejimde tutulması gerektiğine ilişkin kural 94.maddede yazıyor. Açık denizde biliyorsunuz bayrak devletinin yargı yetkisi var. Bu maddede idari, teknik ve sosyal meseleler konusunda bayrak devletinin kendi bayrağını taşıyan gemiler üzerinde yargı yetkisi bulunduğunu ve net bir şekilde bu yetkiyi kullanacağına yer veriyor.

Ancak bayrak devletinin yetkisi sınırsız değildi. Belli konularda istisnaları vardı. Bunlar kesintisiz takip, deniz haydutluğu, köle taşıma yasağı, ziyaret hakkı, uyuşturucu madde kaçakçılığı, izinsiz yayın yapma yasağıydı. Bu ders daha çok kesintisiz takip ve deniz haydutluğu üzerinde duracağız.

Kesintisiz Takip Şartları

- 1- İç sular, karasuları, bitişik bölge, kıta sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge ile güvenlik bölgelerinde kıyı devletinin kanun düzenlemelerinin ihlali olmalı.
- 2- Yabancı ticaret gemisinin duyabileceği veya işitebileceği bir şekilde işitsel veya görsel bir sinyal ile durmasının istenmesi gerekir.
- 3- Sıcak takibe deniz alanlarından başlanmalıdır.
- 4- Takibin kesintiye uğramaması gerekir.
- 5- Takip edilen gemi kendi karasularına veya üçüncü bir ülkenin karasularına ulaşmamalı.
- 6- Takip; savaş gemisi veya devlet hizmetinde kullanıldığı açıkça tanımlanmış yetkili bir gemi ile yapılmalıdır.

Kesintisiz takibin gerçekleşmesi için bu altı koşulun birlikte sağlanması gerekiyor. Diyelim münhasır ekonomik bölgede yabancı bir balıkçı gemisi yasadışı balıkçılık yapıyor bu münhasır ekonomik bölgeden çıkmadan onun görsel veya işitsel bir şekilde

uyarılması gerekiyor. Yani o daha o bölgeden ayrılmadan ona haber verilip takibe başlanması gerekir. Gemi açık denize çıktığı anda takibe başlayamazsınız. Hangi bölgede ihlal gerçekleşmişse takibe de oradan başlamanız gerekir. Aksi takdirde takip mümkün olmuyor.

Geminin aynı zamanda başka ülkenin karasularına girmemesi lazım. Başka ülkenin karasularına girene kadar kesintisiz takip devam ettirilebilir. Genelde bu takipler sahil güvenlik veya firkateynlerle yapılıyor. Kesintisiz takibin hukuka uygun bir şekilde olması için bu 6 şartın birlikte gerçekleşmesi gerekiyor. Bu şartlar gerçekleşmeden yapılan işlemler hukuka aykırıdır.

Buna ilişkin örnek dava söyleyeyim. *Arctic Sunrise Davası*

Arctic Sunrise, Uluslararası Greenpeace Örgütü tarafından işletilen Hollanda bayraklı bir gemidir. Arctic Sunrise, 18 Eylül 2013 günü, üzerindeki 30 kişi ile birlikte Rusya Federasyonunun Barents Denizindeki petrol platformu olan "Prirazlomnaya"ya vararak protesto düzenlemiştir. Protestoların amacı, petrol arama faaliyetleri çerçevesinde bölgenin hassas çevre yapısının tehdit altında olduğu fikriydi. Bu doğrultuda, bazı protestocular afiş asmak için platforma tırmanmışlardır. Buna karşılık Rus sahil güvenlik komandoları da gemiye çıkarak, platforma çıkan eylemcilerle birlikte 30 kişinin tamamını göz altına almışlardır.

Rusya'nın sıcak takibin bazı koşullarını sağladığına ilişkin hiçbir şüphe yoktur. Örneğin, Arctic Sunrise gemisi, petrol platformu "Prirazlomnaya"nın güvenlik bölgesine girmemiş olmasına rağmen, Arctic Sunrise in güvertesinde taşıdığı botlar kullanılmak suretiyle Prirazlomnaya'nın güvenlik bölgesine girilmiştir. Bu durum, Rusya'nın 1982 BMDHS m.111/4 uyarınca sıcak takip hakkını kullanmasına imkân sağlamaktadır ki Rusya da bu hakkını kullanmıştır. Bununla birlikte iki hususta, Rusya'nın sıcak takip hakkını kullanması için gerekli şartları yerine getiremediği, dolayısıyla takibin akabinde yaptığı tutuklamaların da yasadışı olduğu söylenebilir. İlk olarak gemi veya botları, platformun güvenlik bölgesinde iken Rusya'nın görsel ya da işitsel bir sinyal ile uarması gerekmektedir.

Olayda ise botların güvenlik bölgesinden ayrılmasında kayda değer bir zaman sonra Rus sahil güvenliği, Arctic Sunrise gemisinin kaptanına teftiş için durma çağrısında bulunmuştur. İkinci eksik koşul ise takibin kesintisiz olmasıdır. Sahil güvenlik, bu durma çağrısından sonra Arctic Sunrise'in oradan uzaklaşmasına izin vermiştir. Bu durum da takibin kesintisiz olduğunu kabul etmeyi zorlaştırmaktadır. Ek VII. Tahkim Mahkemesi de bu hususu doğrulayarak m.111 in zorunlu unsurlarından birisi olan takibin sürekliliğinin karşılanmadığını

ve takibin kesintiye uğradığını ifade etmiştir. Bunun neticesinde sıcak takip hakkının koşulları sağlanmadığı için Arctic Sunrise a yönelik yapılan yanaşma, zapt ve tutuklama fiillerinin, 1982 BMDHS m.111 özelinde hukuki temellerinin oluşmadığını hüküm altına almıştır.

Özetleyecek olursak arkadaşlar Greenpeace örgütü bir protesto düzenliyor. Bu protestonun ardından 30 tane Greenpeace üyesi tutuklanıyor. Bu gemi Greenpeace'e bağlı Hollanda bayraklı bir gemi 18 Eylül 2013 günü içindeki 30 kişiyle protesto amacıyla Rusya'ya gidiyor. Bu sırada Rus sahil güvenlik komandoları da bu sıcak takip hakkını kullanmadan önce onların gitmelerine izin veriyor yani kesintisizlik bozuluyor. Sonrasında takibe başlayıp onları tutukluyor.

Özellikle ikinci paragrafı hukuki açıdan değerlendirirsek son cümle önemli. Yani ihlalin gerçekleştiği bölgede görsel ve işitsel bir uyarı yapılmamış. Rusya'nın bu uyarıyı yapması gerekiyordu. Önemli bir vakit geçtikten sonra takibe başlıyor. Burada tahkim mahkemesi isabetli bir şekilde diyor ki, m.111 kesintisiz takibin sözleşmedeki yer aldığı madde, burada kesintisiz takibin şartları yerine getirilmemiş diyor. Bunun neticesinde koşullar sağlanmadığı için gemiye ilişkin yanaşma, zapt ve tutuklama fiilleri m.111'e aykırıdır. Aralarında 1 tane de Türk vatandaşı

vardı serbest bırakılması için Cumhurbaşkanımız Putin ile görüşmelerde bulunmuştu.

Bu olayımız kesintisiz takip ile ilgiliydi. İkinci istisnamız yabancı ticaret gemisinin ziyaret hakkı. Bu da sözleşmenin 110.maddesinde yer alıyordu.

Diyor ki madde bir harp gemisi başka bir geminin;

a) deniz haydutluğu yaptığı;

b) köle ticaretine karıştığı;

c) Savaş gemisinin bayrağını taşıdığı devletin 109. madde uyarınca yargılama yetkisine sahip olduğu bir durumda, geminin izinsiz yayına hizmet ettiği;

d) tabiiyetsiz olduğu; veya

e) Yabancı bir bayrak çekmiş olmasına veya bayrağını göstermekten kaçınmasına rağmen, geminin gerçekte savaş gemisiyle aynı tabiiyette olduğu hakkında şüpheleri varsa yanaşp gemiyi ziyaret edip belgelerini kontrol etme hakkı var.

DENİZ HAYDUTLUĞU (KORSANLIK)

En önemli konularımızdan biri de deniz haydutluğu. Şartlarına bakalım;

1. Özel bir geminin veya uçağın mürettebatı veya yolcuları tarafından, başka bir gemiye veya uçağa veya böyle bir gemi

veya uçakta bulunan kişilere ve mala karşı işlenmiş olması gerekir. Aynı gemiye veya uçağa veya böyle bir gemi veya uçakta bulunan kişilere ve mala karşı işlenen fiiller deniz haydutluğu sayılmaz. Bu fiiller, gemide ayaklanma (isyan) olarak değerlendirilmektedir.

2. Açık denizde veya herhangi bir devletin yetkisi dışında kalan bir yerde işlenmiş olması gerekir. Ulusal yetkiye tabi deniz alanlarında kıyı devletinin yetkileri, bazı istisnalar dışında tam ve mutlaklıtır. Dolayısıyla kıyı devleti denizin bu alanlarında kendi iç hukukunun öngördüğü tüm tedbirleri alacaktır. BM tüm devletlerin deniz haydutluğuna karşı nerede olursa olsun uluslararası hukuka uygun bir biçimde gerekli tedbirleri alma ve iş birliği yapması yönünde karar vermiştir.
3. Şahsi çıkar amacıyla işlenmiş olması gerekir. Siyasi bir amaçla işlenen bu tür fiiller deniz haydutluğu kapsamına girmiyor.
4. Bu fiillerin özel bir gemi veya uçak tarafından işlenmesi gerekiyor savaş gemileriyle işlenemez. Savaş gemisi ancak devletin kontrolünden çıkmışsa yani mürettebatı isyan etmişse deniz haydutluğu sayılıyor. Aksi takdirde o devletin uluslararası sorumluluğu ortaya çıkar.

Bununla ilgili 3 örneğimiz var. Siyasi amaçlarla işlenmemiş olması gerek dedik başka bir gemiye yapılması lazım dedik bu şartlarımız neden bu kadar önemli ilk olay bunu gösteriyor bize.

1961’de Portekiz yolcu gemisi *Santa Maria* Portekizli muhalif lider Kaptan Galvao liderliğinde ele geçirilmiştir. Galvao gemiyi ele geçirmelerinin sebebini Portekizli diktatör Salazar’ı indirmek olarak açıklamıştır. Gemiye ele geçirmelerinin akabinde Brezilya’ya giderek sığınma hakkı elde etmişler ve yolcular ile mürettebatı serbest bırakmışlardır. Eylemin neticesinde siyasi sığınma hakkı elde etmelerine rağmen, özel amaç olmadığı fikri dile getirilebilir. Ancak özel amaç- siyasi amaç tartışmasından ziyade, kendi bulundukları gemiyi ele geçirmelerinden ötürü deniz korsanlığı suçu meydana gelmemiştir.

İkinci olay yine Greenpeace ile ilgili 1986 yılında açık denizde meydana gelen bir çevre eylemidir. *Castle John v. NV Babeco* isimli davaya konu olan bu olayda çevreci grup Greenpeace’in üyeleri iki Hollanda gemisinin açık denize zararlı atık boşaltmaları nedeniyle kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla söz konusu iki gemiye çıkarak işgal etmişler ve gemilerde zarara neden olmuşlardır. Bu olayda Belçika Yargıtay’ı Greenpeace üyelerinin kişisel amaçlarla hareket ettiklerini ve deniz korsanlığı suçunu işledikleri sonucuna varmıştır.

Üçüncü olay daha yakın tarihli bir örnek. 25 Şubat 2013 tarihinde ABD Temyiz Mahkemesi'nin 9. Dairesi *Institute of Cetocean Research (Japan) v. Sea Shepherd Conservation Society* isimli davada Güney Okyanusya'da bilimsel balina programı yürüten Japon balıkçı gemilerine yapılan saldırılar incelenmiştir. Mahkeme'ye göre özel amaçlar: kişisel, ahlaki veya felsefi nedenlerden kaynaklanabilir. Faillerin çevresel amaçlarla kamu yararına hizmet ettiklerini düşünmeleri amaçlarını kamusal hale getirmez. Bu nedenle özel amaçlarla yapılan ihlaller korsanlık faaliyeti kapsamına girmektedir.

Bu ilginç bir saptama yani onlar kamu yararına hizmet ettiklerini düşünürken düşündüklerinin aksi yönde bir yargı kararı çıkıyor ve özel amaçlarla yapılmıştır diyor mahkeme.

Doktrinde bu ulusal mahkeme kararlarının genellemeye yol açmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu doğrultuda her bir eylemde özel amaçlar koşulunu anlamak için failleri harekete geçiren saik ve amaçlar, faillerin eylemlerinin niteliği, mağdurlar ve failler arasındaki ilişki failler ile meşru hükümet arasındaki ilişki ve üçüncü devletlerin tepkileri incelenmelidir.

Yani her bir olayın kendi spesifik nedenlerini incelemelisiniz hukukçu olarak.

Deniz korsanlığı için korsanların ve mağdurların yönettiği iki farklı geminin varlığı gereklidir. Bu şart uyarınca açık denizde bir geminin kendi mürettebatı veya yolcuları tarafından kaçırılması korsanlık faaliyeti olarak nitelendirilmemektedir. Bu durum *Achille Lauro* olayında meydana gelmiştir. 7 Ekim 1985'te Filistin'in Kurtuluşu Örgütü üyesi dört Filistinli, İtalyan yolcu gemisi *Achille Lauro*'yu kaçırmışlardır. Fiili gerçekleştirenler eylemlerinin amacını Filistinli mahkumların serbest bırakılması olarak açıklamışlardır.

Bunun üzerine devletler BMDHS'deki hükmün yeterince güvenliği sağlayamadığını düşünerek 1988'de **Denizde Seyrüsefer Güvenliğine Yönelik Hukuka Aykırı Eylemlerin Bastırılması Sözleşmesi** imzalıyor.

- Deniz haydutluğu kapsamına girmeyen fakat gemide meydana gelen şiddet olayları ile mücadele anlamında taraf devletlerin birinin isteği halinde gemiye müdahale ve araştırma yetkisi tanır. Bayrak devletinin rızasını öngörmekle birlikte bayrak devleti kuralının istisnalarındadır.

Bayrak devletinin rızası aranır ama bu rıza alındıktan sonra diğer devletler bu hakka sahip oldukları için bu da bayrak devletinin yargı yetkisi kuralını sınırlandıran bir durum oluşturuyor.

Bunu da yedinci istisna olarak görebiliriz ama sizin sınav kapsamında diğerlerini bilmenizde fayda var. Bu bir genel kültür bilgisi olarak kalsın aklınızda.

Bu sözleşmenin 2005 tarihinde kurduğu protokol de önemli. Bu protokolün 8, 9 ve 10.maddeleri önemli bizim için.

Madde 8/9: Gemiye müdahale edilirken gemideki yetkililerin ve kişilerin güvenliği bakımından gerekmedikçe kuvvet kullanılmaması gerekir.

Madde 10 (a)/(ii): Madde kapsamında bir taraf devletin yabancı bir gemiye yönelik önlemler alırken gemideki tüm kişilerin insani haysiyetlerini koruyacak şekilde davranılması ve uluslararası insan hakları hukuku da dahil uluslararası hukukun kurallarına uyulması gereklidir.

Gemiye müdahale edilirken kuvvet kullanmamanız gerektiğine ilişkin bir hüküm bu. Gemiye çıkarma yaparken insan hakları hukukuna ve uluslararası hukuka uyulması gerektiğine söylüyor bu maddeler bize. Buradaki hükümler özellikle uygulamadaki bazı problemleri dile getiriyor aslında. Bizim daha yakından bildiğimiz Mavi Marmara olayında gemiye çıkıp meşru müdafaa adı altında insanları öldürmüşlerdi. Bu şekilde orantısız kuvvet kullanımının yanlış olduğunu teamül hukuku bakımından da hem Uluslararası Deniz Hukuku

Mahkemesi hem de Uluslararası Adalet Divanı çeşitli kararlarında belirtiyor.

Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi M/V Saiga davasında gemiye kuvvet kullanılarak yanaşılmasını ve hedef gözetilmeksizin ateş edilmesinin uluslararası hukukun ihlali olduğuna hükmetmiştir.

Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargısal Çözümü

Şimdiye kadar birçok şeyden bahsettik. Bu olayların nasıl çözümlendiği konusuna değinelim birazcık. Bunları da bilmenizde fayda var. Uluslararası uyuşmazlıklar doğrudan Uluslararası mahkemeye getirilemiyor. Bazı şartların sağlanması lazım.

- İlk olarak devletler kendi arasında barışçıl bir şekilde meseleyi çözmek için bazı girişimlerde bulunuyorlar.
- Bu girişimlerin ardından müzakereler gündeme geliyor.
- Eğer kişilerle devletler arası uyuşmazlık varsa iç hukuk yollarını tüketilmesi şartı getiriliyor. Devletler arası başvuru yapılmışsa bu şart aranmaz. Doğrudan bireyle ilgili bir durum olması gerek.

İnsan hakları evrensel bildirgesi soft lawdır biliyorsunuz. İnsan hakları ile ilgili anlaşmaların adeta anası gibidir. Bu

bildirgeden sonra 1966 yılında iki tane ikiz sözleşme olarak da geçen BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile BM Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmesi kabul ediliyor. 1965 yılında Her Türlü Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi kabul ediliyor. 1979 yılında Kadına Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi kabul ediliyor. 1984 yılında İşkence ile ilgili sözleşme kabul ediliyor. 1989'da Çocuk Hakları Sözleşmesi ve 1999'da Göçmen İşçilere ilişkin Sözleşme kabul ediliyor.

Bunları seneye İnsan Hakları dersinizde daha detaylı görürsünüz ama bunlar şu açıdan önemli; uluslararası hukuk insan haklarının içinden çıktığı bir yapıdır. Yani uluslararası hukuk insan haklarına aittir.

Yaklaşık 40 50 yıl içinde pek çok uluslararası antlaşmalarla çeşitli organlar ve komiteler kuruluyor, bireysel şikayetlere ilişkin düzenlemeler de yapılıyor.

ULUSLARARASI CEZA DİVANİ

Uluslararası Ceza Divanı 1998'de Roma Statüsüyle kuruluyor. 4 farklı suça ilişkin yargı yetkisi var;

1. SOYKIRIM SUÇU

2. İNSANLIĞA KARŞI SUÇLAR

3. SAVAŞ SUÇU

4. BİR DEVLETİN BAŞKA BİR DEVLETE HAKSIZ
YERE SALDIRMASI SUÇU

Biliyorsunuz artık devletler birbirlerine karşı silah kullanamıyor. İki istisnası vardı; güvenlik konseyi kararları ve meşru savunma. Dolayısıyla bir şekilde başka devlete karşı silah kullanılması saldırı suçunu oluşturuyor. Rusya Suriye'ye girmeden önce taraftı Roma Statüsüne ancak daha sonra çekildi tabi orda işlenen suçlardan yetkilileri yargılanmasın diye.

Burada da uluslararası bir mahkeme olduğu için öncelikle iç hukukta bir yargılamanın yapılmış olması gerekir. Sonra uluslararası ceza divanına ikincil veya tamamlayıcı olarak başvurulacak. Uluslararası hukukun zaten ulusal hukuka göre bir ikincil tarafı vardı. Yani belli usulleri geçme şartı Uluslararası Ceza Divanı için de geçerli. Önce ulusal mahkemelerin bu suçları yargılaması gerekiyor.

ULUSLARARASI ADALET DİVANİ

Devletler sınırları hakkında ihtilafa düştüklerinde, adalar ya da denizcilik yolları üzerinde hak iddia ettiklerinde, bir devlet bir başka devletin bir anlaşmayı veya uluslararası anlaşmayı çiğnediğini düşündüğünde, BM kuruluşlarından birinin hukuki

görüŖe ihtiyacı olduğunda Uluslararası Adalet Divanı'na başvurabilirler.

Uluslararası Adalet Divanı ya da kısa adıyla UAD Hollanda'nın Lahey Ŗehrindeki BarıŖ Sarayında yerleŖiktir. Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi gibi UAD de BM'nin ana organlarından biridir. UAD New York'ta merkezi bulunmayan tek BM organıdır. UAD BM'nin ana yargı organıdır ve dünyanın en üst uluslararası mahkemesidir.

Divan 1946 yılından bu yana faaliyette bulunuyor. İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki resmi dili vardır. Statü olarak adlandırılan kuruluş tüzüğü BM anlaşmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bağlamda tüm BM üyesi ülkeler otomatik olarak divanı tanımıŖ oluyor ve hizmetlerinden yararlanabiliyor. UAD Milletler Cemiyeti tarafından 1952 yılında kurulan Uluslararası Daimî Adalet Divanı'nın halefidir. 1922-1940 yılları arasında daimî divan 60 kadar davaya bakmıŖtı. İkinci Dünya SavaŖı'nı takiben laĐvedilmiŖtir.

UAD 18 Nisan 1946 tarihinde sadece statüsü değil tüzüğü ve geleneklerini de miras alarak Daimî Adalet Divanı'nın yerini almıŖtır. Halefi gibi Uluslararası Adalet Divanı'nın iki rolü bulunur;

- İlki devletler arasındaki anlaşmazlıklarla ilgilidir. Burada bahse konu olanlar uyuşmazlık davalarıdır.
- UAD'nin ikinci rolü ise Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi ve diğer BM organları ya da kuruluşlarının hukuki konulardaki sorularına görüş bildirmektir. Bu görüşler tavsiye niteliğindedir.

Divan kurulduğundan bu yana birçok davaya bakmıştır. UAD bir ceza mahkemesi değildir. Bireylerin davalarına bakmaz sadece devletler arasındaki ihtilaflar divana getirilebilir.

Divan 15 yargıçtan oluşur. Her biri Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından 9 yıllığına seçilir. Her 3 yılda bir 5 yargıç yenilenir. Yargıçlar yeniden seçilebilirler.

Divan üyelerinin her biri farklı ülkeden olmak zorundadır. Ülkelerini temsil etmezler, onlar bağımsız yargıçlardır.

“Görevimi ve yetkilerimi onurlu, sadakatli, tarafsız ve titizlikle yerine getireceğime and içerim.”

Divan üyelerinin dağılımı coğrafi bir dengeyi yansıtır. 3 sandalyede Afrikalı yargıçlar oturur, 2 yargıç Latin Amerika ve Karayipler'dendir. 3 sandalyede Asyalı yargıçlar vardır. Beşi ise Batı Avrupa ve diğer Batı ülkelerindendir 2 yargıç da Doğu Avrupa'dandır.

Divan'da herhangi bir ülkenin yargıcı bulunmaz ancak Güvenlik Konseyi'nin 5 daimî ülkesinden birer yargıç Divan'da hep yer almıştır. Eğer bir davada Divanda taraflardan birinin uyrukluğunda bir yargıç bulunuyorsa diğer ülke veya ülkeler geçici yargıç seçebilir. Söz konusu yargıçlar herhangi bir ülkenin vatandaşı olabilirler ve seçilmiş yargıçlarla aynı haklara ve sorumluluklara sahiptirler.

Divan her 3 yılda bir başkanını ve başkan yardımcısını seçer. Divandaki tüm oturumları başkan yönetir. Divanın çalışması ve sağlıklı bir şekilde idare edilmesi başkanın görevidir. Her yıl Başkan New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na UAD'nin faaliyetleri hakkında bir rapor sunar. Divan idari yönden bağımsızdır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından desteklenmeyen yegâne ana BM organıdır.

Yargıçlara divan tarafından 7 yıllığına seçilen bir yazman destek sağlar. Söz konusu kişi aynı göreve birden fazla dönem seçilebilir. Yazman yazmanlık olarak adlandırılan Divan Sekretaryasının başkanıdır. Yazman adli, diplomatik ve idari görevleri yerine getirir.

Divanın birinci rolü devletler arası ihtilaflara bakmaktır. Uyuşmazlık davaları Divan'ın iş yükünün yüzde 80 ini oluşturur. Geçmişte uyuşmazlık davaları çoğunlukla sınır anlaşmazlıkları,

deniz yolları ve diplomatik koruma konularını içeriyordu. Divan artık artan sayıda savaş hukuku, çevre hukuku, silahlı güç kullanımı ve devletlerin sorumlulukları konularında başvuru alıyor. Divan'ın çalışmaları her alanı kapsıyor. DİVAN ULUSLARARASI HUKUKLA İLGİLİ HER KONUDA KARAR VEREBİLİYOR.

Birleşmiş Milletlere üye devletlerin hepsi uyuşmazlık davalarını Divana taşıma yetkisine sahiptir. Belli koşullarda üye olmayan devletler de Divana başvurabilir. Bu da Divan'ın aldığı kararların tüm dünyayı kapsadığını gösterir.

1946 yılından bu yana çok sayıda devlet uyuşmazlık davalarını UAD'ye taşımıştır. Devletler egemenlik haklarına sahiptir, ihtilaflarını nasıl çözeceklerine kendileri karar verir. Bu nedenle Divan sadece kendi özgür iradeleriyle başvuruda bulunan ülkelerin davalarına bakabilir. Birçok durumda devletler Divan'a belli bir uluslararası sözleşme dahilinde başvurur.

Divan bir davayı kabul ettiğinde dava iki aşamada görülür;

- İlk aşamada devletler görüşlerini, kanıtlarını ve diğer belgelerini yazılı olarak Divan'a sunar. Daha sonraki oturumlarda taraflar ve avukatları sözlü olarak savunmalarını yapar.

- Ardından Divan karar için çekilir. Karar görüşmeleri gizli yapılır. Divan kararları hazır bulunan yargıçların oy çokluğuyla alınır. Divanın karar görüşmeleri ortalama olarak 4-6 ay arasındadır.

Hükümler Divan'ın iki resmi dilinde okunur ve ilgili devletlere gönderilmek üzere mühürlü kopyaları çoğaltılır. Hükümler herkese açık olarak okunur. Hükümlerin Divan'ın ele aldığı her bir konudaki görüşünü yansıtan sonuç bölümü bulunur. **Divanın tüm hükümleri kesindir ve temyiz yolu yoktur.**

Devletlerin kendi rızalarıyla Divan'a geldiğini ve bundan da ilgili tüm taraflar için bağlayıcı olan hükümlere uymayı taahhüt ettikleri anlamı çıktığı unutulmamalıdır.

Fiilen Divan'ın tüm hükümleri uygulanmıştır. Eğer bir devlet Divan kararına uymayı reddederse diğer taraf BM Anlaşmasının 94.maddesi kapsamında tasfiye kararı çıkarılması ya da hükmün uygulanması için alınabilecek önlemlerin belirlenmesi için Güvenlik Konsey'ine başvurabilir. Divan'ın kararlarının büyük bir hukuki, ahlaki ve diplomatik otoriteyle veriliyor olması sonucu böyle bir durumla son derece nadiren karşılaşmıştır.

Divanın ikinci rolü ise belli Birleşmiş Milletler organları ve kuruluşları tarafından hukuksal sorunlar hakkında kanaat

bildirmeğtir. Bu usul “danışma görüşü vermek” anlamına gelir. 1946 yılından bu yana Divan bazıları yaygın olarak basında da yer alan danışma görüşleri açıklamıştır. Görüş taleplerinin büyük bölümü Genel Kurul tarafından yapılmıştır. Divan tarafından 2004 yılında işgal altındaki Filistin topraklarında duvar inşasının hukuki sonuçlarıyla ilgili yayımlanan danışma görüşü bu alandaki en çok konuşulan açıklama olmuştı. 7 ay kadar süren oturumlara dünyanın dört bir yanından devletler katılmaya davet edilmişti.

Hükümlerin aksine Divan tarafından açıklanan danışma görüşleri bağlayıcı değildir. Görüş isteyen BM organı kendisine iletilen görüşle ilgili olarak uygun bulduğu şekilde işlem yapar. Hangi dava olursa olsun Divan’ın hukuki ve ahlaki otoritesi sayesinde aldığı kararlar büyük ağırlık taşır. Dahası Divan’ın verdiği danışma görüşlerine devlerin ve uluslararası örgütlerin gösterdiği saygı uluslararası hukuk uygulamalarının daha da gelişmesine destek olmaktadır.

Uluslararası Daimî Adalet Divanı’yla 1922’de başlayan uygulamanın bir devamı olan UAD’nin aldığı kararların etkisi sadece belli bir davaya taraf ülke ya da kuruluşlarla sınırlı kalmaz. Divan kıtaların hepsinde birçok kere krizlerin önlenmesini, devletler arasındaki ilişkilerin normalleşmesini ve

anlaşmazlıkların hukuki yollardan ya da bir konuda tavrını ortaya koyarak çözülmesini sağlayarak çıkmaza giren müzakerelerin yeniden canlanmasına katkı sağlamıştır.

Birleşmiş Milletlerin ana yargı organı olan Divan barışın sağlanması ve korunması için var olan uluslararası sistem içinde önemli bir rol oynar. Bu yönüyle Divan sık sık devlet başkanlarını ve önde gelen figürleri ağırlar. Divan görevlerini büyük bir verimlilik içinde yerine getirir. Acil durumlarda birkaç gün veya hafta içinde kritik yayınlayabilir birkaç ay içinde danışma görüşü verebilir. Divan aldığı davaların büyük bir bölümünü 5 yılın altında bir sürede karara bağlar. Divan'ın bütçesi BM'nin bütçesinin yüzde birinden daha azdır.

Divan emsali olmayan bir yargı kurumudur. Aldığı kararlar verdiği görüşler ve direktiflerle BM'nin ana hedeflerinden biri olan uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve güçlendirilmesine destek sağlar. Tabi ki Divan tek başına devletlerin silaha sarılmalarını engelleyemez ancak BM tüm devletlerce tanındığı için şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla oranda barışı destekleyen paha biçilmez bir araçtır.

Adalet Divanı Statüsü'nün 36. Maddesinin 2.fıkrasına bakacak olursak;

- 2. İşbu Statü'ye taraf olan devletler, herhangi bir anda, aynı yükümlülüğü kabul eden herhangi bir başka devlete karşı, konusu hepsine ilişkin olarak Divan'ın yargı yetkisini fiilen ve özel anlaşma olmaksızın zorunlu olarak tanıdıklarını bildirirler: a. Bir antlaşmanın yorumlanması;*
- b. Uluslararası hukuka ilişkin her konu;*
- c. Saptandığı takdirde, uluslararası bir yükümlülüğe aykırılık oluşturabilecek her olayın gerçekliği;*
- d. Uluslararası bir yükümlülüğe aykırı bir davranışın gerektirdiği zarar giderimin niteliği ya da kapsamı*

Türkiye bu maddeye çekince koymuştur. Rusya çekince koymamıştı. Gürcistan ile Rusya arasında bu şekilde bir dava oldu. Gürcistan kendi Kuzeydeki bölgeleri işgal edildiğinde 2008'de Rusya aleyhine bu sözleşmeye dayanarak Adalet Divanı'nda dava açtı. Dolayısıyla hem Divan statüsünde bu şekilde bir madde var hem de 300'den fazla uluslararası anlaşma var. Eğer çekince koymazsa devletler direkt bir uyuşmazlık olduğunda Divan'a götürülebiliyor.

DAİMÎ TAHKİM MAHKEMESİ

Lahey'deki Barış Sarayı'na sadece Adalet Divan'ı ev sahipliği yapmıyor aynı zamanda Daimî Tahkim Mahkemesi'nin de merkezi. Daimî tahkim mahkemesi de 1899 ve 1907'deki Lahey Barış Konferansları neticesinde Uluslararası Uyuşmazlıkların

Barışçıl Çözümüne İlişkin Sözleşmelerle kuruluyor. Türkiye 1899 tarihinde sözleşmeye taraf oluyor, bu şekilde 121 ülke bu iki sözleşmeden birine taraf. Özellikle 1902'den itibaren Daimî Adalet Divan'ı çok yoğun davalar alıyor. Son yıllarda yine tahkim mahkemesinde davalar aktif bir şekilde arttı.

1917'de Türkiye ile Rusya arasında da örnek bir dava var. 93 Harbi (1878) neticesinde Rusya'nın savaş tazminatından faiz talebine ilişkin bir dava bu. Türkiye kazanıyor ve Rusya'nın faiz talebi reddediliyor. Bakınca Türkiye'nin eskiden uluslararası davaları kazanma arşivi baya yüksek görünüyor. Bozkurt-Lotus davası da aynı şekilde Türkiye'nin lehine sonuçlanmıştı.

ULUSLARARASI TAHKİM MERKEZİ

Yabancı yatırımcıların gittikleri farklı ülkelerde korunmalarına ilişkin kurulmuş bir merkez. Buraya 1972'den günümüze kadar yoğun bir şekilde uyuşmazlıklar getirilmiş. Türkiye aleyhine açılan davalar da mevcut.

İkili yatırımcı anlaşmalarıyla devletler kendi yatırımcılarını farklı ülkede koruma altına alıyor. Bunlar genellikle kısa anlaşmalar oluyor ve bir maddesi de uyuşmazlıkların nasıl çözümleneceğine ilişkin oluyor.

Örnek: Türkiye ile Macaristan arasında yatırımların karşılıklı korunması ve teşviki antlaşması

- Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü 1. Yatırımcı ile, ilgili Akit Taraf uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı müzakere ve görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaklardır. 2. Şayet bu uyuşmazlık konuları, yazılı bildirim tarihini izleyen altı ay içinde birinci paragrafta belirtildiği şekilde çözümlenemezse söz konusu uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki yollarla çözümlenebilecektir:
 - a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),
 - b) Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesiyle kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), şu şartla ki, eğer ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın Adliye Mahkemesine götürmüştü, on sekiz ay içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU MAHKEMESİ

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 6 numaralı ek statüsüyle kuruluyor. Bu da daimî bir mahkeme 20 yıl önce kuruldu. Burada daha çok gelişmekte olan ülkelerin yargıçları ağırlıkta. Adalet Divanı'nda olduğu gibi bölgelere ayrılıyor ve sadece bölgelerden seçilmiş yargıçlardan oluşuyor.

Uluslararası uyuşmazlıkların çözüm usullerinde bahsettiğimiz bazı usuli ayrıntıların deniz hukuku sözleşmesine yansımaları bunlar. BMDHS 279.maddede uyuşmazlıkların barışçıl amaçlarla çözülmesi şartı getiriliyor.

Madde 279– Uyuşmazlıkları barışçı araçlarla çözüme yükümlülüğü

Taraf Devletler, kendi aralarında bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak çıkacak herhangi bir uyuşmazlığı Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesi 3. paragrafına uygun şekilde barışçı metotlar ile halledecekler ve, bu amaçla, (B.M.) Antlaşmasının 33. maddesi 1. paragrafında gösterilen araçlarla çözüm aramaya gayret edeceklerdir.

283.maddede tarafların görüş teati etme yükümlülüğü var yani uyuşmazlığı ilkin Uluslararası mahkeme önüne getirmeden önce tamamen kendi aralarında müzakere etme zorunluluğu.

Madde 283– Görüş teati etme yükümlülüğü

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak Taraf Devletler arasında bir uyuşmazlık ortaya çıktığında, uyuşmazlığın tarafları, süratle uyuşmazlığın görüşme veya diğer barışçı araçlarla halledilmesi konusunda görüş teatisi yapacaklardır. 2. Taraflar, ayrıca böyle bir uyuşmazlığın halledilmesi ile ilgili bir prosedürün bir çözüme ulaşmadan sona erdirilmiş olduğu veya bir çözüme varılmış olduğu ve çözüm kararının yerine getirilmesi tarzı bakımından danışmaya gerek olan durumlarda süratle görüş teatisine geçeceklerdir.

Bu 279 sonrası maddelere bakmanızı tavsiye ederim 287.maddeye kadar önemli. Özellikle 287.maddeye bakacak olursak;

Madde 287- Prosedür Seçimi

1) Bu sözleşmeyi imzalarken, onaylarken veya on katılırken yahut daha sonra herhangi bir zamanda bir devlet yazılı bir bildirim ile bu sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili uyuşmazlıkların halledilmesi konusunda aşağıdaki araçlardan birini veya daha fazlasını seçmekte serbest olacaktır:

a. Ek VI'ya göre kurulmuş olan Milletlerarası Deniz Hukuku Mahkemesi

b. Milletlerarası Adalet Divanı;

c. Ek VII'ye göre oluşturulan bir tahkim mahkemesi;

d. Ek VIII'de belirtilen uyuşmazlık kategorilerinden bir veya daha fazlası için (gene) Ek VIII hükümlerine göre oluşturulan özel bir tahkim mahkemesi.

Özel tahkim mahkemeleri daha çok balıkçılık için özel tahkim mahkemeleri, açık denizde seyrüsefer serbestisi için özel tahkim mahkemesi gibi yani her bir uyuşmazlık için ayrı ayrı oluşturuluyor ama bunun çok uygulaması yok. Daha çok Ek VII'deki tahkim mahkemesi bizim için önemli. Cevabı 3,4 ve 5.fıkra veriyor bize sözleşme;

2) 1. Paragrafa göre yapılan bir bildiri, bir taraf devletin, Milletlerarası Deniz Hukuku Mahkemesinin Deniz Dibi Dairesi'nin Kısım XI, bölüm 5'de öngördüğü ölçüde ve tarzda yetkisini kabul etme yükümlülüğünü etkilemeyecek veya onunla etkilenmeyecektir.

3) Yürürlükteki bir bildirinin kapsamına girmeyen bir uyuşmazlığa taraf olan bir devlet, Ek VII hükümlerine uygun şekilde tahkime gitmeyi kabul etmiş sayılır.

4) Eğer bir uyuşmazlığın tarafları, uyuşmazlığın halledilmesi için aynı prosedürü kabul etmiş iseler, uyuşmazlık sadece o prosedüre havale edilebilir, meğer ki taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

5) Eğer bir uyuşmazlığın tarafları, uyuşmazlığın halli için aynı prosedürü kabul etmiş iseler, uyuşmazlık ancak Ek VII hükümlerine göre tahkime havale edilebilir, meğer ki taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

6) 1. Paragrafa göre yapılan bir bildir, geri alınma ihtarının BM Genel Sekreterliği'ne depo edilmesinden üç ay sonrasına kadar yürürlükte kalacaktır.

7) Yeni bir bildirinin geri alınması veya süresinin sona ermesi iharı hiçbir halde bu maddeye göre yetkili olan bir mahkeme veya yargı yerinin önüne derdest olan davaları etkilemeyecektir; meğer ki taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

8) Bu maddede zikredilen bildiriler ve ihtarlar, BM Genel Sekreterliği'ne depo edilecektir. O da bunların suretlerini taraf devletlere intikal ettirecektir.

Tahkim baya revaçta arkadaşlar öyle görünüyor :)

Mesela iki ülke düşünün biri Adalet Divanını kabul etmiş diğeri Deniz Hukuku Mahkemesi'ni kabul etmiş ikisi de yine tahkime gitmek zorunda kalıyor. Yani aynısını kabul etmemişlerse Ek VII tahkimine havale ediliyor. Bunun sebebi şöyle açıklanıyor, tahkim biraz daha gizli bir yargılama şekli. Özellikle deniz alanlarının sınırlandırılması davalarında devletler daha kendi mahremiyetlerini korumak amacıyla tahkime gitmeyi tercih ediyor. Ama kendi aralarında anlaştıkları müddetçe her zaman davayı başka bir yargı merciine taşımaları mümkün.

Haftaya yine ben geleceğim arkadaşlar genel bir pratik yapacağız. Görüşmek üzere (:

İÇİNDEKİLER

23.05.2018

PRATİK ÇALIŞMA	2
Olay1	2
Olay2	9
Olay3	12
Olay4	18

23.05.2018/BLOK DERS

PRATİK ÇALIŞMA

Merhaba Arkadaşlar :)

Bugün sizlerle pratik çalışma yapacağız. Üç olay bir de genel nitelikte bir sorudan oluşuyor. İlk olaydan başlayalım:

**UNITED STATES-PANAMA GENERAL CLAIMS
COMMISSION**

(Birleşik Devletler-Panama Genel Talepler Komisyonu)

**The Republic of Panama on Behalf of Compania Navegacion
Nacional (Panama) v. U.S (29 Haziran 1933)**

Olay 1: *David* isimli Panama bayraklı gemi ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bayraklı *Yorba Linda* gemisi 11 Mayıs 1923 tarihinde denizde çarpışmışlardır. 20 Haziran 1924'te *David* isimli geminin maliki *Compania de Navegacion Nacional* şirketi Panama ilk derece mahkemesinde denizdeki çatmanın *Yorba Linda* gemisinin kusuruyla gerçekleştiği gerekçesiyle bu geminin maliki *General Petroleum Corporation* şirketine tazminat davası açmıştır. Dava kazanılmış ve Panama Yüksek Mahkemesi tarafından da onanmıştır. Ancak kararın icrası mümkün olmamıştır. Zira gemilerin geçiş yaptığı Panama Kanal Bölgesi ABD'nin denetiminde bulunmaktaydı. Panama

Yüksek Mahkemesi'nin kararından on beş gün sonra, 16 Eylül 1925'te General Petroleum Corporation şirketi ABD Bölge Mahkemesi'nde çatmanın ABD karasularında David gemisinin kusuruyla gerçekleştiği gerekçesiyle (actio in rem) karşı dava açmıştır. Bu davanın akabinde, gemi 18 Eylül'de Kanal Bölgesi'nde alıkonulmuştur. Geminin maliki 30.000 dolar kefalet ödeyerek geminin serbest bırakılmasını sağlamıştır. Sonrasında her iki taraf arasında bir sulh anlaşması yapılarak Petroleum Company'nin, Navegacion Company'ye 16,250 Dolar ödeme yapması sağlanmıştır. Bu doğrultuda her iki taraf da açtıkları davadan vazgeçmişlerdir.

Ancak daha sonra Panama Cumhuriyeti kendi tabiiyetindeki şirket adına zararın faiziyle tazmini talebiyle komisyona başvurmuştur. Davacı, gemisinin serbest kalması için kefalet ödemek zorunda kaldıklarını ve anlaşma yoluna gitmeye mecbur kaldıklarını belirterek, ABD Bölge Mahkemesi'nin yetkisiz olduğunu ve *David* gemisinin yasadışı olarak alıkonduğunu ileri sürmüşlerdir. Komisyon ABD Bölge Mahkemesi'nin yetkisiz olduğu iddiasının iki temeli olabileceğini kabul etmiştir. Buna göre; birincisi geminin karasuları (3 deniz mili) dışında yakalandığı iddia edilebilir. İkinci olarak geminin zararsız geçiş kapsamında olduğu için durdurulamayacağı ve alıkonamayacağı

ileri sürülebilir. Komisyon ilk ihtimal bakımından geminin karasuları kapsamı içinde yakalandığını tespit etmiştir. İkinci ihtimal bakımından, Komisyon kıyı devletinin zararsız geçiş yapan yabancı ticaret gemilerini engellememesi gerektiğini kabul ettiğini ifade etmiştir.

Ardından hukuki yargı yetkisi kapsamında karasularından geçiş yapan böyle bir geminin alıkonamayacağına ilişkin açık bir düzenleme olmadığını bu nedenle uluslararası hukuka göre böyle bir eylemin yasak olduğu sonucuna ulaşmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle geminin yakalanmasının yetki aşan bir uygulama olmadığı kabul edilerek tazminat talebi 2'ye karşı 1 oyla reddedilmiştir.

Sorular:

1-) Komisyon'un kararını BMDHS m.28 kapsamında değerlendiriniz.

Geçen haftaki derste uluslararası uyuşmazlıkların çözüm usulünü anlatmıştık. Orada daimî mahkemelerin daha çok üzerinde durmuştuk. Onun haricinde devletler kendi aralarında anlaşma yaparak da uyuşmazlıkların çözümünü bir komisyona bırakabilir. Şu anda da İran ile Amerika arasında bu şekilde bir komisyon var. 1980'den beri iki devlet arasındaki uyuşmazlıklar

bu komisyon tarafından çözülüyor. Bu dediğim gibi birazcık daha Amerikan usulü.

Bu kaza Panama Kanal Bölgesi'nde gerçekleşiyor.

Panama 1903'te imzalanan Hay-Bunau-Varilla Antlaşması'yla yıllık ödemeler karşılığında kanalı işletme ve her iki yakasında sekizer kilometrelik bir arazi şeridini denetleme hakkını ABD'ye bıraktı. Panama Kanalı Bölgesi, bu antlaşmanın imzalanmasının ardından 4 Mayıs 1904'te oluşturuldu. Yapımına 1904'te başlanan kanal 1914'te ulaşımına açıldı.

BMDHS m.28'e bakalım bizim için önemli olan 2.paragrafı:

Madde 28 Yabancı gemilere ilişkin hukuki yargı yetkisi

2- Sahildar devlet, bu gemi hakkında özel hukuk alanında icrai veya ihtiyati tedbirleri, bu tedbirler ancak bizzat geminin sahildar devletin sularından geçişi sırasında veya geçiş sebebiyle yüklendiği yükümlülüklerle veya tabi olduğu sorumluluklara ilişkin ise, alabilir.

Dolayısıyla 1982 Sözleşmesi bağlamında baktığımızda bu geminin haczedilmesinin mümkün olmadığı görülüyor. Çünkü m.28 devletin sularından geçiş şartını koymuş. O dönem Panama hukukunda böyle bir yasaklayıcı kural olmadığı için Komisyon geminin alıkonulması kararını veriyor. Çünkü o dönem hiçbir sözleşme yok nerdeyse devletlerin yükümlülükleriyle ilgili. Hal böyle olunca teamül hukuku

kapsamında bu şekilde yasaklayıcı kural olmadığı için bu eylemin hukuka uygun olduğunu söylüyor Komisyon.

Ama sonrasında 1952 Brüksel Gemilerin İhtiyati Hacine İlişkin Uluslararası Sözleşme daha sonrasında 1958'de Cenevre Sözleşmesi 1982'de BMDHS ve sonra bizim Türk Ticaret Kanunu'ndaki ihtiyati hacze ilişkin hükümlere kaynaklık eden 1999 tarihli Cenevre Gemilerin İhtiyati Haczi Sözleşmesi imzalanıyor.

Bu sözleşmelerin hepsi bu olaydan sonra imzalanan sözleşmeler. Özellikle ihtiyati haciz sözleşmeleri deniz hukuku sözleşmelerine göre kıyı devletinin gemilerin haczedilmesinde daha fazla etkili olmuş. Hatırlarsanız deniz alacağı varsa geminin haczi mümkün ilk dönem bir sürü pratik yaptık gemilerin İstanbul Boğazı'nda nasıl haczedileceğini, karasularından geçen geminin deniz alacağıyla ilgili nasıl haczedilebileceği vs. konularıyla ilgili. İhtiyati haciz düzenlemeleri aslında 1958 ve 1982 sözleşmelerine göre daha fazla kıyı devletine yetki tanıyan düzenlemelerdir.

Ortada bir deniz alacağı varsa geminin haczi mümkün hale geliyor. Yani bu sözleşmeden doğan hakkı kullanmasında, geminin 2 yıl sonraki geçişinde haczedilmesinde bir aykırılık yok. Bu durum uygun ama tabi 1982 sözleşmesine uygun

düşmüyor. Kitabınızın 234 nolu dipnotunda hocanız bu konuya değinmiş:

“Brownlie s.200; söz konusu sözleşmenin 2.maddesinde şöyle bir hüküm yer almaktadır. ‘Taraf devletlerden birinin bayrağını taşıyan bir gemi bir taraf devletin iktidar sahası dahilinde (karasularında) ancak bir deniz alacağından dolayı haczedilebilir. Fakat işbu sözleşmenin hiçbir hükmü, iç kanun ve tüzüklerin devlete, resmi makamlara veya liman makamlarına bir gemiyi haczetmek, tutuklamak veya yolundan alıkoymak konusundaki hak ve yetkilerini ortadan kaldıran veya sınırlandıran bir şekilde yorumlanamaz’ Söz konusu hüküm haczedilecek veya tutuklanacak geminin, borcunun denizdeki bir faaliyetin doğmuş olmasını yeterli görmektedir.”

Yani 1952 Brüksel sözleşmesi ,1999 Cenevre ihtiyati haciz sözleşmesinin selefi, diğer sözleşmelere göre kıyı devletine daha fazla yetki tanıdığını söylüyor.

Sonuç olarak ilk soru kapsamındaki cevabımız, 1982 sözleşmesine uymadığını ama diğer sözleşmeler bakımından ihtiyati haciz sözleşmeleri bakımından bir deniz alacağı varsa geminin haczinin mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

2-) Karara karşı oy veren Panamalı üye Komisyon’un karasularının sınırını belirleme yöntemine karşı çıkararak geminin

karasuları dışında yakalandığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. Geminin karasuları dışında yakalanmış olması durumunda cevabınız değişir miydi?

Yine Brüksel Sözleşmesi'ne bakıyoruz. Madde 2; ancak devletlerin egemenlik alanları dahilinde gemilerin haczedilmesi mümkündür diyor. Karasuları dışında geminin haczedilmesi mümkün değildir yani sözleşmeye göre. Zaten münhasır ekonomik bölgede iki tane istisna vardı; biri açık denizin kirletilmesi diğeri de yasadışı balıkçılık. Bu iki istisna haricinde karasularının ötesinde, münhasır ekonomik bölgede geminin alıkonması mümkün değil. Yani sonuç olarak bu sözleşmede sadece gemilerin karasularında haczedilebileceği hükme bağlanmış.

3-) Gemiler arasındaki çatma açık denizde meydana gelmiş olsaydı, cevabınız ne olurdu? 1982 BMDHS ve 1952 ile 1999 Gemilerin İhtiyati Haczi Sözleşmeleri çerçevesinde değerlendiriniz.

Açık denizde çatma gerçekleşmiş fakat daha sonra devletin karasularından geçerken bu deniz alacağına ilişkin haczi kıyı devleti yapabilir mi? Açık denizde bir çatma olması bir deniz alacağı anlamına gelir. Bu deniz alacağı nedeniyle gemi karasularından geçerken ihtiyati haczi mümkün. Ama en başta

söylediğimiz gibi 1982 BMDHS'ye göre bu şekilde geminin haczi mümkün değil. Çünkü 28/2'de açıkça söylüyor “geminin karasularından geçişi esnasında kaynaklanan bir durum olması lazım.” Burada öyle bir şey yok açık denizde çarpışma meydana gelmiş daha sonrasında gemi karasularından geçiş yapmış.

Burada değerlendireceğimiz şey zararsız geçiş kavramı gereğince haczedilemeyeceğidir. Ama dediğim gibi 1982 Sözleşmesi bakımından böyle. İhtiyati haciz sözleşmeleri özel hüküm (lex specialis) olarak değerlendirmiş.

Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi THE M/V “LOUISA” CASE (28 Mayıs 2013)

OLAY 2: *M/V Louisa*, Saint Vincent ve Grenadinler bayrağı taşıyan bir gemidir. Gemi, 20 Ağustos 2004'te İspanya'nın Cadiz limanına varmış ve Ekim 2004'e kadar İspanya iç suları ve karasularında faaliyet icra etmiştir. Saint Vincent ve Grenadinler'e göre geminin, petrol ve gaz yatakları bulmak amacıyla incelemeler yapması için geminin işleteni olan Sage Maritime Scientific Research Inc. Şirketinin ortaklarından olan Tupet Sociedad de Pesquisa Maritima S.A tarafından 5 Nisan 2004'te İspanya Çevre Bakanlığı'ndan izin almıştır. Bu izin, çevresel etki raporu hazırlanması için 12 ay boyunca deniz tabanından numuneler alınmasına dair yetki tanımaktadır. Ekim

2004 itibariyle Santa Maria limanına demirleyen gemi İspanyol yetkililerce 1 Şubat 2006'da aranmış ve alıkonulmuştur. İspanyol yetkililere göre ise “Cadiz 4 no’lu Ceza Soruşturması Mahkemesi” (*Court of Criminal Investigation No.4 of Cadiz*) emri ile 30 Kasım 2005 günü arama gerçekleştirilmiştir. Geminin aranması sırasında denizaltı arkeolojik kökenli çeşitli parçaların yanı sıra savaş silahları olduğu değerlendirilen beş saldırı tüfeği ve bir tabanca bulunmuştur. *M/V Louisa* gemisinin alıkonulduğu gün, İspanyol yetkililer gemiden üç kişiyi de gözaltına almışlardır.

Sorular:

1-) 1982 BMDHS hükümleri ışığında sizce İspanya’nın gemiyi alıkoyma ve kişileri gözaltına alma yetkisi var mıdır? St. Vincent de Grenadinler’in m. 87 uyarınca geminin açık denizlere erişim hakkının engellendiği ve madde 245’e aykırı davranıldığı iddiasını nasıl değerlendirirsiniz.

Madde 245- Karasularında deniz bilimsel araştırması

Kıyı Devletleri, egemenliklerini kullanma zımında, karasularında deniz bilimsel araştırmasının yapılmasını inhisari bir şekilde düzenleme, buna izin verme ve yürütme hakkına sahiptir. Bu alandaki deniz bilimsel araştırması ancak kıyı devletinin açık rızası ve saptadığı şartlara göre yapılacaktır.

Madde 27 şöyle söylüyor; bu şekilde geminin alıkonmasında, mürettebatının yakalanmasında doğrudan devletin ulusal hukuku uygulanacaktır çünkü gemi iç sulardadır diyor. Madde 87'deki açık denizdeki seyrüsefer serbestisi bu alana uygulanamaz diyor. Çünkü açık denizlere erişim hakkımız yok ama burada açık denizlere erişim hakkından bahsedilmiyor zaten ulusal düzenlemede ilan etmiş. Dolayısıyla madde 87'deki açık denizlere erişim hakkından doğan hakkını kullanması uygun değildir diyor Mahkeme.

245 kapsamında da zaten karasularının sahibi olan devlet münhasıran bilimsel araştırmayı yönlendirebilir diyor. Burada da bir ulusal düzenleme olduğu için yapılan düzenlemelerin ulusal hukuk bağlamında değerlendirileceği ve ulusal hukuka aykırılık teşkil etmediği söyleniyor.

2-) Davanın duruşma safhasında St. Vincent ve Grenadinler'in m.300 doğrultusunda hakkın kötüye kullanıldığı iddiasını nasıl değerlendirirsiniz? Sizce Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi nasıl bir karar vermiştir?

300. Madde yani hakkın kötüye kullanılması sözleşmedeki hükümlerden biri. Böyle bir iddia ile geliyor Grenadinler ama bunu dava dilekçesinde yazmamış sonradan 300.maddeye

dayanarak hakkın kötüye kullanıldığını iddia ediyor. Sizce bu iddiası geçerli olabilir mi? Bu iddiayı tek başına ileri sürebilir mi?

Ö-Hangi hakkın kötüye kullanıldığını belirtmesi gerek

Evet mahkeme de öyle diyor. Bir hakka ilişkili olarak hakkın kötüye kullanıldığı iddiası usulen de tek başına ileri sürülemez. Çünkü seneye Medeni Usul Hukukunda da göreceksiniz davayı genişletme yasağı vardır. Bu kural Uluslararası hukukta da var. Sonradan böyle bir hakkı ileri sürmesi mümkün değil yani. Deniz Hukuku Mahkemesi bu yönde karar vermiştir.

OLAY 3: Lübnan'ın Beyrut limanından yola çıkan Mısır bayraklı *El Bahr* isimli yük gemisi Yunanistan'ın Pire limanına doğru seyir halindeyken, Antalya Kaş ilçesinin 35 deniz mili açıklarında Türk Sahil Güvenlik botları tarafından insan kaçakçılığında kullanıldığı iddiasıyla durdurularak aranmıştır. Gemide yapılan aramada ambar kısımlarında yüzlerce mültecinin bulunduğu anlaşılmıştır. Sahil güvenlik ekipleri Mısır uyruklu gemi kaptanı ve yardımcılarını emniyet güçlerine teslim etmiş ve haklarında cezai işlem başlatılmıştır.

(Cevaplarınızı Türkiye'nin 1982 BMDHS'ye taraf olduğu varsayımıyla veriniz)

Sorular:

1-) 1982 BMDHS uyarınca Türk Sahil Güvenliği gemiyi durdurup, aramaya yetkili midir?

Türkiye'nin Ege'de 6, Karadeniz'de 12, Akdeniz'de 12 mil karasuları vardır. Ayrıca Akdeniz'de münhasır ekonomik bölgemiz de yok Karadeniz'de var sadece. Dolayısıyla 35 deniz mili açık deniz oluyor. Açık denizde sahil güvenlik gemiyi durdurup arayabilir mi?

Ö-Açık denizde sadece bayrak devleti yetkiliydi ama belli istisnaları vardı.

Evet, açık denizde bayrak devleti yetkiliydi ama istisnaları da vardı. Tabi bu istisnalar 1982 sözleşmesinde yazan istisnalar deniz haydutluğu, izinsiz yayın gibi. 1982 Sözleşmesinde göçmen kaçakçılığına ilişkin bir hüküm yok. Ama bu konuya ilişkin özel bir anlaşma var. Bayrak devletinin hakkını saklı tutuyor ama bayrak devletinden izin alınmasına yönelik özel bir anlaşma var; Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi. Bu sözleşmenin bir de 2000 tarihli ek protokolü var. Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Protokol. Türkiye 2003 yılından beri bu sözleşmeye taraf.

Protokolün 8.maddesi sahil güvenlik gemilerine bayrak devletinin izni alınarak sadece arama ve durumun önlenmesi için tedbir alma yetkisi veriyor. Bazen ikili anlaşmalarla bayrak devleti kuralına istisna getirerek suçu işleyenlerin yargılanmasına imkân tanıyor. Burada tabi göçmenler yargılanmıyor biliyorsunuz kanunen yargılanamıyor mülteciler. Yargılananlar gemiyi yöneten kişiler yani suçu işleyenler. Ama yargılama yetkisi sadece devletler arası ikili anlaşmalarla kurulur bunu unutmayalım.

2-) 1982 BMDHS uyarınca Türk makamlarının kaptan ve yardımcılarını yargılamak üzere cezai yetkisi var mıdır?

Cezai yargı yetkisi söz konusu değildir. Geminin sadece o gemide arama yapma ve gerekli önlemleri almaya yetkisi vardır. Gerisi bayrak devletindir.

Şimdi bu olay açısından bakacak olursak normalde Türkiye’de bu protokole taraf olduğu için, Türkiye’de Mısır’dan izin almak şartıyla bu yetkileri kullanabilir. Onlardan izin istemesi gerekecek gemiye müdahale edebilmesi için. Suçu işleyenleri yakaladığında doğrudan yargı yetkisi bu protokol anlamında oluşmuyor. Ama hatırlarsanız daha önceki pratiklerde de TCK 13’ten bahsetmiştim “evrensel yargı yetkisi” demiştik. Yabancı bir ülkede Türk veya yabancı tarafından belli suçlar işlenmişse,

bunların içinde göçmen kaçakçılığı suçu da var, bu suçun işlenmesi halinde Türk mahkemelerine yetki tanınır işte bu evrensel yargı yetkisidir. Ama buradaki yetkiyi Türkiye'nin ikincil olarak kullanması daha doğru olur. Evrensel yargı yetkisi daha ikincil niteliktedir. Ya yargıla ya da iade et yükümlülüğü vardır. Mesela Mısır'a geri gönderildi kişiler ama Mısır bunları kabul etmedi uğraşmak istemiyorum dedi. Böyle bir durumda Türkiye kişileri yargılayabilir.

3-) Geminin Kaş ilçesinin 10 deniz mili açığında durdurulmuş olması durumunda yukarıdaki iki soruya vereceğiniz yanıtlar değişir mi? Niçin?

Tabi bu anlattıklarımız geminin açık denizde bu suçu işlemesiyle alakalıydı. Bu soruya bakacak olursak 10 deniz mili demek bizim karasularımız demek.

Ö- Geçiş artık zararsız olmadığı için otomatik olarak yargı yetkisini kullanabilir devlet.

Evet, ağırlıklı görüş bu. Sözleşmelerin yorumlanmasıyla farklı görüşler de ortaya çıkıyor. Sözleşmenin 19.maddesi ile ilgili;

Madde 19 "Zararsız geçiş" deyiminin anlamı

1-Geçiş, sahildar devletin barışına, düzenine veya güvenliğine zarar vermedikçe zararsızdır. Geçiş işbu Sözleşmenin hükümlerine ve uluslararası hukukun diğer kurallarına uygun şekilde gerçekleştirilecektir.

2- Yabancı bir geminin geçişi eğer bu gemi karasuları içerisinde aşağıdaki faaliyetlerden herhangi birinde bulunursa, sahildar devletin barışına düzenine veya güvenliğine zarar vermiş sayılacaktır.

a) Sahildar devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı tehdide veya kuvvete baş vurulması veya Birleşmiş Milletler Antlaşmasında belirtilen uluslararası hukuk ilkelerine aykırı diğer herhangi bir davranışta bulunulması
(...)

g) Sahildar devletin gümrük, maliye, sağlık veya muhaceret (göç) konularındaki kanun ve kurallarına aykırı bir şekilde mal, para veya kişilerin gemiye alınması veya gemiden çıkartılması;

Deniyor ki bu 19. Maddenin (g) bendi 27.maddedeki kıyı devletin yetkisini engellemez. Bu ikisi birlikte değerlendirildiği zaman ceza yargılaması oluşuyor diyorlar. Ağırlıklı görüş bu ama bazı devletlerin uygulamaları bu şekilde değil.

Madde 27 Yabancı bir gemide cezai yargı yetkisi

1- Karasularından geçen yabancı gemide, geçiş sırasında işlenmiş bir suçtan ötürü bir şahsın tutuklanması veya bir soruşturmada bulunulması amacı ile sahildar devlet aşağıdaki durumlar dışında cezai yargı yetkisini kullanmamalıdır:

a) eğer suçun sonuçları sahildar devlete uzanıyorsa;

b) eğer suç ülkenin barışını veya karasularında düzeni bozacak nitelikte ise;

c) eğer yerel makamların yardımı gemi kaptanı veya geminin bayrağını taşıdığı devletin bir diplomasi ajanı veya konsolosluk memuru tarafından talep edilmiş ise; veya

d) eğer bu tedbirler uyuşturucu maddelerin veya uyuşturucu ilaçların gayri meşru trafiğinin önlenmesi için gerekli ise;

2- 1. paragraf hükümleri, sahildar devletin, iç sulardan gelerek karasularından geçen bir yabancı gemide tutuklamalarda bulunmak veya soruşturma yapmak için kanunlarında öngörülen bütün tedbirleri almak hakkına halel getirmez.

Karşı bir görüş de şunu söylüyor 19.maddenin (d) bendinde;

d) Sahildar devletin savunmasına veya güvenliğine zarar vermeyi amaçlayan her türlü propagandada bulunulması;

Buna ek olarak da 25.maddeye gidiyorlar;

Madde 25 Sahildar Devletin koruma hakları

1- Sahildar devlet, karasularında zararsız olmayan her türlü geçişi engellemek için gerekli tedbirleri alabilir.

Özellikle Yunanistan ile İtalya'nın bu konuda olayları var. Göçmen botları o ülkelere gitmek isterken sahil güvenlikle botları geri itiyorlar, kendi karasularından uzaklaştırıyorlar. Biliyorsunuz basında da görmüşsünüzdür Yunanistan'da Türkiye'ye doğru püskürtüyor göçmen botlarını. Bir görüş de bu

yani ceza yargı yetkisini kullanmıyor ve bu kişileri diğer ülkelerin karasularına doğru yönlendiriyor.

Ama bu olaylarda biliyorsunuz birçok facia oldu. Pek çok tekne battı. Doktrinde söylenen şu; geminin gerçekten batacağına ilişkin bir emare varsa örneğin tekne küçükse veya deniz koşulları buna elverişli değilse yardım etme yükümlülüğü var uluslararası teamül hukuku uyarınca. Normalde yargı yetkisine giriyor ama devletlerin buna uymaması zaman zaman bu şekilde insani krizlerin ortaya çıkmasına neden oluyor.

Dolayısıyla toparlayacak olursak arkadaşımızın dediği gibi karasularında cezai yargı yetkisi var ama bazı ülkelerde 25. Maddeye dayanarak yargı yetkisini kullanmadan gemiyi kendi karasularından uzaklaştırıyorlar ve cezai yargı yetkisini kullanmıyorlar “bununla mı uğraşacağım” diyerek.

Biraz güncel bir mesele olduğu için bu konuyu da biraz hukuki çerçeveye oturtmuş olalım dedik.

OLAY 4: Türkiye ve Yunanistan’ın Ege Denizi Karasuları uyuşmazlığına ilişkin tezlerini açıklayınız. 1982 BMDHS karasuları, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı sınırlandırmasına ilişkin hükümleri inceleyerek bu konuda uygulanacak hukukun ne olması gerektiğini tartışınız.

Yunanistan'ın tezleri:

- Genel kural: 12 mil genişlik
- Siyasal ve ülkesel bütünlük ilkesi
- Kıyı devletinin egemenlik yetkisi
- Türk karasuları genişliği 3 mildir

Türkiye'nin tezleri:

- Karasuları genişliği konusunda genel bir kuralın yokluğu
- Hakkaniyet ilkesinin gözetilmesi
- Eşit uzaklık ilkesi
- Siyasal ve ülkesel bütünlük ilkesi
- Coğrafi özelliklerin gözetilmesi
- Kıyı devletinin egemenlik yetkisi
- İyiniyet kuralı

Hatırlarsanız 74. ve 83. Maddelerde var münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı sınırlandırmasına ilişkin hükümler.

Madde 74 Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması

1-Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacı ile, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38.

maddesinde belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır.

2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde ilgili devletler XV. Kısımda öngörülen usullere başvuracaklardır.

3-1. Paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar ilgili devletler, anlayış ve iş birliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler, nihai sınırlandırmaya halel getirmeyecektir.

Madde 83 Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması

1- Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacı ile, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde, uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır.

2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde, ilgili devletler XV. Kısımda öngörülen usullere başvuracaklardır.

3- 1. paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar, ilgili devletler, anlayış ve iş birliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için ellerinden gelen

gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler nihai sınırlandırmaya hâlel getirmeyecektir.

4- İlgili devletler arasında yürürlükte olan bir anlaşma varsa, kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin sorunlar bu anlaşmaya uygun olarak çözümlenecektir.

Maddelere bakarsanız iki madde neredeyse birbirinin aynısı sadece düzenledikleri konular farklı. Adalet Divanı Statüsü 38.maddeye bakalım;

38.MADDE

1-Kendisine sunulan uyuşmazlıkları uluslararası hukuka uygun olarak çözmekle görevli olan Divan:

- a) Uyuşmazlık durumundaki devletlerce açık seçik kabul edilmiş kurallar koyan gerek genel gerekse özel uluslararası antlaşmaları;*
- b) Hukuk olarak kabul edilmiş genel bir uygulamanın kanıtı olarak uluslararası yapılagelmiş kurallarını;*
- c) 59.madde hükmü saklı kalmak üzere, hukuk kurallarının belirlenmesinde yardımcı araç olarak adli kararları ve etkin yazarlarının öğretilerini uyguluyor.*

2- Bu hüküm, tarafların görüş birliğine varmaları halinde, Divan'ın hakça ve eşitçe karar verme yetkisini zedelemeyiz.

Uluslararası hukukun genel kaynaklarını söylemiş bu maddede. Bu 3 kaynağa göre devletler arası münhasır ekonomik bölge sınırlandırması yapılacağı söyleniyor 74/1'de.

83. Madde ise kıta sahanlığına ilişkin ama bizim için önemli olan kendi aralarında anlaşma yapmaları tabi ki. Yapamazlarsa anlaşamadılar diyelim Uluslararası Adalet Divanı'na veya Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesine veya da Tahkim mahkemesine başvurabiliyorlar.

Burada sadece sözleşmeye göre karar verecek mahkeme ama teamül hukukunu veya hukuk genel ilkelerini uygulayabilecek mi? Uygulayabilir çünkü doğrudan statünün 38.maddesine atıf var burada. Uygulamada da böyle oluyor anlaşmanın yanında teamül hukukunu da uygulayabiliyor uluslararası mahkeme sınırlandırma davalarında. Hukukun genel ilkelerine de başvurduğunu görüyoruz.

1982 BMDHS 293.maddeye bakacak olursak uygulanacak hukuku görebiliriz;

Madde 293- Uygulanacak hukuk

1) Bu bölüme göre yetkili olan bir mahkeme veya yargı yeri, bu sözleşmeyi ve milletlerarası hukukun bu sözleşmeyle bağdaşmazlık etmeyen diğer kurallarını uygulayacaktır.

2) 1.paragraf, bu bölüme göre yetkili olan mahkeme veya yargı yerinin, bir davayı, tarafların istemesi halinde, ex aequo et bono, karara bağlama yetkisine herhangi bir nakise getirmez.

Yani sadece uluslararası hukuk davalarında değil genel olarak uluslararası alanda devletlerin uyuşmazlıklarında 293.maddeye göre anlaşmazlıkların çözülmesi uygun görülmüş.

Durum bu şekilde olmak üzere kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin 15.maddede biraz daha farklı bir hüküm var.

Madde 15 Sahilleri bitişik veya karşı karşıya olan devletler arasında karasularının sınırlandırılması

İki devletin sahilleri bitişik veya karşı karşıya olduğunda, aralarında aksine anlaşma olmadıkça, bu devletlerden ne birinin ne de diğerinin kendi karasularını, bütün noktaları bu iki devletin her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarından eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzatmaya hakkı yoktur. Bununla beraber bu hüküm, tarihi hakların veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle, her iki devletin karasularının başka şekilde sınırlandırılmasını gerekli olduğu durumlarda uygulanmaz.

Burada doğrudan orta hattın ötesine geçirilemeyeceği söyleniyor. Sadece tarihi hak ve özel hüküm istisnası getirilmiş. Karasularının durumu farklı anlayacağınız münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı maddelerindeki düzenleme burada yok. Burada temel şeyler belirlenmiş sadece iki istisna konulmuş.

Sınavınız 25 soruluk test olacak arkadaşlar. Sınavda 3 veya 4 tane bu şekilde olay olur soruları ona göre cevaplamanız istenir sizden. Daha çok son konulara ağırlıklı çalışmanızı tavsiye ederim. Özellikle Açık denizdeki bayrak devleti kuralının istisnalarını iyi bilin mesela deniz haydutluğu ve kesintisiz takibin şartlarını bilmenizde fayda var, karasularında yargı yetkisi ve açık deniz konusunu ve devletler arasındaki uyuşmazlıkları çözmek için söylediğimiz mahkemeleri de bilerseniz sizin için iyi olacaktır.

Sınavda Başarılar... :)